UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ANALELE ŞTIINŢIFICE ALE UNIVERSITĂŢII DE STAT DIN MOLDOVA

Seria „Lucrări studenţeşti”

Ştiinţe umanistice

Ştiinţe sociale

Chişinău, 2024

Editura USM

CZU 082:378.4(478-25)=00
A 48

Colegiul de redacţie al culegerii „Analele ştiinţifice ale USM”
Seria „Lucrări studenţeşti”, ediţia 2024
Științe umanistice. Științe sociale

Redactor-şef	Georgeta STEPANOV, dr. hab., prof. univ., prorector pentru activitate științifică
Redactori coordonatori	Veronica PRISĂCARU, Șef Departament Cercetare și Inovare, dr., conf. univ. Marianna SAVVA, dr., specialist principal, Secția promovare și protecția rezultatelor științifice
Corectură:	Ana-Laura PAŞNIC
Machetare computerizată:	Tatiana CAPLIUC
Atribuire indice CZU	Lilia DOGOTER, Șeful Bibliotecii Centrale USM Alexandra COJUHARI, Șef Secție, Biblioteca Centrală USM

Membri:

Departamentul Cercetare și Inovare	Veronica PRISĂCARU, Șef Departament Cercetare și Inovare, dr., conf. univ. Marianna SAVVA, dr., specialist principal, Secția promovare și protecția rezultatelor științifice
Facultatea de Litere	Ludmila USATÂI, dr., conf. univ., Decan Elena VARZARI, dr., conf.univ.
Facultatea de Istorie și Filosofie	Igor BERCU, dr., conf. univ., Decan Andrei COROBCEANU, dr., lector univ.
Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative	Alexandru SOLCAN, dr., conf. univ., Decan Natalia PUTINĂ, dr., conf. univ.
Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistenţă Socială	Vladimir GUȚU, dr. hab., prof. univ., Decan Larisa ELINEȚCHI, lector univ.

Responsabil de ediție:
Georgeta STEPANOV, dr. hab., prof. univ., prorector pentru activitate științifică

***

Culegerea „Analele ştiinţifice ale USM” include rezumatele tezelor de licenţă şi de master, susţinute de studenţii şi masteranzii care au manifestat pe parcursul anilor de studii capacităţi deosebite şi sunt recomandaţi să-şi continue studiile la doctorat.

***

Responsabilitatea asupra conţinutului articolelor revine în exclusivitate autorilor și conducătorilor ştiinţifici

©USM, 2024

ISBN 978-9975-62-829-7 (PDF)

ISTORIE ŞI FILOSOFIE

LIBERTATEA CA FUNDAMENT A INDIVIDULUI ŞI A SOCIETĂŢII ÎN CONTEMPORANEITATE

Gabriel BONDARENCO

CZU: 123.1:342.7 jfhg907@gmail.com

This thesis is dedicated to analyzing the concept of freedom and how these theories shape the worldview of individuals and, consequently, of society and the rule of law. Conceptions of freedom directly impact individual behavior and the formulation of laws in the rule of law, regarding human rights. At the same time, freedom is an essential characteristic of the individual but due to some factors it is not fully embraced.

În zilele noastre, supravegherea în masă, utilizarea pe larg a propagandei, războaie continue, manipularea limbajului și, pe lângă acestea, cultul personalității actorilor politici ne fac să gândim că ne apropiem din ce în ce mai tare de o distopie, ce ne amenință libertatea prin concentrarea puterii în mâinile politicienilor și ale birocraților. Aceste tendințe sunt posibile, în general, datorită conformismului nostru faptul că permitem asuprirea noastră de către asemenea acțiuni de dragul securității. Analiza conceptului de libertate de la antici până în contemporaneitate relevă complexitatea și evoluția unei idei fundamentale în dezvoltarea umanității. De la reflecțiile filosofilor greci, care au stabilit primele fundamente ale libertății ca element central în structurile politice și etice, până la gânditorii moderni și contemporani, care au extins și nuanțat conceptul în multiple direcții, libertatea rămâne un punct crucial în discuțiile despre drepturi, moralitate și structurile sociale. Explorarea acestei evoluții ne ajută să înțelegem mai bine nu doar diversitatea perspectivelor asupra libertății, dar și importanța acesteia în configurarea societăților democratice și în promovarea drepturilor individuale. În epoca contemporană, conceptul de libertate s-a extins și a devenit mai complex. A apărut o mai mare preocupare pentru libertatea economică și pentru protecția drepturilor sociale și civile ale individului. Lupta pentru egalitatea de gen, drepturile minorităților și drepturile omului au devenit teme centrale. În același timp, libertatea individuală este echilibrată cu nevoia de reglementare și de protecție a intereselor comune în cadrul societății. Conceptul de libertate pozitivă este deosebit de important încât servește ca bază pentru definirea multitudinilor de aspecte ale libertății și împreună cu conceptul de libertate negativă formează o perspectivă holistică a termenului general de libertate. Libertatea este o valoare și o calitate întâlnită în toate sferele de activitate umană dintre care: libertatea politică se referă la capacitatea indivizilor sau a grupurilor de a participa la procesul politic, libertățile civile sunt drepturi și libertăți fundamentale care sunt protejate de lege și

au ca scop protejarea autonomiei individuale și limitarea intervenției guvernamentale incluzând libertăți precum: libertatea religioasă, libertatea de exprimare, libertatea presei și libertatea de asociere; libertatea interioară se referă la autonomia și libertatea pe care indivizii o au în viața și alegerile lor personale. Având toate aceste interpretării despre tipurile de libertății, importanța fiecăreia fiind argumentată îndestulat, motivează filosofii politici să formuleze curente despre existența și activitatea societăților bazată pe aceste abordări. Existențialiștii vad libertatea ca un aspect fundamental al existenței umane. Subliniază responsabilitatea individuală și ideea că indivizii au libertatea de a-și crea propriul sens și scop în viață. Consecințele capitalismului, cum sugerează și K. Marx, sunt: alienarea ce duce la o separare clară a vieții sale personale de munca și definirea valorii proprii a individului în dependență de succesul sau pe piață, astfel stimulând spiritul competitiv, determinând indivizii să fie mai conștienți de propria sa persoană, de propriile capacități, dar și neajunsuri. În acest mod Erich Fromm explica separarea individului de comunitate, ca entitate distinctă cu propriile nevoi si dorințe [1,2]. Creşterea individualității individului este un fapt pozitiv, dar acest fapt vine cu consecințe negative precum problema definirii propriei persoane și creşterea sentimentului de singurătate. „Anxietatea singurătății este o condiție răspândită în societatea contemporană. Individul nu mai are un sentiment intim de legătură cu mâncarea pe care o mănâncă, cu hainele pe care le poartă, cu adăpostul care îl găzduiește. El nu mai participă direct la crearea și producerea nevoilor vitale ale familiei și comunității sale... Omul modern nu se bucură de compania, sprijinul și protecția vecinilor săi”[3 .p.25]. În același timp, faptul ca valoarea individului începe să fie determinată de succesul său pe piața, determină majoritatea indivizilor să devină frustrați cu propria persoana și creează sentimentul de neputință, acest sentiment fiind predominant din cauza monopolurilor stabilite în perioada capitalismului sălbatic. Ca rezultat al acestor schimbări de mediu social și economic, individul a devenit astfel conștient de potențialul care putea fi atins și simultan de neputință sa în această lume, creându-i astfel tendința de reîntoarcere la comunitate, sacrificând libertatea nouă găsită pentru a coopera cu sentimentele: de alienare, de izolare fata de celelalte persoane din cauza predominării competiției și reificarea relațiilor interpersonale, de anxietate și depresie din cauza presiunii constante de a reuși și afirmare pe piață care în rezultat afectează stima de sine și echilibrul emoțional al individului [1,2]. În societățile democratice prin - conformismul de automat individul încetează să mai fie el însuși; el adoptă în întregime tipul de personalitate oferit de modelele culturale; aşadar, devine exact ca toți ceilalți și așa cum se așteaptă ceilalți să fie [1]. Acest mod de evadare oferă individului un simt de apartenență, încât este identic cu milioane de alți indivizi, dar pentru această siguranță individul renunță la eul său. Prin preluarea în întregime a tipului de personalitate oferit de către modelele culturale acesta renunța la libertatea de a gândi, simți și acționa după dorințele proprii, însă individul crede cu sinceritate că starea de a fi preluată este în întregime a sa, și încetează să o mai diferențieze de eul propriu. În consecință propriile gânduri și sentimente sunt reprimate și încetează a fi parte a eului. „Pentru a depăși angoasa, trebuie să acționăm, să ne implicăm în proiec-

te concrete. Numai în acţiune putem să depăşim angoasa şi să ne asumăm libertatea noastră" [4, p.741]. Trăgând concluzii din citatele acestor autori pot concretiza că, sentimentul de angoasă poate fi depăşit prin acceptarea responsabilităţii pentru propria existenţă şi libertate, şi nu represiunea acestei stări, încât evitarea responsabilităţii nu va duce la autorealizare, ci la mai multe sentimente de neputinţă, care în consecinţă perpetuează ciclul vicios de fuga de libertate. Doar după o determinare autentică a identităţii şi libertăţii individuale putem vorbi despre libertatea societăţii, aşa cum mulţi autori sugerează că o societate nu poate fi liberă, dacă indivizi ce fac parte din aceasta societate nu sunt liberi. Astfel, indivizii ar trebui să îşi manifeste libertatea dar fără a o încalcă pe cea a altor indivizi, încălcarea libertăţii altor indivizi este problema central de la care pornesc toate teoriile asupra libertăţii unei societăţi, astfel pentru o societate liberă trebuie respectat principiul vătămării. Acest principiu, chiar dacă nu este menţionat, este central în toate operele ce vorbesc despre conceptul libertăţii a filosofilor politici, inclusiv adepţi a unei sau a nici unei ideologii. Astfel, principiul vătămării presupune că libertatea de acţiune a oricărui individ sau comunitate nu trebuie să încalce libertăţile altui individ sau altei comunităţii. Tehnologia, globalizarea şi complexitatea societăţilor contemporane au adus noi provocări pentru conceptul de libertate individuală, punând în discuţie graniţele dintre libertate şi securitate, intimitate şi control social. În concluzie, această lucrare a evidenţiat faptul că libertatea este un element esenţial al existenţei umane, care necesită o atenţie continuă şi o înţelegere profundă pentru a fi susţinută şi valorificată în contextul provocărilor contemporane.

Referinţe:

1. FROMM, E. *Fuga de libertate*. Bucureşti: Trei, 2008 ISBN: 978-606-719-651-1
2. MARX, K. *Capitalul*. Oxford: Oxford University Press, 2008 ISBN: 978-019-953-570-5
3. MOUSTAKAS C.E. Loneliness. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1961 ISBN: 978-0-135403-785
4. SARTRE, J. P. *Fiinţă şi Neant*. Bucureşti: Paralela 45, 2004 ISBN: 973-697-178-3

Recomandat
***Anghelina SUCEVEANU**, dr. conf. univ.*

IPOSTAZE ALE RĂULUI DIN PERSPECTIVA FILOSOFIEI RELIGIEI

Eghia CANUDA

CZU: 111.84:2-1 eghia.canuda@gmail.com

The theme remains relevant and important in the contemporary context because people continue to face profound questions related to the meaning of life, suffering, and evil. Research in this field can provide the perspective of the philosophy of religion, which helps in understanding these essential questions. In a world facing various ethical challenges, conflicts, poverty, inequality, and ecological crises, the analysis of concepts of evil from the perspective of the philosophy of religion can offer guidelines and moral direction.

Răul este prezent societatea contemporană sub diferite aspecte de exemplu inundații, războaiele care nu contenesc nici în 2024. Un aspect este sentimentul de ură/invidie între rude și vecinii prietenii, acest lucru creează premise de păcat din perspectiva filosofiei religiei. De asemenea furturile, blestemele reprezintă și ele elemente destul de importante care promovează și justifică răul contemporan. În era tehnologiei avansate și a posibilităților științifice, întrebările despre rău și moralitate în contextul progresului tehnic și a posibilelor consecințe negative devin tot mai actuale. Actualitatea acestei teme rezidă în capacitatea de a înțelege provocările și întrebările existențiale cu care se confruntă societatea contemporană.

Scopul cercetării realizate constă în analiza diferitelor aspecte în care conceptul de rău este abordat și interpretat în diverse tradiții, sisteme filosofico-religioase, filosofia religiei; modalitățile în care perspectivele asupra răului s-au schimbat și au evoluat de-a lungul timpului în cadrul filosofiei religiei, diferitelor tradiții religioase și filosofice.

În filosofia creștină, răul a intrat în lume la căderea îngerului Lucifer din Eden. El se răzbuna pe Dumnezeu îndepărtându-i creațiile de el. Răul ia aspectul unui șarpe și îi ispitește pe Adam și Eva la comiterea încălcări ordinului divinității de a gusta din pomul cu mere, dar la insistențele necuratului și ale Evei care ținea mărul în mână, Adam mușcă din măr, astfel apare și se dezlănțuie răul pe pământ [2]. Teodiceea este răspunsul apologetic al teologilor și filosofilor la problema răului. Din greacă theos=zeu, dike=dreptate, justiție, pune la îndoială existența unui zeu care este deopotrivă omnipotent, atotcunoscător și atotiubitor, fiind adus argumentul că un asemenea zeu nu ar trebui să permită existența răului și a durerii. Această abordare are o variantă foarte răspândită în țările în care creștinismul este subvenționat de stat, prin sublinierea faptului că clerul comite numeroase încălcări ale normelor religioase pe care le propovăduiește (anticlericalism) de remarcat că anticlericalismul neagă autoritatea clerului, nu existența lui Dumnezeu (iudeo-creștino-islamic sau ateu).

În Islam, Allah ne-a dat liberul arbitru, iar acesta include alegerea între diverse fapte. Acest lucru explică răul personal, rău sau suferință comisă de o ființă umană. Putem argumenta gândul: de ce Allah ne dă alegerea de a face bine sau rău, decât să se asigure că alegem binele? Problema aici este că binele și răul și-ar pierde semnificația dacă Allah s-ar asigura că întotdeauna alegem binele. Ia în considerare exemplul următor: dacă cineva îți pune la tâmplă și îți cere să faci donații, atunci evident ca tu vei face donații, dar vor avea ele vreo valoare morala? Nu. O serie de răspunsuri la problema percepută a răului au fost discutate aici. În cele din urmă, absența oricărui rău sau suferințe ar duce la perfecțiunea absolută, dar acesta este un lucru rezervat numai lui Allah. Viața de pe pământ nu poate fi niciodată un paradis fără limite: această stare poate fi câștigată numai de cei care trec testul acestei existențe lumești [3].

În filosofia morală a secolului XX Binele și Răul au fost analizate permanent de filosofi, plecând de la ipoteze diferite. Una dintre aceste ipoteze a fost lansată de britanicul George Edward Moore pe la începutul secolului XX, ca o replică la ipoteza utilitaristă care a făcut epocă în filosofia morală britanică, de la Jeremy Bentham și John Stuart Mill încoace. Dacă utilitarismul considera că Binele este utilul sau ceea ce asigură bunăstarea maximă, George Edward Moore susținea că binele ar fi o proprietate simplă, cam așa cum este, de exemplu, galbenul. Numai că, în vreme ce galbenul este o proprietate naturală, Binele este o proprietate ne-naturală (convențională, artificială) și nu poate să fie cunoscută pe cale empirică, ci numai printr-o intuiție specială. Această idee i-a atras filosofului multe observații critice argumentate diferit. Astfel, s-a spus că, dacă am accepta ipoteza lui George Edward Moore, atunci, implicit ar trebui să acceptăm că există o lume de valori sui generis, independentă de mintea omenească. Se naște așa un fel de metafizică a valorilor, asociată cu o gnoseologie curioasă, care vorbește despre intuiția morală a valorilor. Dacă Binele este o proprietate nenaturală, atunci înseamnă că el depinde în cea mai mare măsură de noi, oamenii, capabili să născocim tot felul de criterii pentru ceea ce este Bine și Rău. Ori, așa cum observa un filosof britanic, Bernard Williams, noi nu suntem chiar atât de liberi pe cât ni se pare pentru ca să inventăm criterii ale Binelui, ci suntem dependenți, condiționați atât de factori externi, cât și de factori interni.

Metodologia cercetării: a fost utilizată metoda hermeneutică în interpretarea bibliei, textelor religioase. Metoda hermeneutică o aplicăm textelor sacre și tratatelor filosofice complicat de înțeles. Metoda comparației privind modul de interpretare a noțiunii de rău a două religii avraamice: a) creștinismul, b) islamul. Metoda studiului de caz în aprecierea impactului tehnologiei și științei asupra înțelegerii răului în context religios. Metoda analizei de conținut a lucrărilor pe care le considerăm importante în studiul acestei teme.

Omul, pentru a evita răul și a se apropia de bine, inspirându-se din etica lui Aristotel, trebuie să se concentreze pe dezvoltarea virtuților precum curajul, temperanța, dreptatea și înțelepciunea; să adopte obiceiuri stoice de reflecție zilnică asupra acțiunilor și gândurilor proprii; să studieze textele filosofice clasice și moderne pentru a înțelege diverse perspective asupra binelui și răului. Filosofi precum Seneca și Mar-

cus Aurelius subliniază importanța introspecției pentru a trăi o viață virtuoasă. Filosofi precum Kant, cu etica datoriei, și Nietzsche, cu explorările sale asupra moralității, oferă insight-uri valoroase.

Importantă pentru oameni este urmarea învățăturilor religioase despre virtute și moralitate, cum ar fi cele prezentate în textele sacre și tradițiile religioase: iubirea, umilința și compasiunea ca virtuți fundamentale. Participarea la practici religioase de meditație și rugăciune, deoarece oferă ocazii de a reflecta asupra propriei vieți, de a căuta îndrumare divină și de a cultiva o conexiune spirituală profundă. Participarea la programe de educație religioasă și teologică pentru a înțelege principiile morale ale religiei proprii, implicarea în comunitatea religioasă poate oferi suport și ghidare. Urmarea poruncii de a iubi pe aproapele tău ca pe tine însuți, așa cum este predicată în multe religii prin implicarea în activități caritabile și de voluntariat pentru a ajuta comunitatea.

Aceste recomandări, bazate pe principii filosofico-religioase, pot ajuta indivizii să evite răul și să se apropie de bine prin dezvoltarea unui caracter moral, cultivarea virtuților și implicarea activă în practici spirituale și comunitare. Alegerea, totdeauna, va fi făcută de către persoana însăși.

Referințe:

1. Achimescu, N. Istoria și filosofia religiilor. Religii ale lumii antice. București: Basilica, 2015. 607 p. ISBN 978-606-29-0019-9
2. Biblia. https://www.bibliaortodoxa.ro/carte.php?id=25&cap=3
3. Coran. Ediția V, București: Ștefan, 2010. 456 p. ISBN 978-973-118-190-5
4. Kant, Imm. Critica rațiunii pure. București: Iri, 1998. 605 p. https://www.academia.edu/40717805/IMMANUEL_KANT_CRITICA_RA%C5%A2IUNII_PURE
5. Nietzsche, F. Așa grăit-a Zarathustra: București: Humanitas, 2012. 432 p. ISBN: 978-973-50-3576-1

Conducător științific
***Tatiana MARGARINT**, dr. în filosofie, lector univ.*

CONSTRUCŢIA SUBIECTIVITĂŢII ÎN TEORIA PSIHANALITICĂ LACANIANĂ

Ana-Maria COJOCARU

CZU: 165.81:159.964.2 anamrcojocaru@gmail.com

The work examines Jacques Lacan's theory of ego formation, emphasizing the role of the mirror stage in early childhood development. The ego is constituted through identification with the specular image, which transforms fragmented experiences into a coherent self. Desire is fundamentally intertwined with the Other's desire, shaped by social interaction and fantasy, highlighting the perpetual quest for validation and recognition within the framework of Lacanian psychoanalysis.

Lucrarea explorează operația fundamentală desfășurată de Jacques Lacan în vederea structurării eului, punând accent pe relația strânsă dintre eu și noțiunea de imagine. Conform teoriei lacaniene, constituirea eului trebuie căutată în dimensiunea iconică, vizuală și imaginară a experienței. Aceasta ne conduce la întrebarea esențială: ce ne permite să ne definim și să ne calificăm ca fiind unici și identificabili, ocupând o poziție specifică în cadrul realității?

Dintr-o perspectivă fenomenologică, la un nivel primitiv și elementar, realitatea se manifestă ca un scenariu compus din „lucruri" – o colecție de elemente vizibile și distincte. Prin urmare, pentru a ne concepe pe noi înșine, trebuie să ne vedem ca entități integrate în acest cadru. Cheia fundamentală a acestei restituiri este de natură imaginară: observând un ansamblu de lucruri, printre care ne includem și pe noi înșine.

Lacan investighează procesul de formare a eului în perioada de dezvoltare timpurie a subiectului, între șase și optsprezece luni de viață. Plasând un copil în fața unei oglinzi, putem observa cum acesta testează relația dintre mișcările sale și imaginea reflectată. Conform lui Lacan, acest proces duce la un efect fascinant al imaginii reflectate asupra copilului, generând o „transformare produsă în subiect" de imaginea reflectată a propriului corp. Acest act de asumare a imaginii speculare constituie matricea simbolică în care eul se precipită într-o formă primordială, înainte de a se obiectiva în dialectica identificării cu celălalt şi înainte ca limbajul să îi restabilească funcția de subiect. Astfel, eul se constituie pornind de la imaginea reflectată a propriului corp. Intrarea eului în viața subiectului coincide cu instaurarea unei continuități între două moduri de experiență: unul fragmentat și impersonal, și celălalt, o totalitate unitară și coerentă. Această transformare permite copilului să se orienteze în mediu cu un sentiment nou de stăpânire și coordonare motrică.

Lacan pornește de la presupunerea teoretică a „prematurității specifice a nașterii la om" [Ibidem, p.3] care plasează copilul într-o stare de precaritate și neadaptare la

mediu, spre deosebire de alți mamiferi. Corpul uman are un raport deconectat și fragmentat cu lumea, ceea ce generează o stare de angoasă primordială. Imaginea oglinzii oferă copilului un principiu de ordine și continuitate, facilitându-i coordonarea motrică anticipată și sentimentul de control asupra propriului corp.

Un alt aspect important în teoria lui Lacan este relația dintre eu și Celălalt. Dependența subiectului de Celălalt precede și fundamentează orice dependență psihologică a copilului față de mamă. Celălalt reprezintă ansamblul semnificanților în care viața subiectului este încorporată înainte de a învăța să vorbească. Această omnipotență a Celuilalt face ca subiectul să se simtă profund supus voinței acestuia. Lacan revelează importanța imaginii speculare în constituirea subiectului cunoscător. Identificarea cu imaginea reflectată organizează realitatea într-o colecție coerentă de obiecte. Această organizare permite subiectului să perceapă și să interpreteze realitatea în funcție de propria imagine. Când această specularitate este întreruptă, subiectul poate experimenta o confruntare traumatică cu realitatea, generând anxietate și sentimentul de incoerență ontologică.

Cu toate acestea, această identificare este marcată de o alienare fundamentală, deoarece eul este mereu într-o căutare continuă de recunoaștere în fața Celuilalt omnipotent. Astfel, subiectul rămâne dependent de confirmarea și răspunsul Celuilalt, ceea ce pune în evidență natura precarizată și fragmentată a identității umane. Lacan extinde această teorie, explicând că narcisismul nu este doar un simplu fenomen de iubire de sine, ci o structură complexă în care imaginea speculară formează baza realității subiectului, iar orice întrerupere a acestei specularități poate provoca o confruntare traumatică cu realitatea.

Omul, în căutarea sa constantă a absolutului, este adesea atras de ideea căutării unei plenitudini existențiale, chiar dacă este conștient de imposibilitatea acesteia. Această dorință este exacerbată de conștientizarea limitărilor sale intrinseci și de lupta sa pentru identitate și sens într-o lume marcată de lipsuri și contradicții. În această căutare, omul devine adesea prizonierul propriilor sale pasiuni și dorințe, întâmpinând sentimente precum rivalitatea, frustrarea, gelozia și resentimentul.

Conceptul de invidie, explorat de Melanie Klein în psihanaliză, ilustrează modul în care indivizii resimt o privare sau o lipsă față de alții, manifestată prin dorința de a deține ceva ce celălalt are. Această invidie nu se concentrează doar pe posesia obiectului în sine, ci pe esența sa și puterea simbolică pe care o reprezintă. Invidia se naște dintr-o nevoie profundă de a umple golurile și de a atinge o plenitudine care, paradoxal, este percepută ca inaccesibilă sau interzisă. În interpretarea lacaniană, invidia este văzută ca o formă de ură și respingere a plenitudinii pe care celălalt o posedă, dar care este imposibil de atins pentru subiect. Această frustrare este amplificată de conștientizarea imposibilității de a obține în mod absolut ceea ce se dorește, întrucât absolutul este mereu inaccesibil.

Potrivit lui Lacan, este de asemenea adevărat faptul că fantezia este ceea ce susține dorința, acționând ca un cadru preexistențial care organizează modul în care subiectul își percepe și își navighează existența doritoare. Această fantezie nu este

simpla colorare a unui obiect cu trăsături imaginate atrăgătoare, ci un mecanism complex de interpretare și reprezentare a dorinței, înstrăinată subiectului într-un mod inaccesibil conștientului său. Fantezia în psihanaliza lacaniană este concepută ca un ecran iluzoriu care separă subiectul de impactul direct al realității. Aceasta funcționează ca o mască care creează o realitate ideală, visând prezența obiectului dorit și, în același timp, menținându-l absent într-un mod care perpetuează dorința neîmplinită. Prin intermediul fanteziei, subiectul reușește să gestioneze plăcerea și să evite confruntarea directă cu lipsa obiectului dorit, ceea ce este esențial pentru menținerea dorinței ca motor psihic.

Argumentul central în acestă lucrare este că dorința subiectului este în esență dorința Celuilalt, influențată și direcționată de interacțiunea cu ceilalți. Societatea contemporană este caracterizată de o saturare a imaginilor, unde experiența noastră personală este tot mai mult modelată și refăcută prin intermediul imaginii de sine și a expunerii publice a acesteia. Rețelele sociale permit individului să devină „modelul" dorit, facilitând construcția unei imagini personale idealizate. Această nevoie persistentă de auto-expunere poate fi interpretată ca o tentativă de a compensa insecuritățile ontologice ale subiectului. În mod paradoxal, într-o societate care prezintă o preocupare tot mai mare pentru autenticitate, prevalența aparențelor poate întuneca adevărul și poate perpetua iluzia unei comunicări autentice. Imaginea de sine devine o cerință disperată adresată Celuilalt, solicitând validarea și recunoașterea a ceea ce suntem în profunzime, chiar dacă aceasta implică expunerea unor aspecte intime și vulnerabile.

În contextul acestui peisaj cultural, conceptele lui Lacan sunt aduse în discuție pentru a ilustra dinamica subiectivității și rolul ponderent pe care îl joacă dorința în formarea identității contemporane. Lacan vede subiectul ca fiind mereu în căutarea unei consistențe interne, iar prezentarea sinelui în fața ochilor Celuilalt devine o căutare disperată a unui nucleu interior autentic. Într-un mod similar, critica lui Lacan la adresa societății actuale evidențiază pericolul de a transforma individul într-o imagine adaptată normelor sociale, privindu-l ca pe un consumator funcțional și stăpân pe sine, neglijând aspectele mai profunde ale subiectivității umane.

Referințe:

1. Borch-Jacobsen, M, *LACAN: The Absolute Master*, Stanford, California: Stanford University Press, 1991;
2. De Kesel, Marc., *Eros and Ethics: Reading Jacques Lacan's Seminar VII*, Albany: State University of New York Press, 2009;
3. Lacan, Jacques, *Écrits*, London: Taylor & Francis e-Library, 2005;
4. Recalcati, Jacques, *Jacques Lacan (vol. 2) - La clinica psicoanalitica: struttura e soggetto*, Milano: Cortina, 2016.

Coordonator științific
***Eudochia SAHARNEANU**, dr. hab., prof. univ.*

TEME METAFIZICE ÎN FILOSOFIA LUI MARCUS AURELIUS

Ion MOCANU

CZU: 111:14(37) augustus27533037@gmail.com

The writings of Marcus Aurelius serve as a guide for self-discipline, virtue, and the management of emotions, all of which are pillars of Stoic philosophy. As an emperor, Marcus Aurelius endeavored to govern his empire according to Stoic principles. He promoted the idea of living in accordance with nature and accepting fate with serenity. His writings reflect his inner struggle to remain upright and balanced in the face of political and personal challenges.

Actualitatea cercetării realizate rezidă în faptul că filosofia stoică, și în special gândirea lui Marcus Aurelius, oferă încă o sursă bogată de înțelepciune și reflecție filosofică care poate rămâne relevantă chiar și în lumea contemporană. Filosofia stoică promovată de Marcus Aurelius pune un accent deosebit pe dezvoltarea unei conduite etice. În societatea contemporană, cu tot mai multe provocări etice, ideile sale despre virtute și datorie rămân relevante. Marcus Aurelius, în lucrările sale pune un accent deosebit pe conectarea cu natura și înțelegerea locului nostru în univers. Aceasta poate servi drept sursă de reflecție într-o eră în care relația noastră cu mediul înconjurător și preocupările ecologice sunt din ce în ce mai importante.

Scopul cercetării constă în explorarea în profunzime a concepțiilor fundamentale metafizice ale filosofului stoic Marcus Aurelius cu accent pe aspectele legate de viață și nemurire, investigarea perspectivelor metafizice ale lui Marcus Aurelius care influențează comportamentul și etica individului în fața incertitudinii vieții și a perspectivelor nemuririi.

Filosofia lui Marcus Aurelius, reprezentant proeminent al stoicismului roman, a fost subiectul unui interes semnificativ de-a lungul timpului. Există numeroase studii și lucrări academice care explorează diverse aspecte ale gândirii sale. Meditații (în greacă: Τα εἰς ἑαυτόν), principalul său text, a fost tradus în multe limbi și este subiectul multor ediții critice și comentarii. Acesta este fundamentul principal al investigațiilor asupra gândirii lui Marcus Aurelius. Există studii care plasează gândirea lui Marcus Aurelius în contextul stoicismului, analizând influențele predecesorilor săi stoici, cum ar fi Epictet și Seneca; studii privind influența filosofiei lui Marcus Aurelius asupra gândirii ulterioare, inclusiv asupra filosofilor moderni și contemporani. Gradul de investigație a filosofiei lui Marcus Aurelius este vast și diversificat, acoperind o gamă largă de abordări academice și interdisciplinare. Aceasta reflectă nu numai importanța sa istorică și filosofică, dar și relevanța continuă a ideilor sale în contextul contemporan.

Metodele de cercetare în filosofie sunt esenţiale pentru a dezvolta şi evalua argumente, teorii şi concepte filosofice. *Metodele cercetării* aplicate sunt studiul biografic al filosofului Marcus Aurelius, analiza de conţinut a lucrărilor sale, studiul de caz cu focalizarea pe conceptele viaţă şi nemurire, metoda hermeneutică aplicată textelor filosofului Marcus Aurelius. Importantă pentru noi a fost cercetarea contextului istoric în care a trăit şi a scris Marcus Aurelius, inclusiv evenimentele politice, sociale şi culturale ale Romei antice la fel studierea influenţelor filosofice ale predecesorilor stoici (Zeno, Cleanthes, Chrysippus) şi contemporanilor săi (Epictet, Seneca) pentru a înţelege cum a integrat şi dezvoltat ideile stoice.

Marcus Aurelius, împărat roman şi filosof stoic, a fost influenţat de mai multe surse filosofice şi tradiţii. Unul dintre cei mai influenţi filosofi stoici care a avut un impact profund asupra gândirii lui Marcus Aurelius a fost Epictet, acesta a subliniat importanţa acceptării lucrurilor pe care nu le putem controla şi a concentrării pe dezvoltarea interioară. Filosof stoic şi consilier imperial, Seneca a scris pe larg despre etică [4] şi despre cum să trăieşti o viaţă virtuoasă, influenţându-l astfel şi pe Marcus Aurelius. Fondatorul şcolii stoice, Zenon a pus bazele doctrinelor stoice, inclusiv ideea de a trăi în conformitate cu natura şi raţiunea. Deşi Marcus Aurelius este în primul rând un stoic, el a fost, de asemenea, influenţat de ideile platonice, în special în ceea ce priveşte conceptul de idealuri şi virtute.

Marcus Aurelius subliniază importanţa trăirii unei vieţi virtuoase, văzând virtutea ca fiind scopul suprem al existenţei umane. Virtutea include atribute precum înţelepciunea, curajul, justiţia şi cumpătarea. El consideră raţiunea ca fiind esenţială pentru natura umană. A trăi conform raţiunii înseamnă a trăi în armonie cu propria natură şi cu ordinea universală. Marcus Aurelius promovează ideea de a accepta soarta aşa cum este (Amor Fati). El îndeamnă la acceptarea cu seninătate a tuturor evenimentelor, fie ele bune sau rele, ca parte a ordinii naturale a universului [2]. Convingerea că totul se întâmplă conform unui plan universal divin şi că fiecare eveniment are un loc şi un scop în acest plan.

Filosoful stoic reflectează adesea asupra scurtimii vieţii şi a importanţei de a trăi în prezent. El subliniază că toate lucrurile sunt trecătoare şi că trebuie să apreciem momentul prezent. Meditarea asupra morţii este un exerciţiu comun în filosofia sa. Aceasta nu este văzută ca un act morbid, ci ca un mod de a menţine perspectiva corectă asupra valorilor vieţii şi de a trăi mai bine fiecare zi. Autocontrolul este un aspect central în stoicismul lui Marcus Aurelius. El îndeamnă la controlul emoţiilor şi la disciplinarea dorinţelor pentru a evita suferinţa cauzată de ataşamentele inutile şi de pasiunile nesănătoase [2]. Marcus Aurelius accentuează interconectivitatea tuturor fiinţelor umane şi necesitatea de a trata pe ceilalţi cu bunătate şi compasiune. El vede oamenii ca părţi ale unei comunităţi mai mari şi subliniază importanţa colaborării şi a respectului reciproc. Filosofia sa pune accent pe îndeplinirea datoriei faţă de ceilalţi şi faţă de societate. El consideră că fiecare individ are un rol şi o responsabilitate în societate, care trebuie îndeplinite cu seriozitate şi dedicare.

Marcus Aurelius a fost profund influenţat de predecesorii săi stoici, în special de Epictet şi Seneca. El a aplicat şi a extins învăţăturile lor, adaptându-le la propria sa

viață și contextul său imperial. El a reiterat și a întărit concepte cheie ale stoicismului, cum ar fi rațiunea universală, destinul și virtutea. „Meditații” a influențat profund gânditori și lideri de-a lungul secolelor, devenind o sursă de inspirație pentru cei care caută înțelepciune și pace interioară. Prin introspecțiile sale, Marcus Aurelius a contribuit la popularizarea și perpetuarea principiilor stoice în perioada post-clasică și până în timpurile moderne.

Opera lui Marcus Aurelius joacă un rol crucial în consolidarea și propagarea principiilor stoicismului. „Meditații” este o lucrare care combină înțelepciunea practică cu profunzimea introspectivă, reflectând o aplicare personală a filosofiei stoice la cel mai înalt nivel de leadership. Aceasta ocupă un loc central în tradiția stoică, fiind un testament al relevanței și durabilității acestei școli de gândire în fața provocărilor vieții.

Referințe:

1. Achimescu, N. Istoria și filosofia religiilor. Religii ale lumii antice. București: Basilica, 2015. 607 p. ISBN 978-606-29-0019-9
2. Marcus Aurelius. Meditații. București: Librex, 2022. 268 p. ISBN LBX978-606-8894-82-9
3. Robertson, D. Stoicismul și arta de a trăi fericit, București: 2021. 400 p. ISBN 9786063371264
4. Seneca, Scrieri filosofice alese, București: Minerva, 1981. 270 p. https://studylib.net/doc/25863795/seneca-scrieri-filozofice-alese-pdf
5. Vasilescu, O. Despre rostul filosofiei la Marcus Aurelius, http://www.institutuldefilosofie.ro/e107_files/downloads/Revista%20de%20filosofie/2021/Rev.%20filos.,%20LXVIII,%203,%202021/OANA%20VASILESCU,%20Despre%20rostul%20filosofiei%20la%20Marcus%20Aurelius%20.pdf
6. Vlăduţescu,Gh.MarcusAurelius–Profildefilosof.http://www.institutuldefilosofie.ro/e107_files/downloads/Revista%20de%20filosofie/2021/Rev.%20filos.,%20LXVIII,%203,%202021/GHEORGHE%20VLADUTESCU,%20Marcus%20Aurelius%20-%20profil%20de%20filosof.pdf

Conducător științific
***Tatiana MĂRGĂRINT**, dr. în filosofie, lector univ.*

O POSIBILĂ FILOSOFIE A DIGITALULUI CONEXIUNEA DINTRE LUMEA REALĂ ŞI VIRTUALĂ

Anastasia CHIRILA

CZU: 1:004 chirilaanastasia95@gmail.com

The Internet phenomenon has revolutionized the way we interact with the world and has prompted philosophical inquiry into various facets of human existence, such as the nature of knowledge, identity, and ethical conduct. While the Internet has connected humanity in unprecedented ways, it also raises a number of ethical challenges. To navigate the digital age ethically, individuals must exercise critical thinking, be responsible consumers of information and protect their own data.

Pe măsură ce internetul pătrunde în toate aspectele vieții noastre, nevoia de orientări etice în spațiul cibernetic a devenit din ce în ce mai crucială. Acest lucru ridică întrebarea: cum stabilim standarde etice într-un tărâm care transcende granițele geografice și granițele juridice? Internetul este un instrument puternic, care necesită o utilizare conştientă şi etică. Este important să recunoaştem, că acțiunile noastre în spațiul cibernetic au consecințe reale, și doar un comportament adecvat poate asigura o coexistență armonioasă între lumea reală şi cea virtuală. Apariția internetului a transformat remarcabil societatea noastră, revoluționând modul în care comunicăm, culegem informații, facem afaceri şi interacționăm unul cu celălalt. Cu posibilitățile sale vaste și conectivitate fără limite, internetul a devenit o parte vitală a existenței noastre contemporane. Cu toate acestea, ca și în cazul oricărui instrument puternic, este imperativ să explorăm dimensiunile sale filosofice și etice.

Filosofia internetului, cunoscută și sub numele de filosofie digitală sau filosofie cibernetică, este un domeniu în creştere rapidă, care explorează impactul profund al internetului asupra gândirii, comportamentului și societății umane. Această disciplină în curs de dezvoltare încearcă să identifice implicațiile filosofice ale erei digitale, inclusiv probleme precum: identitatea, confidențialitatea, cunoștințele, etica și natura realității în domeniul online.

Este important să evidențiem, că filosofia digitatului ca curent filosofic nu a fost fondată de un anumit filosof sau școală. Din cauza gamei sale cuprinzătoare ea include elemente din diverse direcții filosofice. Aspectele și influența ei filosofică au fost analizate și discutate de mulți gânditori din diferite domenii. Astfel, filosofia internetului este un domeniu interdisciplinar, care integrează aspecte ale diferitelor mișcări filosofice, pentru a analiza și înțelege efectele sofisticate ale internetului asupra societății contemporane și asupra indivizilor. Astfel, unul din primi savanții fiind Manuel Castells, în lucrarea sa [1], vede internetul ca pe o nouă realitate socială, care creează noi modele de interacțiune socială, economică și culturală. El analizează modul în care in-

ternetul transformă instituțiile tradiționale, schimbă modurile de comunicare și structurează noi conexiuni sociale. Principalele puncte ale lui Castells sunt: internetul este o „galaxie” a noilor comunicații electronice, care devine baza formării unei „societăți de rețea”. Internetul schimbă percepția asupra timpului și spațiului, creând o „cultură a virtualității". El devine un factor cheie în dezvoltarea economiei informaționale și a „capitalismului de rețea”.

Una din definiții care servește cel mai bine scopului acestei lucrări este dezinhibare online. Conceptul se referă la ideea că indivizii tind să manifeste comportamente în medii virtuale pe care nu le-ar afișa în interacțiunea față în față. Acest lucru poate varia de la agresivitate crescută și impulsivitate, până la partajarea de informații profund personale, fără ezitare. Motivele din spatele acestui comportament sunt complexe și multifațetate, influențate de o combinație de factori, inclusiv anonimatul, percepția anonimatului și absența repercusiunilor imediate. Termenul a fost inventat și descris în detaliu de către John Suler. În articolul său [2] Suler analizează de ce oamenii se comportă mai liber și mai deschis online, decât în viața reală. Astfel munca sa a avut o influență semnificativă asupra cercetărilor ulterioare în acest domeniu.

Principiile generale de studiu în spațiul cibernetic, care stau la baza filosofiei digitalului sunt: *descentralizare și conectivitate*, care determină, că internetul prosperă pe noduri interconectate ce permit un flux de informații distribuite și democratizate; *accesibilitatea informațiilor* - un aspect fundamental al filosofiei internetului este democratizarea informației; *identitatea digitală și anonimatul*, permite utilizatorilor să creeze identități digitale care pot fi diferite de eul lor offline. Acest lucru ridică întrebări filosofice despre natura identității în era digitală și tensiunea dintre autenticitate și anonimat; *neutralitatea rețelei* și *drepturile digitale*, pledează pentru neutralitatea rețelei, punând accent pe accesul egal la informații fără discriminare; *determinism tehnologic* și *considerațiile etice* - arată că evoluția internetului ridică întrebări despre determinismul tehnologic: credința că tehnologia modelează și influențează dezvoltarea societății.

În urma efectuării cercetării putem enumera următoarele *concluzii.* Pe măsură ce domeniul vieții web continuă să evolueze, nevoia unei analize filosofice riguroase și a unei ghidări normative va deveni doar mai urgentă. Implicarea acestor probleme necesită o colaborare multidisciplinară între filosofi, eticieni, tehnologi, factori de decizie și publicul larg. Pentru ca internetul să-și atingă potențialul de transformare, ca forță pentru conexiunea globală, schimbul de cunoștințe și înflorirea umană, este necesară o schimbare dramatică a valorilor și priorităților. În centrul acestei revizuiri filosofice trebuie să se afle un angajament reînnoit față de autonomia utilizatorilor, suveranitatea datelor și administrarea etică. În loc să acceptăm pasiv conceptul de internet ca peisaj comercial, trebuie să dăm utilizatorilor o îndrumare asupra identităților lor digitale și capacitatea de a determina modul în care datele lor sunt colectate, utilizate și partajate. Acest lucru s-ar putea manifesta prin:

– dezvoltarea unor platforme de gestionare a datelor descentralizate, centrate pe utilizator, precum și prin cadre de reglementare mai stricte care consacră confidențialitatea ca un drept digital esențial;

– o reorientare departe de modelele axate spre profit, care atrag atenția, și domină în prezent peisajul internetului. În schimb, trebuie să susținem crearea spațiilor și servicii digitale care acordă prioritate bunăstării umane, construirii comunității și schimbului liber de idei față de maximizarea parametrilor de implicare și a câștigului comercial. Acest lucru ar putea implica filtrarea platformelor online în mod cooperativ, precum și integrarea principiilor de proiectare etică care acordă prioritate sănătății mintale, bunăstării digitale și atenuării conținutului și comportamentelor dăunătoare;
– la baza noilor schimbări în acest domeniu, trebuie să fie o recunoaștere profundă a impactului imens al internetului asupra societății și a responsabilității concomitente purtate de cei care îi modelează evoluția. Așa cum dezvoltarea tehnologiei nucleare a necesitat o analiză profundă a implicațiilor sale etice, arhitecții viitorului internetului trebuie să-și abordeze munca cu un sentiment profund al obligației morale - unul care recunoaște capacitatea internetului de a ridica sau pune în pericol condiția umană și cere un angajament ferm pentru binele mai mare.

Referințe:

1. Castells, M. The Internet Galaxy. Oxford, UK: Oxford University Press, 2001, 324 p.
2. Suler, J. R. The online disinhibition effect. CyberPsychology & Behavior, 7(3), 2004, 321-326 p.

Recomandat
***Anghelina SUCEVEANU,** dr., conf. univ.*

FAMILIA ÎNTRE TRADIŢIONAL ŞI MODERN: ABORDARE ANTHROPOLOGICĂ

Nelly ȘVEȚ

CZU: 141.3:316.356.2

The first chapter of MD examines the concepts and types of family relations, types of kinship in Roman law, gender socialization, the influence of gender stereotypes on the development of the family. The second chapter reveals the main problems of the family in modern society, the international families. The third chapter is the study of the distribution of unpaid household chores. The results of the study are summarized in conclusion.

Последними исследованиями в сфере антропологии, социологии и истории было подтверждено то, что семья как институт брака между мужчиной и женщиной развивался на протяжении веков, а возникновению семьи в его указанном значении предшествовали иные формы взаимоотношений между полами – от агнатического родства, основанном на подчиненности власти одного домовладельца, без учета родственных или кровных уз, до когнатического родства – кровного родства в римском праве; от полигамии к моногамии. Семья, брак и родство стали одним из важнейших вопросов для исследования социальной и культурной антропологией, которые фокусируются больше на изучении брачных форм и отношений в общем и на институте семьи в частности. Изучение родственных и культурных отношений имело огромное влияние для понимания первого типа общества, а изучение политических, экономических и социальных факторов – для понимания второго.

Антропология семейных связей показывает, какие факторы влияют на формирование, развитие и окончание семейных отношений (гендерное равенство, мизогиния и мизандрия, экономические и социальные факторы и проч.), исследует репродуктивные практики и разнообразие семейных отношений.

Важность изучения трансформации семейного института и систем родства заключается в том, что, на основании изучения современных данных, можно предсказать развитие ситуации в семейной сфере Республики Молдовы. Эти знания имеют значительную практическую ценность для изучения социальной политики в сфере гендерного, демографического и общественного развития. Помимо этого, важным является изучение демографической ситуации Молдовы, так как она напрямую влияет на экономическое благополучие страны и граждан.

Для исследования трансформации семейного института и систем родства, мы опирались на ряд антропологических точек зрения на семью и домохозяйства, в том числе на то, что, по мнению антропологов, представляет собой роль

семьи и как семейные структуры вписываются в обществе в целом; исследовали социальные изменения в современных семьях Молдовы; изучили изменения в показателях браков и разводов, а также, увеличение разнообразия типов семей (которые включают в себя как неполные семьи, так и традиционные и др.); исследовали демографические тенденции в Республике Молдова (рождаемость, миграция, старение населения); провели анализ влияния демографических тенденций на будущее страны; изучили государственную семейную политику Республики Молдова.

Так, рассматривая идеи К.Леви-Стросса об элементарных структурах родства (экзогамия – выбор партнёра из другой социальной группы; эндогамия – заключение брака между членами одной и той же группы), определили что данная теория является результатом существования табу на инцест, так как именно этот запрет и подталкивает общества к экзогамии. К.Леви-Стросс обосновывал что существование брака как первобытной формы общения и табу на инцест вынуждает членов групп искать себе партнёров вне своей группы, что запускает потенциальный "обмен женщинами". Соответственно, обмен женщинами определяется Леви-Строссом как "элементарная структура родства", а возможность женщины и мужчины свободно выбирать себе партнёра (не забывая о существовании различных табу), является признаком "сложных структур родства" [1]. Существенны представление европоцентричного конструкта о родстве в антропологических исследованиях и идеи Шнейдера о влиянии данного конструкта на изучение иных культурных практик [2, стр. 12]; общая идея родственных связей Джаннет Карстен– "relatedness" или связность, что по своему значению исключает европейское понимание концепции родства в смысле кровных связей и включает в себя эмоциональные и материальные отношения; изучение вид родства в римском праве (агнатическое, основанное на подчинении власти главы семьи; когнатическое – основанное на кровных узах; полнородные родственники, ведущие происхождение от одних и тех же предков) [3; стр. 2]; идеи Моргана Льюиса об эволюции форм семейной организации - от беспорядочных и неструктурированых отношений до семей моногамного типа. Он описал основные этапы этой эволюции: примитивные нерегулируемые отношения; создание семьи, состоящей из кровных родственников (возникает запрет на половые отношения между родителями и детьми); дальнейшая эволюция в запрете на кровосмесительные связи между братьями и сестрами и двоюродными братьями; влияние гендерной социализации и стереотипов на развитие гендерной идентичности.

Для понимания семейных отношений необходимо обратить внимание на основные проблемы семьи в современном обществе (рост расхождения в политических взглядах, изменения моделей брака, смена ролей), на влияние миграции на семейные отношения и формирование феномена транснациональных семей; на эволюцию семейной жизни и структуры домохозяйств, на семейное насилие и факторы, способствующие его появлению, а также на примеры транс-

формации брачных отношений (изменение возрастной границы вступления в брак, изменение количества заключённых браков, изменение взгляда на развод, превращение его в распространённую тенденцию брачных отношений и восприятие его в общественном сознании как рядового явления, изменения во внутрисемейных позициях – отход от традиционных гендерных ролей, что привело к изменению статуса мужчины и женщины и проч. Как основа служат рекомендации ЮНФПА по улучшению ситуации в сфере домашнего насилия – повышение осведомлённости населения об уголовном характере подобных актов, пересмотр мер, принимаемых для наказания виновных, с тем чтобы сочетать эффективные ограничительные меры с программами психологической поддержки, проведение переоценки принципов нормативно - правовой базы с целью уделения приоритетного внимания соблюдению и защите прав жертв и проч.

Определенное влияние на семейные отношения имеет и распределение неоплачиваемых домашних обязанностей в домохозяйстве. Объектом нашего исследования были выбраны как женщины, так и мужчины, совершеннолетние, работающие полный рабочий день. Исследование было анонимным, конфиденциальность соблюдена. В опросе принимало участие 30 человек, резиденты Республики Молдова, проживающие как в сельской, так и в городской местности. Результаты показали на неравенство между жителями городской и сельской местности. Последние выполняли неоплачиваемую домашнюю работу гораздо чаще, чем первые, что связано с различием в доступе к продовольствию, технологиям, инфраструктуре. Например, в местностях с труднодоступным водоснабжением, люди тратят больше часов на выполнение элементарной домашней работы. В то же время, доступ к вышеперечисленным услугам значительно упрощает жизнь и экономит время и энергию.

В результате проведенного анализа можно сделать следующие выводы:

- для решения проблемы неоплачиваемого труда необходимо признания наличия данного факта и проведение исследований с целью определения среднего времени, необходимого для выполнения подобного труда и расчёта их денежного эквивалента для того, чтобы определить сколько государство теряет, не учитывая подобный труд;
- необходимо сокращение времени, выделяемого на неоплачиваемую работу посредством инвестиций в общественную инфрраструктуру и социальную сферу; приобщение межчин к разделению домашних обязанностей посредством проведения социальных кампаний по повышению осознанности;
- законодателям и рынку труда необходимо учитывать семейные обстоятельства работников и предоставить им поддержку, которая бы позволила им эффективно совмещать их обязанности. Это, например, законодательно закрепить право на отпуск по отцовству, на совместный отпуск по уходу за ребёнком, что мотивировало бы многих женщин оставаться на рабочем месте;

– одной из причин гендерной дискриминации является сокращение времени на работу по дому из-за рыночной занятости парнтёра/партнёров, поэтому гибкий график значительно бы помог устранить подобное неравенство;
– Республика Молдова активно принимает участие в международных договорах, направленных на создание гендерного равенства, защиты от дискриминации и борьбы против любого гендерного и семейного насилия. Несмотря на это, стране необходимо работать над улучшением местного законодательства с целью адаптации к меняющимся социальным и прочим условиям.

Библиография:

1. Claude Levi-Strauss „The Elementary Structures of Kinship" Revised, 1969.
2. Schneider D. American kinship: a cultural account. Chicago: University Of Chicago Press, 1968.
3. Ляпустин Б. С. „Этапы и условия становления древнеримской фамилии как хозяйственного организма" – Вестник Удмуртского Университета -2010.

Рекомендовано
***Светлана КОАНДА**, доктор хабилитат, доцент*

IPOSTAZE ALE IDENTITĂŢII CULTURALE ÎN MODELELE LUI HUNTINGTON ŞI FUKUYAMA

Artiom ACULOV

CZU: 14(73):316.72 artiomaculov44@gmail.com

In the context of the current historical events, we recall the prophetic visions of anthropologists, physicists, and writers of the twentieth century with a generous dose of irony. Because against the backdrop of the deepest peace that Europe has experienced for nearly 80 years, we witness the flourishing of populist, fundamentalist, and nationalist rhetoric, and the escalation of tensions between opposing cultures and civilizations, resulting in large-scale military conflicts and terrorist acts that are increasingly difficult to prevent. However, the theories of S. Huntington and F. Fukuyama can clarify the current situation by proposing two different ways events may develop. Therefore, we analyze the aspects of individual and collective identity, as well as the principles that determine the formation of cultural identity in these two theories. Our starting principle will be that civilization is determined by culture, and culture is influenced by religion, which shapes identities in the present.

În încercarea de a înțelege cum urmează să fie derulate evenimentele actuale, suntem obligați să recunoaștem că Occidentul, prin influența pe care o exercită și o va exercita în continuare asupra civilizațiilor non-occidentale, va influența într-un mod decisiv ordinea lucrurilor la nivel global. Iar impactul acestei influențe poate fi considerabil, dacă nu totalmente definitoriu, pentru viitorul omenirii.

Există două perspective principale asupra influenței occidentale. Prima, împărtășită de Francis Fukuyama, sugerează că valorile și directivele occidentale vor determina viitorul omenirii într-un mod absolut. Principiile liberale și capitaliste ale Occidentului vor deveni universale, captând pe rând civilizațiile Ortodoxă, Sinică, Hindusă, Musulmană și Africană. Conform acestei viziuni, viitorul va fi „închis într-un vacuum anistoric”, complet și definitiv, datorită universalității practice ale acestor principii.

A doua perspectivă, al lui S. Huntington, care reflectă într-o mare măsură anumite principii Hegeliane, sugerează că influențele occidentale vor fi doar parțiale, dar vor avea un impact semnificativ. Aceste influențe vor schimba lumea la fel cum Grecia Antică și Imperiul Roman au făcut-o, dar în același timp vor fi schimbate de civilizațiile cu care interacționează.

Și conform acestei viziuni, istoria se derulează printr-un proces continuu al conflictelor, în care atât sistemele de gândire, cât și sistemele politice se ciocnesc și se prăbușesc datorită contradicțiilor lor interne.

Astfel, într-un context marcat de conflictele menite să păstreze sau să bulverseze echilibrul consacrat, remarcăm drept principale elemente de coeziune a civilizațiilor

şi de intoleranţă intercivilizaţională, religiile ce le sunt specifice. Iar acestea conţin în comun elemente de la care toate pornesc, acestea fiind: esenţa religioasă, convingerea religioasă şi actul religios. Dar necătând conţinutului comun a necesităţii de transcendenţă propriu reprezentanţilor tuturor civilizaţiilor, formele diverse ce le iau acestea duc la neînţelegeri, conflicte şi litigii. Acestea din urmă decurgând după modelul conflictelor identitare.

Identitatea noastră superficială este reflectată de trăsăturile exterioare ale grupurilor şi structurilor din care facem noi parte. În schimb, identitatea reală reflectă aspectele interioare ale individului, precum voinţa şi opiniile intime, cunoscute doar de sine şi de cei apropiaţi. Iar fragmentarea socială face ca această identitate interioară să devină din ce în ce mai inaccesibilă majorităţii, fapt ce duce la amplificarea conflictelor.

Conform lui Fukuyama, distincţia între eul interior şi cel exterior a apărut datorită schimbărilor economice şi sociale profunde din societate. Modernizarea a subminat eul interior, forţând indivizii să se alăture unor grupuri alienate care nu le pot împărtăşi experienţele. Astfel, indivizii sunt obligaţi să îşi asume identităţi multiple în public, într-o lume transformată de capitalism, dar rămasă conflictuală şi dominată de goana după putere.

Identitatea reprezintă atât o existenţă pentru sine, cât şi pentru ceilalţi, reflectând manifestări interioare şi exterioare. În societatea contemporană, lupta pentru recunoaştere între diverse grupuri sociale este esenţială pentru afirmarea identităţii. Acest conflict este motivat de *thymos*, dorinţa de recunoaştere, care stă la baza politicii identitare. Demnitatea şi identitatea sunt interconectate; recunoaşterea demnităţii duce la recunoaşterea identităţii. Astfel, conflictele identitare între grupuri majoritare şi minoritare, cum ar fi cetăţenii nativi versus imigranţi sau familiile tradiţionale versus cuplurile homosexuale, sunt inevitabile şi necesare pentru menţinerea identităţii autonome. Aceste conflicte permit grupurilor să îşi afirme şi să îşi protejeze identitatea într-o societate diversificată şi fragmentată.

Dar totodată cu developarea conflictelor identitare, după exemplele de mai sus, intră în discuţie şi procesul de impunere a propriilor interese şi valori. Căci după epuizarea conflictelor ideologice globale, a apărut problema conflictelor culturale de sorginte identitară, care a influenţat atât narativele centrelor, cât şi liniile de falie.

În primul rând, acestea sunt cauzate de disensiunile interioare din interiorul statelor sfâşiate, care nu reuşesc să se autodetermine cultural şi generează conflicte de-a lungul liniilor de falie. Acestea apar între state vecine din civilizaţii diferite, între grupuri din cadrul unui stat şi între grupurile etnice sau naţionale care încearcă să creeze noi state.

În al doilea rând, conflictele date sunt cauzate de apariţia unor noi state de nucleu puternice, ce contribuie la aceste conflicte. Aceste state doresc să-şi afirme propria ordine şi propriile tradiţii la nivel global, ceea ce duce la conflicte între marile state ale diferitelor civilizaţii.

Astfel, odată ce am identificat vectorii posibili ai conflictelor de falie, este esenţial să clarificăm că un adevărat război al liniilor de falie poate fi demarat doar

prin acțiunea mecanismelor identitare. Iar anvergura unui astfel de conflict se poate extinde în sferele economică, socială și politică. Și acest lucru se datorează profunzimii implicării diferențelor culturale, în special a dimensiunii religioase. Căci, de când religia este principala caracteristică definitorie a civilizațiilor, războaiele liniilor de falie au loc aproape întotdeauna între popoare de religii diferite.

Iar acest fapt se datorează imposibilității de a determina criteriile obiective de evaluare a religiilor moderne și a consacrării unor elite culturale mondiale. Deoarece fiecare cultură este unică și egală din perspectiva axiologică, praxiologică și morală față de oricare alta, indiferent de gradul de dezvoltare a civilizației cărei aparține. Însă acest ultim moment este definitoriu, deoarece în timp ce culturile nu prezintă etape de dezvoltare, creșterea civilizațiilor poate fi înregistrată prin intermediu scării cumulativismului științifico-tehnologic.

Deci, în contextul comunicării dintre etnii, state, culturi și civilizații, se poate observa că nivelul de dezvoltare al științei, industriei grele, rețelelor de comunicații și platformelor media este direct proporțional cu dimensiunea militară a unui stat. Iar datorită interconectării globale, tehnologiile militare se răspândesc fie pentru apărarea partenerilor, fie pentru invadarea inamicilor. Astfel, dezvoltarea tehnologiilor, printre care și militare, creează centre globale de influență tot mai puternice. În plus, universalitatea științei oferă o bază pentru unificarea globală a omenirii, în mare parte din cauza răspândirii războiului și conflictului în cadrul sistemului internațional.

Însă, dacă extindem aceste observații, putem concluziona că dezvoltarea științifico-tehnologică, care permite apărarea identității, intereselor și demnității naționale și civilizaționale prin mijloace militare, implică și aspecte socio-politice esențiale. Aceasta ar necesita instituții științifice puternice și competitive, care, indirect, apără securitatea statului. Posibilitatea războiului și agresiunii din partea civilizațiilor vecine va obliga structurile sociale și politice să se restructureze pentru a utiliza rațional resursele și a dezvolta tehnologii utile. Astfel, toate statele, indiferent de religie, cultură și tradiții, trebuie să-și ridice nivelul învățământului și educației pentru a forma o elită capabilă să gestioneze tehnologia. Ele trebuie să mențină legătura cu dezvoltările tehnologice internaționale și să permită dreptul de vot al claselor mai sărace pentru a asigura mobilizarea generală a populației. Iar aceste observații sunt esențiale pentru ca entitățile politice de diverse anverguri să nu-și piardă autonomia în fața unor adversari mai avansați.Deci principiile de securitate națională necesită tehnologii avansate și un nivel economic competitiv. Iar drepturile politice extinse, birocratizarea, industrializarea și cooperarea științifică și economică sunt esențiale. Totuși, în universul divers al civilizațiilor, diferențele culturale adânci mențin segregarea și dezbinarea.Astfel observăm cum lumea contemporană urmează tendințe duale de autoconservare, prin izolare față de cei diferiți și cooperare cu semenii.

Referințe:

1. Basarab Nicolescu, Transdisciplinaritatea. Manifest, București: Junimea 2007
2. Edmund Husserl, Criza umanității europene și filosofia, București: Paideia 2019

3. Erik H. Erikson, Identity and the Life Cycle, N. York: W. W. Norton & Company1994
4. Francis Fukuyama, Identitate, București: Humanitas 2023
5. Francis Fukuyama, Sfârșitul istoriei și ultimul om, București: Paideia 2021
6. Julien Benda, Trădarea Cărturarilor, București: Humanitas 2019
7. Lucian Boia, Occidentul o interpretare istorică, București: Humanitas 2016
8. Mircea Eliade, Tratat de Istorie a Religiilor, București: Humanitas 2017
9. Nae Ionescu, Prelegeri de Filosofie a Religiei, Cluj: Apostrof 1993
10. Samuel P. Huntington, Ciocnirea civilizațiilor, București: Antet 2020

Recomandat
***Eugenia BOGATU,** dr., conf. univ.*

FENOMENOLOGIA RĂULUI ÎN MITUL ŞI FOLCLORUL ROM

Dumitru LEPĂDATU

CZU: 111.84:398(=214.58) tarotdumitru@icloud.com

Romani folklore provides rich insights into the manifestations of evil, deeply rooted in their narrative tradition. Throughout history, the Romani people have integrated various symbolic patterns of evil into their folklore, sometimes being associated with it. Beyond mythological and fantastical elements, Romani myths and folktales reveal how they understand and manage internal sufferings and conflicts. These narratives reflect a collective memory of confronting origin hardships and often exaggerate positive aspects while downplaying the negative consequences of their fragmented identity.

Conceptul de rău transcende simplele forțe impersonale proiectate prin mit și religie, atunci când se extinde dincolo de aceste cadre și se infiltrează în societate, și reprezintă o amenințare reală. În astfel de cazuri, nealinierea cu o parte a dihotomiei, fie că este bună sau rea, îi forțează pe indivizi să intre în conflict cu forța opusă. Acest lucru perpetuează un ciclu în care indivizii caută inevitabil răul sau țapii ispășitori în alții, indiferent de partea pe care o aleg. Dacă să dăm la o parte consecințele acestei dinamici și să interpretăm fenomenologic, atunci totul este un proces uniform de formarea a ,,conștiinței”, idee prezentă și în filosofia hegeliană, însă scopul nostru e să identificăm că anume prezența răului în forma sa pura de la mit la filosofie a stat la baza acestei dezvoltări de conștiință. Răul ca o forță opusă într-un conflict este una dintre componentele gândirii care se modelează într-un construct, adică se amenajează în spațiu ca o contrarietate pentru ca gândirea în sine să aibă material de rezistență față de ceva și formează operațiunea logică dând posibilitate pentru reflecție. În acest sens, din polarizare se formează și morala, și structura conștiinței și dinamica socială. Astfel, funcția răului nu este numaidecât un aparat de extincție a binelui în forma sa religioasă sau cauzală. Putem să spunem că și mitul lui Adam și Eva exprimă aceeași atitudine față de funcția răului în formarea conștiinței. Paradisul în care ei au apărut poate fi interpretat ca fiind starea de conștiință la nivelul său primordial, atunci când încă nu exista un conflict logic intern - omul era egal cu natura sa instinctivă, reprezenta un tot întreg cu ea, și anume apariția răului sub formă de șarpe, care poate fi interpretat ca o potență a unei regulări autonome, contrare cu mersul naturii. Iar alungarea din paradis pe pământ este o alegorie pentru apariția unei gândiri raționale umane, în care omul este impus să-și prelucreze existența, el fiind lipsit de libertatea de participare din instinct, ca celelalte viețuitoare; el este în fața unei provocări de a trăi separat de ceva ce odată a fost un întreg. Astfel, bătăliile marilor eroi din mit și religie ilustrează un atlas de reprezentare a cum are loc conștiința. Astfel, răul reprezintă un instrument în cursivitate pentru ca conștiința să poată avea loc.

Aşadar, răul se manifestă sub diverse forme, de la lupte mitice la concepte filosofice contrare. Suntem martori la acte malefice concrete: agresiune, conflicte, viol, furt şi multe altele. Această realitate ne obligă să explorăm mai profund natura răului atunci când se manifestă nu ca o lege universală, ci ca un fenomen particular, specific anumitor contexte.

Folclorul rom, cu bogata sa tradiţie narativă, ne oferă un material excepţional pentru a identifica şi înţelege manifestările răului. De-a lungul istoriei, romii au migrat prin diverse regiuni geografice, integrând în folclorul lor diverse modele legate de rău. Mai mult, romii sunt adesea asociaţi cu răul, manifestând uneori un comportament deviant.

Analizând basmele romilor, precum „Înţelepciunea romilor" şi „Machemanusha", care ilustrează modul în care răul este prezent în narativele lor şi cum acesta reflectă atitudinile lor colective. (vezi: Думиникэ Ион. Цыганские сказки. Chisinau: ARC, 2012.) , putem face unele constatări. Astfel, în basmul despre originile romilor depistăm un motiv care demonstrează că în interiorul comunităţii rome, ţiganii îşi cunosc rădăcinile de proveniență în care se păstrează amintirile frumoase despre ţara lor natală. Totodată, cunoaştem că până-n prezent India menţine un sistem social divizat în caste, iar mulţi savanţi care studiază cultură romă dispun de un set de ipoteze de ce a fost posibilă dezintegrarea lor în antichitate, una dintre asumări fundamentale fiind că strămoşii romilor au fost situaţi în kasta cea mai inferioară, - „Daliti". Ei sunt consideraţi intangibili şi sunt excluşi din multe aspecte ale vieţii sociale şi religioase. În linii mari, Dalitii trăiesc în sărăcie extremă, sunt supuşi la muncă grea, cum ar fi curăţarea latrinelor şi munci agricole. Totodată, având acces limitat la resursele existenţiale de trai - apă, mâncare şi provizii sociale, ca de exemplu, disponibilitatea la educaţie şi medicină. Din Basm aflăm date despre compensare exagerată a poporului rom, un trib care petrece timpul în veselie şi dans, având puteri supraumane de a citi destinul şi de a prezice viitorul. Fenomenul de hipercompensare este descris de Harville Hendrix în lucrarea sa Crearea sinelui fals [16 p.47]. El explică cum are loc acest proces la un copil care creşte în condiţii nefavorabile pentru el: fiind nerecunoscut de mediu, el simte înţepătura respingerii, ca pe o pastilă amară de înghiţit. E ca şi cum lumea i-ar spune: „Nu ne aparţii". Durerea psihologică taie profund, lăsând cicatrici care persistă mult după vindecarea rănilor. Ca răspuns, copilul construieşte o fortăreaţă în mintea sa, o citadelă păzită de un părinte imaginar – „supraegoul". Singurul său scop este de a controla gândurile şi acţiunile, asigurându-l că acestea sunt aliniate cu normele mediului înconjurător. Dar cu fiecare gând interzis, fiecare comportament „inacceptabil" vine cu o zguduire de anxietate, o pedeapsă autoadministrată pentru îndrăzneala de a se abate de pe calea impusă mediului nefavorabil. Pentru a scăpa de acest chin, copilul îngroapă părţile sinelui în adâncul său. Preţul căruia este – o pierdere, o fractură în însăşi ţesutul fiinţei. Cu toate acestea, golul lăsat de aceste părţi pierdute nu poate rămâne gol. În absenţa lor, se modelează un „eu fals", o faţadă care maschează adevăratele sentimente şi îl fereşte de o respingere ulterioară:. *„Dacă lumea cere duritate, devin un tip dur, îngropându-mi emoţiile tandre sub straturi de bravado"*. Dar sub mască se află un sentiment de gol, o dorinţă de auten-

ticitate. Trauma respingerii persistă, modelând percepția despre sine și despre lumea din jurul său. Și astfel, se navighează prin viață, prin complexitățile minți, căutând o cale de întoarcere la totalitate. Se întâmplă un fel de deviație de la autenticitate la un gol continuu care răstoarnă cu picioarele în sus judecata sănătoasă față de propriul său sine și față de lumea înconjurătoare care personifică sinele. Fațada care maschează adevăratele experiențe devine un mecanism tumult de protecție ce condiționează patologizarea comportamentală și atitudinea față de viață. Golul interior determină căutarea alternativelor de a potoli profund durerea ce se află în spatele său, pe când mijloacele anxioase și agresive (mecanismele de protecție) contribuie la o rupere mai mare de la veridicitate și se induce o distorsionare a percepției de realitate. Astfel, sub fațada unui neam exagerat de vesel, - mereu în dans, răsunat de muzică și puteri magice, stă o traumă colectivă înrădăcinată de la excluderea sa de la drepturile egale în societate, fiind condiționați pe nedreptate să execute rolurile unor oameni inferiori într-o asemenea măsură că sunt intangibili și ocoliți.

Concluzia pe care o facem și care ne indică necesitatea continuării cercetării este că folclorul rom oferă perspectivă asupra manifestărilor răului, având o tradiție narativă bogată. De-a lungul istoriei, romii și-au integrat în folclorul lor diverse tipare simbolice legate de rău, iar uneori au fost chiar asociați cu acesta.

Dincolo de aspectele mitologice și fantastice, miturile, basmele, folclorul rom oferă indicii despre modul în care romii își înțeleg și își gestionează suferințele și conflictele interioare. Aici există o memorie colectivă care sugerează o fugă de durerea originii și o tendință de a hiperboliza aspectele pozitive, în timp ce se refulează consecințele negative ale identității lor fragmentate. Atunci când un grup alege să renunțe la această tensiune, optând în schimb pentru rezistență și o retragere completă din ordinea socială stabilită, răul capătă o altă formă. Această cale, marcată de o retragere de la principiile fundamentale ale vieții și de adoptarea unei poziții anti-viață, duce la o fixare asupra comportamentelor instinctuale și la o percepție distorsionată atât a celorlalți, cât și a normelor sociale ca fiind inerent malefice. Această perspectivă distorsionată se poate manifesta în comportamentul parazitar, adoptând tendințe antisociale. Examinarea mitologiei țiganilor prin această lentilă nuanțată ne permite să apreciem potențialul conceptului de rău de a se transforma dintr-un element universal într-o formă de degradare a societății. Însă, totodată, aceste mituri oferă mai mult decât un simplu catalog de amenințări externe. Ele acționează ca o reamintire clară că semințele răului pot să sălășluiască în noi toți și ne mobilizează să nu le ignorăm.

Referințe:

1. McWilliams, Nancy. *Diagnosticul psihanalitic*. București, EFG, 2014.
2. Zweig, Connie, și Abrahams, Jeremiah. Meeting the Shadow. New York: Penguin Group Inc, 1990
3. Думиникэ Ион. Цыганские сказки. Chisinau: ARC, 2012.

Recomandat
***Svetlana COANDĂ,** dr. hab., conf. univ.*

LITERE

USING MULTIPLE INTELLIGENCES THEORY TO FOSTER STUDENT MOTIVATION IN THE CONTEXT OF EFL TEACHING

Valentina-Cristiana OLTEAN

CZU: 37.091.53:81`243

vale.olt98@gmail.com

Această cercetare urmărește să demonstreze eficacitatea teoriei inteligențelor multiple (TIM) în creșterea motivației elevilor în cadrul orelor de limba engleză. Sunt analizate sursele teoretice și implicațiile pentru implementarea TIM cu scopul de a asigura varietate și incluziune în procesul de predare. Partea practică demonstrează corelația dintre cerințele educaționale și implementarea TIM, evaluând eficacitatea acesteia în creșterea motivației. TIM valorifică diferite tipuri de inteligență și integrează în procesul de predare diversitatea în rândul elevilor. Cercetarea evidențiază modul în care varierea stilurilor de predare în funcție de inteligența dominantă influențează motivația și succesul academic al elevilor.

Throughout the onset of education, the term „intelligence" has been used to describe a single, unchanging trait that all people possess from birth. According to this method, intelligence increases a person's chances of succeeding in a social group and an academic setting. The researcher who first recognized the many types of intelligence was Howard Gardner. He states in his book Frames of Mind that every person possesses a unique set of abilities in many fields. This concept had an impact on a variety of fields, including education and language learning. This approach is viewed favorably in EFL classrooms since it takes into account the variability of the students within the same group without taking into account their competence levels [1, p.63-74].

In his book "Frames of Mind," the psychologist Howard Gardner describes human intellectual competence as a collection of problem-solving abilities. He highlights the distinction between know-that and know-how in this passage. The term "know-what" in the first sentence describes a portion of knowledge that facilitates an action. The actions of executing the intended action by the previously acquired information are included in the second phrase, "know-it-all." The fundamental typology was created by Gardner, who distinguished eight categories of intelligence. However, other experts, such as Thomas Armstrong and Albane de Beaurepaire, also contributed to its development. They examined the traits associated with different intelligence types, including *musical*, *body-kinaesthetic*, *linguistic-verbal*, *visual-spatial*, *logical-mathematical*, *intrapersonal*, *interpersonal*, and *naturalistic* [2, p.33; 3, p.32-42].

The research into methods for motivating students through MIT was another important focus of the study. Since motivation is a component of education and relates

to a student's attitude towards a course or the material they are expected to acquire, it follows that motivation is crucial for academic success. The four steps suggested by Dornyei were implemented during the experiment: creating basic motivational conditions, generating initial motivation, maintaining and protecting motivation, and encouraging positive retrospective self-evaluation [4, p.524].

The units of competence represent the evidence that the educational process can be set up by MIT. The correlation of MIT and NC was ensured by adjusting the activities based on the types of intelligence found in the group [5, p.25-37]. Also, the three broad areas in the CEFR serve as an opportunity of introducing MIT in Policy Documents. These are the following: *knowledge*(*savoir), attitudes(savoir-être),* and *skills(savoir-faire)* [6, p.124].

The paper's hypothesis was that students' motivation levels are maintained and even rise when activities are diversified, according to MIT. It is feasible to capture students' attention and improve academic achievement by emphasizing their abilities. The effectiveness of the educational process is ensured by the selection of the most appropriate teaching strategies based on the dominant types of intelligence.

The research adopted the quasi-experiment since the experiment was designed using a particular methodology for a single group. The *pretest-posttest control group design* is the most used model of quasi-experimental study design. While the posttest allows the researchers to determine how the treatment affects the outcome variable immediately after it is given, the pretest compares the group's knowledge before the treatment. The study was carried out in the framework of the LLMTI "Socrate" in Chișinău, Moldova. In the sixth form, 6B, fourteen kids, ages twelve to thirteen, took part in the quasi-experimental design. Lessons were taught using a range of instructional tactics and activities at the institution's modern facilities and classrooms staffed by teachers who are proficient in technology.

Administering a questionnaire to determine the group's various intelligence types was the first step in the quasi-experiment. The study was, therefore, set up according to these four categories of intellect. Throughout the course, the following techniques and activities were used for each type of intelligence:

1. *Logical* – matching, ordering, brainstorming, listing, multiple choice, tables.
2. *Intrapersonal* – immediate creativity, note taking, completion.
3. *Musical* – tongue twister, reconstructing video, oral drills.
4. *Linguistic* – description, immediate creativity, discussion, expansion task.

Analyzing the pretest data, the experimental group's average was found to be 9.28. The average score, however, is 9.71 based on the posttest results. Consequently, there was a 0.43 rise in academic progress. It showed that the performance of the students had much improved. First off, the high degree of student engagement in the classes and the post-test results demonstrated the effectiveness of the activities and approaches chosen based on the type of intelligence found in the experimental group. Students valued being able to select activities based on their intelligence type in certain circumstances. Second, this group showed a high degree of motivation to learn

EFL. The success of using a variety of teaching techniques is another element of this experiment worth discussing. It has been shown that there are many ways to communicate information, which guarantees a high degree of comprehension and application of newly learned material.

Overall, the quasi-experiment revealed that the best way to ensure psycho-emotional growth in learners is to adjust instructions to their unique developmental needs. The degree of student participation, the teacher's expertise, the difficulty of each learning assignment, and the individual comprehension and learning of each student correlate with the efficacy and efficiency of the educational process. Correlating the task to the student's types of intelligence helps increase involvement and engagement. The activity-type intelligence correlation raises total achievement.

Bibliography:

1. GARDNER, H. *Frames of Mind.* New York: Basic Books, 2011. ISBN: 978-0-465-02434-6
2. ARMSTRONG, T. *Multiple Intelligences in the Classroom.* 3rd edition. ASCD Member Book, 2009. ISBN: 978-4166-0789-2
3. BEAUREPAIRE, A. *Descoperă aptitudinile copilului tău Inteligența multiplă.* București: Litera, 2019. ISBN: 978-606-33-4667-5
4. DORNYEI, Z. Motivation in Second Language Learning. In: Celce-Murcia, M. et al (eds.), *Teaching English as a Second or Foreign Language*, 4th edition, pp. 518-531, 2014. ISBN: 978-1-111-35169-4
5. CURRICULUM NAȚIONAL. *Limba străină. Clasele a V-a – a IX-a*. Chișinău: MECC, 2019. [accessed on May 2024]. Available on: limba_straine_gimnaziu.pdf (gov.md)
6. COUNCIL OF EUROPE. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Strasbourg: Council of Europe, 2020. [accessed 05.05.24]. Available on: 16809ea0d4 (coe.int)

Recomandat
***Oxana CREANGĂ**, dr., conf. univ.*

A CREATIVE APPROACH TO TEACHING ENGLISH GRAMMAR

Maria-Magdalena-Francesca DUGNEANU

CZU: 37.091:811.111`36 dugneanu.maria.magdalena.francesca@usm.md

Cercetarea prezentă analizează eficacitatea predării creative a gramaticii limbii engleze, explorând relația dintre gândire critică și însușirea structurilor gramaticale. Ipoteza cercetării susține că instruirea gramaticală creativă, prin activități precum jocuri de cuvinte, exerciții de scriere creativă, personalizare și prezentări multi-media, poate îmbunătăți rezultatele învățării, inclusiv prin dezvoltarea competențelor gramaticale ale elevilor. Rezultatele studiului cvazi-experimental demonstrează eficiența abordării creative și a strategiilor de exersare a gramaticii în mod inovativ.

Grammar instruction has long been a staple of language education, but recent criticisms of traditional rote memorization methods have led to a shift towards more innovative methods. According to Maley and Peachey, “as technology advances and pedagogy evolves, teachers are incorporating creative approaches to prioritize learners’ critical thinking skills and enhance engagement” [1, p. 51]. This shift can lead to improved learning outcomes and more effective language skills development.

The **aim** of the research is to explore the effectiveness of creativity on grammar acquisition and investigate possible ways of developing learners’ grammatical competence employing their creative thinking skills. The **hypothesis** of the research states that creative grammar instruction, including activities as word games, storytelling, role-playing, and creative writing exercises require critical thinking and boost students’ imagination and motivation, therefore leading to improved grammar acquisition, increased internalization and appropriation of grammar structures and meaningful communication. In order to achieve the aforementioned targets, several **objectives** were set to be fulfilled, as follows: to identify the relationship between creativity and grammar acquisition; to determine the relevance of the creative approach to teaching grammar; to evaluate the effectiveness of the creative activities in developing learners’ grammatical competence; to develop a range of strategies and techniques for practicing grammar in a creative and motivating way.

The **theoretical value** of this paper lies in the considerable amount of scientific studies aimed to contribute to the development of effective and creative teaching methods which are oriented to help students in grammar acquisition. The **practical value** of the research resides in the analysis of how creative approaches to grammar teaching can positively influence the effective acquisition of English language skills, including grammar acquisition, and other language competencies, ultimately leading to improved language proficiency and enhanced learning outcomes in EFL classrooms.

In the course of performing the research, several **methods** have been implemented, such as synthesis, correlation, quasi-experimental design, comparison, analysis, administration of pre- and post-test, and questionnaire. The comparison and evaluation were involved in the quasi-experimental design conducted throughout the survey. Regarding the literature review, it is worth being mentioned the significant number of notable authors who studied the importance of creativity and its impact on the effective acquisition of language, specifically grammar, as well as its interconnection with the educational process, such as Scott Thornbury, Herbert Puchta, Alan Maley, Nik Peachey, etc.

The practical part of the research was pursued in an educational **setting**, more precisely the Heritage International School from Chisinau, during a 6-week pedagogical practice, in which one of the applied research methods was the quasi-experimental design. Speaking about the **participants** in the quasi-experiment, it would be relevant to mention that the study took place in two parallel classes, 7 "A", the treatment group, consisting of 13 students and 7 "B", the control group which numbered 12 students. The textbook used in the control group was Close-Up B1+, whereas in the treatment group several additional **resources** replaced it, such as Thornbury's *Teaching Grammar Creatively*, Sargeant's *The Basic Grammar Book 2*, Scrivener's *Teaching English Grammar* and other multimedia resources, including British Council, Blooket, JeopardyLabs, etc. The quizzes in the form of online games lend themselves to a better internalization of grammar rules due to the repeated exposure and increased motivation catalysed by the contest-like aspect of the activities.

Schematically, the stages of the quasi-experiment are represented in the chart illustrated below:

Chart 1. Stages of the quasi-experimental design

Treatment Group 7th "A" form	Pre-test	Treatment	Questionnaire	Post-test
Control Group 7th "B" form	Pre-test	-	-	Post-test

It can be clearly seen that the experiment group was exposed to the **treatment**, that is the selected tasks and activities involving and fostering creativity, followed by the administration of a **questionnaire** aimed at assessing the effectiveness of the creative approach on grammar acquisition, whereas the control group was exposed to the textbook students were used to learn from previously. Pre-tests and post-tests were applied to both of the groups. The activities which shaped the treatment required creativity, imagination, and personalization [2, p. 5-12]. Some examples of such activities are the following: skeleton text completion and creation, information transfer, picture description, story writing, personalization, dialogue writing and performing, multimedia presentations, etc.

The dynamics of the results of the **quantitative assessments** is vividly represented in the following diagram (Diagram 1):

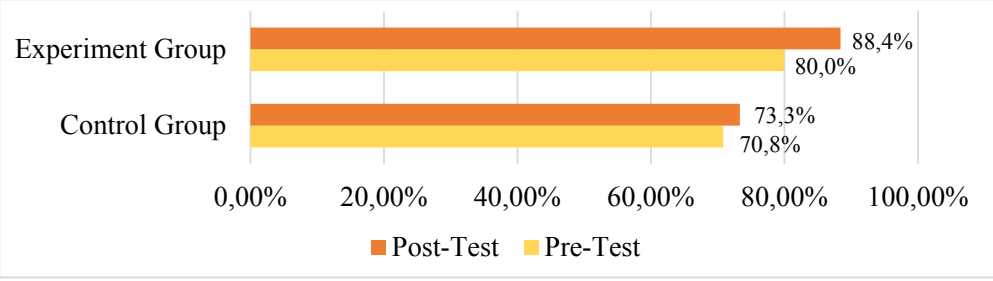

Diagram 1. The representation of the quantitative assessments’ dynamics

Overall, the results of the pre-test and post-test assessments in both the control group and the experiment group highlighted the positive impact of creative teaching approaches on grammar instruction and acquisition. The higher improvement seen in the experiment group suggests that the innovative approach can be effective in enhancing students’ understanding and retention of grammatical concepts. The analysis of the data about the percentage of students’ answers to the questionnaire regarding the impact of the creative approaches on students’ English grammar acquisition allows us to conclude that the majority of respondents had positive experiences within the 12 English grammar lessons conducted. More exactly, the majority of respondents, specifically 84.61%, strongly agreed, 7.69% agreed, and the rest were neutral about the raise of motivation due to the creative grammar teaching methods.

To conclude, creativity, motivation, and critical thinking are interconnected components that can significantly enhance language acquisition, and developing creativity is crucial for fostering resilience and growth among learners. It is therefore recommended that curriculum developers integrate creative and personalized teaching approaches into grammar instruction to promote and enhance learner-centred, as well as communicative language learning. Moreover, future research can investigate the long-term effects of the creative approach on language skills and grammar acquisition.

Bibliography:

1. MALEY, A., PEACHEY, N. Creativity in the English language classroom. London: British Council, 2015. 172 p. ISBN 978-0-86355-767-5
2. GERNGROSS, G., PUCHTA, H., THORNBURY, S. Teaching Grammar Creatively. First Edition. Helbling Languages, 2006. 267 p. ISBN 978-0-52171-609-3

Recomandat
***Oxana CREANGĂ**, dr., conf. univ.*

STRATEGII DE FORMARE A COMPETENŢEI DE PRODUCERE A TEXTULUI SCRIS LA DISCIPLINA LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

Nina SANDUL

CZU: 373.042:81`271.1=135.1 nina.sandul2001@gmail.com

L'étude réalisée aborde un sujet d'actualité, pour autant que l'expression écrite compte beaucoup. L'étude reflète la recherche de la stratégie qui permet de développer la capacité de l'étudiant à produire le texte écrit, sur différents supports, en utilisant une stratégie stimulante et interactive, en valorisant le Curriculum de Langue et Littérature Roumaine et les produits curriculaires.

În urma analizei strategiilor de formare a competenței specifice 4 (CS4) / a competenței de redactare din curriculumul preuniversitar la disciplina şcolară Limba şi literatura română, ne-am propus o abordare teoretică, care, în mare parte lipseşte în literatura de specialitate, dar şi o abordare practică, aprofundându-ne în didactica redactării. Obiectul studiului nostru au fost strategiile, metodele şi tehnicile recomandate de ghidurile de implementare pentru învățământul preuniversitar pentru CS 4, proiectele de lungă durată elaborate de cadrele didactice, dar şi manualele şcolare, alte materiale didactice pentru profesorii de limba şi literatura română. Cercetarea temei în cauză am considerat-o ca actualitate datorită faptului că sistemul de competențe care se implementează în şcoală, inclusiv competența de scriere, este recent introdus în Curriculumul la limba şi literatura română. Or, în lipsa unor indicații metodice clare, precise şi la obiect, am considerat că foarte necesară în acest sens este descrierea formării şi dezvoltării competenței de producere a textelor scrise de diferit tip, prin utilizarea unor strategii stimulative şi interactive, valorificând Curriculumul la limba şi literatura română 2019 şi produsele curriculare.

Cadrul în care am înscris studiul nostru ține de o teorie a textului, care reflectă conceptul respectiv în toate sferele sale de utilizare şi din toate perspectivele de definire, dar în primul rând ca unitate lingvistică care depăşeşte nivelul frazei şi care îşi demonstrează complexitatea sa, fiind, după cum menționează specialiştii, ,,un act finit de comunicare" [2, p.8] şi ,,o structură, (...) ale cărei elemente trebuie să-i asigure unitate, coerență, coeziune, logică" [4, p.19].

Activitatea de producere a textelor scrise trebuie concepută, pe de o parte, ca o sinteză a tot ceea ce elevii au reuşit să achiziționeze prin celelalte cinci competențe specifice, dar şi la alte discipline predate în gimnaziu sau liceu, iar pe de alta, constituie o oportunitate de a valorifica experiențele vieții, de manifestare a imaginației şi a fanteziei creatoare. Procesul de producere a textului sau de expansiune textuală, după

cum se subliniază în lucrarea „Teoria textului. Antologie”, se realizează ca un act productiv, creator, sau reproductiv, recreator. O operă literară, bunăoară, este rezultatul expandării productive, creatoare, ceea ce îi conferă unicitate, originalitate [2, p.24].

Ca și în cazul celorlalte competențe, conținuturile CS 4 se studiază neapărat gradual / concentric, de la textul nonliterar la cel literar, de la un set de idei, gânduri generale la un rezumat bine realizat, drept urmare există și o tipologie de texte studiate la diferite etape de învățământ, de la textele mai ușor de redactat, la cele a căror proces de realizare este mai amplu, mai dificil. Valorificând tipologia textelor propusă de Elena Sandu în „Compuneri școlare” [4, p. 26], am analizat sistemul de sarcini propuse de manualele școlare publicate în Republica Moldova în conformitate cu Curriculumul național 2019 (CLLR 2019) pentru gimnaziu, distribuindu-le pentru fiecare tip de scriere. Exemplificăm prin câteva:

a) Scrierea metaliterară - Alcătuiți un rezumat al naraţiunii lui Ion Creangă, extinzând şi îmbogăţind cu detalii planul dezvoltat de idei.
b) Scrieri funcționale - Redactaţi un anunţ pentru a vinde casa descrisă mai sus. Relevaţi următoarele aspecte: amplasarea, dimensiunile, planul, comodităţile (confortul), preţul, gradul de solicitare a imobilului.
c) Scrieri imaginative - Descrieţi un mediu urban ca presupus loc de întâlnire cu fiinţa dragă. Textul se va încheia cu fraza: „În acest loc, cuprins de vraja visului, te aşteptam să vii...”.
d) Scrieri reflexive - Relataţi, într-o pagină de jurnal, despre experienţa de contact cu altă cultură.

Diferitele tipuri de text cu care se lucrează în învățământul preuniversitar au un rol important, pentru că sunt instrumente intelectuale, cu ajutorul cărora elevul poate atinge performanțe în exprimarea punctelor sale de vedere, a gândurilor, ideilor, judecăților sale de valoare într-un text personalizat, coerent. Studiind literatura de specialitate, am constatat că CLLR 2019, ghidurile și alte surse importante de substanță didactică în mod practic vin în ajutorul profesorului, pentru a eficientiza procesul de învățământ.

Procesul de producere a unui text este o activitate care implică și utilizarea unei strategii adaptate tipului de scriere, în acest context am studiat câteva tehnici și metode care ar putea fi utilizate la lecțiile de dezvoltare a CS 4, în special la lecțiile tip atelier de scriere. La etapa de pre-redactare / evocare, de exemplu, ar putea fi utilizată tehnica Curcubeul de cuvinte, la etapa de redactare propriu-zisă sau reflecție – tehnica Joc de simulare (Ghid în muzeul jucăriilor) [1, p.66], la etapa de postredactare sau reflecție elevii pot face o grilă de (auto)evaluare. Alte metode și tehnici pe care le-ar putea pune în practică un profesor în contextul analizat de noi ar fi următoarele: Harta întâmplărilor; Martori oculari; Mesaj în sticlă; Autobiografia imaginară; Scrierea în colaborare; Pictura verbală; Jocul figurilor de stil; Fișa de caracterizare în 4 pași etc.

Dezvoltarea CS 4 depinde în cea mai mare măsură de cadrul didactic, de faptul cum acesta pune la dispoziția elevilor diferite modalități/strategii de scriere și ce fel de modalități/strategii sunt acestea. Neli Marcu menționează în articolul „Formarea

competenței de scriere în limba română prin producerea textelor scrise în limita standardelor de eficiență" că „Foarte importante sunt sarcinile de pregătire, stimulare a activităților de scriere ale elevilor, căci numai un elev pregătit pentru scriere ajunge mai repede la idei și principii noi pentru el, formulează mai ușor gândurile, structurează textul scris" [3, p.2].

În concluzie, considerăm relevant să subliniem valoarea utilizării unor strategii adecvate, care contribuie la dezvoltarea la elevi a unor abilități și aptitudini care să le permită o exprimare în scris cât mai degajată, mai personalizată. Stimularea plăcerii de a scrie prin activități variate înseamnă și menținerea interesului pentru studierea limbii și literaturii române. CS 4 trebuie să devină o temă actuală, pentru că, în comparație cu alte competențe, de exemplu competența de producere a comunicării orale, cere o pregătire mai specială.

În aceeași ordine de idei, oportun este să menționăm faptul că textul scris permite elevului să dezvolte competențele următoare: a ști; a ști să faci; a ști să fii; a ști să înveți, iar prin utilizarea unor modalități/strategii interactive, activități stimulative potrivite, cadrele didactice pot să faciliteze producerea calitativă a textelor de orice tip pe suporturi variate.

Referințe:

1. CARTALEANU T. Curs opțional pentru gimnaziu Scrierea creativă, Chișinău: Garamont Studio, 2016.
2. GHERASIM A., Cara N. Teoria textului. Antologie, Chișinău: CEP USM, 2008. https://ro.scribd.com/document/350745346/cartea-gherasim (accesat 5.06.2024)
3. MARCU N. Formarea competenței de scriere în limba română prin producerea textelor scrise în limita standardelor de eficiență. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, 10-11 martie 2018, p. 29-32. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/9566 (accesat 5.06.2024)
4. SANDU E. Compuneri școlare, ediția a VI-a revăzută și adăugită. Iași: Polirom, 2015.

Recomandat
***Elena VARZARI**, dr., conf. univ.*

PRENUME FEMININE ROMÂNEŞTI ÎN DIACRONIE (SEC. XVII-XIX)

Natalia MIHALACHI (GROSU)

CZU: 81`373.231=135.1(091) ro19mihalachi.natalia@gmail.com

La thèse de master vise à décrire dans une perspective morphologique, étymologique et sémantique le répertoire des prénoms féminins roumains du XVII-XIX e siècle et déterminer les influences sur l'inventaire collecté et les tendances de perpétuation des prénoms identifiés dans l'usage courant. Le concept d'anthroponymie a été défini et le degré de recherche en anthroponymie en linguistique roumaine a été étudié en présentant les études et les auteurs qui ont contribué au fondement théorique de ce domaine. Une attention particulière a été accordée à la présentation des classifications du nom propre et à la révélation de la composante religieuse dans l'anthroponymie roumaine.

Subiectul prenumelor feminine româneşti din sec. XVII-XIX prezintă interes de cercetare, deoarece ocupă un loc deosebit de important în istoria şi evoluţia sistemului de denominaţie personală, reprezentând o mărturie peste veacuri referitor la influenţele externe la care a fost supusă limba română şi, implicit, antroponimia românească.

Termenul *antroponimie* a pătruns în limba română din franceză *(anthroponymie)* şi denumeşte acel compartiment al lingvisticii care studiază apariţia, evoluţia şi modul de funcţionare a numelor de persoană la nivelul unei comunităţi [1, p. 146]. Termenul este format din două cuvinte de origine greacă: *anthropos*, care înseamnă „om” şi *onoma*, care înseamnă „nume”.

În vederea stabilirii tipurilor de nume proprii, s-a ţinut cont de actul denominativ care prezintă două moduri de identificare a unui referent, şi anume: o *numire convenţională*, oficială, şi alta *neconvenţională*, necanonică, non-standard [2, p. 954]. Acest criteriu a favorizat stabilirea unei clasificări similare: în **antroponime-nucleu** şi **antroponime-periferice** [3, p. 43]. Numirea convenţională şi antroponimele-nucleu s-ar referi la ***prenume, nume de familie*** şi ***patronimic*** *(Ecaterina, Cojocaru, Petru),* pe când prin numirea neconvenţională şi antroponimele-periferice se au în vedere ***poreclele*** *(Șchiopu)*, ***hipocoristicele*** *(Tina)*, ***pseudonimele*** *(Tudor Arghezi pentru Ion Teodorescu)* şi ***nickname-urile*** *(Valerie's Food* – Valeria Ţurcanu).

Inventarul de prenume care a constituit corpusul lucrării a fost colectat din articole de specialitate, cărți de istorie şi documente de arhivă, iar investigarea acestora sub aspect morfologic a fost unul din obiectivele de bază ale cercetării. Prin urmare, ne-am referit la structura prenumelor şi modalitățile lor de formare. Sub aspect structural, antroponimele au fost clasificate în două categorii: ***simple*** *(Ginevra, Luchița, Marghita, Nimfodora)* şi ***compuse (****Ecaterina-Dafina, Loghina-Domnița, Maria-Magdalena).*

Modalităţile de bază prin care s-au format antroponimele feminine româneşti sunt derivarea şi conversiunea, derivarea progresivă cu sufixe fiind procedeul cel mai productiv [4, p. 175]: ***-ana*** *– Aghiana;* ***-aşca*** *– Romaşca;* ***-ata*** *– Muşata;* ***-ca*** *– Tudosca;* ***-ea*** *– Hariclea;* ***-ela*** *– Carmela;* ***-eta*** *– Marieta;* ***-ica*** *– Domnica;* ***-ina*** *– Despina;* ***-ita*** *– Marghita;* ***-iţa*** *– Voichiţa;* ***-ida*** *– Samonida;* ***-iza*** *– Sarmiza;* ***-uca*** *– Raluca;* ***-ula*** *– Marula;* ***-una*** *– Miruna;* ***-anda*** *– Iolanda.*

O parte din prenumele înregistrate au fost create direct prin conversiune de la cuvinte comune *(Brânduşa, Mioara),* altele prin conversiune de la adjective *(Clara, Draga).*

Civilizaţia românească este preponderent adepta creştinismului, din acest considerent o mare parte a prenumelor sunt devoţionale, legate de divinitate, iar răspândirea prenumelor religioase a fost consolidată de martirologii şi calendare, inspirate, de cele mai multe ori, de la oamenii apropiaţi lui Hristos: sfinţi, arhangheli, mucenici. Diversitatea prenumelor religioase ne-a permis clasificarea acestora în câteva categorii: nume teoforice (*Teodora, Teofana, Filofteia),* nume de sărbători religioase (*Natalia, Anastasia, Paraschiva),* nume de sfinţi sau nume calendaristice (*Maria, Magdalena, Marta, Elena)* şi nume biblice (*Ana, Elizabeta, Rachela)* [5, p. 2].

Referitor la inventarul de prenume se constată că acesta evoluează constant şi oglindeşte schimbările care au loc în diverse domenii, iar fiecare interferenţă cu alte popoare contribuie la îmbogăţirea şi evoluţia sistemului antroponimic. În funcţie de factorii istorici şi culturali care au exercitat o anumită influenţă asupra destinului poporului român, în dezvoltarea antroponimiei române au putut fi distinse câteva etape de bază.

Prima fază corespunde cu etnogeneza poporului român, perioadă în care au circulat nume daco-romane: *Crăciuna, Floarea, Maria,* laice: *Fecioara, Sora, Păuna, Lupa, Ursa*, dar şi unele împrumuturi de origine persană şi aramaică, ce au pătruns în antroponimia locală: *Daria, Asinefta.*

A doua fază se referă la impregnarea antroponomiei române cu elemente vechi slave, care au fost adoptate mai întâi de persoane din stratul superior al societăţii, iar mai apoi numele au pătruns şi în straturile de jos prin imitare. În această perioadă s-au transmis românilor numeroase prenume de persoană, printre care: *Bogdana, Chiajna, Cneaja, Dobra, Dragomira, Miroslava, Nedelea/Nedelca, Velica, Voica.*

A treia fază a dezvoltării antroponimiei româneşti corespunde cu perioada răspândirii creştinismului în ţările danubiene. Acest proces a avut drept urmare pătrunderea unui puternic filon antroponimic de factură ortodoxă bizantino-slavă: *Agapia, Aglaia, Anastasia, Anghelina, Artemia, Axintia, Evdochia, Elena, Nimfodora,* de origine ebraică: *Ana, Avramia, Debora, Iordana, Magdalena, Nazaria, Rachela, Samaria.*

Începând cu ultimele decenii ale sec. al XIX-lea, găsim o varietate de prenume cu origini diverse, inclusiv prenume de origine arabă şi turcă: *Eleonora, Sultana,* iar mai târziu – şi **de origine germană**: *Amalia, Berta, Carolina, Henrieta, Matilda, Olenca, Otilia.*

Cea de-a patra fază de dezvoltare se referă la etapa modernă a antroponimiei româneşti, care se deschide cu seria de nume preluate din istoria romană, sub influenţa Şcolii Ardelene: *Antonia, Constanţa, Ersilia, Flavia, Grapina, Hortensia, Iulia, Iustina, Margareta, Victoria.*

Analizând inventarul de prenume feminine populare din ultimii trei ani, au fost sesizate următoarele tendinţe de modernizare a antroponimiei feminine: reluarea prenumelor calendaristice religioase, punerea în circulaţie a numelor biblice, împrumuturile din sistemele antroponimice ale altor ţări, adoptarea numelor de notorietate naţională şi internaţională şi utilizarea formelor hipocoristice.

Studiul de caz din cadrul lucrării a constat în observarea detaliată a utilizărilor recente a prenumelor şi eventuala reanimare a inventarului din sec. XVII-XIX. Prin urmare, s-a constatat că prenumele femeilor din sec. al XIX-lea le regăsim şi în celelalte generaţii, inclusiv în şirul de prenume preferate a fi acordate copiilor în prezent, ceea ce ne demonstrează că prenumele au capacitatea de a ieşi din uz pe o perioadă determinată şi de a reapărea peste câteva generaţii ca un nume popular.

În concluzie, investigaţiile din această lucrare au demonstrat că orice schimbare care are loc în societate şi care se răsfrânge asupra sistemului antroponimic, nu are capacitatea de a-l înlătura pe cel vechi, tradiţional, ci doar de a-l suplini cu nişte elemente noi.

Referinţe:

1. VIŞOVAN, S. Din istoricul preocupărilor de antroponimie în lingvistica românească (I). În: *Buletin Ştiinţific*, Fascicula Filologie, seria A, vol. XX, 2011, p. 143-164.
2. ONEŢ, V. Tipologia antroponimelor convenţionale vs. neconvenţionale în basme româneşti. În: *Numele şi Numirea. Actele Conferinţei Internaţionale de Onomastică.* Ediţia a III-a, Cluj-Napoca, 2015, p. 953-965.
3. TREBEŞ, T. *Studiu asupra prenumelor actuale (pe material din raionul Orhei)*. Teză de doctorat. Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 2019, 191 p.
4. BERCARU, A. Derivarea numelor feminine în limba română. În: *ROMANOSLAVICA XLI*, Bucureşti, 2006, p. 175-207.
5. TOPOR-MARIN, A. Raportul dintre numele de botez calendaristice şi cele laice în sistemul antroponimic actual din Dobrogea. În: *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale. Actele colocviului Catedrei de Limba Română*, 27-28 noiembrie 2002, II, Secţiunea Lexic şi terminologii, 2003, p. 1-13.

Recomandat
***Claudia CEMARTAN**, dr., conf. univ.*

ENANTIOSEMIA LEXICALĂ ŞI FRAZEOLOGICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Doina NEGAIŢA

CZU: 811.135.1`371 hdoina99@gmail.com

The linguistic phenomenon of enantiosemy is considered to be semantic polarity – the merging of opposite meanings within the same word, which depends on the context. The specific nature of the phenomenon of enantiosemy is that an enantionym combines within itself two opposite meanings. The majority of contemporary scholars emphasize that, in the use of speech, the possibility of enantiosemic words appearing is practically unlimited, which allows us to state that enantiosemy is a very widespread phenomenon.

Fenomenul coexistenței, în structura semantică a aceluiaşi lexem, a unor sensuri opuse, numit în lingvistica modernă *enantiosemie*, dar şi *antonimie internă* sau *polarizare semantică*, este atestat în mai multe limbi, reprezentând o categorie contiguă cu polisemia şi antonimia şi având un plan al expresiei şi două planuri ale conținutului, aflate în raport de antonimie.

În lingvistica românească *enantiosemia* a fost remarcată de Al. Graur: „Un cuvânt are sens neutru, adică nici bun, nici rău, sau nici pozitiv, nici negativ etc. Pornindu-se de la acest sens, se degajează, pe de o parte, un sens pozitiv, pe de altă parte, un sens negativ. Se ajunge, astfel, ca *acelaşi complex sonor* să îmbrace *două sensuri contradictorii*. Avem deci aici un caz tipic de „scindare a fenomenului în laturi contrarii" [1, pag.112].

Trăsătura definitorie a enantiosemiei este „polaritatea semantică, care constă în îmbinarea sensurilor opuse în cadrul aceluiaşi cuvânt / aceloraşi sintagme, depinzând de un context de natură verbală şi/sau non-verbală / paraverbală. În literatura de specialitate română şi rusă se întâlnește următoarea paletă denominativ terminologică, din care se vădește, într-o bună măsură, modul în care cercetătorii respectivelor arii de investigare receptează acest fenomen lingvistic sau se raportează la aceasta: a) enantiosemie/ „энантиосемия"; b) sens opus/ „противосмысл"; c) o manifestare a polisemiei/ „своеобразный вид полисемии"; d) omoantonimie/ „омоантонимия"; e) antonimie internă/ „внутрилексемная антонимия"/ antonimie intralexemică [2, pag.68].

Pentru a releva *enantiosemia* într-un material lexical concret, este oportun a se recurge la o analiză componențială a structurii semantice a cuvintelor. Spre exemplu, pentru a releva caracterul enantiosemic al verbului *a împrumuta*, este necesar a identifica structura semică a sensurilor acestui cuvânt, care se află în raport de contrarietate: „a da cu împrumut cuiva ceva" şi 2) „a lua cu împrumut ceva de la cineva". Ambele

sensuri conţin semele integratoare (SI) opuse – [a da / a lua] şi seme diferenţiale (SD) – atât comune, cât şi opozante. În urma analizei definiţiei lexicografice respective, din datele căreia sunt excerptate indiciile semantice minime (semele) ale sensurilor cercetate, se obţine formula semică a sensului 1: SI [a da] + SD1 [unei persoane] + SD2 [un obiect] + SD3 [pentru o perioadă determinată] + SD4 [cu condiţia restituirii] şi cea a sensului 2: SI [a lua] + SD1 [de la o persoană] + SD2 [un obiect] + SD3 [pentru o perioadă determinată] + SD4 [cu condiţia restituirii]. Confruntând formulele semice ale celor două sememe, constatăm că acestea au în comun câteva seme diferenţiale (SD2 , SD3 , SD4) şi se deosebesc prin SI şi SD1 [3, pag.33].

Ca motiv general al apariţiei enantiosemiei, se ia în considerare specificul gândirii umane, care se caracterizează prin dualitate (dualism). Acesta este un motiv extralingvistic care se află pe tărâmul relaţiilor limbaj - gândire. Printre motivele apariţiei enantiosemiei în limbă şi vorbire se numără:1) caracterul universal al limbii; 2) sincretismul rădăcinilor vechi; 3) semantica difuză a rădăcinilor vechi şi dualismul gândirii umane; 4) ambiguitatea limbajului; 5) caracterul efemer al procesului de conceptualizare; 6) stratificarea limbajului [4].

Cercetătorii care au fost preocupaţi de studierea fenomenului de *enantiosemie* vorbesc despre următoarele tipuri de enantiosemie: a) denominativă şi emoţional apreciativă; b) nucleică şi periferică; c) totală şi parţială; d) simetrică şi asimetrică; e) uzuală şi ocazională; f) sincronică şi diacronică; g) denotativă şi conotativă; h) lexematică şi frazeologică [2, pag.68].

Enantiosemia denominativă/ propriu-zisă nu comportă o expresivitate specială, dat fiind faptul că în formarea ei se opun componentele denotative ale structurii semantice a lexemului. *Enantiosemia emoţional-apreciativă*, de regulă, se distinge printr-un grad mai înalt de expresivitate, în comparaţie cu cea nominativă, întrucât, în cazul ei, raportul de contrarietate se stabileşte între semele conotative – apreciative şi emoţionale – ale sensului. *Enatiosemia* nominală presupune un tip de enantiosemie care se bazează pe nivelul semic al unui lexem sau frazem, iar enatiosemia emoţional-valorică se fundamentează pe subtexte, pe elementele pragmatice ale unui (con)text [2, pag.69].

Din punctul de vedere al structurii semnificaţiilor lexicale ce intră în raport de contrarietate se discută despre *enantiosemie simetrică* şi *asimetrică*. Enantiosemia *simetrică* este denotativă, uzuală, totală. Enantiosemia simetrică presupune că ambele sensuri ale cuvântului: a) au aceeaşi referenţă; b) aparţin aceluiaşi grup tematic; c) se caracterizează printr-o combinabilitate lexematică identică; d) sunt fie doar directe, fie doar figurate; e) au aceeaşi coloratură stilistică. În cazul *enantiosemiei simetrice*, contrarietatea semnificaţiilor este indubitabilă. *Enantiosemia complementară* (L. Novikov) sau *contradictorie* (Cr. Moroianu) se caracterizează prin faptul că între aceşti doi membri nu există intermediary, adică cele două sensuri se exclud reciproc [5].

Din multitudinea tipurilor de enantiosemie, enantiosemia denominativă şi cea emoţional-apreciativă sunt cele mai des puse în discuţia cercetătorilor. Enantiosemia

emoțional-apreciativă se utilizează activ în diverse stiluri şi forme ale vorbirii, de cele mai multe ori, în cea orală şi dialogică, manifestându-se ca un mijloc eficient de explicitare a intenției vorbitorului. De rând cu reprezentarea cantitativă a fenomenului de *enantiosemie* în limbă, majoritatea savanților contemporani subliniază că, în uzul vorbirii, posibilitatea apariției cuvintelor *enantiosemice* este, practic, nelimitată, ceea ce permite a afirma că *enantiosemia* este un fenomen foarte răspândit.

Iată câteva lexeme enantionimice, identificate în limba română: *mândrie, odată, a mirosi, cândva, odinioară, altădată, dobândă, cap, grozav, faimă, perlă, a se îndura, mieros*, etc.

Nuanțele semantice ale frazeologismelor polisemantice se pot îndepărta între ele atât de mult, încât ajung să devină diametral opuse. E vorba de polarizare semantică sau enantiosemia frazeologică. Una dintre sursele de enantiosemie, larg reprezentată în frazeologie, este *antifraza*, prin care se înțelege o figură de stil a negării, când cuvântul (sau expresia, propoziția) este folosit în sens opus. Există două tipuri de antifrază posibile - *ironia* (exagerarea evaluării în scopul diminuării) şi *meiosis* (subevaluarea în scopul creşterii). Negarea ironică duce la enantiosemie în expresii precum *bun lucru*, *drăguț lucru*, unde primul sens („pozitiv") este direct motivat de forma internă a expresiei, iar al doilea reprezintă o reinterpretare ironică a acesteia [6, pag.760].

Iată câteva exemple din limba română: *mare lucru* – a) „ceva vrednic de mirare" (Asta-i o treabă foarte grea şi *mare lucru* să fie, că s-o putem noi scoate la capăt. – I. Creangă); b) „lucru neînsemnat"; *a-l vedea (pe cineva) sfântul* – a) „a da de noroc", b) „a o păți, a da de belea"; *la scara murgului* – a) „repede", b) „niciodată"; *a da drumul* – a) „să iasă/ din casă", b) „să intre/ în casă"; *a împleti din picioare* – a) „a se salva prin fugă", „a fugi repede de un pericol", b) „a pleca încet", „a se deplasa cu greu"; *de-o şchioapă* – a) „foarte mic" (Mai ieri eram doar *de-o şchioapă*, - A. Vlăhuță), b) „foarte mare" (Era tipărit cu caractere *de-o şchioapă*); *nici vorbă* – a) „fără îndoială", „bineînțeles", „negreşit", b) „nici pomeneală"; etc.

Aşadar, fenomenul *enantiosemiei* este un fapt lingvistic individual, având particularități specifice. Decifrarea unui semn lingvistic enantiosemic devine realizabilă datorită caracterului invariabil şi, totodată, mobil al semnului lingvistic. Capacitatea de a înțelege corespunzător mesajul se datorează contextului şi elementelor suprasegmentale (ton, intonație) care însoțesc textul.

Referințe:

1. GRAUR Al. *Studii de lingvistică generală*. Bucureşti: Editura Academiei RPR, 1960. 515 p.
2. GHELTOFAN D. *Enantiosemia în limbile rusă şi română*: Note şi idei. În: Analele Universității de Vest din Timişoara Seria Ştiințe filologice, LV, Secțiunea Studii de lingvistică, Timişoara: Editura Universității de Vest, 2017, pag. 67-71.
3. CEMÂRTAN C. Enantiosemia unităților lexicale. Delimitări tipologice. În: Anatol Ciobanu - Omul Cetății Limba Română. In memoriam: 85 de ani de la naştere. Chişinău, 2009, p. 30-37.

4. РОМАНЧУК Ю.В. Энантиосемия и смежные явления языка // Universum: филология и искусствоведение: электрон. научн. журн. 2019. № 11 (68). Disponibil: https://7universum.com/ru/philology/archive/item/8220 (accesat în 16.05.2024).
5. НОВИКОВ Л.А. Семантика русского языка. Москва: Высшая школа, 1982. 272 p.
6. ВОЗНЕСЕНКАЯ М.М. Энантиосемия в русской фразеологии, 2011 (accesat 24.05.2024) Disponibil: https://www.dialog-21.ru/media/1467/66.pdf

Recomandat
***Claudia CEMARTAN**, dr., conf. univ.*

EXAMINING ENGLISH AND ROMANIAN EQUIVALENCE OF PROVERBS

Nona ZGLAVOCI (TRICOLICI)

CZU: 81`25:82-84=03.111=135.1 zglavoci.nonna@gmail.com

Proverbs are time capsules that preserve the age-old wisdom and customs of the people. In the context of globalisation, they serve as tools for intercultural communication. The study of proverbs in English and Romanian helps to understand how to preserve cultural identity in translation. The aim of this study is to identify types of equivalents and methods for effective translation of proverbs with cultural sensitivity.

Paremiology, the study of proverbs, intersects with linguistics, folklore, sociology, pedagogy, semantics, and pragmatics. [1, p. 72] In the late 20th century, Russian scholar Grigory Permyakov established paremiology as an independent discipline, differentiating it from other scientific fields. [2, p. 143]

Proverb collections often include not just proverbs but also sayings, quotes, and idiomatic expressions, leading to confusion. Differentiating between proverbs and sayings is of significant importance. Therefore, this research aims to address this distinction. Proverbs are short, standardised expressions conveying life lessons or moral advice, intended to transmit folk wisdom. In contrast, sayings describe recurring situations without moral implications and are used in specific contexts.

Different scientific fields offer unique perspectives on proverbs, enriching their understanding. Linguistics focuses on language features, cultural studies on social and cultural context, and literature on artistic expression. Wolfgang Mieder's comprehensive definition describes proverbs as *"short, well-known sentences of the people containing wisdom, truth, morals, and traditional views in a metaphorical, fixed, and memorable form, passed from generation to generation*." [3, p. 119] This definition emphasises the form, content and cultural significance of proverbs. Mieder takes into account both linguistic and socio-cultural aspects, making his approach comprehensive.

The main purpose of our research is to determine the level of equivalence in translating proverbs. Achieving equivalence in translation involves balancing the original and target texts. Eugene Nida distinguishes between ***formal equivalence*** (precise textual matching) and *dynamic equivalence* (reader-oriented adaptation). [4, p. 159]

Two blacks do not make a white [5, p. 61]

Formal Equivalence	**Dynamic Equivalence**
Doi negri nu fac un alb	*Înnegrind pe altul nu te albeşti pe tine*

When translating proverbs, employing the method of dynamic equivalence is preferable, as it more effectively conveys cultural and emotional nuances. This approach results in translations that are both more natural and comprehensible. In contrast, formal equivalence can lead to misunderstanding and distortion of meaning, which can be seen in the example above, where difficulties with interpretation and cultural perception arise.

Hence, the primary focus is on determining the degree of equivalence and analysing the methods of translating proverbs, which requires a careful approach to the selection of data collection and analysis. A total corpus of 329 proverbs from the compilations of Theodor Flonta were extracted and examined for the type of equivalence that hey bear. Therefore, we have determined that 240 proverbs accounted for zero equivalence, 76 for partial equivalence and 13 for total equivalence. Proverbs have been subjected to semantic analysis in order to elucidate their primary meanings and cultural connotations.

Total equivalence preserves the meaning, syntax, cultural context, emotion, and function of the original. For example: *Children and fools tell the truth* (SL) – *Copiii şi nebunii spun adevărul* (TL). Both proverbs share structural identity and convey the same meaning, showing high lexical and semantic equivalence.

Partial equivalence occurs when the translation only partially matches the original proverb in meaning or form. As we can notice in the following example: *Pot goes so long to the water that it is broken at last* (SL) –*Ulciurul nu merge de multe ori la apă* (TL). The Romanian translation (TL) omits parts and uses antonymic translation, capturing the essence but not the exact structure.

Zero equivalence occurs when there is no direct match in the TL for a word or expression from the SL due to cultural or conceptual differences; i.e.: *A leopard can't change its spots* (SL) – *Lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba* (TL). Antonymic translation and modulation were used to change the metaphorical image in order to preserve the original meaning.

Despite having good knowledge of translation theory, translators often face various difficulties in practice. This conclusion stems from the fact that this impossibility is typically confined to proverbs that encapsulate the cultural specificity of a particular community, rendering them unique [6]. Proverbs frequently encapsulate the distinctive cultural, historical, and social characteristics of a society. This makes it difficult to translate them into another language, as such proverbs may contain references to national symbols or traditions that are not understood by people from other cultures. Many proverbs have a stable structure that may not conform to the grammatical and syntactic norms of another language. Adequate translation may require changing the word order or using a different grammatical construction. Some proverbs are based on sound effects such as alliteration and rhyme. These are difficult to reproduce in another language while retaining the original meaning and emphasis.

The translator must have both theoretical and practical knowledge of translation strategies in order to be able to cope with this task. According to Wolfgang Lörscher,

a translation strategy is "a potentially conscious procedure for solving a problem faced in translating a text, or any segment of it." [7, p. 8] Strategies used in translating proverbs include adaptation, paraphrasing, omission, equivalence, foreignization, domestication, and addition. These help navigate cultural-specific elements and achieve semantic and functional equivalence.

Translating proverbs is a complex process that reflects unique aspects of culture and mentality. The translator must have a good understanding of the source-language culture and the target-language culture. Key challenges include preserving the emotional and communicative effect, adapting the proverb to the cultural context of the target audience, and taking into account all details, from cultural differences to the context of use. The concept of equivalence is important in proverb translation. It involves finding a translation that accurately conveys the meaning and functions of the original, even if the structure and imagery change. Linguists such as Lawrence Venuti, Eugene Nida, Jacob Retzker discussed this concept in their works. Equivalence is sometimes referred to as adequacy, aiming for the translation to sound natural and retain all key aspects of the source text. In translating proverbs, zero equivalence is often used: the structure and imagery may differ, but the idea and essence are accurately conveyed. Based on these data, further research can be conducted to create accurate collections of proverbs and to study their semantic and formal aspects.

References:

1. HRISZTALINA H.G.,MELITA A. V. Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies, Grzybek Peter, Semiotic and Semantic Aspects of the Proverbs. 2014, 423 p.
2. PERMYAKOV G.L. Foundations of Structural Paremiology, Moskow: Nauka, 1988, 235 p.
3. MIEDER, W. Proverbs: A Handbook. 1985, 328 p.
4. NIDA, E. A. The theory and practice of translation. Repr. Leiden: Brill, 1982, 218 p.
5. The Oxford Dictionary of Proverbs, 2004, Oxford: Oxford University Press IX/ 5 ed. 625 p.
6. NAGY, I. "Introducere în traductologie" , editura Scientia, Cluj-Napoca. 2020, 376 p.
7. LÖRSCHER, W. Investigating the translation process. Interface 6/1. 1991, 22 p.

Recommended by
***Ina SÎTNIC**, PhD, University lecturer*

ANALYSING THE TRANSLATION OF HUMOUR IN THE AMERICAN SITCOM “FRIENDS”

Anastasia RĂILEANU

CZU: 81`255:821.111(73)-7=00 nastea.raileanu.2002@gmail.com

The main goal of the research is to examine strategies for effectively translating humour in subtitles, balancing fidelity to the original and adaptability to the target language. The diploma paper provides opportunity to explore theoretical material regarding humour and its transfer from one language into another as well as a comparative analysis of the source language and target language segmenting it into four parts: translation of sarcasm, irony, allusions, puns and jokes.

The vast changes of the 21st century are the exact factors that pushed to the development of the Translation Studies (TS). As an academic discipline, TS emerged only in the mid of 20th century when scholars like Eugene Nida and Roman Jakobson published their first works. In this article we shall cover only a part of the Translation Studies’ field, to be more precise, the audio-visual translation or AVT which has emerged as a separate field of study within the TS in more recent years. This discipline centres mainly on the difficulties and techniques involved in the transfer of a material from source language (SL) into target language (TL).

Humour Studies is an interdisciplinary subject that observes the co-dependency of comedy with the context, culture and other linguistic nuances. Humour translation has been defined as one of the hardest genres of translation only because it is linked to different cultural aspects that cannot be understood without a strong linguistic and cultural background. [1] Translators need to consider the pragmatic aspects of both the source text (ST) and target text (TT) and this is where comes into the view the Skopos theory by Katharina Reiss and Hans J. Vermeer in the 1970s. According to Skopos theory the purpose of a translation determines its translation strategy. [2] According to Caleb Warren and C. Peter McGraw, humour is “a psychological response characterized by the positive emotion of amusement, the appraisal that something is funny, and the tendency to laugh.” [3]

Generally speaking, there are two types of audio-visual translation: revoicing and subtitling. [4] In this article, we will primarily focus on “subtitles” because the research paper is based on a corpus of 150 examples derived from subtitles, out of which 30 examples were analysed in the practical chapter.

There are multiple types of humourous elements, but the primary ones are: *puns* or *word play, allusions, jokes and sarcasm*. [5] These types of humorous elements were prevalent in the American sitcom “Friends” which aired for the first time on NBC on September 22, 1994, lasting ten seasons.

When we analysed the main 30 examples, it got to our attention that the most used translation strategies were literal translation and contextual adaptation. In some cases, these strategies were the key for conveying the inferred ideas behind the original humour, though in some parts literal translation failed to achieve the desired result. The sarcastic lines did not require a lot of adaptation because the intended ideas were very clear either in SL or in TL. Another topic worth mentioning is the "word play" which according to the examples were the hardest to translate. Puns are play on words which rely on specific language and cultural nuances, that is why the use of literal translation resulted in the loss of humour. Puns also rely on rhyme that make them more effective at keeping the humour. In the Romanian version the translator did not keep the rhyme which lead to loss of humour. The choice of the strategy used in the process of subtitling belongs solely to the translators and their understanding of the SL.

Presented below are several examples extracted from the practical chapter and their Romanian translation:

Irony:

EN: Ross: Talk a little louder. *There's a man on the 12th floor in a coma who didn't hear you.*

RO: Ross: Vorbește un pic mai tare. *Cred că la etajul 12 e un tip în comă care nu te-a auzit.*

The Romanian translation was done by contextual adaptation in order to convey the irony and make it more effective into the TL. The irony is set on the fact that Ross does not believe there is a man in coma who did not hear him, he was using his remark as a request for his friend to speak louder. The translation captured the exaggeration expressing the absurdity of the situation itself.

Allusion:

EN: Chandler: I don't know but I think it's about to attack *the Enterprise.*

RO: Nu știu, dar cred că e pe cale să atace *Enterprise.*

The translator used literal translation for the line itself and borrowing for the word "Enterprise", preserving the teasing suggestion that the baby looks like a character from a science fiction movie. The humour was preserved by keeping the original name and the audience who is familiar with the movie Star Trek will most likely find it funny.

Word play:

EN: Chandler: I just think it's time for you to settle down you know. Make a choice, *pick a lane.*

Joey: *Who's Elaine?*

RO: Chandler: Cred că e timpul să te potolești. Să te hotărăști. *Să alegi femeia.*

Joey: *Care femeie?*

"A lane" and "Elaine" are homophonic puns and in this example contextual adaptation did not fulfil the intended humour. The Romanian version failed to save the word play resulting in the loss of comedy.

Joke:

EN: Monica: I bring a guy home and within five minutes they’re all over him. *They’re like coyotes picking off the weak members of the herd.*

RO: Monica: Aduc un tip acasă și, în cinci minute, toți sunt grămadă pe el. *Sunt ca niște coioți care aleg exemplarele mai slabe.*

The strategy used in this example is literal translation which was used to maintain the structure and the idea of the original joke though the second part of it was done by adapting it to match the context.

In conclusion, this study highlights the complexities of humour translation, emphasizing the need for translators to consider cultural and linguistic nuances. Practical analysis of subtitles from the sitcom “Friends” reveals that literal translation and contextual adaptation are common strategies, though some elements like puns remain challenging. Overall, achieving a balance between source and target languages is essential for effective translation in AVT.

References:

1. BERGER, A. A. *An Anatomy of Humor*, New Brunswick and London Transaction Publishers. 1993, 211p.
2. REISS, K. *Skopos Theory Explained*, Routledge. 1984, 240p.
3. WARREN, C., McGRAW, A. *Differentiating What is Humorous from What is Not*. 2016, 430p.
4. DÍAZ-CINTAS, J and REMAEL, A. *Audiovisual translation: subtitling*, St Jerome Publishing. 2007, 284p.
5. CHIARO, D, *Audiovisual Translation. Encyclopedia of Humour Studies*. 2014, 314p.

Recommended by
***Ina SÎTNIC**, PhD, University Lecturer*

TRANSLATING MUSEUM TEXTS FROM ROMANIAN INTO ENGLISH

Mihaela AVRAM

CZU: 81`25:069=03.135.1=111 mihaeelaavram@gmail.com

The purpose of this study is to determine the role that translation studies play in translating museum texts from Romanian into English. The study is conducted by means of theoretical analysis, data collected from scholars in both domains, and practical analysis, by selecting and analysing conclusive examples of museum texts (wall texts, labels, signages) that demonstrate lexico-semantic, grammatical, and stylistic transformations.

1. Linguistic and translation peculiarities of museum texts

The spread of knowledge is a decisive factor for the wealth and advancement of any society. A place where anyone can benefit from such great knowledge is the museum. In order to achieve this, translation studies is necessary. According to the linguist Egon Werlich, the meaning of the word "text" is an extended structure made up of syntactic units, such as words, and of textual units marked by coherence and among the elements and completion [1, p. 23].

Language is the most important tool used for human communication. Museum texts, in order to fulfil the communicative goal, have their own style and function. According to the linguist Roman Jakobson, the functions of the language are the following: referential (it concerns descriptions or contextual information); emotive (focused on the addresser's personal attitude and emotional state); directive (concerned with influencing the behaviour of the addressee, thus to persuade); phatic (exchange of ritualized formulas and/or dialogues between speakers with the intention of prolonging communication); metalinguistic (concerned with utterances that deal with language itself); poetic/aesthetic (language's primary focus s is the beauty of the language itself and to please the hearer) [2].

In the setting of museum institutions, labels and museum texts can be written in the following styles: descriptive, narrative, persuasive, and expository.

2. Analysing types of transformations in museum texts

A corpus of 100 examples of museum texts were analysed. Consequently, we have identified that 32 examples show lexico-semantic transformations, 30 examples of grammatical trans-formations, and 38 stylistic transformations. Moreover, the types of translation techniques predominantly encountered in museum texts are: borrowing, literal translation, transposition, equivalence, addition or omission of information, cultural filtering/substitution, explicitness change, recognized translation, synonymy, translation by a less expressive/neutral word; lastly, were attested even translation

errors [3]. As follows, we shall evaluate several selected examples from our paper. Among the examples that show lexico-semantic transformations, we present:

RO: “Cosaș”

EN: “Grasshopper” [4]

The word “cosaș” is a polysemantic one that denotes both an insect and the person that mows grass or crops. The painting with this title depicts a man with a scythe. In this case we can see that the lexical meaning does not reflect the picture, most probably because of a translation error that was made by the translator not having had access to the picture.

Figure 1. Cosaș – Grasshopper, Moisei Gamburd, 1939

Among the examples that show grammatical transformations, we selected:

RO: “Țărăncuța”

EN: “Countrywoman” [4]

In this example we can notice two grammatical transformations: that the feminine gender in Romanian has been translated into English with the help of the word that carries the meaning of gender, in this case “-woman”; the diminutive form of the word in Romanian is expressed through the suffix “–uță”, while in English this aspect is missing.

RO: “Portretul unei necunoscute”

EN: “The portrait of a stranger” [4]

The feminine gender is present only in Romanian, while in English is omitted.

Lastly, some selected examples that represent stylistic transformations are:

RO: “La ușa infernului”

EN: “To the door of the underworld” [4]

The translation of the word “infernului” can be considered as an euphemism, because the translator opted for a more neutral word with less negative and expressive connotations compared with the word “hell”.

RO: “Proverb: Învață lucruri, vor fi utile”

EN: “Learn the art and put it aside” [4]

Similarity is in the message conveyed: to learn because the knowledge can be useful.

RO: “Arme şi echipament militar – o evoluție în timp”

EN: “Weapons and Military Equipment – Evolution throughout Centuries” [5]

In this case, we deal with a translation done with the help of hyponymy, because we con-sider the word “centuries” a hyponym of the word “timp”. Therefore, we have a word with a general meaning being translated by another word with a narrower meaning.

RO: "Populația locuiește în case de tip semi-bordei, încălzite cu cuptoare din piatră."
EN: "Population dwelled in huts which were half-depth in the ground and heated by stone ovens." [5]

Having analysed the phrase "în case de tip semi-bordei" and "in huts which were half-depth in the ground", we have concluded that the message changed in translation from "case" to "huts" and "semi-bordei" is rendered with an explanation "half-depth in the ground".

RO: "Plachetă din lemn. "Încoronarea lui Ștefan cel Mare". Sec. XVIII
EN: "Wooden plaque "Coronation of Ștefan the Great". 18th century [6]

The name "Ștefan" did not undergo any change most probably in order to preserve the cultural effect compared with the epithet 'cel Mare' that was translated into English.

3. Conclusions

Following the study undertaken, by means of the qualitative, contrastive, and deductive analysis, we have arrived to the conclusion regarding the inter-disciplinary character between translation studies and museology on the basis of the way the translation of museum texts from Romanian into English was performed. Thus, we have concluded that for providing a professional translation in the museology context, we must consider research and apply the style and the function of texts, socio-cultural and semiotic implications, as well as the translation strategies.

References:

1. WERLICH, Egon. A text grammar of English. Heidelberg: Quelle and Meyer. 1976, 315p.
2. JAKOBSON, Roman. Closing Statement: Linguistics and Poetics. In: SEBEOK, Thomas A. Style in Language. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.1960, pp. 350-377.
3. NEWMARK, Peter. A Textbook of Translation. New York: Prentice-Hall International. 1988, 292p.
4. National Art Museum of Moldova.
5. National Museum of History of Moldova.
6. National Museum of Ethnography and Natural History.

Recommended by
***Ina SÎTNIC**, PhD, university lecturer*

A STUDY ON THE TRANSLATION OF CONCEPTUAL METAPHORS IN POLITICAL DISCOURSE FROM ENGLISH INTO RUSSIAN

Valeria ȘUTICOVA

CZU: 81`25:32=03.111=161 lerashuticova@gmail.com

The goal of this article is to shed light on the power of conceptual metaphors and to emphasise their importance for the political discourse and peculiarities of their translation. Although metaphors have traditionally been regarded as a stylistic device, they are deeply rooted in our conceptual system, influencing the way we perceive, think, and act in a range of situations. Conceptual metaphors used in the political discourse can influence and manipulate the consciousness of entire masses.

In cognitive linguistics metaphor is a central topic that has significantly shaped our understanding of how language and thought are interconnected. The foundational work in this field is primarily attributed to George Lakoff and Mark Johnson [1], who introduced the Conceptual Metaphor Theory (CMT) in their seminal book “*Metaphors We Live By*” (1980). According to CMT, metaphors are not just linguistic expressions but are rooted in our cognitive processes, influencing how we perceive, think, and act. Therefore, metaphor was studied as a mental operation that structures and explains the surrounding world based on our experiences, leading to the conceptual system being largely metaphorical. By examining metaphor from various perspectives, the study shed light on its pervasive nature and demonstrated its capacity to shape perceptions, evoke emotions, and enhance communication in a variety of contexts.

Concerning the discourse, it is defined as linguistic communication, and seen as a transaction between the speaker and hearer, and as an interpersonal activity whose form is determined by its social purpose. Discourse, as described by É. Benveniste [2] and T.A. van Dijk [3], pivots on communicative events, social interactions, and the speaker’s influence on the listener within contextual, pragmatic, and socio-cultural dimensions. It extends from the grammatical structure of language to the specific participants engaged in communication, reflecting the intricate relationship between language, speakers, and listeners. Additionally, as articulated by M. Foucault [4], discourse delves into the interplay between language and reality, unveiling how it shapes not just their intersection, but also the rules governing discursive practices. Therefore, discourse transcends mere linguistic exchange to encompass a dynamic process rich with social, cultural, and pragmatic implications, shaping our interactions, perceptions, and conceptualisations comprehensively.

Political discourse, in particular, is highlighted for its strong connection between language and power, with politicians using language to influence public conscious-

ness and impose their worldview. The analysis of political discourse by scholars like T.A. van Dijk [3] and P. Chilton [5] emphasizes the interplay between language, power, and politics, and the importance of addressing relevant political questions. Political discourse is characterised by features such as competitiveness, aggressiveness, ideological nature, and theatricality, which influence public perception and manipulate consciousness. Conceptual metaphors play a crucial role in political discourse, with examples like "*inflation as an adversary*" illustrating how metaphors shape public opinion and justify political actions. Overall, the linguistic strategies employed in political discourse aim to persuade the audience, evoke emotions, and defend policy decisions to achieve political agendas effectively.

Conceptual metaphor is an effective strategy in political communication that enables politicians to clarify complex ideas, evoke strong feelings and defend policy decisions. It is worth acknowledging that it is conceptual metaphors that play one of the most important roles in influencing public opinion and promoting political agendas, drawing on research findings and examples from political speeches. For instance, the following concepts: *nation – person* ("a nation exists to serve its citizens"), *politics – competition* ("a historic movement the likes of which the world has never seen before", "America will start winning again"), *politics – battle* ("We will fight for you"), *politics – building* ("rebuilding our country") can be found in Donald Trump's inaugural address. In the inaugural speeches of President Obama (2009 and 2013), similar concepts are encountered: *politics – war* ("We will defend our people"), *country – building* ("begin again the work of remaking America"), *country – person* ("America must choose"). Thus, both politicians seek to appeal to people's basic feelings and needs (the people – the audience) by presenting the country as one with human-like features, these tactics establish emotional connections and win support for his goals among the population. These metaphors have the dual purpose of eliciting a strong emotional response and simplifying complex political ideas, which in turn builds public opinion and contributes to the achievement of political goals, namely, at a minimum, securing voter support for taking office, which equates to gaining power.

Speaking about the peculiarities of translation of conceptual metaphors, various techniques can be used (most of them suggested by P. Newmark [6]) such as: **literal translation** ("*Our nation is at war against* a far-reaching network of violence and hatred" – «*Наша страна находится в состоянии войны против* широкой сети насилия и ненависти». "*Our history has been a constant struggle* between the American ideal that we are all created equal and the harsh, ugly reality that racism, nativism, fear, and demonization have long torn us apart" – «*Наша история была постоянной борьбой* между американским идеалом – что все мы созданы равными – и суровой уродливой реальностью – что расизм, национализм и страх разрывают нас на части»); **addition** ("*I will fight* as hard for those who did not support me as for those who did" – «*Я обещаю, что буду бороться* за тех, кто не поддерживал меня так же, как за тех, кто поддерживал». "We will get our people off of welfare and back to work – *rebuilding our country* with American hands and American labor"

– «Нашему народу больше не придётся получать социальные пособия: люди снова смогут работать и сумеют *возродить нашу страну собственными силами* – американскими руками и американским трудом»); **modulation** (“So let us mark this day with remembrance of who we are and *how far we have traveled*” – «Так давайте же отметим этот день, вспоминая тех, кто жил до нас, и *долгий путь, который мы проделали»*); **omission** (“Starting today, we must pick ourselves up, dust ourselves off, and *begin again the work of remaking America*” – «Начиная с сегодняшнего дня, мы должны собраться и *начать перестраивать Америку*»); **transposition** (“We, the citizens of America, are now joined in a great national effort *to rebuild* our country and to restore its promise for all of our people” – «Мы, граждане Америки, сейчас объединились в едином общенациональном усилии *восстановления* нашей страны и возвращения надежды для всех наших сограждан»).

To stress the aforesaid, this study of conceptual metaphors in political discourse highlights their ubiquitous presence, nuanced functioning, and cultural significance. By unravelling the tangled relationship between language and politics, we gain a deeper understanding of the persuasive power of metaphor in shaping public discourse and collective identity.

References:

1. LAKOFF, G., JOHNSON, M. *Metaphors We Live By*. Chicago London: The University of Chicago Press, 2003. 276 p. Also available: https://www.textosenlinea.com.ar/libros/Lakoff%20y%20Johnson%20-%20Metaphors%20We%20Live%20By%20-%201980.pdf
2. BENVENISTE, É. Subjectivity in language. Problems in general linguistics [online]. Florida: University of Miami Press. 1971, nr.1, pp. 223-230 [cited 15.03.2024]. Available: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/294097/mod_resource/content/1/Benveniste%20(1).pdf
3. VAN DIJK, T. A. *Discourse, knowledge, power and politics*. Critical discourse studies in context and cognition, edited by Christopher Hant [online]. Amsterdam: John Benjamins Publishing company. 2011, nr. 43, pp. 27-65 [cited 07.04.2024]. Available: https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2011-Discourse-knowledge-power-and-politics-article-in-Hart.pdf
4. FOUCAULT, M. *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*, trans. Sheridan Smith, A. M. [online]. New York: Pantheon House, 1972, 245 p. [cited 16.02.2024]. Available: https://monoskop.org/images/9/90/Foucault_Michel_Archaeology_of_Knowledge.pdf
5. CHILTON, PAUL A. *Analysing political discourse: theory and practice* [online]. London: Routledge, 2004, 240 p. [cited 10.03. 2024]. Available: https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/Analysing-political-discourse-Theory-and-Practice-by-Paul-Chilton.pdf
6. NEWMARK, P. *A Textbook of Translation* [online]. London: Prentice Hall, 1988, 292 p. [cited 10.02.2024]. Available: http://ilts.ir/Content/ilts.ir/Page/142/ContentImage/A%20Textbook%20of%20Translation%20by%20Peter%20Newmark%20(1).pdf

Recommended by
***Olesea BODEAN-VOZIAN**, PhD, Associate Professor*

SEMANTIC AND STRUCTURAL FEATURES OF HEADLINES

Ivan ANDREEV

CZU: 81`25`373.22:050 ivan2345andreev@gmail.com

Acest articol abordează problema dificultăților semantice și structurale, care pot fi întâlnite în procesul de traducere a titlurilor de ziare. Scopul prezentului articol este de a identifica istoricul apariției și dezvoltării a titlurilor de ziare cât și dificultățile de traducere a acestora, de a le analiza și de a prezenta metode prin care traducătorul poate face față acestor provocări.

Newspaper headlines are crafted to grab the reader's attention and convey the essence of the story. Understanding the semantic and structural features of headlines is crucial for translating them effectively between English and Russian.

Headlines are generally written in "**telegraphic language"**, which means they use highly condensed, extremely concise phrases that omit all semantically secondary elements. At the same time, to ensure maximum clarity, headlines are constructed using common vocabulary and the simplest grammatical means. The goal of drawing attention to the published material and, at the same time, briefly summarizing its content leads to the creation of multi-tiered headlines in American newspapers. Typically, they consist of a "main headline" (sometimes called a banner headline), which is set in very large type, either entirely or partially, and a subheadline (lead), which consists of a few lines set in smaller type. The "main headline" is meant to highlight the most striking idea of the article, often a particularly expressive, eye-catching, or memorable phrase from the article. In American newspapers, the "main headline" often has a slogan-like quality and serves a purely sensational, advertising purpose. Frequently, the "main headline" is aimed solely at capturing the reader's imagination, compelling them to read the actual material. Therefore, in most cases, it does not fully reveal the article's content and sometimes is only loosely connected to it [1, p. 21].

Cultural References in headlines pose significant challenges for translation. English headlines often include idiomatic expressions and cultural allusions that may not have direct equivalents in Russian. Russian headlines similarly may use quotes from films, books, songs, and names of famous people to create cultural resonance. A headline referencing a popular Russian movie might lose its impact if the cultural context is not conveyed effectively in English.

Grammatical features of English Newspaper Headlines are notable for their ***unique structures.*** Verbal headlines and those with omitted subjects are prevalent. Nominal phrases are also common, often requiring readers to infer missing infor-

mation. Ellipsis, the intentional omission of words, is a significant grammatical feature. Common omissions include the verb “to be,” articles, and introductory verbs in quotes, which make headlines more concise and impactful. English headlines also frequently use the passive voice in an elliptical form, omitting the auxiliary verb “to be”, which contributes to their brevity and focus on action. N. V. Pasekova highlights that ellipsis in headlines can involve the omission of subjects, predicates, auxiliary verbs, copula verbs, and articles, which demands the translator’s skill in restoring the original structure to convey the intended meaning accurately [2, p. 218].

The use of specific verb tenses is another key feature. Present Simple tense is often used for recent past events, the infinitive form for future events, and Past Simple for past events when the time is specified or the event is already known to readers. These choices create a sense of immediacy and relevance. Shishkova adds that passive constructions and non-finite verb forms are particularly common, enhancing the informativeness and logical flow of headlines [3, p.38]. Kurbanov and Shukurullayeva further note that English headlines often use simplified grammar and omit articles and auxiliary verbs to achieve clarity [4, p. 234].

In contrast, Russian newspaper headlines frequently utilize nominal phrases and show a limited use of the passive voice. Past and future tense verb forms are common, reflecting cultural preferences and linguistic norms.

Syntactic Structure of headlines in English often involves “block language” or “headlinese”, which omits articles and auxiliary verbs to save space and create a more impactful statement. Straightforward sentence structures to ensure they are easy to read and understand quickly in a fast-paced media environment**.** English headlines can take various syntactic forms, including simple sentences, imperative sentences, interrogative sentences, sentences with verbals, complex sentences, and headlines containing direct speech or elliptical sentences [2, p. 219].

Russian headlines also simplify syntactic structures but differ in their approach. Similar to English, Russian headlines frequently use noun phrases, but they often retain more grammatical elements than their English counterparts do. Russian headlines often include descriptive adjectives and participles to add detail and convey a sense of immediacy.

There are quite frequent instances where a longer newspaper article or report is broken into separate sections with additional headlines inserted into the text. This is done to maintain the reader’s interest and prevent them from abandoning the article after skimming the first few lines and moving on to other materials. In most cases, these inserted subheadings are only loosely connected to the following material and consist of striking, eye-catching words or phrases extracted from the text. In Russian press, however, additional headlines are found only in very large articles.

Stylistic Features in newspaper headlines are related to both ***semantic*** and ***structural aspects*** because they enhance the overall expressiveness and impact of the headline. Therefore conveying style often requires a combination of semantic and structural transformations.

Semantically, stylistic devices such as metaphors, puns, and idiomatic expressions add depth and nuance to the meaning, engaging the reader's attention and evoking specific emotions.

Structurally, these stylistic elements influence the syntactic arrangement and formatting of headlines, such as through the use of alliteration, rhyme, and ellipsis, which contribute to the headline's rhythm.

Alliteration is a particularly notable feature, creating a rhythmic and memorable effect in headlines. For example, phrases like "Death and Devastation" or "Premier's Pressing Problems" use repetition of consonant sounds to draw attention and make the headline more engaging. Additionally, rhyme and wordplay add a creative touch, making headlines more entertaining and memorable for readers. English headlines also frequently utilize metaphors, similes, and other figures of speech to convey complex ideas succinctly. Metaphors, such as "Economic Meltdown" or "Political Storm", provide vivid imagery that helps readers quickly grasp the significance of the news [5, p. 69].

Thus, effectively translating the style of a headline necessitates consideration of both its ***semantic features*** and ***structural form*** to maintain its original tone.

References:

1. CONBOY, M., *The Language of Newspapers: Socio-Historical Perspectives*. London: Continuum, 2010, 176 p.
2. ПАСЕКОВА, Н. В., *Приемы обучения переводу газетных заголовков*. Ученые записки Крымского федерального университета имени В. И. Вернадского. Филологические науки, 2016, том. 2, no. 2-1, с. 214-220.
3. ШИШКОВА, Д. Д., *Лексические и синтаксические особенности английской газетной статьи*. Российский Лингвистический Бюллетень, 2015, vol. 3, no. 3, с. 37-39.
4. КУРБАНОВ, Б. С., & ШУКУРУЛЛАЕВА, Н. Б., *О вопросе прагматического аспекта перевода заголовков СМИ*. Международный научный журнал «Инновационная наука», 2023, том. 2, no. 2, с. 232-238.
5. SHEVTSOVA, A., *Stylistic Features of British Newspaper Headlines in the Diachronic Aspect.* Studies in Linguistics Culture and FLT, 2020, vol. 5, pp. 66-75.

Recomandat
***Svetlana CORCODEL**, asistent univ., master în Studii Europene*

THE DEVELOPMENT OF FAN-GENERATED TRANSLATIONS: THE CASE OF FANSUBBING (BASED ON THE ENGLISH AND RUSSIAN MATERIAL)

Doinița BALAN

CZU: 81`25:791.634.2=111=161.1 doinitabalan.u@gmail.com

This paper explores fan-generated translations, specifically fansubbing, in English and Russian materials. It compares professional subtitling and amateur fansubbing practices using the case study of "Star Trek: Into Darkness". The research highlights the historical evolution of audiovisual translation, the non-professional translation practices, and the impact of fansubbing on traditional methodologies. It also discusses the ethical and legal issues surrounding fansubbing, its role in shaping media accessibility, the cross-cultural exchange, and the challenges faced by fansubbers in preserving cultural nuances. The study provides a practical understanding of fan-made subtitles and their cultural significance in a globalised digital era.

In recent years, the studies focusing on audiovisual translation have undergone substantial development, thus emerging as a very practical area of study within Translation Studies. It is a well-known fact that the evolution of audiovisual translation varied across countries; moreover, the development of translation techniques and modes in audiovisual translation, including dubbing, subtitling, voice-over, interpreting, subtitling, and others varied by country and audience preferences. The details of subtitling, such as time and space constraints, as well as translation strategies, have always been critical for ensuring accurate and effective subtitling in films and TV shows.

Cultural adaptation, translation precision, and the appropriate handling of culture-specific elements are other crucial aspects of subtitling needed to convey the message accurately while considering the linguistic and cultural nuances of both source and target languages. The decision-making processes behind subtitling, including strategy selection, adherence to cultural elements, and linguistic considerations, play a significant role in producing high-quality subtitles for international audiences. We shall highlight the importance of cultural adaptation in audiovisual translation, especially in dealing with idiomatic expressions and humour, which can be challenging to translate while preserving comedic effect.

Never adhering to a uniform standard that can be considered culturally or commercially impartial, cultural adaptation has gained significance, emphasizing the inclusion of cultural references in translations to enhance comprehension, acceptability, and appropriateness for the target audience. Subtitling poses unique challenges in working with dual-channel text, balancing sound and image considerations while ensuring adherence, synchronization, simplification, and readability. Translators in subtitling face

constraints like time limitations, comprehension differences, and providing to diverse audiences, with primary obstacles being time constraints and text characteristics.

Requirements for subtitling tracks, stressed by scholars like Jorge Diaz Cintas and Aline Remael [1], encompass speaker identification, topic overview, and font quality for effective communication. Despite the profitability and market reach subtitling offers, it competes with dubbing as an alternative in audio translation, which reduces viewer cognitive load but may diminish nuanced performances.

Growth in technology has greatly influenced subtitling especially with the improvement of digital platforms in accessibility, visibility, and quality of subtitles. Under such circumstances, new phenomena emerged among which, the fansubbing – a fan-produced, translated, subtitled version of a Japanese anime programme [2, p.37]. Fansubbing has long been viewed as a cultural phenomenon associated with the global spread of Japanese anime pop culture, where fans collaborated to produce and distribute subtitled content, enhancing media accessibility and transcultural exchange, however, it extended into other types of media in different languages.

The fansubbing process is made by a crew consisting of raw providers, translators, timers, typesetters, editors, and encoders; and how these roles interrelate influences the collaborative processes regarding fansub production and distribution. To convey the information, fansubbers use strategies such as simplification, omission, clarification, and variation, which show members' identities within the fansubbing perspective.

Often, the fansub is of low quality because fan translators have different styles and capacities and the potential to have unwarranted translation differences from professional translations making raise questions concerning the accuracy and naturalness of the fansub's translations. Furthermore, fansubbing comes with problems associated with piracy and ethical problems that affect the professional subtitling industry, and media sustainability.

In the practical part of our work, we explored the concept of translation and cultural adaptation through examples extracted from "*Star Trek: Into Darkness*", with a focus on how the variations in subtitles can impact the audience's understanding and engagement. We looked into categories of translation, emphasizing the importance of accurate interpretation for ensuring coherence and fidelity to the original content. Our paper investigated the ethical and legal complexities surrounding fansubbing, highlighting the challenges and implications of translating cultural nuances and technical terminology in audiovisual media. Additionally, we shed light on the contrasting approaches between fansubbing and professional subtitling, comparing factors such as translation choices, quality, accuracy, and cultural adaptation. Through a detailed analysis of translation examples from "*Star Trek: Into Darkness*", the paper demonstrates the intricate balance between linguistic precision, cultural relevance, and stylistic nuances in subtitling practices.

In the chosen audiovisual material, the official translators opted to preserve the original English names, terminology, and cultural references, while the fansubber de-

cided to translate, for example, the name **Bones** as “**Скелет**”, which is quite unusual when it comes to using literal translation strategy for names, and opted for localised equivalents or explanations like “**shuttle**” – “**челнок**”, to ensure clarity and comprehension for the Russian speaking audience.

The quality of fansubbed subtitles can vary widely depending on the skills, experience, and resources of the fansubbing group. While some fansubbers produce high-quality subtitles with accurate translations and precise timing, others may struggle with linguistic or technical limitations. The evolving landscape of media piracy and legal actions within the context of fansubbing is also discussed, illustrating the shifting dynamics between content creators, distributors, and audience expectations in the digital age. These examples underscore the significance of accurate and culturally sensitive translation practices in bridging linguistic gaps and enhancing cross-cultural communication in the realm of audiovisual entertainment.

Through an in-depth analysis of translations from the movie “*Star Trek: Into Darkness*”, the differences between DVD subtitles and fansub translations were examined. The translations varied in terms of formality, attention to detail, and cultural nuances, impacting the overall viewer experience. Fansubs, created by enthusiasts without monetary gain, enriched translations with cultural references and elaborate explanations. In comparison, professional subtitles prioritise brevity and accessibility for a broader audience.

Official: *The torpedoes, the weapons you threatened me with in your message. How many are there?* [3].

DVD Subtitles: *Торпеды, которыми вы угрожали в своём послании. Сколько их?* [4].

Fansub: *Торпеды, оружие, которым вы мне угрожали в своём послании. Сколько их у вас?* [5].

Taking everything into account, our conclusion is that audiovisual translation reflects a dynamic landscape shaped by technological advancements, cultural preferences, and audience demands, and that there is a broad range of practices and challenges related to the field. We suggest further research on translations done by amateurs, including conducting in-depth case studies and ethnographic research within fansubbing communities, exploring technological tools and workflow practices, and investigating motivations driving individuals to participate in fansubbing activities. This will help understand recruitment strategies used within fansubbing communities and identify best practices for improving fansubbing processes.

References:

1. DÍAZ CINTAS, J., REMAEL, A. *Audiovisual Translation: Subtitling* (2nd ed.) [online]. London: Routledge, 2021. 292 p. [Accessed on 20.05.2024]. Available: https://www.academia.edu/109676916/D%C3%8DAZ_CINTAS_Jorge_REMAEL_Aline_Subtitling_Concepts_and_Practices_London_Routledge_2020_292_pp_ISBN_9781138940543?uc-sb-sw=38275539.

2. DÍAZ CINTAS, J., SÁNCHEZ, P. Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment. In: The Journal of Specialised Translation 2006, pp. 37-52 [Accessed on 20.05.2024]. Available: https://www.researchgate.net/publication/252503048_Fansubs_Audiovisual_Translation_in_an_Amateur_Environment
3. Star Trek: Into the Darkness. Script. [Accessed on 14.03.2024]. Available: www.chakoteya.net/Extras/STintoD.html.
4. Star Trek: Into the Darkness. DVD Subtitles. [Accessed on 14.03.2024]. Available: https://rutracker.net/forum/viewtopic.php?t=4577741.
5. Star Trek: Into the Darkness. Fan Made Subtitles. [Accessed on 14.03.2024]. Available: https://www.opensubtitles.org/ru/subtitles/6301092/star-trek-into-darkness-ru.

Recommended by
***Olesea BODEAN-VOZIAN**, PhD, Associate Professor*

TRANSLATION ANALYSIS OF ROMANIAN SUBTITLING OF FIGURATIVE SPEECH IN THE SERIES *ANNE WITH AN ‘E’*

Laura PALADI

CZU: 81`25:791.634.2=111=135.1 laura.paladi3@gmail.com

Figurative language subtitling presents a complex undertaking that requires professionally managing linguistic limitations, cultural differences, and the necessity to preserve visual and auditory coherence. The aim of this research is to identify occurrences of figurative language in the episodes of the Netflix series Anne with an 'E' and analyse the translation techniques used in subtitling the figures of speech from English to Romanian.

Subtitling of figurative language has become increasingly important in the age of globalisation and digital media. Consequently, there has been a rise in the need for accurate and culturally relevant subtitles. Translating audiovisual content for international audiences presents particular challenges due to the use of figurative language. A detailed examination of the subtitling of figurative language improves our comprehension of cross-cultural communication by revealing the diverse interpretations and conveyance of abstract concepts, humour, stylistic devices, and idiomatic expressions across other cultures.

According to G. M. Luyken et al., subtitles are summarised written texts that are placed at the bottom of the screen to convey the meaning of the foreign programme message, they “appear and disappear to coincide in time with the corresponding portion of the original dialogue and are almost always added to the screen image at a later date as a post-production activity” [1, p. 39]. H. Gottlieb uses more specific terms to describe the same concept, stating that it represents “a diasemiotic translation in polysemiotic media (including films, TV, video and DVD) in form of one or more lines of written text presented on the screen in sync with the original dialogue” [2, p. 220]. F. Karamitroglou proposed a set of subtitling standards in Europe. The guidelines suggested for the production and layout of TV subtitles pertain to various criteria, such as spatial parameter/layout, temporal parameter/duration, punctuation and letter case, and target text editing. The objective is to enhance the overall understanding and appreciation of the target film by optimising the legibility and readability of the subtitled text that is inserted [3].

When it comes to the translation of figurative language, it is worth mentioning that this presents a unique set of challenges, as it involves not only conveying words but also capturing the essence and embedded cultural significance. The translation analysis of figurative language in subtitling entails the examination of the cultural and linguistic adaptations of figures of speech and other non-literal expressions found

in film and television. Translators must strike a balance between maintaining the accuracy of the original dialogue and ensuring clarity and cultural appropriateness for the intended audience. Figurative language frequently conveys nuanced meanings and emotional undertones that can be difficult to express explicitly. Effective subtitling necessitates the ability to accurately render the fundamental meaning and influence of these phrases, occasionally demanding inventive rewording or cultural substitution to preserve the desired impression, and also taking into account issues, such as the linguistic limitations of subtitle length, the synchronisation with visual elements, and the cultural familiarity of the audience.

Our research focuses on the techniques and strategies employed by the translator in rendering metaphors, epithets, similes, and other figures of speech from English into Romanian. We compared the episodes in original, following the subtitles in Romanian, generated by Adela Sorescu. In this manner, we identified a total of 63 metaphors, 54 epithets, 43 similes, 8 personifications, 4 repetitions, 2 oxymorons, and 3 hyperboles.

Upon conducting the analysis of the translations of metaphors, it was ascertained that out of the total number of 63 metaphors, 34 were rendered literally, e.g., *Sit down, you butcher of beauty [S1, ep.5, 0:31] (SL) - Stai jos, măcelar al frumuseții! (TL)*. According to the procedures suggested by P. Newmark for the translation of metaphors/similes [4, p. 88], in some cases the translator replaced the source language image with a standard target language image: *Daresay a man's got a right to smoke… when his mind's burdened [S1, Ep.1, 29:00] (SL) - Bărbatul are dreptul să fumeze... când are o povară pe suflet (TL); Romance is a pesky business [S1, Ep.6, 21:13] (SL) - Dragostea e o bătaie de cap (TL); I have news: my ship has come in [S2, ep.2, 33:53] (SL) - Am vești pentru voi. A răsărit soarele pentru mine (TL)*. In other instances, the metaphors were converted into sense: *You're in your womanly flowering time [S1, Ep.5, 03:55] (SL) - Te transformi în femeie... (TL); Diana, you without a doubt have the best, most kissable Cupid's bow [S2, Ep.5, 01:02] (SL) - Diana, tu ai, fără îndoială, cele mai atrăgătoare buze (TL)*. We found that the translator also used the procedure of translating a metaphor by means of a simile in the target language: *Then you're the only one. Cackling hens [S1, Ep.6, 27:57] (SL) - Ești singura. Sunt ca niște gâsculițe (TL); Got yourself a nice goose egg there [S2, Ep.3, 39:44] (SL) - Ai un cucui cât un ou de gâscă (TL)*.

After a thorough review of the translation of all the epithets, we found that 31 out of 54 were translated literally, e.g., *I am enraptured by this glorious landscape [S1, ep.1, 12:40] (SL) - Sunt extaziată la vederea acestui peisaj glorios! (TL)*. Some examples of the epithets rendered through modulation are the following: *Anne is a fine name. A sensible name [S1, Ep.1, 23:15] (SL) - Anne e un nume frumos. Un nume de bun-simț (TL); We must kiss her quiet brows [S2, Ep.4, 01:59] (SL) - Să îi sărutăm ochii stinși (TL)*. The translator chose to omit the epithet in the target language in the following cases: *I was having the most delightful daydream [S1, Ep.1, 23:15] (SL) - Visam așa frumos cu ochii deschiși! (TL); Isn't Saskatchewan just the most delicious*

name to say? [S1, Ep.1, 48:23] (SL) - Nu sună frumos? Saskatchewan? (TL). Condensation was employed when translating the sequence *This is a treasured possession. Do you understand? [S1, ep.1, 1:15:37] (SL) - E ceva prețios, înțelegi? (TL).*

Analysing the translation of similes into Romanian, we found that 24 out of 43 were translated literally, e.g., *Quick like a bunny [S1, ep.4, 24:36] (SL) - Repede, ca un iepuraș! (TL)*. We found that the translator often used cultural adaptation in translating similes, such as the following: *A friend that make you smile and act like a moke [S2, ep.4, 10:21] - O prietenă care te face să zâmbești și să te fâstâcești (TL); They were poor as church mice [S1, ep.1, 40:37] (SL) - Erau săraci lipiți pământului (TL); Drunk as a skunk [s2, ep.10, 27:16] (SL) - E mort de beat (TL).* Examples of similes rendered through modulation are the following: *And Josie Pye has a soul darker than a starless night! [S2, ep.6, 3:31] (SL) - Josie Pye e mai rece decât o noapte fără stele (TL); Because it sounds so romantic as if I were a heroine in a storybook [S1, ep.1, 38:59] - Sună așa romantic, ca o replică de eroină dintr-o poveste (TL).* There were also instances where grammatical transposition was employed: *Miss Marilla, don't you just look like a bright shiny penny this morning [S2, ep.2, 6:21] (SL) - Dră Marilla, strălucești ca un bănuț în dimineața asta! (TL).*

In conclusion, the main difficulties in subtitling figurative language arise from differences in culture, linguistic constraints, and the necessity to preserve the audio-visual coherence of the original material. The spatial dimensions of subtitles are one of the initial obstacles. In general, the written version of the speech in subtitles is a condensed version of the spoken speech. Crucial information must not be overlooked during translation, making text reduction a delicate operation. It is the responsibility of the subtitler to strike a balance between the requirement for accurate translation and readable subtitles.

References:

1. LUYKEN, G. M., HERBST, T. *Overcoming Language Barriers in Television. Dubbing and Subtitling for the European Audience*. Manchester: The European Institute for the Media, 1991. 214 p.
2. GOTTLIEB, H. Subtitles and International Anglification. In: *Nordic Journal of English Studies*, vol. 3, no.1, 2004, pp. 219-230.
3. KARAMITROGLOU, F. A Proposed Set of Subtitling Standards in Europe. In: *Translation Journal*, vol. 2, no. 2, April 1998, pp. 1-15.
4. NEWMARK, P. *Approaches to Translation*. London: Prentice Hall International (UK) Ltd, 1988. 200 p.

Recomandat
***Nina ROȘCOVAN**, dr., conf. univ.*

A CONTRASTIVE ANALYSIS OF TOURISM TERMINOLOGY IN ENGLISH, FRENCH AND ROMANIAN

Svetlana CIOBANU

CZU: 81`276.6:338.48=00 ciobanu.svetlana676@gmail.com

Acest studiu abordează terminologia ca proces și produs, analizând vocabularul utilizat în domeniul turismului, în special dificultățile terminologice în procesul de traducere a termenilor și textelor turistice, din punct de vedere structural și semantic, stabilirea asemănărilor și deosebirilor dintre terminologia limbii engleze și cea a limbilor franceze și române, precum și identificarea procedeelor practice și strategiilor de bază utilizate în procesul de traducere. Analiza este bazată pe un corpus trilingv care încearcă să dezvăluie modul în care mai multe tehnici de traducere permit traducătorilor să evite posibilele inadecvări ale traducerii. Produsele cercetării sunt un glosar de 150 termeni din domeniul turismului, un vocabular de 100 denumiri de mâncăruri tradiționale autentice, specifice zonelor geografice ale Republicii Moldova și 5 fișe terminologice executate în trei versiuni lingvistice.

Actuality of the study consists in the fact that language is continuously changing and developing. The large number of tourism terms is continually coined, increasing scientific interest in the questions of translating tourist terminology into different languages. The research on specialised texts (and their translation) is one of the most important directions of investigation in applied linguistics, translation studies and terminology. The relevance of the research is determined by the growth of intercultural relations, the role of tourism language in the modern communicative process, as well as insufficient research data of word-formation, morphological, semantic and functional peculiarities of tourism terminology.

Terminology represents the vocabulary of a specialized field as contrasted with the general vocabulary of a language [1, p. 1032]. It becomes a science only if the terminologist knows where, how, and by whom this or that particular unit is actually used for scientific communication [2, p. 42]. Tourism terminology is an important section of the term system of any language. This is explained by the fact that the sphere of tourism occupies an important place and plays a significant role in the life and activity of every person.

Furthermore, an important factor in analytical comparison is the choice of an etalon language. English is the etalon language, because tourism language in English is widely scientifically described and it serves as an excellent starting point for a contrastive analysis in all three languages. Due to its leading role in the majority of countries, the major influence of English is particularly visible in the field of international travel. The tourism terminology system is constantly updated and developed. At one time, people travelled primarily out of necessity; business and family visits were

the usual reasons. Today, people travel for many other reasons, including education, culture, and personal development. Many would like to learn more about the society in which they live. And for all reasons translation may be defined as the instrument of communication which helps in decoding cultures, languages and concepts.

Table 1

Term Formation Related to Tourism Field

Term Formation Types					
I. Creating new forms					
derivation	**Derivational morphology**		**English term**	**French translation**	**Romanian translation**
	Prefixation	**un-**(Latin origin); un + root:	**un**welcome guest	invité **in**désirable	oaspete **ne**poftit
		pre- (Latin origin); pre+ root (in advance):	**pre**-departure check	vérification avant le départ	verificare înainte de plecare
		off- (Latin origin); off + root	**off**-peak	hors pointe	în afara orelor de vârf
	Suffixation	noun-forming suffixes	-*ation* explor**ation**	-*ation* explor**ation**	-*are* explor**are**
		adjective-forming suffixes	-al continent**al** breakfast	-al déjeuner continent**al**	-al mic dejun continent**al**
		verb-forming suffixes	-*ain* compl**ain**	réclamer	reclama
	Libfixation	English libfix **-moon**	mommy**moon**		
blending	The amount of space available for your legs when you are sitting behind another seat [CAMBRIDGE definition and meaning].		**Legroom** (leg+room)	L’espacement pour les jambes	Spaţiu suplimentar pentru picioare (în avion)
compounding	**Simple term**	one-member terms	**inn**	**auberge**	**han**
	Complex terms	two-member terms	**landscape reserve**	**réserve paysagère**	**rezervația peisagistică**
		three-member terms	**code-share flights**	**vols code-share**	**zboruri code-share**

Abbreviation	**Initialism**	**WTM** - World Travel Market	
	Acronym	**UNESCO**- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation	
	Shortening	**Brit**- British (person)	
	Clipped term	**Ourtelcon** (our telephone call)	
	Contraction	**H-bag** (handbag)	
	Graphical abbreviations	**MTG**-meeting	
II. Using Existing Forms			
Conversion		**journey** (noun)- the act of travelling from one place to another, especially in a vehicle.	**to journey** (verb) - to travel somewhere.
Terminologization		**guide** - a book that gives you the most important information about a particular subject;	**guide** - a person whose job is showing a place or a particular route to visitors.
Reterminologization		Termes used in the sphere of economy and finance	**discount**

III. Interlingual Borrowing			
Borrowing types	**English term**	**French Term**	**Romanian Term**
Direct borrowing	Lobby	Lobby	Lobby
Loan translation	Boarding pass	Carte d'embarquement	Carte de îmbarcare

Source: compiled by the author

The main criterion for the terminologist to use when trying to divide the terms from the rest of the vocabulary of a language is definability. English, French and Romanian languages belong to Indo-European family; however, English is one of Germanic groups and French- Romance. Romanian is also a Romance language, belonging to the Italic group. According to their etymology, most tourism terms are either native or borrowed from other languages. Due to historical events, many terms from tourism field were borrowed from Latin, French and Greek. **Derivation** represents one of the most common ways of creating new tourism terms through adding a prefix or suffixes to the root. Analysing suffixes according to the part of speech they create, it is compulsory to mention the fact that the most frequent are adjective-forming suffixes, then noun-forming suffixes and less verb-forming suffixes. **Compounding** is another method of forming tourism terms, the most common parts of speech involved in this process being adjective+ noun and then noun+ noun. Studying the structural classification of tourism terms, they are either simple or complex ones. Although there

is a great number of simple terms in the tourism field, two-member terms and three-member terms are also present in tourism language. The search for translation equivalent and functional replacement are less frequent partly because of the phenomenon of “inexistence of terminology”. Most troublesome and difficult objects of translation are acronyms, abbreviations which are pronounced solidly as words and often coincide in form with general lexis.

The process of drawing meaning from one text is known as semantic analysis. Semantic analysis starts with the relationship between individual words, requiring the understanding of lexical hierarchy, including monosemy, polysemy, synonymy and antonymy. For example, synonymy represents a semantic concept that refers to a major type of sense relationship between lexical items. The global nature of tourism is reflected in the existing synonymy of tourist terms: e*xcursionist* has the synonym *same-day visitor, tourist* has the synonym *overnight visitor.*

J. P. Vinay and J. Darbelnet proposed seven translation methods to achieve equivalence [3, p. 56], which in turn were divided into **direct** translation procedures and **oblique** translation procedures. For example, literal translation means a one-to-one transfer of the source language structure, which is possible in cases of direct word correspondence and identical syntactic order.

RO (ST)	EN (TT)	FR (TT)
“Areciem dorința dumneavoastră de **a vizita** Brașovul, regiunea Transilvania și/sau de **a planifica** o **excursie / vacanța** în această **destinație”**[5].	“We appreciate your desire **to visit** Brasov, Transylvania and/or **to plan** a **trip / holiday** in this **destination”** [5].	« Nous apprécions votre désir **de visiter** Brasov, Transylvanie et/ou de **planifier** un **voyage / des vacances** dans cette **destination »** [5].

The Lexicon of Tourism Terms [6] confirms that all terms are correctly translated into the target languages. The Romanian terms” excursie”,” vacanță”,” destinație”, with the verbs” a *vizita*” and” a *planifica*” have the coresponding English collocations” trip”,” holiday”,” destination”,” to *visit*”,” to *plan*” and in French as well as « *voyage* », « *vacance* », « *destination* », « *visiter* », « *planifer* ». We encountered a situation of modulation from singular to plural in French « *des vacances* ». In French « *vacance* » means the period of time during which an office or post is vacant. The translator should be careful about this and use only the plural version « *vacances* » which refers to the period of rest.

To summarise, in the process of translation, translators deal with a variety of challenges that necessitate a thorough understanding of the tourism topic as well as several competences applied to solve the difficulties. Differences in grammatical (tenses, definite and indefinite articles, word order), lexical (idioms, collocations, false friends) and pragmatic aspects (culture-bound words) between two languages should be al-

ways taken into consideration. The contrastive analysis cannot be overestimated as an indispensable stage in the writing of tourist texts. It is also of great value for an efficient professional who knows that to have a native like command of a foreign language; to be able to speak idiomatic English, terms, word-groups and whole expressions must be learned within the lexical, grammatical and situational restrictions of the English language.

References:

1. MC ARTHUR T., *The Oxford Companion to the English Language*, Oxford University Press, 1992. 1184 p.
2. AKHMANOVA O., *Linguistic Terminology*, Moscow University Press, 1977. 188 p.
3. J. P. VINAY &DARBELNET J., "Stylistique comparée du français et de l`anglais", Didier, France 1958, 325 p.
4. CAMBRIDGE Dictionary, available at: https://dictionary.cambridge.org/
5. Web page, *Discover Brasov*, available at https://discover-brasov.com/hoteluri-pensiuni/ (accessed on 10.05.2024)
6. LUPU N., STĂNCIULESCU G., *Lexicon de termeni turistici*, Oscar Print, București, 2002, 242p.

Research Advisor
***Nina ROSCOVAN**, Associate Professor, PhD*

LA NARRACIÓN COMO FORMA BÁSICA DE ELOCUCIÓN LITERARIA

Valentina LIPCAN

CZU: 801.82:821.134.2-3 valenlipcan@gmail.com

This work focuses on discovering what narrative and linguistic methods and resources can be used to obtain a defined literary elocution. We try to extract textual characteristics from a narrative by connecting concepts of narratology with other branches of philology. Focusing on different theoretical bases, we try to highlight the narrative, stylistic and linguistic complexity of the novel "La Regenta" by Leopoldo Alas (Clarín).

La narración es un elemento inmanente de la humanidad, es decir que la consciencia humana es la que determina un pensamiento asociativo que tiene siempre presentes la temporalización, el plano espacial y los actantes principales de una situación.

La elocución literaria también ha representado siempre una meta de la humanidad, ya que el lenguaje articulado es una manifestación de la inteligencia que a lo largo de la historia ha conocido una extraordinaria evolución. Desde la prehistoria, al identificarse garabateos en las piedras lapidarias, etc., se pueden rastrear narrativas soterradas, historias dignas de una recomposición. Aunque se afirme que la preocupación por el uso de la lengua es bastante reciente, rescatamos de algunas formas elaboradas de la narración una cierta metodología y un material narrativo científicamente analizable. Esto se refiere, por ejemplo, a la mitología, a la novela caballeresca, a las obras historiográficas, incluso a las formas de narrar modernas como el periodismo y la cinematografía. Entre estas formas encontramos una fórmula que explicaría el arte de narrar, el arte de crear la bella forma de tu exposición. Por ejemplo, los trovadores, según el investigador ruso M. Meilaj, tenían un procedimiento básico, pero eficiente que era *entrebescar los motz* (en provenzal antiguo), es decir, mezclar, combinar las palabras; este procedimiento revelaría incluso las particularidades composicionales de las narrativas literarias posteriores a la creación trovadoresca, ya que el investigador lo relaciona con la explicación de la función poética de R. Jakobson [1, p. 63]. Al indagar metódicamente en el concepto de la narración, percibimos la *macroestructura* y la *microestructura* que englobarían la integralidad y la complejidad de la narración. I. Lotman alude a que el texto literario es un sistema que se divide en varios subsistemas dependientes (capítulos, párrafos) [2, p. 68-69]. Guiándonos de la visión lotmaniana, nos percatamos de que este sistema es una constitución de significados interconectados. Consecuentemente, es preciso aplicar teorías lingüísticas o analizar el texto a nivel microestructural: centrarse en la desconstrucción de las oraciones, en dividirlas en los elementos correspondientes (frase, cláusula, vocablo, ritmo sintáctico

etc.) y extraer características generales de la manifestación lingüística dentro de una narración. Las características abstractas de la narrativa serían, como las denomina M. Vivaldi Alonso, unas *leyes de la narración* [3, p. 382]. Por supuesto que estas leyes conllevan un carácter orientativo para que se construya una valiosa narración, y también se les puede clasificar como abstractas que enmarcan específicas motivaciones ideológicas, culturales, verbales del autor y que, inminentemente, influyen la producción textual linear (lingüística). De manera lógica, una narración literaria advierte rasgos de la *literariedad*, que se pueden identificar y analizar en varios niveles del discurso. Estas particularidades peculiares nos llevan hacia algunos "subcódigos estilísticos" [4, p. 126], como las denomina U. Eco, que hay que desentrañar y descifrar para llegar al verdadero valor estético de la obra, al verdadero calibre de la narración literaria y, sobre todo, al oficio un tanto místico del autor.

La Regenta por Leopoldo Alas, alias "Clarín", es un armazón novelesco que ofrece un sinnúmero de posibilidades para el análisis y para la interpretación. Aunque en la narratología y otros abordajes científicos la biografía de un autor puede ser menoscabada, consideramos que la vida del escritor influye de manera inevitable la narrativa literaria. Por ende, los indicadores biográficos son de una gran ayuda para el abordaje polivalente del objeto de investigación (la novela). Este abordaje implica la identificación de algunos aspectos estructurales, algunas técnicas narrativas inéditas y el sometimiento de estas a una indagación microestructural. *La estructura de la dimensión temporal*, por ejemplo, está caracterizada por una fragmentación de exactitud matemática: la primera parte comprende un período de 3 días, y es más lenta; la segunda parte muestra un periodo temporal de 3 años, y es más dinámica desde el punto de vista narrativo. Esta temporalización ha sido observada por varios investigadores como Emilio Alarcos o María del Carmen Bobes Naves, lo que nos determina a prestar atención a algunas diferencias a nivel textual entre las dos partes. En narrativas literarias trascendentales, casi siempre hay *secuencias simbólicas*, que a veces parecen un detalle del que la narración puede prescindir, pero en realidad es un elemento inseparable de la semántica narrativa. Alguna de estas puede ser el fragmento metafórico del "capullo de rosa" del capítulo XXI. Hay también otras secuencias que representan un apogeo narrativo imposible de eludir y que presentan momentos de máxima tensión que determinan giros inesperados en la narración, una cierta "transgresión de la lógica pre-narrativa" [5, p. 104], como la denomina Tzvetan Todorov. Consideramos que, en este sentido, una de las secuencias más originales es la Procesión de Ana Ozores. *La presencia del autor en la narración* es sumamente difícil de rastrear, sobre todo si nos centramos en la problemática del *punto de vista* en una novela realista decimonónica con influjos naturalistas, donde, claramente, se construye una visión panorámica del mundo novelesco. Sin embargo, se considera que hay algunas señales verbales y textuales que delatarían al autor; en este caso, entre los términos narrador omnisciente y autor se puede establecer una relación casi sinonímica. A veces ocurre que el autor inserta sus propias emociones de las experiencias vividas en las descripciones que incumben a otros personajes, sobre todo los prota-

gonistas. Por ejemplo, *la música* puede ser considerada un elemento desencadenador de una serie de descripciones poéticas y estremecedoras que traicionarían al mismo Clarín, ya que algunos investigadores enfatizan los escritos propios de Leopoldo Alas sobre los sentimientos que le despertaba la música del órgano en su niñez. Un registro del lenguaje que también demostraría la presencia del autor en el texto literario puede ser el *dialectalismo.* El lenguaje específico que marca unos límites socio-dialectales alude al conocimiento directo del autor, sobre todo si se trata de variaciones dentro de la lengua castellana. En este contexto se incluye la ironía y el humor que se refractan también a nivel lingüístico, no simplemente como idea general de la narrativa. Muchos autores, a veces, incluyen en la novela un personaje que serviría de portavoz para sus propias ideologías y opiniones de diferente grado. En *La Regenta* este personaje resulta ser Frígilis, ya que a él le corresponde más que a nadie un tipo de *lenguaje científico*. Este lenguaje, como consideran algunos investigadores, está marcado por una superioridad por parte del narrador/autor, es decir que Frígilis se diferencia de los demás personajes y, sus pensamientos, conclusiones o palabras representan un espacio novelesco propicio para que el autor inserte sus propias críticas acerca de la ideología polvorienta de los vetustenses.

Como consecuencia, se logra una simple síntesis de la parte práctica. De los estudios de Eduardo Benot, se desprende un sintagma fundamental para esta síntesis: el *sistema elocutivo* [6, p. 19]. Este sistema elocutivo comprendería algunos de los elementos identificados en el segundo capítulo del trabajo dedicado a *La Regenta*: núcleos lexicales y grupos sintagmáticos menores, formas verbales, acumulaciones, gradaciones, dialectalismos, latinismos, figuras retóricas y otros.

A modo de conclusión, podemos afirmar que la valorización de la literatura clásica, con un material narrativo de una gran riqueza estética y ética, ofrece la posibilidad de identificar concretas maneras de llegar a una elocución literaria cuando contamos o escribimos una historia, hecho sumamente importante en nuestros tiempos que marcan un claro desgaste literario de la expresión.

References:

1. Мейлах, М. Б. *Язык трубадуров*. Москва: «Наука», 1975.
2. Лотман, Ю.М. *Структура художественного текста*. Москва: «Искуство», 1970.
3. Vivaldi Gonzalo, M. *Curso de redacción*. La Habana: Pueblo y Educación, 1975.
4. Eco, U. *La estructura ausente*. *Introducción a la semiótica*. Barcelona: Editorial Lumen, 1986.
5. Todorov, Tz. *Gramática del Decamerón*. Madrid: Taller de Ediciones, 1973.
6. Benot, E. *Arte de hablar. Gramática filosófica de la lengua castellana*. (obra póstuma) Madrid: Librería de los sucesores de Hernando, 1910.

Recomandat
***Laura MIRZAC**, dr., lector univ.*

PSIHOLOGIE ŞI ŞTIINŢE ALE EDUCAŢIEI

PERCEPŢII ŞI MANIFESTĂRI ALE DISCRIMINĂRII LA LOCUL DE MUNCĂ

Svetlana PRIPA

CZU:316.642.2 + 331.101.24 pripasvetlana@gmail.com

This paper is a qualitative research about the perceptions regarding discrimination in the workplace. Even if discrimination seems to be very sensitive and widespread, very little research have been done within the companies from the Republic of Moldova. Obviously, research on this topic should increase awareness and therefore lead to a reduction of the discrimination in the workplace.

Prin acest studiu ne-am propus să determinăm percepțiile și semnificațiile atribuite fenomenului discriminării la locul de muncă, implicațiile atitudinilor și comportamentelor discriminatorii asupra angajaților și să identificăm posibile strategii de contracarare a discriminării în mediul organizațional. La modul general, discriminarea este definită drept „tratamentul inegal acordat unor oameni care aparțin unui grup sau unei anumite categorii sociale, iar uneori poate lua chiar forma abuzului, exploatării sau nedreptății sistematice” [1, p. 3]. În mod frecvent, situațiile de discriminare nu sunt relatate, nu se vorbește și nici nu sunt întotdeauna pe deplin conștientizate, trecând în zona „devianței tolerate”. Totuși, aceste situații necesită o atenție deosebită din partea organizațiilor, guvernelor și societății în ansamblu.

Studiul a debutat cu analiza unor varii aspecte teoretice privind fenomenul discriminării la locul de muncă (definiții, teorii, caracteristici, funcții, efecte), inclusiv diverse direcții de cercetare și de intervenție a fenomenului la etapa actuală. În acest context, ne rezumăm doar la prezentarea unor sinteze a efectelor negative pe care le produce discriminarea (*v.* Tab. 1).

Tabelul 1

Efectele negative ale discriminării

Nr. Crt.	Criteriu	Efectele negative
1	*La nivel individual*	Performanţe scăzute
2		Lipsa motivaţiei
3		Satisfacţie profesională scăzută
4		Neimplicarea în muncă
5		Neintegrarea în grupul de lucru

6	*La nivelul grupului*	Comunicare deficitară şi individualism
7		Apariţia situaţiilor conflictuale
8		Încurajarea stereotipurilor
9		Competiţie neproductivă
10		Productivitate / eficienţă scăzute
11	*La nivelul companiei*	Fluctuaţie de resurse umane crescută
12		Creşterea costurilor de recrutare şi integrare
13		Pierderea talentelor
14		Accesul dificil la resurse de calitate
15	*La nivelul comunităţii*	Neintegrarea pe piaţa muncii a persoanelor cu dizabilităţi, a persoanelor de etnie romă etc.
16		Costuri mari pentru a coperirea serviciilor sociale de suport al persoanelor neintegrate
17		Costuri mari pentru acoperirea serviciilor de sănătate
18		Costuri mari ale proiectelor care promovează diversitatea

Pentru cercetarea empirică au fost realizate 18 interviuri semistructurate cu angajați din diferite domenii (22.11.2023-01.04.2024), datele colectate fiind analizate prin metoda analizei de conținut. Criteriile de analiză a conținutului (grila de analiză) au fost: percepțiile privind fenomenul discriminării; manifestări ale discriminării la locul de muncă, experiențe personale de tangențe cu fenomenul discriminării; comunicarea în vederea soluționării situațiilor de discriminare la locul de muncă și efectele discriminării la locul de muncă.

Conform datelor prezentate în **Figura 1**, putem observa că cele mai frecvente forme de discriminare în viziunea subiecților sunt cele pe criterii de vârstă și categorii socioeconomice.

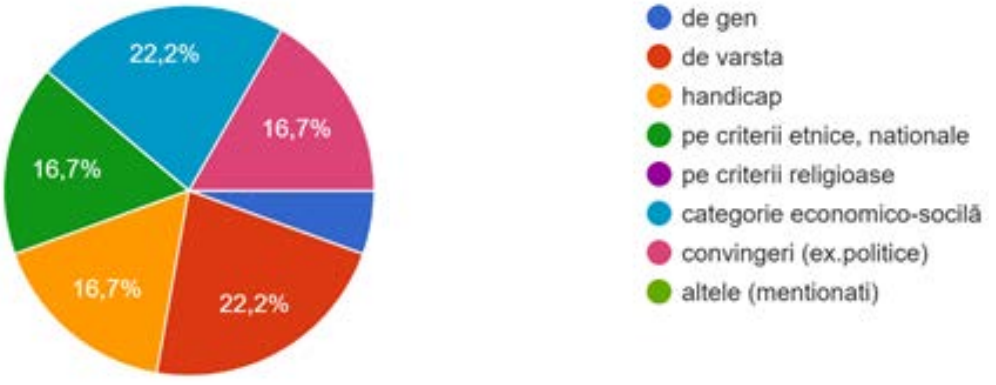

Figura 1. Repartizarea opiniilor respondenților privind fenomenul de discriminare

Percepția discriminării la locul de muncă variază în funcție de experiențele individuale și de gradul de conștientizare a problemei. Persoanele care sunt direct afectate de discriminare percep fenomenul ca fiind extrem de dăunător și nedrept. Ei pot simți furie, frustrare și neputință în fața discriminării la locul de muncă și pot avea dificultăți în a face față impactului psihologic și emoțional al acesteia. Angajații care au fost martori la tratamentul discriminatoriu și observă efectele negative asupra celor care au fost discriminați, la fel percep discriminarea ca fiind inacceptabilă și nedreaptă. Ei pot fi motivați să acționeze în sprijinul victimelor și să intervină pentru a combate discriminarea la locul de muncă. Unii manageri recunosc gravitatea problemei și sunt angajați în contracararea ei, în timp ce alții subestimează sau ignora problema sau, și mai grav, pot fi complici în practicile discriminatorii.

Percepția discriminării variază în funcție de sursele de informare: *cunoaștere indirectă* (în baza unor cercetări, date statistice, mass media) sau *cunoaștere directă*, bazată pe experiențe personale. Experiențele personale au un impact puternic asupra percepției individuale și pot influența modul în care o persoană înțelege și reacționează la discriminare. Persoanele care au participat la programe de formare despre diversitate și incluziune la locul de muncă sunt mai conștiente și mai sensibile la problemele de discriminare.

În ceea ce privește formele de manifestare a discriminării, subiecții se referă la aroganță din partea superiorilor ierarhici, criterii de promovare și evaluare nejustificate, ignorarea opiniilor, marginalizare sau jignire din partea unor colegi, nerespectarea contractului de muncă, refuzul angajării ș.a. O problemă și mai gravă este lipsa unui dialog. Intervievații relatează că nu au avut posibilitatea să discute deschis despre cazurile de discriminare (*„dacă ceva nu îți place, poți pleca”* – este răspunsul pe care îl aud frecvent în asemenea cazuri) sau pur și simplu nu au dorit să abordeze acest subiect, destul de sensibil după părerea lor.

Fiind un fenomen sensibil, studiul discriminării la locul de muncă implică și anumite dificultăți cu care ne-am confruntat: obținerea datelor poate fi uneori compromisă din cauza că unele organizații sunt reticente în a furniza informații despre astfel de probleme din motive de confidențialitate sau reputaționale; angajații pot fi reticenți în a raporta cazurile de discriminare din frica consecințelor asupra carierei lor, ceea ce poate crea impresia lipsei cazurilor, când în realitate ele pot fi „ascunse”. Cercetarea discriminării la locul de muncă implică probleme de etică și sensibilitate culturală. Cercetătorii trebuie să fie conștienți de aceste aspecte și să abordeze problemele cu respect și sensibilitate față de toate părțile implicate.

În baza rezultatelor și a studiilor din literatura de specialitate [2, 3, 4], propunem o serie de acțiuni specifice pentru a contracara situațiile de discriminare la locul de muncă: adoptarea politicilor clare și transparente care interzic discriminarea; formare și sesiuni de sensibilizare pentru toți angajații cu privire la diversitatea și incluziunea la locul de muncă, precum și despre efectele negative ale discriminării; evaluarea periodică a climatului organizațional. Se constată că, deși există reglementări legale care protejează drepturile angajaților, acestea nu sunt întotdeauna respectate.

Conștientizarea și educația angajaților sunt esențiale pentru a combate discriminarea și promovarea unei culturi organizaționale mai incluzive. Organizațiile trebuie să pună în aplicare proceduri clare pentru prevenirea și gestionarea cazurilor de discriminare, iar promovarea unui mediu de lucru bazat pe respect, diversitate și incluziune va contribui la creșterea satisfacției angajaților și la succesul pe termen lung al organizațiilor.

Referințe:

1. JOHNSON, A. G. *Privilege, Power, and Difference.* Massachusetts: McGraw-Hill, 2005.
2. ROBERTSON, I. *Psychology and Leadership in Organizations*. London: Routledge, 2015.
3. BROWN, J. *Inclusion: Diversity, The New Workplace & The Will To Change.* Berrett-Koehler Publishers, San Francisco, California, SUA, 2006.
4. TULSHYAN, R. *The Diversity Advantage: Fixing Gender Inequality in the Workplace*. New York: Forbes Media, 2005.

Recomandat
***Natalia COJOCARU**, dr. hab., conf. univ.*

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА И СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ У ПОДРОСТКОВ

Алина АНАНЕНКО

CZU: 159.922.8

Research objective of this paper is to identify a relationship between emotional intelligence and social-psychological adaptation in adolescents. The practical significance of the work lies in the fact that the research results can be used to optimize programs of socio-psychological adaptation aimed at adolescents. The obtained results will make it possible to elaborate recommendations for teachers and parents to improve the emotional intelligence of adolescents. This research can be useful for school psychologists, students of psychological and pedagogical specialties.

Подростковый возраст является переходным от детства к зрелости. Формирование личности в данном возрасте играет важную роль в дальнейшей жизнедеятельности человека. В период отрочества подросток входит в новую систему отношений со сверстниками и взрослыми, принимает новые социальные роли и выполняет новые функции. Поэтому важное значение в переходном возрасте имеет социально-психологическая адаптация [3].

Целью исследования является выявление взаимосвязи между эмоциональным интеллектом и социально-психологической адаптации у подростков. Гипотезой исследования является предположение о том, что существует взаимосвязь между эмоциональным интеллектом и социально-психологической адаптации у подростков. Для проверки выдвинутой гипотезы были использованы опросник эмоционального интеллекта “ЭмИн” Д. В. Люсина; опросник “ Диагностика социально-психологической адаптации” К. Роджерса и Р. Даймонда, коэффициент корреляции Спирмена. Исследуемая выборка состоит из 50 человек в возрасте 14-15 лет: учащиеся 8-х классов ТЛ им. “Н. Милеску-Спэтару”, г. Кишинёв.

Анализируя полученные результаты опросника эмоционального интеллекта Д. В. Люсина, мы можем заключить, что подростки обладают высоким уровнем понимания чужих эмоций (47.05%). Они лучше других понимают в каком эмоциональном состоянии пребывает собеседник на основе внешних проявлений эмоций (мимика, жестикуляция, голос) или интуитивно. Управление чужими эмоциями у подростков находится на среднем уровне (41.17%). Данная способность представляет собой целенаправленное воздействие на человека, меняющее его эмоциональное состояние. Подростки только развивают свои социально-эмоциональные навыки и из-за своего ограниченного опыта соци-

ального взаимодействия могут не всегда прослеживать своё влияние на эмоциональное состояние другого человека [4].

Для определенной части подростков (29.41%) характерно очень низкое понимание своих эмоций. В большинстве ситуаций подростки могут чувствовать себя озадаченными, но не способны точно определить почему именно. Из-за плохого понимания своих эмоций они испытывают трудности в выражении своих чувств словами или действиями. В целом наблюдается высокий межличностный эмоциональный интеллект (39.21%). МЭИ представляет собой понимание и управление чужими эмоциями в контексте межличностных отношений. У подростков с высоким уровнем МЭИ можно наблюдать хорошо развитую способность к пониманию чужих эмоций. Они умеют выслушивать и выражать сочувствие. Подростки с лёгкостью распознают смену настроения других людей, способны поставить себя на место другого, это позволяет им выстраивать дружеские, близкие отношения с окружающими. Внутриличностный эмоциональный интеллект находится на среднем уровне (70.58%). Он представляет собой навык понимания своих эмоций и управления ими. Подростки с данным уровнем эмоционального интеллекта осознают переживаемые ими чувства, способны контролировать эмоции, однако могут испытывать некоторые трудности в контроле или понимании своих эмоциональных переживаний, сталкиваясь со стрессовыми ситуациями. Управление своими и чужими эмоциями находится на среднем уровне (58.82%). Для подростков, с данным уровнем управления эмоций, характерна способность к самоконтролю, однако они испытывают определённые трудности в контроле своих чувств, им также может быть сложным переключать своё внимание с негативных эмоций на продумывание решения проблем [1].

Общий уровень эмоционального интеллекта у подростков на среднем уровне (43.13%), что характеризуется яркой выраженностью развития отдельных аспектов эмоционального интеллекта и низким уровнем развития других его компонентов. Результаты исследования по опроснику социально-психологической адаптации К. Роджерса и Р. Даймонда указывает на то, что 60 % подростков обладают средним уровнем адаптивности. Это нормальный уровень адаптивности, который указывает на то, что у подростков хорошо развита способность адаптироваться к изменяющимся условиям. Состояние психологической адаптивности характеризуется как состояние взаимоотношений личности и группы, когда личность продуктивно выполняет свою деятельность без внешних конфликтов. У подростков преобладает низкий уровень дезадаптивности (58.82%). Это указывает на то, что они довольно эффективно приспосабливаются к внешним изменениям, они способны выстраивать здоровые взаимоотношения со сверстниками, есть согласованность между своими желаниями и действиями. Подростки в определённой степени принимают себя (62.74%), но при этом существуют области, в которых они испытывают неуверенность. Для них характерна нестабильная самооценка, зависящая от внешних обстоятельств и оценки других людей.

Подростки проявляют уважение к чужому мнению, поведению, интересам (82.35%). Они не склонны к чрезмерной критике и осуждению других людей. При этом, в лёгкой степени возможна склонность к доминированию. Подростки (68.62%) склонны верить в то, что способны управлять своей судьбой и всеми происходящими событиями. Однако, уровень ощущения контроля над окружающей средой зависит у них от результата их деятельности и способен понизиться после ряда неудач. Они способны осознавать к каким последствиям приведут их поступки и готовы нести за них ответственность.

Подростки с умеренным уровнем комфорта (68.62%) не испытывают серьёзных эмоциональных проблем, активно взаимодействуют с окружающими, но при этом склонны к беспокойству по поводу реальных или воображаемых проблем, бывает довольно трудно контролировать свои эмоциональные реакции.

Подростки с данным уровнем доминирования (90.19%) не стремятся к абсолютному контролю над своим окружением. Они готовы к сотрудничеству в совместной деятельности и стараются находить компромиссы в случае возникновения конфликта.

Подростки обладают средним уровнем эскапизма (80.39%). Эскапизм представляет собой уход от реальной жизни в мир иллюзий, в ситуации хронического стресса или в результате психологической травмы. Не справляясь со всеми возникшими трудностями, стрессом подростки начинают погружаться в мир фантазий, видеоигр, онлайн-общения. Для проверки гипотезы о существовании взаимосвязи между эмоциональным интеллектом и социально-психологической адаптации у подростков, мы применили критерий Спирмена. Результаты исследования представлены в таблице 1.

Таблица 1

Взаимосвязь между эмоциональным интеллектом и социально-психологической адаптации у подростков

	МЭИ	ВЭИ	ПЭ	УЭ	ОЭИ
Адаптивность	0.46**	0.15	0.51**	0.47**	0.58**
Дезадаптивность	-0.48**	-0.14	-0.40**	-0.38**	-0.46**
Принятие себя	0.34*	0.09	0.39**	0.41**	0.42**
Непринятие себя	-0.25	-0.19	-0.16	-0.47**	-0.26
Принятие других	0.06	0.07	0.18	0.15	0.14
Непринятие других	-0.43**	-0.13	-0.35*	-0.35*	-0.45**
Эмоц. комфорт	0.40**	0.05	0.40**	0.48**	0.49**
Эмоц. дискомфорт	-0.09	-0.12	-0.20	-0.01	-0.10
Внутренний контроль	0.34*	0.008	0.21	0.49**	0.48**
Внешний контроль	-0.23	-0.14	-0.11	-0.22	0.24

Доминирование	0.20	0.02	0.35*	0.10	0.24
Ведомость	-0.26	-0.03	-0.27*	-0.26	-0.25
Эскапизм	-0.08	-0.08	-0.17	0.01	-0.10

* - значима при p≤0,05; ** - значима при p≤0,01

Мы можем констатировать значимую положительную корреляцию между адаптивностью и межличностным эмоциональным интеллектом (rs=0.46, значима при p≤0,01). Это указывает на то, что у подростков, обладающих высокоразвитыми навыками понимания и управления эмоциями окружающих, можно наблюдать высокий уровень адаптивности. И наоборот, низкий уровень адаптивности, сопровождается слаборазвитой способностью к пониманию эмоций других людей и управлению ими [2].

То есть, чем точнее подросток распознает эмоциональное состояние окружающих, тем лучше он адаптируется к различным ситуациям. Была выявлена положительная взаимосвязь между адаптивностью и пониманием эмоций (rs=0.51, значима при p≤0,05). То есть, при высоком уровне адаптивности наблюдается высокий уровень понимания своих и чужих эмоций, и наоборот, низкий уровень адаптивности сопровождается низким уровнем понимания эмоций. Корреляция между адаптивностью и управлением эмоций (rs=0.47, значима при p≤0,01) указывает на то, что умение управлять эмоциями помогает подростку лучше адаптироваться, осознавать все происходящие изменения и корректировать своё поведение исходя из ситуации, в которой он находится. Значимая положительная корреляция была выявлена между адаптивностью и общим уровнем эмоционального интеллекта (rs=0.58, значима при p≤0,01). Это указывает на то, что умение быстро приспосабливаться к изменяющимся условиям связана со способностью управлять своим эмоциональным состоянием и эмоциями окружающих.

Мы можем констатировать то чем выше уровень межличностного эмоционального интеллекта, тем ниже уровень дезадаптивности. То есть, у обладателей развитой эмпатии и навыками регуляции эмоций, реже проявляются дезадаптивные реакции. Отрицательная корреляция между пониманием эмоций и дезадаптивностью (rs= -0.40, значима при p≤0,01) является показателем того, что в состоянии дезадаптивности подросток испытывает трудности в интерпретации своих чувств и чувств окружающих. Отрицательная взаимосвязь между управлением эмоций и дезадаптацией (rs= -0.38, значима при p≤0,01) показывает, что у дезадаптивной личности наблюдается низкая регуляция своих эмоций и неумение управлять чужими эмоциями. Это может проявляться в совершении необдуманных решений, которые приводят к негативным последствиям, в частых конфликтах, проявлении раздражительности и агрессии. Также выявлена отрицательная взаимосвязь между дезадаптивностью и общим уровнем эмоцио-

нального интеллекта (rs= -0.46, значима при p≤0,01). Чем выше уровень эмоционального интеллекта у подростка, тем ниже уровень дезадаптивности. Понимание и регуляция эмоций способствует выбору адаптивных моделей поведения.

Была выявлена умеренная положительная корреляция между принятием себя и межличностным эмоциональным интеллектом (rs=0.34, значима при p≤0,05). Принятие себя способствует развитию способности к эмпатии. Подростки, которые принимают себя, могут иметь склонность относится с пониманием и уважением к чувствам других людей, принимают их такими какие они есть, тем самым повышая свой уровень межличностного эмоционального интеллекта.

Мы обнаружили положительную взаимосвязь между принятием себя и пониманием эмоций (rs=0.39, значима при p≤0,01). Подростки, которые принимают себя, обладают более высоким уровнем понимания своих эмоциональных переживаний и окружающих. Принимая себя, человек принимает и свои эмоции, не отрицает их, склонен осознавать какие ситуации вызвали те или иные чувства, и как прожить эти эмоции.

Значимая положительная корреляция наблюдается между принятием себя и управлением своих эмоций (rs=0.41, значима при p≤0,01). Подростки, принимающие себя, склонны выбирать здоровые стратегии управления эмоциональными реакциями. Нами была выявлена положительная взаимосвязь между принятием себя и общим уровнем эмоционального интеллекта (rs=0.42, значима при p≤0,01). То есть, понимание эмоций, развитая регуляция эмоций способствуют самопринятию подростков. Обладая высоким уровнем эмоционального интеллекта, они лучше осознают свои потребности, свои слабые и сильные стороны.

При высоком уровне непринятия себя (rs= -0.47, значима при p≤0,01) у подростков наблюдается низкий уровень способности управления эмоциями. Подростки, которые не принимают себя, пытаются подавлять свои эмоции, не выражать их. Между межличностным эмоциональным интеллектом и непринятием других мы выявили отрицательную корреляцию (rs= -0.43, значима при p≤0,01). То есть, чем ниже уровень непринятия других, тем выше уровень межличностного эмоционального интеллекта. У подростков с высоким уровнем межличностного эмоционального интеллекта хорошо развита эмпатия. Мы можем наблюдать обратную взаимосвязь между уровнем непринятия других и уровнем понимания эмоций (rs= -0.35, значима при p≤0,05). Данная взаимосвязь указывает на то, что подростки с высокоразвитой способностью осознавать свои переживания, чувствовать эмоциональное состояние другого человека и все его колебания в настроении, менее склонны к непринятию других, в каждом человеке они стараются увидеть нечто уникальное, присущее только ему и принимают его особенность.

Также существует умеренная обратная взаимосвязь между непринятием других и управлением эмоций (rs= -0.35, значима при p≤0,05). То есть, при ярко выраженном непринятии других людей, подросток испытывает значительные

трудности в регуляции эмоций, как своих, так и чужих. Мы обнаружили отрицательную корреляцию между общим уровнем эмоционального интеллекта и непринятием других (rs= -0.45, значима при p≤0,01). То есть, чем выше уровень эмоционального интеллекта, тем меньше вероятность непринятия окружающих. Подростки, у которых эмоциональный интеллект находится на высоком уроне, обладают развитыми навыками эмпатии, это способствует развитию толерантности и снижению уровня непринятия других. Положительная корреляция между эмоциональным комфортом и межличностным эмоциональным интеллектом (rs=0.40, значима при p≤0,01) демонстрирует, что испытывая эмоциональный комфорт, подросток находится в гармонии с собой и окружающими, от этого он становится более открытым и эмпатичным к другим. Также мы выявили положительную взаимосвязь между эмоциональным комфортом и пониманием эмоций (rs=0.40, значима при p≤0,01). Распознавание своих эмоций способствует повышению уровня эмоционального комфорта. Высокий уровень эмоционального комфорта сопровождается эффективными и развитыми навыками управления своих и чужих эмоций (rs=0.48, значима при p≤0,01). Имея способность управлять эмоциями, подросток способен влиять на своё настроение и на настроение окружающих, может использовать различные техники для его улучшения.

Между эмоциональным комфортом и общим уровнем эмоционального интеллекта наблюдается положительная взаимосвязь (rs=0.49, значима при p≤0,01). Подросток с высоким уровнем эмоционального интеллекта, хорошо осознаёт в каком самочувствии он находится; какое эмоциональное состояние испытывает его собеседник; он знает, как выражать свои эмоции; у него развиты навыки регуляции эмоций. Мы выявили положительную взаимосвязь между внутренним контролем и межличностным эмоциональным интеллектом (rs=0.34, значима при p≤0,05). То есть, подростки с повышенным внутренним контролем, имеют склонность брать ответственность за происходящие события на себя и в процессе взаимодействия со сверстниками или взрослыми он ориентируется на их эмоциональное состояние, стремясь выстроить комфортные, бесконфликтные отношения с ними, тем самым повышая свой уровень межличностного эмоционального интеллекта.

Нами была выявлена положительная значимая корреляция между внутренним контролем и управлением эмоциями (rs=0.49, значима при p≤0,01). То есть, чем выше у подростка внутренний контроль (вера в то, что, прилагая определённые усилия он может влиять на исход событий), тем выше стремление контролировать эмоции, делая это для того, что достигнуть желаемого результата во взаимоотношениях.

Мы обнаружили положительную взаимосвязь между внутренним контролем и общим уровнем эмоционального интеллекта (rs=0.48, значима при p≤0,01). Это означает, что чем выше у подростка внутренний контроль, тем более высоким уровнем эмоционального интеллекта он обладает. Это обусловле-

но тем, что люди с высоким уровнем внутреннего контроля довольно осознанные, лучше разбираются в своих чувствах и чувствах окружающих. Была обнаружена положительная взаимосвязь между доминированием и пониманием эмоций (rs=0.35, значима при p≤0,05). То есть, у подростков склонных к доминированию наблюдается высокоразвитое понимание своих и чужих эмоций. Также мы обнаружили обратную взаимосвязь между ведомостью и пониманием эмоций (rs= -0.27, значима при p≤0,05). Это указывает на то, что чем выше уровень ведомости у подростка, тем ниже уровень понимания эмоций. Данная взаимосвязь может быть обусловлена тем, что люди, склонные к ведомости, игнорируют свои потребности, подавляют свои эмоции для того, чтобы их поведение соответствовало ожиданиям и требованиям социума.

Таким образом, согласно полученным результатам, можно заключить, что гипотеза о том, что существует взаимосвязь между эмоциональным интеллектом и социально-психологической адаптации у подростков, подтвердилась.

Библиография:

1. АНДРЕЕВА И.Н. Эмоциональный интеллект как фактор самоактуализации. Социальный и эмоциональный интеллект: От процессов к измерениям. Под.ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. М., - 2009. С. 55-65.
2. БОЧКОВА М.Н., Мешкова Н.В. Эмоциональный интеллект и социальное взаимодействие: зарубежные исследования, Современная зарубежная психология 2018. Том 7. № 2. С. 49-59. ISSN: 2304-4977
3. ИВАНОВА А.И. Социально-психологическая адаптация: классификация и механизмы. Вестник ГУУ. 2014. №9. С. 255-259.
4. ИГНАТОВИЧ С.С., Магдалинова Ю.Д., Мамбеталина А.С. Психологические особенности развития эмоциональной сферы подростков, 2023. Том 6. № 1-2. С. 170-191

Рекомендовано
Ольга БОНДАРЕНКО

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА, СТИЛЕЙ ЮМОРА И КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У СТУДЕНТОВ

Елена КОЛЕНКОВСКАЯ

CZU: 159.9-057.875

Research objective of this paper is to identify the relationship between emotional intelligence, humor styles and coping strategies among students. The practical significance of the work lies in the fact that the research results can be used in developing educational programs to help develop emotional intelligence and stress management strategies. The results of the study can be useful for the next specialists: psychologists, teachers, social workers, students of psychological and pedagogical specialties.

В условиях современного образования на студентов возлагаются не только профессиональные задачи по развитию, но и выдвигаются требования по адаптации к различным напряженным и стрессовым ситуациям. Современные студенты справляются с многообразным спектром эмоциональных проблем в процессе обучения и в жизни в целом, ведь общество сталкивается с масштабными вызовами, включая пандемии, военные действия и террористические угрозы. Эмоциональный интеллект обеспечивает студентам возможность более глубокого понимания и управления своими чувствами и реакциями в условиях повышенного стресса, что напрямую влияет на их адаптивные способности и общую устойчивость. Стили юмора, выбранные для снижения стресса и создания позитивного настроения, могут служить важным ресурсом психологической поддержки.

Поскольку целью исследования является выявление взаимосвязи между эмоциональным интеллектом, стилями юмора и копинг-стратегиями у студентов, нами были сформулирована гипотеза о том, что существует взаимосвязь между уровнем эмоционального интеллекта, стилями юмора и копинг-стратегиями у студентов. Для ее проверки были использованы опросник стилей юмора R. A. Martin (Humor Styles Questionnaire, HSQ) в русскоязычной адаптации (Иванова, Митина, Зайцева, Стефаненко, Еникопов, 2013) [1]; опросник эмоционального интеллекта «ЭмИн» Д. В. Люсина (Люсин, Марютина, Степанова, 2004; Lyusin, 2006) [3]; опросник «Способы совладающего поведения» Р. Лазарус и С. Фолкман в адаптации Т.Л. Крюковой, Е.В. Куфтяк, М.С. Замышляевой [2], а также коэффицент корреляции Спирмена.

Исследуемая выборка включает 60 человек в возрасте от 18 до 25 лет: 30 парней и 30 девушек, обучающихся в высших учебных заведениях Республики Молдова.

В результате проведения методики на изучение компонентов эмоционального интеллекта «ЭмИн» Д. В. Люсина были выявлено, что большинство студен-

тов (36,7%) имеет средний уровень ЭИ, можно предположить, что у многих из них развиты базовые навыки восприятия, понимания и управления своими эмоциями и эмоциями других, но возможно, эти навыки еще не достигли высокой степени развития. Высокий уровень ЭИ (6,7%) может быть связана с рядом факторов. Во-первых, развитие эмоционального интеллекта требует осознанного и целенаправленного взаимодействия с эмоциональными состояниями, что может быть сложно в условиях академической нагрузки и социальных стрессов, характерных для студенческой жизни. Во-вторых, возможно, в учебных заведениях недостаточно внимания уделяется развитию ЭИ как части образовательного процесса. Низкий уровень ЭИ у 16,7% студентов указывает на значительное количество молодых людей, которые могут испытывать трудности с регулированием своих эмоций и управлением межличностными взаимодействиями. Это может быть связано с нехваткой программ по развитию эмоциональных навыков в учебных заведениях или с индивидуальными психологическими особенностями.

В ходе использования методики R. A. Martin для изучения стилей юмора подавляющее большинство студентов (93,3%) демонстрируют средний уровень аффилиативного юмора, что говорит о том, что студенты склонны использовать юмор для установления и поддержания социальных связей, но это не является доминирующей чертой их поведения. Большинство студентов (65%) имеют средний уровень самоподдерживающего юмора, что говорит о том, что студенты в целом способны использовать юмор для снижения внутреннего напряжения. Наличие высокого уровня у 10% студентов может указывать на то, что эти студенты хорошо развили умение поддерживать свой душевный баланс и позитивное отношение к жизни с помощью юмора. Средний уровень агрессивного юмора у 68,3% студентов может отражать общепринятую норму использования юмора в качестве социально допустимой формы критики, но без явной злобности. Средний уровень самоуничижительного юмора демонстрирует большинство — 70% студентов. Студенты чувствуют себя достаточно комфортно, чтобы иногда шутить на свой счёт.

При применении методики «Способы совладающего поведения» R. Lazarus, S. Folkman для анализа копинг-стратегий был определен высокий уровень конфронтации у 36,7% студентов, что указывает на то, что они активно сталкиваются с проблемами, не избегая трудностей. Большинство студентов (60%) имеют средний уровень конфронтации, что может отражать умеренный и сбалансированный подход к разрешению конфликтов. Более половины студентов (55%) часто используют дистанцирование, что может указывать на стремление к эмоциональному отстранению от проблемы в качестве защитной реакции. Средний уровень дистанцирования у 43,3% студентов говорит о том, что многие используют эту стратегию в меньшей степени, Низкий уровень у 1,7% указывает на склонность к более активному участию в решении проблем. Низкий уровень самоконтроля у 6,7% студентов может говорить о трудностях в управлении эмоциональными реакциями. Высокий уровень самоконтроля у 20% студентов отра-

жает способность управлять своими действиями и эмоциями в стрессовых ситуациях. Средний уровень самоконтроля у (73,3%) свидетельствует о том, что студенты стремятся сдерживать свои реакции и действовать осознанно.

Поиск социальной поддержки: высокий уровень поиска социальной поддержки у 11,7% студентов подчеркивает важность межличностных отношений в справлении со стрессом. Средний уровень у 70% указывает на то, что студенты признают необходимость и полезность поддержки со стороны других, но не всегда прибегают к ней. Бегство-избегание: высокий уровень бегства и избегания у 51,7% студентов является сигналом о том, что многие избегают прямого решения проблем, что может приводить к накоплению стресса. Средний уровень планирования решений у 68,4% отражает обыденный подход к решению проблем, где студенты применяют планирование в сочетании с другими стратегиями.

Из анализа данных можно увидеть, что студенты используют различные копинг-стратегии с разной степенью активности и эффективности. Большинство студентов демонстрируют средний уровень большинства стратегий, что является показателем их готовности применять разнообразные подходы к справлению со стрессом. Высокий уровень использования некоторых стратегий, таких как бегство-избегание и планирование решения проблемы, подчеркивает разнообразие в выборе студентами способов совладания с трудностями.

Для проверки гипотезы о существовании взаимосвязи между уровнем эмоционального интеллекта, стилями юмора и копинг-стратегиями, мы применили критерий Спирмена. Обработка данных осуществлялась с помощью программы SPSS Statistics. Данные отражены в Таблице 1.

Таблица 1

Взаимосвязь стилей юмора и копинг-стратегий у студентов

	Конфронтация	Дистанцирование	Самоконтроль	Поиск социальной поддержки	Принятие ответсвтенности	Бегство-изоегание	Планирование решения проблемы	Положительная переоценка
Аффил.	,207	,060	,194	,458**	-,066	,159	,254*	,259*
Самопод.	,371**	,205	-,219	,104	-,024	,055	,245	,061
Агрессив.	,254	,062	-,189	,066	-,257*	-,004	,144	-,110
Самоунич	,058	,173	,023	,169	,113	,106	-,012	,086

*- значима при p≤0,05; ** - значима при p≤0,01

Исходя из полученных данных аффилиативный стиль юмора, который включает использование юмора для укрепления социальных связей и улучшения взаимодействия, положительно связан с такими копинг-стратегиями, как поиск социальной поддержки, планирование решения проблемы и положительная переоценка. Это может свидетельствовать о том, что студенты с этим стилем юмора лучше справляются со стрессом через общение с другими и оптимистичный взгляд на проблемы.

Самоподдерживающий стиль юмора, характеризующийся использованием юмора для укрепления самооценки и защиты от негативного воздействия социального окружения, положительно коррелирует с конфронтацией. Студенты, использующие этот стиль, могут быть более склонны активно решать возникающие перед ними проблемы, сталкиваясь с ними лицом к лицу.

Обратная корреляция между агрессивностью и принятием ответственности подразумевает, что студенты, склонные к агрессивному юмору, могут в меньшей степени принимать ответственность за ситуацию или свои действия. Это может быть связано с тенденцией использовать юмор как способ выразить недовольство без реальных действий для изменения ситуации.

Обнаруженная положительная взаимосвязь между аффилиативным стилем юмора и межличностным эмоциональным интеллектом (МЭИ), а также управлением своими эмоциями (ВУ), подразумевает, что студенты, предпочитающие этот стиль юмора, лучше понимают и чувствуют эмоции других и способны эффективно регулировать свои собственные эмоции. Это может способствовать более гармоничным межличностным отношениям и успешной социализации. Данные отражены в Таблице 2.

Таблица 2

Взаимосвязь стилей юмора и эмоционального интеллекта у студентов

	Аффилиативный	Самоподдерживающ	Агрессивный	Самоуничижит
МП	,242	,325*	-,084	,016
МУ	,225	,362**	,103	-,077
ВП	,018	,193	,122	-,120
ВУ	,290*	,540**	,409**	-,086
ВЭ	-,047	,271*	,184	,246
МЭИ	,257*	,368**	,031	-,058
ВЭИ	,132	,415**	,332**	-,007
ПЭ	,163	,283*	,043	-,077
УЭ	,228	,509**	,320*	,023
ОЭИ	,222	,442**	,198	-,055

Положительная корреляция между самоподдерживающим стилем юмора и всеми компонентами эмоционального интеллекта указывает на то, что студенты, использующие этот стиль юмора, обладают хорошо развитыми навыками саморегуляции, самомотивации и социальных навыков. Это может способствовать лучшей адаптации к жизненным обстоятельствам и преодолению стресса.

Положительная корреляция агрессивного стиля юмора с управлением своими эмоциями и ВЭИ может отражать, что студенты с этим стилем юмора способны понимать и контролировать свои эмоции, однако, используют юмор для воздействия на других в конкурентной или защитной манере. Это может быть признаком стремления к самоутверждению, но также может вести к конфликтам в отношениях с окружающими.

Исследование M. Wang также доказывает, что положительная корреляция эмоционального интеллекта с удовлетворенностью жизни и позитивными эмоциями частично объясняется тенденцией студентов использовать самоподдерживающий стиль юмора для самоутверждения. В то же время, негативная корреляция между эмоциональным интеллектом и плохим настроением частично связана с применением студентами самоуничижительного юмора. Эти выводы предполагают, что стили юмора могут служить механизмом, через который ЭИ влияет на благополучие [4]. Согласно результатам статистического анализа, мы обнаруживаем корреляции копинг-стратегий и эмоционального интеллекта у студентов, отраженные в Таблице 3.

Таблица 3

Взаимосвязь копинг-стратегий и эмоционального интеллекта у студентов

	Конфронтация	Дистанцирование	Самоконтроль	Поиск социальной поддержки	Принятие ответственности	Бегство-избегание	Планирование решения проблемы	Положительная переоценка
МП	,084	-,048	,056	,158	-,080	-,058	,264*	,338**
МУ	,109	-,172	-,066	,050	-,110	-,242	,195	,126
ВП	-,092	-,105	-,130	-,068	-,329*	-,298*	,147	-,092
ВУ	,101	,096	-,033	-,004	-,295*	-,108	,435**	,169
ВЭ	,097	,138	-,174	-,338**	,078	-,014	-,038	,001
МЭИ	,117	-,092	,011	,150	-,120	-,174	,283*	,312*
ВЭИ	-,025	,008	-,148	-,127	-,285*	-,203	,200	-,012

ПЭ	-,015	-,071	-,020	,102	-,261*	-,204	,268*	,185
УЭ	,125	-,047	-,121	-,075	-,122	-,189	,259*	,160
ОЭИ	,053	-,097	-,097	,005	-,220	-,265*	,296*	,204

Копинг-стратегия поиска социальной поддержки отрицательно коррелирует с контролем экспрессии, что может означать, что студенты, которые менее склонны контролировать внешние проявления своих эмоций, больше полагаются на поддержку окружающих. Принятие ответственности отрицательно коррелирует с пониманием своих эмоций, управлением своими эмоциями, ВЭИ и пониманием эмоций в целом. Студенты, которые менее осведомлены о своих эмоциях и менее способны их регулировать, могут испытывать сложности с принятием ответственности за свои действия и реакции. Бегство-избегание обратно коррелирует с пониманием своих эмоций и ОЭИ. В таком случае студенты, которые не стремятся к глубокому самопониманию и имеют более низкий уровень ОЭИ, могут использовать избегание как способ копинга. Планирование решения проблемы положительно коррелирует с пониманием чужих эмоций, управлением своими эмоциями, МЭИ, пониманием эмоций, управлением эмоциями и ОЭИ. Такая корреляция может говорить о том, что студенты с более развитыми эмоциональными навыками активно и осознанно подходят к решению проблем, используя рациональные и продуманные стратегии.

Индийскими исследователями M. Shah и N. Thingujam было также обнаружено, что понимание чужих эмоций положительно коррелирует с планированием решения проблем и позитивной переоценкой проблем. Управление своими эмоциями положительно коррелировало с планированием решения проблем, конфронтацией, самоконтролем, позитивной переоценкой и дистанцированием, но отрицательно коррелировало с бегством-избеганием. [5]

Выводы

Большинство студентов обладают средним уровнем ЭИ, что говорит о наличии базовых навыков управления эмоциями. Аффилиативный и самоподдерживающий стили юмора преимущественно проявляются на среднем уровне среди студентов. Агрессивный стиль и самоуничижительный стиль юмора представлены на среднем уровне, с относительно небольшим числом студентов, проявляющих эти стили юмора на высоком уровне. Студенты активно используют различные копинг-стратегии, с высоким уровнем конфронтации и бегства-избегания. Аффилиативный юмор положительно коррелирует с межличностным ЭИ и управлением своими эмоциями, а также с некоторыми копинг-стратегиями, включая поиск социальной поддержки и положительную переоценку. Самоподдерживающий юмор связан с активной конфронтацией проблем и положительно коррелирует со всеми компонентами ЭИ. Агрессивный юмор показывает обратную корреляцию с принятием ответственности

и положительно связан с управлением своими эмоциями и ВЭИ. Самоуничижительный юмор демонстрирует, что большинство студентов чувствуют себя достаточно комфортно, чтобы иногда шутить на свой счёт.

В результате проведённого эмпирического исследования было установлено, что гипотеза о наличии взаимосвязи между эмоциональным интеллектом, стилями юмора и копинг-стратегиями у студентов, а именно: между эмоциональным интеллектом и стилями юмора, между эмоциональным интеллектом и копинг-стратегиям; между стилями юмора и копинг-стратегиями получила подтверждение.

Библиография:

1. ИВАНОВА Е.М., МИТИНА О.В., ЗАЙЦЕВА А.С., СТЕФАНЕНКО Е.А., ЕНИКОЛОПОВ С.Н. *Русскоязычная адаптация опросника стилей юмора Р. Мартина. В: Теоретическая и экспериментальная психология.* 2013. №2. [Электронный ресурс]. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/russkoyazychnaya-adaptatsiya-oprosnika-stiley-yumora-r-martina (дата посещения: 08.04.2024).
2. КРЮКОВА, Т. Л. *Методология исследования и адаптация опросника диагностики совладающего (копинг) поведения*. В: Жур-л практического психолога. М., 2007. 13 с. ISSN 1990-9349.
3. ЛЮСИН, Д.В. УШАКОВ, Д.В. *Социальный и эмоциональный интеллект: От процессов к измерениям.* Институт психологии РАН, 2009. 351 с. ISBN 978-5-9270-0153-8.
4. KHOSHOUEI, M.S. *Relationship of sense of humor with stress and coping styles in university students. Studies in learning and instruction*. 1(56-2). 2009. P. 87-102. ISSN 2228-5057.
5. SHAH M., THINGUJAM N. S. *Perceived emotional intelligence and ways of coping among students*. Journal of the Indian Academy of Applied Psychology. 2008. T. 34. №. 1. P. 83-91. ISSN 0019-4247.
6. WANG M., ZOU H., ZHANG Z., et al. *Emotional intelligence and subjective well-being in Chinese university students: the role of humor styles*. Journal of Happiness Studies. 2019. T. 20. P. 1163-1178. ISSN 1389-4978.

Рекомендовано
Ольга БОНДАРЕНКО

ОСОБЕННОСТИ ПИЩЕВОГО ПОВЕДЕНИЯ ДЕВОЧЕК ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА С РАЗНОЙ СТЕПЕНЬЮ УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ ВНЕШНОСТЬЮ

Анастасия БАЖЕРЯНУ

CZU: 159.922.8-055.25 anastasiabajereanu15@gmail.com

Eating behavior among adolescent girls is a significant problem, especially in the context of their satisfaction with themselves and their appearance. Negative body image can lead to a variety of eating disorders, leading to a decrease in quality of life and potentially serious consequences for the physical and mental health of adolescents. The article presents the results of an empirical study of the characteristics of eating behavior and the relationship between them and the level of satisfaction with appearance in teenage girls.

Расстройства пищевого поведения — опасные психологические заболевания, распространенные среди девушек подросткового возраста. Нервная анорексия встречается у 0,48–1,7%, а нервная булимия примерно у 0,8–2% населения [1]. Исследование рассматривает связь между пищевым поведением и удовлетворенностью внешностью у подростков в контексте общественного давления и идеалов красоты [3]. Понимание этой связи важно для профилактики расстройств и содействия здоровому развитию [2]. Несмотря на обширные исследования, необходимо дальнейшее изучение механизмов, связывающих удовлетворенность внешностью и пищевое поведение.

В эмпирическом исследовании приняли участие 50 девушек 16–18 лет, обучающихся в Теоретическом лицее им. Николая Милеску Спэтару. Исследование опиралось на два основных теста: EAT-26 и OOCT (Опросник образа собственного тела) [4]. Оба инструмента позволяют комплексно оценить отношение подростков к питанию и собственному телу, что крайне важно для выявления потенциальных проблем с пищевым поведением и самооценкой в этой возрастной группе.

Преобладающее большинство участников (76%) продемонстрировали отсутствие признаков нарушений пищевого поведения. Это является индикатором здорового отношения к питанию, характеризующегося отсутствием экстремальных диетических ограничений или булимических тенденций. Четверть участников (24%) показали результаты, которые могут свидетельствовать о потенциальном риске развития пищевых расстройств. Это включает в себя чрезмерную концентрацию внимания на массе тела, его образе и строгих диетах.

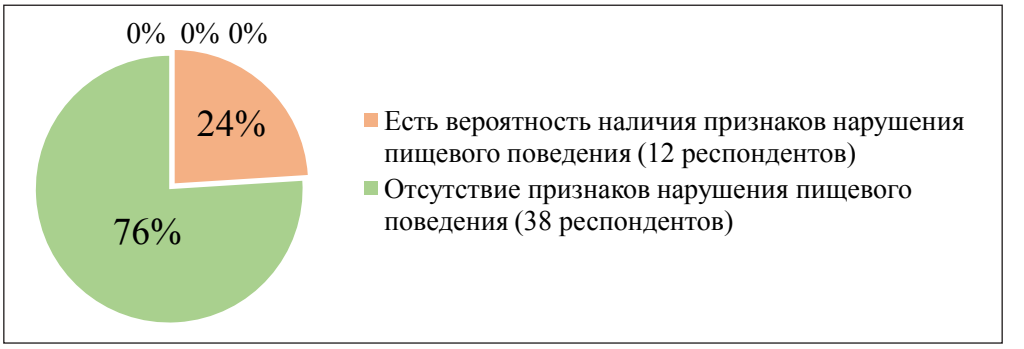

Рисунок 1. Распределение респондентов по уровню риска развития пищевых расстройств

Более половины респондентов (56%) выразили удовлетворенность своей внешностью, что предположительно ведет к более здоровому пищевому поведению и уменьшению стремления к диетам. Оставшаяся часть участников (44%) испытывает неудовлетворенность своей внешностью, что может способствовать увеличению риска развития пищевых расстройств.

Исследование выявило статистически значимые различия между группами удовлетворенных и неудовлетворенных своим телом по параметрам, связанным с диетами и булимией. Это говорит о том, что неудовлетворенность внешностью может быть индикатором более строгих диетических ограничений и булимических поведенческих моделей.

Таблица 2

Сравнение показателей по шкалам EAT-26 между группами удовлетворенных и неудовлетворенных своей внешностью

	Образ своего тела		t-критерий Стьюдента	Значимость
	Удовлетворенные	Неудовлетворенные		
Диета	4.53	12.59	$\mathbf{t_{Эмп} = -2.26}$	Значимо
Булимия	1.35	4.68	$\mathbf{t_{Эмп} = -2.575}$	Значимо
Контроль	2.53	5.86	$\mathbf{t_{Эмп} = -2.006}$	Не значимо

Мы также исследовали взаимосвязи между удовлетворенностью внешностью и вероятностью развития пищевых проблем у подростков. Анализ проводился на основе коэффициентов корреляции Пирсона. В общей выборке обнаружены значимые корреляции между удовлетворенностью внешностью и пищевым поведением. Для подтверждения результатов, полученных при предыдущем сравнении и создания более детальной картины, мы отдельно проанализировали корреляции в группах удовлетворенных и неудовлетворенных своей внешностью.

У девочек, удовлетворенных своей внешностью, не выявлено значимых корреляций между удовлетворенностью и пищевыми проблемами. Коэффициенты корреляции для диеты, булимии и контроля питания варьировались от -0.17 до 0.45, что указывает на слабые или отсутствующие связи.

У девочек-подростков, неудовлетворенных своей внешностью, выявлены значимые корреляции между уровнем неудовлетворенности и склонностью к пищевым проблемам. Наиболее сильные связи обнаружены для диетического поведения ($r_p = 0.71$, $p \leq 0.01$) и булимических тенденций ($r_p = 0.74$, $p \leq 0.01$). Контроль пищевого поведения показал более слабую, но значимую корреляцию ($r_p = 0.54$, $p \leq 0.05$). Эти результаты свидетельствуют о том, что неудовлетворенность внешностью может быть фактором риска развития нарушений пищевого поведения у подростков.

Таблица 3

Корреляционный анализ взаимосвязи неудовлетворенности внешностью и пищевых проблем у подростков в неудовлетворенной группе

	Удовлетворенность телом	Субъективная оценка внешности	Несоответствие тела	Внутренняя оценка	Забота о внешности
Диета	$r_p = 0.71^{**}$	$r_p = 0.70^{**}$	$r_p = 0.43^{*}$	$r_p = 0.73^{**}$	$r_p = 0.66^{*}$
Булимия	$r_p = 0.74^{**}$	$r_p = 0.71^{**}$	$r_p = 0.49^{*}$	$r_p = 0.75^{**}$	$r_p = 0.69^{*}$
Контроль	$r_p = 0.54^{*}$	$r_p = 0.66^{*}$	$r_p = 0.19$	$r_p = 0.59^{*}$	$r_p = 0.39^{*}$

Результаты показывают тесную связь между неудовлетворенностью внешностью и риском нарушений пищевого поведения у девочек подросткового возраста. Особенно сильные корреляции обнаружены с диетическим поведением и булимическими тенденциями. Негативное отношение к телу может привести к нарушениям пищевого поведения и нездоровым методам контроля веса. Исследование связи между пищевым поведением и уровнем удовлетворенности внешностью у девочек подросткового возраста поможет понять влияние самооценки на питание и способы создания более здорового общества, где они могут расти с положительным отношением к себе и своему телу. Эти выводы подчеркивают необходимость разработки программ, направленных на формирование здорового отношения к питанию и самовосприятию у подростков, а также дальнейших исследований в этой области.

Как основные превентивные подходы можно выделить:

1. Развитие самооценки и позитивного восприятия тела. Важно устанавливать реалистичные ожидания, чтобы избежать чувств фрустрации от неудач, вытекающие в проблемы с контролем.
2. Воспитание интуитивного подхода к питанию. Этот подход поможет избежать наклонностей подростка к диетам и строгому контролю за питанием.

3. Демонстрация здорового поведения. Важно, чтобы ролевые модели подростка служили примером здорового отношения к питанию и своему телу.
4. Общее образование. Осведомленность об опасностях расстройств питания, в связке с воспитанием осознанного мышления.
5. Поддерживающая среда. Наличие безопасной поддерживающей атмосферы в школе и дома позволит подросткам свободно выражать свои чувства и переживания.

Изучение пищевого поведения девочек подросткового возраста является важным шагом для понимания их особенностей и потребностей. Рекомендации, основанные на этих исследованиях, могут помочь родителям и специалистам создать благоприятную среду поддержки и развития для подростков.

Литература:

1. HOEK, H. W., VAN HOEKEN D. Review of the prevalence and incidence of eating disorders. In: International Journal of Eating Disorders. 2003, № 34(4). p. 383–396. DOI: 10.1002/eat.10222
2. SMINK F. R. E., VAN HOEKEN D., OLDEHINKEL A. J., HOEK H. W. Prevalence and severity of DSM-5 eating disorders in a community cohort of adolescents. In: International Journal of Eating Disorders. 2014, № 47(6). p. 610–619. DOI: 10.1002/eat.22316
3. БАЛКИРЕВА, Е. Е. Расстройства пищевого поведения у детей и подростков. В: ПСИХИАТРИЯ. 2013. № 04. с. 16 УДК 616.89–008.441.42
4. СКУГАРЕВСКИЙ О. А. Нарушения пищевого поведения. Минск: БГМУ, 2007. 340 с. – ISBN 978–985–462–756–4

Recomandat
***Svetlana TOLSTAIA**, dr., conf. univ.*

ЭМОЦИОНАЛЬНО-ЛИЧНОСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЛИЦ, СКЛОННЫХ К ДИСМОРФОФОБИИ

Дарья ГРИВА

CZU:159.942:616.89-008.446 dolli.pavlova@gmail.com

In the modern world, a person's idea of his own appearance affects all spheres of life. Painful experiences associated with appearance can be considered one of the first in a series of pathological phenomena. The article is devoted to the analysis of the results of a study of the characteristics of the emotional and personal sphere of people prone to dysmorphophobia. Individuals with body dysmorphic disorder syndrome are characterized by a painful experience of a real or imaginary physical defect and an active desire for correction, the idea of relationships, and the presence of a depressive state.

Проблема дисморфофобий становится все более актуальной в обществе. Наблюдается устойчивый рост недовольства людей различными сферами жизни, и в особенности - собственным телом: внешностью, весом, пропорциями фигуры. Дисморфофобия представляет собой психическое расстройство, сопровождающееся ощущением собственной непривлекательности или наличия определённого физического дефекта, несмотря на объективное отсутствие доказательств оных. Принимая в расчет его высокую распространённость в наши дни (1,7-2,9% населения обоих полов по последним имеющимся данным [4]), важно отметить также влияние данного расстройство на качество жизни людей, им обладающих. Это расстройство может сильно повлиять на эмоциональное и психологическое состояние человека, приводя к снижению самооценки, тревожности, депрессии и социальной изоляции [6]. В современном обществе наблюдается повышенное внимание к внешности. Стандарты красоты сменяются каждые несколько лет, противореча друг другу и призывая людей им соответствовать, вне зависимости от их физиологической предрасположенности и текущего образа жизни. В погоне за социальным одобрением люди готовы отказаться от собственной индивидуальности, прибегнуть к серьёзным диетам, изнуряющим спортивным занятиям и даже к хирургическому вмешательству.

В нашем исследовании рассматриваются эмоционально-личностные характеристики людей, склонных к дисморфофобии, что в перспективе может быть полезно для работников сферы ментального здоровья и индустрии красоты.

В ходе исследования нами были применены следующие методики: опросник BDDQ-DV (The Body Dysmorphic Disorder Questionnaire-Dermatology version) [3], опросник DCQ (Dysmorphic Concern Questionnaire) [5], методика исследования самоотношения Пантелеева [2] и опросник эмоциональной направленности личности Б.И.Додонова [1].

В результате опроса выборки, состоявшей из 70 человек (из которых 30 условно-здоровых, 10 со слабой склонностью и 30 с сильной склонностью к дисморфофобии), нами было установлено, что:

• существует сильная обратно пропорциональная связь между степенью дисморфофобического беспокойства и внутренней честностью респондентов (m=5.79, sd=1.454). Мы считаем, что это связано со стремлением людей, склонных к дисморфофобии, выискивать у себя мнимые недостатки и фокусировать на них своё внимание;

• существует сильная обратно пропорциональная связь между степенью дисморфофобического беспокойства и самоуверенностью (p=-0.676, a Sig=0.000): чем выше дисморфофобическое беспокойство, тем ниже самоуверенность, а значит и неудовлетворённость собой и своими возможностями;

• существует значительная разница показателя саморуководства (md=2.633, Sig=0.000) между условно-здоровой группой (m=7.33, sd=1.184) и группой с сильной склонностью к дисморфофобическому расстройству (m=4.70, sd=2.215). Это говорит о том, что люди, имеющие высокую степень дисморфофобического беспокойства, верят в подвластность их «Я» временным обстоятельствам, их неспособность противостоять судьбе, а также имеют плохую саморегуляцию;

• существует значительная разница показателя отраженного самоотношения (md=3.267, Sig=0.000) между условно-здоровой группой (m=7.90, sd=1.882) и группой с сильной склонностью к дисморфофобическому расстройству (m=4.63, sd=2.141): люди, имеющие высокую степень дисморфофобического беспокойства, ожидают от других отрицательного, неуважительного, осуждающего отношения по отношению к себе;

• существует значительная разница показателя самопринятия (md=3.033, Sig=0.000) между условно-здоровой группой (m=7.67, sd=1.093) и группой с сильной склонностью к дисморфофобическому расстройству (m=4.63, sd=2.566). Это обусловлено тем, что люди, склонные к дисморфофобии, не принимают себя такими, какие они есть. Им свойственно недружелюбное отношение к себе, непринятие собственных желаний и, в целом, нелюбовь к себе;

• существует значительная разница показателя самообвинения (md= -4.233, Sig=0.000) между условно-здоровой группой (m=3.23, sd=1.591) и группой с сильной склонностью к дисморфофобическому расстройству (m=7.47, sd=2.063). Это вновь подтверждает важность чувства вины как составляющей картины склонности человека к дисморфофобическому расстройству. Люди с высоким дисморфофобическим беспокойством склонны обвинять себя в любых своих промахах и неудачах;

• существует значительная разница показателя романтической эмоциональной направленности (md=-2.133, Sig=0.014) у условно-здоровой группы (m=4.20, sd=3.221) и группы с сильной склонностью к дисморфофобии (m=6.33, sd=2.468): чем выше степень дисморфофобического беспокойства, тем выше романтическая эмоциональная направленность. Можно предположить, что это

связано с ложными представлениями людей, склонных к дисморфофобии, о том, что, если они избавятся от их мнимого недостатка, то они будут счастливы, и мечтаниями о том, что в один день это произойдёт. На практике, статистика показывает, что в большинстве случаев (в 96%) хирургическое или косметологическое вмешательство не приводит к улучшению психологического состояния человека с данным расстройством [7]. Также мы можем утверждать, что существует сильная прямо пропорциональная связь между степенью дисморфофобического беспокойства и гедонистической эмоциональной направленностью.

На основе проведенного анализа полученных данных, мы предлагаем следующие рекомендации для специалистов в сфере ментального здоровья по работе с дисморфофобическим расстройством: исследуйте глубинные убеждения клиентов со склонностью к дисморфофобии о себе и взаимоотношениях с другими (используйте бланк РГУ); отделение проблемы от клиента способствует формированию у него альтернативного отношения к своему мнимому недостатку и трансформации его самовосприятия; уделите особое внимание контакту клиентов с собственным телом, который нередко бывает нарушен; исследуйте наличие коморбидных расстройств клиента и, при необходимости, подключите к работе с ним специалиста из области психиатрии; работа с внутренним ребёнком помогает клиенту со склонностью к дисморфофобии сделать отношение к себе более понимающим и бережным; используйте дневник автоматических эмоций и чтение тематической литературы в качестве домашнего задания; обратите внимание на наличие заблокированной эмоции гнева и её проработке.

Библиография:

1. Додонов Б. И. Классификация эмоций при исследовании эмоциональной направленности личности. В: Вопросы психологии, 1975, №6, сс74–81. ISSN: 0042-8841
2. Пантилеев С.Р. Методика исследования самоотношения. Москва: Смысл, 1993. 32 с. ISBN: 5-85494-008-6.
3. Храмцова Н.И., Плаксин С.И., Заякин Ю.Ю. и др. Синдром дисморфофобии: современные диагностические подходы. В: Пермский медицинский журнал, 2022, №1, сс35-46. ISSN: 0136-1449.
4. Hartmann A.S, Buhlmann U. Prevalence and Underrecognition of Body Dysmorphic Disorder. In: Body Dysmorphic Disorder: Advances in Research and Clinical Practice, edited by Phillips KA. NY, Oxford University Press, 2017, pp 48–60. ISBN: 9780190254131.
5. Oosthuizen P., Lambert T., Castle, D. J. Dysmorphic concern: prevalence and associations with clinical variables. In: Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 1998. №32(1), pp129-132. ISSN: 0004-8674.
6. Phillips K. A., Menard, W. Suicidality in Body Dysmorphic Disorder: A Prospective Study. In: American Journal of Psychiatry, 163(7), 2006. pp. 1280–1282. ISSN: 1535-7228.
7. Phillips K., McElroy S., Keck R, Pope H., Hudson J. Body dysmorphic disorder: 30 cases of imagined ugliness. In: American Journal of Psychiatry, 150(2), 1993, pp302-308. ISSN: 0002-953X.

Recomandat

***Svetlana TOLSTAIA**, dr., conf. univ.*

ВЗАИМОСВЯЗЬ СМЫСЛОЖИЗНЕННЫХ ОРИЕНТАЦИЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ В МОЛОДОСТИ

Кристина ДЫРУЛ

CZU: 159.9-053.81 kristushadierul@gmail.com

Young people are at a crossroads, facing a choice of life paths and strategies that are determined by their value system. This period of life is associated with choosing a professional path, starting a career, starting a family and other key life stages. The effective implementation of these tasks directly depends on the correspondence between life meaning orientations and psychological well-being. The article presents the results of a study of the relationship between life-meaning orientations and the psychological well-being of an individual in youth.

В современном обществе вопросы психологического благополучия и смысложизненных ориентаций молодежи становятся все более насущными. Молодость — это период активного формирования личности, поиском смысла жизни, а также определения своего места в социуме. В этот период молодые люди сталкиваются с множеством жизненных трудностей, которые могут оказывать влияние на их психологическое состояние и общее благополучие.

Согласно Васильевой Т.В. [1], смысложизненные ориентации формируются в ходе взаимодействия с социокультурной средой и усвоения социального опыта. Они проявляются в целях, идеалах, убеждениях, интересах и других аспектах сознания личности, направляя ее поведение и личностное развитие по выбранному жизненному пути и определяя ее потенциал в настоящем и в будущем.

Как определяет Р.М. Шамионов, психологическое благополучие – это состояние динамического равновесия, которое достигается благодаря разнообразным переживаниям удовлетворенности в различных сферах жизни [3].

Исследуемая выборка включала 60 человек в возрасте 23-30 лет(30 женщин и 30 мужчин). Для изучения смысложизненных ориентаций и уровня психологического благополучия мы использовали методику «Смысложизненные ориетации», разработанную Д. А. Леонтьевым [2] и опросник «Шкала психологического благополучия», разработанный К. Рифф [4].

На основе анализа данных о смысложизненных ориентациях молодежи ,можно сделать несколько важных выводов. У большинства, а именно у 65% респондентов, наблюдается средний уровень осмысленности жизни. Высокий уровень осмысленности жизни замечен у 18% участников исследования и низкий у 17%. Самое высокое среднее значение по шкале «Процесс жизни» (82%) указывает на то, что молодежь в основном сосредоточена на настоящем моменте. В молодом возрасте дружеские и романтические отношения играют важную

роль, и активная социальная жизнь приносит значительное удовлетворение. Молодые люди еще не обременены серьезными семейными и карьерными обязанностями, что позволяет им наслаждаться текущим моментом с минимальным стрессом и давлением. Средние показатели по шкалам «Цели в жизни» и «Результативность жизни» (65%) показывают, что большинство участников находятся в промежуточном состоянии. Они могут иметь некоторые цели, но не испытывают явного ощущения их значимости и направленности, а также имеют умеренное представление о результативности своей жизни. При этом существует значительный разрыв между высокими и низкими значениями по шкале «Результативность жизни». Четверть участников (22%) считает свою жизнь продуктивной и значимой, тогда как 13% не видят значительных результатов своей жизни, что может вызывать чувство фрустрации.

Высокий уровень контроля над своей жизнью у четверти участников (25%) свидетельствует об их уверенности в своих силах. Низкий уровень контроля у меньшинства (7%) может указывать на проблемы с самооценкой и ощущение беспомощности. Одинаковые результаты по шкалам «Локус контроля - Я» и «Локус контроля - Жизнь» можно объяснить тем, что обе шкалы измеряют схожие аспекты восприятия контроля. Люди, которые чувствуют, что контролируют свою жизнь, часто также верят в свои личные способности и внутренний контроль над событиями. Восприятие контроля над собой и внешними обстоятельствами взаимосвязаны, поэтому схожие результаты по этим шкалам являются закономерными.

По результатам исследования психологического благополучия было выявлено, что большинство участников опроса находятся на среднем уровне психологического благополучия (62%), высокий у 20% и низкий у 18%. Было замечено, что молодежь испытывает трудности с контролем окружающей среды (25%), самопринятием (23%) и в установлении и поддержании положительных отношений (17%).

Результаты исследования взаимосвязи смысложизненных ориентаций и психологического благополучия показали, что наличие целей в жизни имеет сильные положительные корреляции с автономией ($r_s = 0,613$) и самопринятием (**$r_s = 0,688$**), что указывает на значимость целей для самостоятельности и самооценки. В то же время, личностный рост показывает слабую и незначимую связь с целями в жизни, что требует дальнейшего исследования для лучшего понимания этого явления.

Внимание к процессу жизни также положительно связано с автономией ($r_s = 0,582$), самопринятием ($r_s = 0,612$) и наличием целей в жизни ($r_s = 0,645$). Личностный рост и управление окружением имеют значимые, но умеренные корреляции с процессом жизни, что подчеркивает важность осознанного подхода к жизни для этих аспектов благополучия. Сосредоточенность на процессе жизни способствует улучшению позитивных отношений, автономии, управлению окружением, личностному росту, целям в жизни и самопринятию.

Результативность жизни демонстрирует положительную связь с большинством компонентов психологического благополучия, особенно с управлением окружением (r_s = 0,633), наличием целей в жизни (r_s = 0,691) и самопринятием (r_s = 0,589).

Представление о себе (Локус контроля-Я) и показатель управляемости жизни (Локус контроля-жизнь) положительно связаны с компонентами психологического благополучия, но различаются по степени влияния на самопринятие.

Таким образом, смысложизненные ориентации, такие как наличие целей, внимание к процессу и результативность жизни, а также восприятие контроля, играют важную роль в поддержании и улучшении психологического благополучия.

Библиография:

1. ВАСИЛЬЕВА, Т. В. Взаимосвязь удовлетворенности трудом с общностью ценностно-смысловой сферы руководителя и сотрудников организации. Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия: Психология, 2013, (1), 3–16.
2. ЛЕОНТЬЕВ, А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 2005. 304 с. ISBN 5-89357-153-3.
3. ШАМИОНОВ, Р. М. Субъективное благополучие личности: психологическая картина и факторы. Саратов: Изд-во Сарат. Ун-та, 2008. с.20
4. ШЕВЕЛЕНКОВА, Т. Д., ФЕСЕНКО, П. П. Психологическое благополучие личности (обзор основных концепций и методика исследования) // Психологическая диагностика. 2005. № 3. С. 95-129.

Recomandat
***Svetlana TOLSTAIA**, dr., conf. univ.*

STRATEGII DE MODIFICARE A ATITUDINII FAŢĂ DE SINE GENERATĂ DE PATTERNURI TRANZACŢIONALE LA FEMEI

Elena TCACI

CZU: 159.923.2-055.2 tcaci.elena@gmail.com

Transactional patterns, a concept introduced by E. Berne within the framework of transactional analysis, are repetitive models of interactions and behaviors that occur within interpersonal relationships. These patterns can significantly influence how a person perceives themselves and interacts with others. For women, transactional patterns can play a crucial role in shaping and forming their self-attitude. Identifying and understanding these patterns can be essential for improving relationships and emotional well-being.

Analiza tranzacțională, introdusă de Eric Berne, reprezintă un cadru teoretic și metodologic esențial în psihologie, care se concentrează pe interacțiunile umane și comunicarea dintre indivizi. Patternurile tranzacționale pot influența semnificativ modul în care o persoană se percepe pe sine și interacționează cu ceilalți [1, p. 116].

Importanța patternurilor tranzacționale în analiza tranzacțională rezidă în capacitatea lor de a evidenția modul în care oamenii răspund unul la celălalt în diferite situații și contexte. Prin identificarea și înțelegerea acestor patternuri, consilierii și pacienții pot să devină conștienți de modul în care se comportă și interacționează în relații și pot să identifice posibilele schimbări sau ajustări necesare pentru a îmbunătăți comunicarea și relațiile interpersonale [2, p. 53].

Conform teoriei Analizei Tranzacționale, „majoritatea mesajelor se pot cristaliza în jurul a 12 injuncții, care au caracterul unor mesaje restrictive, de constrângere sau interdicție, emise și recepționate inconștient” [3, p. 237]. Fiecare injuncție poate contribui la apariția unui pattern tranzacțional specific în relațiile interpersonale. Injuncția „Nu trebuie să exist” poate duce la un pattern tranzacțional de „Retragere-Pasivitate”, în care persoana evită să își exprime sau să își afirme propria identitate și existență în relațiile interpersonale. Injuncția „Nu trebuie să fiu eu” poate contribui la apariția unui pattern tranzacțional de „Conformare-Adaptare”, în care persoana încearcă să se schimbe sau să se conformeze pentru a se potrivi cu așteptările altora, suprimându-și propria autenticitate și individualitate. Injuncția „Nu trebuie să fiu copil” poate duce la un pattern tranzacțional de „Maturitate excesivă”, în care persoana încearcă să se comporte și să se prezinte ca un adult responsabil în toate aspectele vieții, ignorând sau negând nevoile și dorințele sale de joacă și explorare. Injuncția „Nu trebuie să cresc” poate contribui la un pattern tranzacțional de „Stagnare-Ambivalență”, în care persoana se simte blocată sau împiedicată să își dezvolte potențialul și să își atingă

obiectivele de creștere și dezvoltare personală. Injuncția „Nu trebuie să reușesc” poate duce la un pattern tranzacțional de „Auto-sabotaj-Depreciere”, în care persoana se auto-sabotează și se auto-critică constant, percepând succesul și realizarea personală ca fiind inaccesibile sau neadecvate. Injuncția „Nu trebuie să fac nimic” poate contribui la un pattern tranzacțional de „Pasivitate-Acceptare", în care persoana evită asumarea responsabilității și acțiunea, așteptând să se întâmple lucrurile fără a lua inițiativa sau a lua decizii active. Injuncția „Nu trebuie să fiu important” poate duce la un pattern tranzacțional de „Subestimare-Inferioritate”, în care persoana se percepe pe sine ca fiind lipsită de valoare și importanță, suprimându-și aspirațiile și dorințele de a fi recunoscută și apreciată. Injuncția „Nu trebuie să aparțin” poate contribui la un pattern tranzacțional de „Izolare-Excludere”, în care persoana se simte separată și izolată de ceilalți, evitând să se conecteze emoțional sau să stabilească legături sociale sănătoase. Injuncția „Nu trebuie să fiu apropiat” poate duce la un pattern tranzacțional de „Distanțare-Rezistență”, în care persoana se retrage emoțional și evită apropierea și intimitatea în relațiile interpersonale, percepând-o ca fiind periculoasă sau amenințătoare. Injuncția „Nu trebuie să fiu sănătos” poate contribui la un pattern tranzacțional de „Nepăsare-Neglijare”, în care persoana ignoră sau neglijează propriile nevoi și bunăstarea fizică și mentală, prioritizând alte aspecte ale vieții în detrimentul sănătății. Injuncția „Nu trebuie să gândesc” poate duce la un pattern tranzacțional de „Dependență-Adaptare”, în care persoana evită să își exprime propriile gânduri și opinii și se supune cu ușurință voinței altora, renunțând la capacitatea sa de a gândi critic și independent. Injuncția „Nu trebuie să simt” poate contribui la un pattern tranzacțional de „Negație-Represiune”, în care persoana suprimă sau reprimă emoțiile sale și evită să le exprime sau să le exploreze, percepându-le ca fiind incomode sau periculoase.

Atitudinea față de sine poate influența modul în care o persoană își stabilește obiectivele și își prioritizează valorile și interesele personale. Modificarea atitudinii față de sine generată de patternuri tranzacționale la femei este un proces complex și important în dezvoltarea personală și în relațiile interpersonale. Astfel, abordând fiecare injuncție și pattern tranzacțional asociat, putem îmbunătăți atitudinea față de sine la femei.

Profesioniștii din domeniul psihologic ar trebui să beneficieze de formare continuă în identificarea și abordarea patternurilor tranzacționale. Aceasta va permite o intervenție mai eficientă și o susținere adecvată a femeilor care se confruntă cu probleme legate de stimă de sine. Cursurile și workshop-urile specializate pot contribui la îmbunătățirea competențelor profesionale și la actualizarea cunoștințelor în domeniu.

Intervențiile psihologice ar trebui să includă în mod explicit componente de dezvoltare a auto-compasiunii. Auto-compasiunea poate contribui semnificativ la reducerea autocriticii și la îmbunătățirea generală a bunăstării emoționale. Exercițiile de mindfulness, meditație și tehnicile de auto-îngrijire pot fi integrate în programele de consiliere pentru a sprijini acest aspect.

Este necesară continuarea cercetărilor privind patternurile tranzacționale și impactul acestora asupra diferitelor aspecte ale sănătății mentale. Studiile viitoare ar putea explora și alte grupuri demografice și culturale pentru a extinde aplicabilitatea și relevanța rezultatelor. Investigarea efectelor pe termen lung ale intervențiilor psihologice asupra patternurilor tranzacționale ar putea oferi informații valoroase pentru optimizarea strategiilor de consiliere.

În **concluzie**, modificarea atitudinii față de sine generată de patternuri tranzacționale la femei este un proces continuu și personal. Prin conștientizare, efort și sprijin, femeile pot să-și transforme percepțiile și să-și îmbunătățească încrederea în sine, conducând la o viață mai împlinită și la relații interpersonale mai sănătoase. Intervențiile care vizează îmbunătățirea atitudinii față de sine la femei trebuie să ia în considerare nu doar schimbările la nivel individual, dar și modificările în patternurile tranzacționale și în mediul cultural și social înconjurător. Prin înțelegerea și adresarea acestor multiple influențe, programele de consiliere și educație pot fi mai eficiente în promovarea unei imagini de sine sănătoase și pozitive.

Referințe:

1. Berne, E. *Analiza tranzacțională în psihoterapie.* București: Editura TREI, 2011, 326p.
2. Berne, E. *Jocurile noastre de toate zilele*. București: Editura TREI, 2020, 248 p.
3. Popescu, O. M. *Psihoterapie integrativă strategică vol I*., Snagov: Letras, 2021, 382p.

STRATEGII DE ATENUARE A MASCULINITĂŢII TOXICE ÎN RELAŢIA DE CUPLU

Veronica CERNAT

CZU: 159.9:173 + 316.6 braghish@yahoo.com

The thesis examines the phenomenon of toxic masculinity in couple relationships and explores how psycho-pedagogical intervention can alleviate it. The psychological counseling program for alleviating toxic masculinity in the couple's relationship was designed and implemented based on a holistic and practical approach aimed at improving the dynamics of the couple's relationship. Following its implementation, we find that most respondents demonstrated a reduction in toxic masculinity manifestations.

Abordări conceptuale. „Masculinitatea” se referă la rolurile, comportamentele și atributele considerate adecvate pentru băieți și bărbați într-o anumită societate. Pe scurt, masculinitatea se referă la așteptările societății față de bărbați și băieți.

Diferite studii recunosc patru fațete ale masculinității: masculinități hegemonice, complice, marginalizate și subordonate (Evans și colab.) [1]. Aşteptările diferite pentru ceea ce este bărbat presupune adesea poate lăsa pe cineva să se simtă pierdut și confuzi cu privire la modul în care ar trebui să acţioneze. Masculinitatea toxică este un termen care a câștigat tracțiune în ultimii ani. Acest termen se referă la forma dominantă de masculinitate în care bărbații folosesc dominația, violența și controlul pentru își afirmă puterea și superioritatea.

Termenul „masculinitate toxică” nu este menit să implice că ideea de masculinitate în sine este în mod inerent rea. În schimb, este utilizat să sublinieze că anumite comportamente și moduri de gândire asociate adesea cu masculinitatea, de la duritatea mentală și fizică la sexism și homofobie, au un impact negativ, cu semnificații chiar periculoase, asupra celor din jur.

În literatura de specialitate, acesta apare în conexiune cu alte concepte: familia, relații interpersonale, comportamente de risc, violența în bază de gen, relații de gen, norme sociale și de gen, stereotipuri de gen ș.a. În același timp, pe fundalul dezbaterilor extinse, ca răspuns la provocările legate de bulversările sociale în creștere, cu impact negativ asupra relațiilor umane, apar noi sintagme, inclusiv în raport cu masculinitatea toxică. Astfel, unii autori propun folosirea sintagmei „masculinitate ocrotitoare” [2], masculinitate „verde” sau „ecologică” [3].

Totodată, pe fundalul menținerii fenomenului violenței în familie, cauzat și de masculinitatea toxică, tematica cercetării capătă importanță deosebită.

Demers experimental. Scopul cercetării a constat în determinarea strategiilor de atenuare a masculinității toxice în relația de cuplu. Demersul experimental a fost

structurat în trei etape: diagnosticarea masculinității toxice la bărbați; elaborarea/ aplicarea și validarea programului de atenuare a masculinității toxice în relația de cuplu.

Astfel, la prima etapă, urmare a aplicării chestionarului ,,Percepțiile bărbaților cu privire la normele de gen și violența în familie" au fost identificate percepțiile bărbaților cu privire la normele de gen, relațiile cu membrii familiei și violența domestică, conexiunile dintre stereotipuri și masculinitatea toxică. Respectiv, a fost constat că ,,masculinitatea toxică" este un termen cu mai multe fațete, care evidențiază masculinitatea ,,dăunătoare" or cu impact negativ asupra bărbaților și a celor din jur, generată de normele de gen. În timp ce masculinitatea toxică este înrădăcinată în unele componente ale culturii noastre, identificarea acesteia, înțelegerea ei și luarea de măsuri pentru a o diminua poate contribui la o societate mai sigură și mai sănătoasă. În cadrul studiului unele caracteristici au fost confirmate într-o măsură mai mare sau mai mică, fiind stabilit impactul stereotipurilor de gen asupra formării „masculinității toxice". În pofida faptului că percepțiile respondenților referitor la mai multe subiecte au reușit să depășească abordările stereotipe, numărul semnificativ al persoanelor cu poziție neutră la mai multe subiecte referitor la masculinitate (între 22%- 26%) confirmă persistența problemelor. Posibil, pentru aceștia poziția neutră poate fi un ,,paravan", după care să-și ascundă propriile emoții, percepții.

Urmare a analizei rezultatelor, au fost selectați 24 de bărbați, care au demonstrat cel mai înalt nivel de stereotipie de gen. După discuții și semnarea acordului, aceștia au fost invitați să participe la programul formativ. Totodată, în vederea identificării masculinității toxice, respondenților li s-a propus să completeze online Testul ,,Am masculinitate toxică?", elaborat de un grup de specialiști din USA [4].

Rezultatele obținute au stat la baza programului de atenuare a masculinității toxice în relația de cuplu, care reprezintă o abordare holistică și practică, menită să îmbunătățească dinamica relațiilor de cuplu. Acest program nu doar că oferă instrumente și tehnici pentru recunoașterea și schimbarea comportamentelor toxice, dar și promovează dezvoltarea unei inteligențe emoționale mai profunde. Menționăm că implementarea programului a demonstrat rezultate pozitive. A fost constatată o dinamică pozitivă referitor la îmbunătățirea relațiilor în cuplu, după participarea la program.

Constatăm progres semnificativ cu referire la diminuarea percepțiilor stereotipice de gen. Referitor la masculinitatea toxică, constatăm că marea majoritate din respondenți au demonstrat diminuarea de masculinitate toxică. Se comportă corect cu ceilalți, iar atitudinea este mai respectuoasă, a scăzut abordarea stereotipă, supraestimarea, agresivitatea (figura 1).

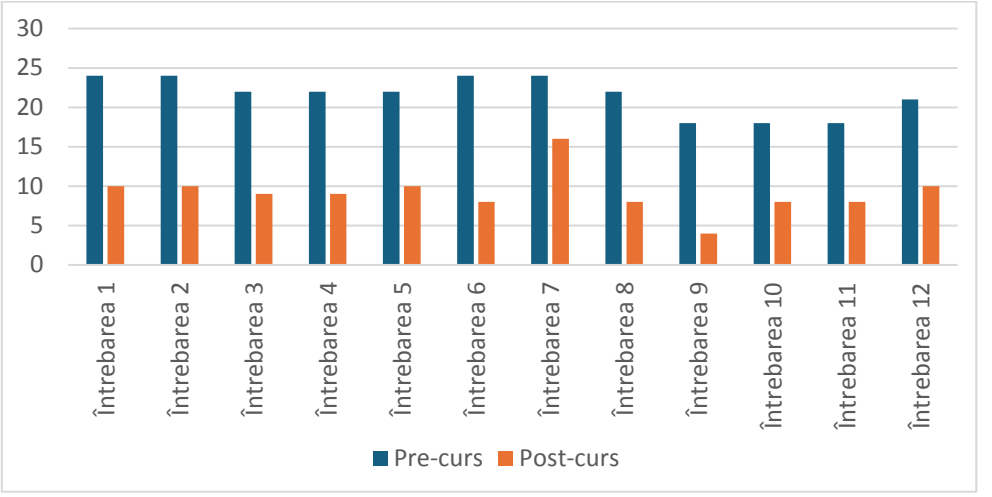

Fig. 1. Rezultatele testului comparativ pre-curs și post-curs

Concluzionăm că rezultatele obținute vin intru confirmarea ipotezelor cercetării: 1. Masculinitatea toxică în relația de cuplu se manifestă prin nivel înalt de stereotipie, dominanță, supraestimare, management emoțional scăzut. 2. Masculinitatea toxică poate fi atenuată urmare a participării bărbaților la programul formativ, axat pe diminuarea stereotipurilor patriarhale, gestionarea emoțiilor într-un mod sănătos și constructiv, prevenirea comportamentelor agresive, comunicarea asertivă, prevenirea conflictelor. Totodată, în pofida faptului că percepțiile respondenților referitor la mai multe subiecte au reușit să depășească abordările stereotipe, se atestă necesitatea activităților informaționale, educaționale și de consiliere continuă.

Referințe:

1. EVANS, J., FRANK, B., OLIFFE, J. L., & GREGORY, D. (2011). Health, Illness, Men and Masculinities (HIMM): A theoretical framework for understanding men and their health. *Journal of Men's Health*, 8(1), 7–15.
2. Eige, Glossary. Accesat în data de 10.02.2024. https://eige.europa.eu/publications resources/thesaurus/terms/1185?language_content_entity=ro
3. HULTMAN, M., The Making of an Environmental Hero: A History of Ecomodern Masculinity, Fuel Cells and Arnold Schwarzenegger. *Environmental Humanities* 2, 2013.
4. Do I Have Toxic Masculinity? https://www.proprofs.com/quiz-school/quizzes/toxic-masculinity-test Accesat în data de 10.02.2024.

Recomandat
***Valentina BODRUG-LUNGU**, dr. hab., prof. univ.*

STRATEGII DE DIMINUARE A BULLYINGULUI LA ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL

Ludmila SÎRBU

CZU: 316.485:373 sirbu@unfpa.org

The thesis examines school bullying, focusing on aggression as a contributing factor, and explores how structured psycho-pedagogical programs can reduce adolescent aggression. The program was designed and implemented based on theoretical resources and social learning theory, accounting for the shift in influence from family to peers during adolescence. Results strongly support integrating the developed program into the mandatory curriculum for long-term, sustainable impact.

Potrivit Institutului UNESCO de Statistică [1], circa o treime din adolescenți la nivel global sunt supuși bullyingului cu prevalență în rândul băieților. În Republica Moldova fenomenul de bullying ia amploare iar cercetările arată că fiecare al 3-lea adolescent (34,3%), în diferite situații a fost și victimă, și martor, și agresor [2].

Concluziile studiului global privind comportamentul de sănătate la copiii de vârstă școlară [3] subliniază complexitatea fenomenului de hărțuire și violență în rândul adolescenților și rolul critic pe care îl joacă factorii sociali, culturali și tehnologici în modelarea acestor comportamente. Analiza rezultatelor studiului UNICEF realizat în Republica Moldova [2] dar și a datelor PISA [4] subliniază că adolescenții implicați în situații de bullying ca agresori, victime sau martori, sunt mai predispuși spre absenteism și abandon școlar, iar rezultatele academice ale acestora sunt mai joase.

Combaterea fenomenului de bullying este clar prioritizată și de Codul Educației al Republicii Moldova articolul 135 punct 7, iar principiul nonviolenței este unul fundamental în educație (articolul 7) dar și în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului. La nivel național sunt întreprinse măsuri multiple pentru prevenirea bullyingului în instituțiile de învățământ, totuși, bullyingul sporește ferm și este nevoie de abordări inovative pentru combaterea acestuia. Literatura de specialitate analizată [5] confirmă legătura strânsă între agresiune și bullying, fapt ce ne impune să luăm în considerare identificarea strategiilor eficiente de diminuare a agresivității la elevi ca o modalitate complementară celor care deja se aplică în diminuarea bullyingului.

Experimentul psihopedagogic în cadrul cercetării a pus accent în special pe grupul de adolescenți de 14-16 ani, vârsta în care conform teoriei de învățare socială formulată de psihologul american Albert Bandura (1997), influența modelelor familiale scade, fiind înlocuită de grupul de vârstă similară (colegi, prieteni), care oferă norme, valori și opinii specifice. Astfel, ne-am propus ***scopul*** de elaborare și validare experimentală a strategiei de diminuare a bullyingului. Demersul experimental a implicat 47 elevi din treapta gimnazială, nemijlocit încadrați la studii în clasele VIII-a și a IX-a, cu vârsta cu-

prinsă între 14 – 16 ani inclusiv, dintre care 25 fete și 22 băieți. Elevii au participat la un program psihopedagogic de diminuare a bullyingului și agresivității structurat în 3 module, 12 unități de conținut care s-a încadrat în 24 ore academice, cu frecvență de 2 ore academice săptămânal. Pentru evaluarea nivelului agresivitate la elevi înainte și după participare la programul formativ, a fost aplicat un instrument validat științific și anume *Chestionarul Bass-Darky de evaluare a indicelui și formelor de agresivitate* precum și *Chestionarul de evaluare a atitudinii față de bullying* dezvoltat în contextul cercetării.

La etapa inițială, analiza a arătat că fiecare al cincilea respondent are un nivel ridicat al agresivității. Contrar stereotipurilor de gen care promovează agresivitatea drept specifică băieților, am constatat că și fetele au un nivel ridicat de agresivitate, ceea ce ne impune abordarea cu seriozitate a intervențiilor axate și pe fete. Forma de manifestare a agresivității este însă diferită pe criteriu de gen, băieții fiind în general mai agresivi verbal și fizic pe când fetele au un nivel mai mare de iritabilitate. La fel, am constatat că relațiile de indiferență și periodic conflictuale sunt cele mai des întâlnite între elevi, ceea ce duce în mare parte la atitudinea indiferentă sau tolerantă pe care o au aceștia față de bullying.

Prin aplicarea experimentului psihopedagogic, analizând dinamica indicelui general de agresivitate, am constatat reducerea nivelului ridicat de agresivitate printre elevi cu 14% și creșterea nivelului redus cu 12% (Figura 1).

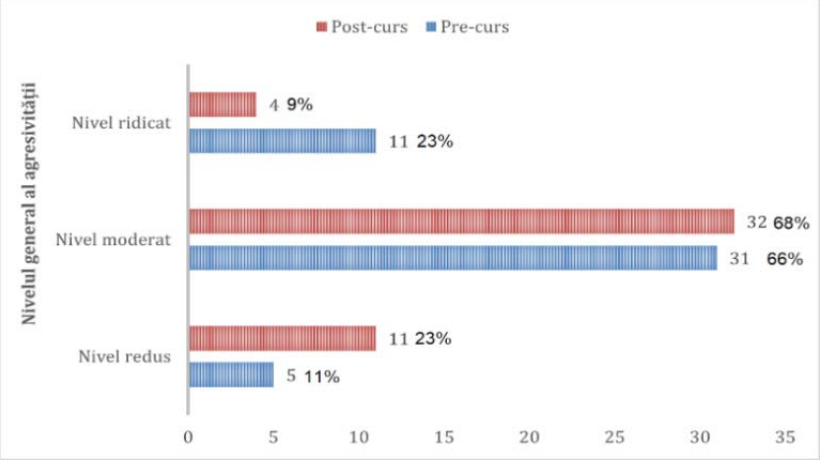

Figura 1. Nivelurile agresivității la adolescenții respondenți (n=47), date comparative pre și post program formativ

Este important de menționat că în urma participării la programul formativ la fete mai mult decât la băieți s-a redus nivelul general de agresivitate. Scăderea indicelui general al agresivității a avut loc pe fonul scăderii atât a agresivității fizice, verbale cât și a iritabilității, în proporție diferită pe criteriu de gen. Nivelul ridicat al agresivității fizice la participanți s-a redus cu 9%, nivelul ridicat al iritabilității s-a redus cu 15% iar cel al agresivității verbale cu 19%.

Prin aplicarea *Chestionarul de evaluare a atitudinii față de bullying* am constatat că din perspectiva adolescenților, combaterea bullyingului ar fi eficientă dacă pe de o parte atât cadrele didactice, manageriale dar și elevii ar fi mai puțin indiferenți și ar lua atitudine promptă în caz de bullying, iar pe de altă parte s-ar lucra prin consiliere psihopedagogică cu abuzatorii și s-ar sensibiliza mai considerabil elevii privind cauzele și consecințele agresivității și bullyingului. Totodată pedepsele de genul exmatriculare din școală sunt descurajate de elevi, laudele mai mult decât pedepsele fiind eficiente în prevenirea comportamentele agresive din perspectiva respondenților.

Concluzionăm că demersul experimental realizat a confirmat ipoteza inițială precum că agresivitatea în rândul elevilor poate fi diminuată prin aplicarea unui program formativ privind fenomenul de bullying și impactul acestuia, managementul emoțiilor și a comportamentului agresiv, modalități de comunicare non-violentă și deconstruirea stereotipurilor de gen manifestă. Deși mai multe subiecte similare se regăsesc în curriculumul școlar, constatăm că pentru un impact mai mare, aceste subiecte trebuie abordate într-o manieră profesionistă, de către specialiști bine pregătiți care reușesc să stabilească conexiunea cu grupul de elevi, să creeze un mediu de învățare sigur, confidențial, bazat pe respect. Utilizarea tehnicilor și metodelor didactice care facilitează reflecțiile, racordarea materialului teoretic la situații reale din viață (foarte practice) dar și încurajează schimbul de opinii (fără judecată), a interacțiunii ”umane” mai degrabă decât ,,autoritare” între elevi și cadru didactic la fel este un aspect critic.

Referințe:

1. UNESCO. (2018). https://uis.unesco.org/en/news/new-sdg-4-data-bullying. Accesat în data de 22.12.2023.
2. CHEIANU-ANDREI, D. (coord.). (2019). Bullying-ul în rândul adolescenților din Republica Moldova. Centrul de Investigații și Consultanță „Sociopolis” la cererea UNICEF Moldova. https://www.unicef.org/moldova/media/3146/file/Bullying-ul%20%C3%AEn%20r%C3%A2ndul%20adolescen%C8%9Bilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf. Accesat în data de 22.12.2023.
3. COSMA, A. ș.a. (2024). A focus on adolescent peer violence and bullying in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. Volume 2. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. ISBN 978-92-890-6092-9
4. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). (2018). How much of a problem is bullying at school? https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/728d6464-en.pdf?expires=1716827070&id=id&accname=guest&checksum=45CF85CB562720599565ECAF02638F59. Accesat în data de 26.12.2023.
5. BOGE, C., LARSSON, A. (2018) Understanding pupil violence: Bullying theory as technoscience in Sweden and Norway. Nordic Journal of Educational History, 5(2): 131-149 https://doi.org/10.36368/njedh.v5i2.121 ISSN (online): 2001-9076. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1273515/FULLTEXT01.pdf Accesat în data de 20.04.2024.

Recomandat

***Valentina BODRUG-LUNGU**, dr. hab., prof. univ.*

AUTOCONDUCEREA ÎN INSTITUŢIA WALDORF – PRINCIPIU DE EFICIENTIZARE A ACTIVITĂŢILOR EDUCAŢIONALE

Ana BRÎNZA

CZU: 373.013:005(478) brinza.ana@chisinau.edu.md

În Republica Moldova, educaţia reprezintă o prioritate, un factor de bază în promovarea valorilor democratice, a drepturilor omului, în dezvoltarea resurselor umane, în formarea conştiinţei şi identităţii naţionale, în promovarea aspiraţiilor de integrare europeană, în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă şi edificarea unei societăţi bazate pe cunoaştere. Pentru a privi educaţia ca pe o experienţă de emancipare, de transformare pentru comunitatea educaţională, este nevoie de o perspectivă clară referitoare la viitorul şcolii, la modul în care şcoala viitorului va funcţiona. Se cere o nouă pedagogie, care are în centrul atenţiei înţelegerea vieţii în medii sociale sub forma competenţelor şi identificarea unor teme legate de viaţă, decât organizarea învăţământului în jurul transmiterii cunoştinţelor la diferite discipline şcolare. Şcoala ar trebui să facă conexiune între elev şi mediul ambiant, între elev şi responsabilitatea socială, între elev şi învăţare, elev şi muncă, elev şi sentimentul sinelui.

În condiţiile în care cresc cerinţele sociale şi individuale faţă de învăţământ, este necesar să fie implementat un model de **management educaţional**, care să contribuie la creşterea ofertei de servicii, la promovarea performanţei în condiţii de competitivitate, să-şi îmbunătăţească conducerea şi să-şi sporească finanţarea, în contextul autogestiunii, să eficientizeze serviciile educaţionale oferite. Calitatea educaţiei, după cum afirmă S.Baciu, este „o condiţie indispensabilă pentru dezvoltarea resurselor umane, a coeziunii sociale şi a competitivităţii economice” [1, p. 9]. Ioan Pânzaru a afirmat în lucrarea sa că „nu numai studenţii învaţă – profesorii învaţă şi descoperă – dar instituţia însăşi, prin strategia şi prin managementul ei, trebuie să se dovedească în stare să facă faţă provocărilor realităţii, să înveţe din experienţe şi să-şi amelioreze performanţa. Introducerea managementului calităţii este un instrument de schimbare dacă instituţia doreşte să atingă acest profil ideal de a deveni o organizaţie care învaţă” [2, p. 19]. Toate acestea, luate împreună, au drept scopul de a ridica calitatea vieţii şcolare, calitatea procesului educaţional. În acest context, enumerăm aici câteva dintre priorităţile pe care şi le-a propus MEC pentru anul 2024 întru îmbunătăţirea calităţii în învăţământul general https://mec.gov.md/ro/content/prioritatile-ministerului-educatiei-sicercetarii-pentru-anul-2024 [27]: creşterea numărului de absolvenţi ai facultăţilor pedagogice care se angajează în sistemul educaţional (introducerea mediei de admitere de cel puţin „7” la facultăţile pedagogice, majorarea burselor studenţilor la pedagogie, centralizarea la Minister a procesului de repartizarea absolvenţilor

facultăților pedagogice etc.); creșterea calității predării prin susținerea profesorilor care activează deja în sistem (crearea Institutului Național pentru Educație și Leadership și constituirea unei rețele naționale de 1000 de mentori, promovarea profesiei pedagogice și protejarea profesorilor de orice formă de violență, acoperirea costurilor de formare profesională și recalificare pentru cel puțin 3000 de cadre didactice, debirocratizarea și digitalizarea proceselor din instituțiile de învățământ); crearea unor comunități educaționale mai democratice, transparente și participative (aprobarea unui nou regulament al consiliului elevilor și implementarea unui program de granturi mici, implementarea bugetării participative etc.).

Fiecare instituție este responsabilă de aplicarea managementului calității pentru a obține rezultate bune ce sunt în concordanță cu obiectivele propuse. Este indubitabil faptul că în spatele unei școli de succes stă o echipă bine determinată, cu capacități de leadership, flexibilitate în fața provocărilor, este și un manager ce are capacitatea de a motiva angajații, de a-și organiza echitabil timpul și sarcinile, cu mare responsabilitate și încredere atât în forțele proprii, cât și în cele ale angajaților săi. Autoconducerea colegială este importantă, întrucât se bazează pe colaborarea, participarea tuturor cadrelor didactice în viața și problemele școlii. Termenul de autoconducere reprezintă administrarea proprie a unei organizații de către colectivitatea ei, care s-a dezvoltat conceptual prin managementul participativ. Problematica autoconducerii colegiale, din cadrul alternativei educaționale Waldorf, a fost abordată, în mare măsură, de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), doctor în filosofie, artist, fondator al antroposofiei și al pedagogiei Waldorf, euritmiei, agriculturii biodinamice și medicinii antroposofice în circa 350 de volume de opere complete, începând cu anii 1900, în Germania. Steiner a văzut o alternativă în sistemul de învățământ de atunci „o școală pentru toți", care să se bazeze pe o antropologie holistică care să ia în considerare toate aspectele dezvoltării (trup, suflet și spirit) și nevoile specifice de dezvoltare ale copiilor la fiecare vârstă. Această direcție concentrată pe nevoile specifice ale copiilor în dezvoltarea lor individuală poate fi realizată doar în întâlniri directe între profesori, părinți și copii, pentru a cunoaște bine situația și a lua decizii corecte. Dar acest lucru este de neconceput dacă școala este în întregime dependentă și controlată din exterior. Cuvântul-cheie care formează sistemul legat de structura managerială a unei școli de tip Waldorf nu este democrație, ci autoconducere [3, p. 18]. Autoconducerea este realizată de un grup administrativ, format din 5-6 colegi cu experiență, și întregul colectiv de profesori în cadrul ședințelor de joi. În cursul lor se discută în mod real, până în cele mai mici amănunte, în fața întregului colegiu de dascăli, tot ceea ce se întâmplă în școală, experiențele pe care fiecare dascăl le poate avea în clasa lui. Aceste consilii pedagogice au în permanență tendința de a transforma școala într-un organism, la fel cum trupul uman este un organism prin faptul că are o inimă. În cadrul acestor colegii pedagogice, esențialul sunt mai puțin principiile abstracte; pretutindeni la dascăli este bunăvoința de a trăi împreună și de a colabora, eliminându-se orice fel de rivalitate. Și, înainte de toate, esențialul este că un lucru care-i este de folos celuilalt poate fi adus în discuție numai dacă „avem iubirea corespunzătoare față de fiecare copil, iubirea pe

care o avem ca dascăl-artist” [4, p. 56]. Oamenii sunt mai deschişi la acţiuni când sunt implicaţi în luarea deciziilor, ei trăiesc cu problema şi caută soluţii, iar deciziile unei comunităţi sunt mult mai eficiente decât decizia unui singur om.

Leadership-ul în educaţie poate fi definit ca abilitatea de a ghida, motiva şi inspira elevii, colegii şi comunitatea şcolară către atingerea obiectivelor educaţionale şi dezvoltarea personală şi profesională. Un lider în domeniul educaţiei nu doar administrează, ci îşi asumă responsabilitatea de a modela viziunea, valorile şi cultura instituţională într-un mod care să promoveze excelenţa academică şi să asigure succesul tuturor elevilor. Acest lucru implică crearea unui mediu pozitiv şi stimulant, recunoaşterea eforturilor şi a realizărilor, precum şi promovarea unui spirit de colaborare şi echipe de succes. Liderul ar trebui să fie capabil să mobilizeze echipele de învăţământ, să ofere suport şi să stimuleze inovaţia în procesul de predare-învăţare, luând în consideraţie nevoile elevilor şi diversitatea resurselor disponibile. Leaderschip-ul în educaţie presupune, de asemenea, abilităţi de comunicare eficientă, asumarea responsabilităţii pentru luarea deciziilor şi orientarea către îmbunătăţirea continuă în vederea creşterii performanţei şcolare. Un lider trebuie să fie capabil să comunice deschis, clar şi transparent cu toţi cei implicaţi în procesul educaţional – elevi, colegi, părinţi şi alte părţi interesate, astfel, contribuind la construirea unei culturi a încrederii şi a colaborării în şcoală. În faţa schimbărilor şi provocărilor din mediul educaţional liderul trebuie să fie adaptabil şi rezistent, pentru a asigura continuitatea şi succesul învăţământului. Leadership-ul în educaţie implică angajamentul pentru promovarea diversităţii, incluziunii şi echităţii în şcoală.

În **concluzie,** într-o instituţie de învăţământ, în care domină starea de bine şi avem o cultură educaţională adecvată, atunci aici pot să activeze şi să crească lideri educaţionali. Starea sănătoasă a şcolii este determinată de valorile şi principiile promovate în cadrul ei, de interesele şi scopurile comune ale actorilor educaţionali. Imaginea şcolii este creată de oamenii care fac parte din viaţa ei. Şcoala oferă dezvoltare personală şi profesională nu doar profesorilor, ci şi elevilor care învaţă în ea.

Referinţe:

1. BACIU, S. *Paradigma managementului calităţii în instituţiile de învăţământ superior*. Chişinău: ASEM, 2014, 437 p.
2. PÂNZARU, I. *Asigurarea calităţii învăţământului superior în ţările Uniunii Europene*. Bucureşti, 2005. 108 p.
3. РОУСОН, М., ШИЛЛІЕР, Х. *Коллегиальное самоуправление в Вальдорфской школе*. Киев: Наири, 2005. 80 с.
4. STEINER, R. *Antropologia generală ca bază a pedagogiei*. Bucureşti: Triade, 1998. 204 p.

Recomandat

***Viorica GORAŞ-POSTICĂ**, dr. hab., prof. univ.*

MODALITĂŢI DE REMEDIERE A DISFUNCŢIONALITĂŢII FAMILIEI

Oxana COCIURCA

CZU: 316.356.2 cociurcaoxana@mail.ru

The family constitutes a natural and fundamental element of society, founded on a freely consented marriage between a man and a woman, on their equal rights, and on the right and duty of parents to ensure the growth, education, and training of their children. As an object of research for multiple sciences, the concept of family can have multiple diversities. It is established that a normal family must ensure and fulfill a series of functions that favor the development of all its members. As the primary unit of society, the family performs important functions necessary for the life of each person.

Funcționalitatea și disfuncționalitatea – precizări conceptuale și abordări actuale.

Familia — o instituție socială specifică în care interesele societății, membrii familiei în ansamblu și fiecare dintre ei sunt interconectați. Ca unitate primară a societății, familia îndeplinește anumite funcții importante pentru societate, necesare pentru viața fiecărei persoane.

În ultimul deceniu, au existat o serie de tendințe tulburătoare care indică fenomene de criză în viața familiei, afectând relațiile conjugale. Numărul familiilor disfuncționale în care comportamentul deviant al soților – alcoolismul, agresiunea, etc. – încălcarea comunicării, nevoile nesatisfăcute ale partenerilor în ceea ce privește, iubirea și recunoștința devin cauza unei creșteri a tulburărilor emoționale și personale, tensiunii, pierderii sentimentelor de iubire și securitate, încălcări ale creșterii personale și formării identității.

La rândul său, funcționalitatea familiei și relația dintre partenerii cuplului rămâne extrem de relevantă și importantă în societatea modernă din mai multe motive:

1. Bunăstarea emoțională: relațiile de calitate în familie și între parteneri joacă un rol esențial în bunăstarea emoțională a tuturor membrilor familiei.
2. Stabilitatea mediului familial: familiile funcționale și relațiile sănătoase între parteneri creează un mediu stabil și sigur, care contribuie la bunăstarea generală a familiei.
3. Sprijin pentru rezolvarea problemelor: atunci când relația dintre parteneri este puternică și respectuoasă, soții se pot sprijini reciproc în rezolvarea problemelor de viață.
4. Reducerea stresului și a conflictelor: relațiile sănătoase dintre parteneri ajută la reducerea stresului și a nivelurilor de conflict din familie, creând o atmosferă mai calmă și mai fericită.

5. Exemplu pentru copii: relaţiile părinte - părinte sunt un exemplu pentru copii în modelarea ideilor lor despre relaţii sănătoase, respect şi dragoste.
6. Prevenirea problemelor sociale: legăturile familiale puternice şi relaţiile respectuoase dintre parteneri contribuie la prevenirea multor probleme sociale.

Familia îndeplineşte, cum subliniază cercetătorii, cinci funcţii ,,fundamentale”:

Funcţia economică, presupune că familia trebuie să-şi asigure venituri îndestulate pentru satisfacerea nevoilor de bază. **Funcţia de socializare** se evidenţiază prin procesul de transmitere-asimilare a concepţiilor, valorilor, atitudinilor, modelelor de comportament specifice unui grup. **Funcţia de solidaritate** este o funcţie multilaterală. Familia sănătoasă asigură coeziunea, intimitatea, solidaritate, securitatea emoţională, fizică şi materială a membrilor ei. **Funcţia sexuală si funcţia reproductivă**, presupune satisfacerea sexuală reciprocă şi aducerea pe lume a copiilor.

Pentru ca funcţiile familiale să fie îndeplinite cu succes în procesul de interacţiune, membrii familiei trebuie să joace anumite roluri. În ştiinţă, conceptul de funcţii familiale este corelat cu conceptele de rol familial şi structură a familiei. Rolurile familiale se disting pe baza unui set de funcţii ale familiei ca grup social mic, precum şi a relaţiei dintre membrii familiei în legătură cu distribuţia rolurilor şi structura funcţională a familiei.

Astfel, familiile pot fi funcţionale sau disfuncţionale. Vorbim despre funcţionalitatea familiei atunci când toate funcţiile ei sunt exercitate în mod corespunzător asigurării confortului fizic şi psihologic al membrilor ei. În cazul în care măcar una din funcţii nu este exercitată, se instalează un dezechilibru care are ca urmare un impact negativ asupra viabilităţii sistemului familial.

Familia disfuncţională ar fi familia care neagă prezenţa vreunei probleme sau creează probleme acolo unde nu există. Acest tip de familie dispune de o structură ierarhică necorespunzătoare. Paradigma funcţională pleacă de la premisa ca familia, la fel ca orice alta instituţie socială, trebuie să realizeze anumite funcţii. Ea pune accentul pe identificarea elementelor structurale şi pe specificarea semnificaţiilor funcţionale ale sistemului familial. Astfel, *familia funcţională* ar fi familia caracterizată prin deschidere, cea care are graniţele bine conturate, dar flexibile.

Concluzionând cele relatate mai sus, vom sublinia că în familiile disfuncţionale pot apărea diverse probleme care înstrăinează partenerii unul de celălalt determinându-i deseori spre divorţ, conflicte şi alte comportamente instabile. Psihologia ca ştiinţa studiază, nu „familii fericite”, ci sănătoase (funcţionale) şi, bineînţeles, disfuncţionale. Prin urmare, este logic să ne bazăm pe acest termen. Acum putem spune că o familie sănătoasă (funcţională) este o familie care recunoaşte şi rezolvă cu succes (constructiv) problemele externe şi interne, adică este o familie care se descurcă bine cu funcţiile familiale – de la reproducere, gospodărie până la socială, spirituală etc.

Atunci când o familie îşi îndeplineşte toate funcţiile, poate face faţă dificultăţilor şi poate experimenta crize. Şi numai discutând împreună problemele pot oamenii să se adapteze mai flexibil la circumstanţe, luând în considerare interesele şi caracteristicile fiecăruia .

A face dintr-o familie disfuncțională una sănătoasă este dificil, dar nu imposibil. În primul rând, este o muncă grea și de lungă durată. În al doilea rând, soții și familiile sunt în mare parte slab instruiți în arta vieții de cuplu.

Pentru a inspira pasiune în viața de familie și pentru a o reîmprospăta, partenerii de cuplu pot ține cont de următoarele **recomandări**: să se manifeste grijă și respect unul față de celălalt; să fie exprimate sincer sentimentele, emoțiile cu cuvinte potrivite; să se ofere gesturi afectuoase; să se petreacă calitativ timpul împreună și să fie valorificată viața intimă din cuplu.

Referințe :

1. Bodrug-Lungu, V., Educația nonformală a adulților vârstnici din perspectiva de gen, Chișinău, USM, Studia Universitatis, nr. 5 (145), 2021;
2. Carroll Elizabet, Carroll Jim, Terapie pentru cupluri, București: Editura Niculescu, 2016. – 288 p. ISBN 9786063800542.
3. Hughes Marcia, Terrell James Bradford, Inteligența emoțională în acțiune. București: Biblioteca Națională a României, 2013. - 480 p. ISBN 978-606-588-941-5.
4. Mitrofan I., Ciupercă C. Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei, București, Editura Press Mihaela S.R.L., 1998. – 392 p. ISBN 973-9415-00-8.
5. Sînchevici Inga, Factori care influențează relațiile din cadrul familiei tinere din Republica Moldova. Studia Universitatis Moldaviae: revista științifică a Universității de Stat din Moldova. – Seria Sociologie și Asistență Socială. – 2009.-Nr. 8 (28);
6. Vasiele, Diana Lucia, Psihologia Familiei și cuplului. București: Editura Fundației România de Mâine, 2007. – 160 p. ISBN 978-973-163-011-3.

Recomandat

***Valeria PASCARU-GONCEAR**, dr. în științe pedagogice, lector univ.*

STRATEGII DE INCLUZIUNE ŞCOLARĂ A COPIILOR CU SINDROMUL DOWN PRIN PRISMA PRINCIPIULUI ASIGURĂRII SERVICIILOR DE SPRIJIN

Nicoleta MORARI (DOMINTE)

CZU: 376-056 nicoleta.morari.12@gmail.com

This article highlights the importance of the principle of providing support services in the school inclusion of children with Down syndrome. Therefore, based on this principle, a set of strategies to enhance the school inclusion of children with Down syndrome are proposed, which can be adopted and adapted in the educational and individualized intervention activities by teachers, support teachers, psycho-pedagogues and school psychologists.

În contextul schimbărilor dinamice ale societăţii actuale, care impun satisfacerea nevoilor unui grup tot mai divers de copii într-un mediu comun de învăţare, incluziunea şcolară a devenit un imperativ la nivel global.

Incluziunea şcolară este un proces educaţional care răspunde diversităţii copiilor şi cerinţelor individuale de dezvoltare ale acestora [2], prin adaptarea curriculumului şi a mediului de învăţare [1]. Această abordare în educaţie revendică valorificarea principiului asigurării serviciilor de sprijin reieşind din nevoile copiilor cu cerinţe educaţionale speciale.

Prin furnizarea serviciilor de sprijin se realizează cea mai bună corespondenţă dintre nevoile copilului atipic şi oferta educaţională adresată acestuia, prin elaborarea unor strategii corespunzătoare de predare, învăţare şi evaluare [3, p. 557].

Analiza situaţiei actuale în domeniul educaţiei incluzive în Republica Moldova, relevă că sistemul de învăţământ naţional se confruntă cu dificultăţi ce vizează dezvoltarea şi prestarea serviciilor de suport pentru copiii cu CES [4]. Astfel, se atestă **problema** pregătirii insuficiente a cadrelor didactice şi cadrelor didactice de sprijin privind proiectarea asistenţei individualizate la copiii ce prezintă nevoi speciale, printre care se regăsesc copiii cu sindromul Down.

În acest context, **scopul cercetării** rezidă în stabilirea strategiilor de eficientizare a incluziunii şcolare a copiilor cu sindromul Down prin prisma principiului asigurării serviciilor de sprijin.

Pentru realizarea scopului propus, în cercetare au participat 3 copii cu sindromul Down (2 fete şi un băiat) cu vârsta cuprinsă între 9 – 14 ani, clasele a II-a şi a IV-a, de la un liceu din Chişinău.

Pornind de la necesităţile copiilor din grupul experimental, se propun în continuare strategii de incluziune şcolară prin prisma principiului asigurării serviciilor de sprijin, pe baza căruia cadrul didactic şi cadrul didactic de sprijin îşi fundamentează demersul educaţional individualizat (Tab. 2.1. – 2.3.).

Tabelul 2.1

Strategii de incluziune școlară pentru copilul N. A. cu sindromul Down

Domenii de dezvoltare	**Necesități de incluziune**	**Strategii**
Fizic	Dezvoltarea motricității fine	1. Realizarea exercițiilor pentru conduitele motorii fine în co-acțiune cu învățătorul și/sau cadrul didactic de sprijin.
Limbaj și comunicare	Îmbogățirea limbajului funcțional/pasiv cu adjective/substantive	2. Utilizarea jocurilor de imitație a învățătorului prin: pronunție de onomatopee în șoaptă și tare în ritm, emiterea fonemelor etc.
Cognitiv	Implicarea frecventă a elevului în activitățile didactice practice adaptate	3. Utilizarea jocurilor, suporturilor vizuale, materialelor interactive pentru a face succesiunea activităților de zi cu zi previzibilă, captivantă și ușor de înțeles.
Socio-emoțional	Dezvoltarea abilităților de interacțiune, comunicare	4. Desfășurarea unor jocuri de rol cu aplicarea regulilor însușite.
Comportament adaptativ	Dezvoltarea spiritului de observație	5. Realizarea de puzzle-uri simple sub supravegherea învățătorului și/sau cadrului didactic de sprijin.

Tabelul 2.2

Strategii de incluziune școlară pentru copilul S. I. cu sindromul Down

Domenii de dezvoltare	**Necesități de incluziune**	**Strategii**
Fizic	Dezvoltarea psihomotricității	– Realizarea exerciţiilor perceptiv-motrice de orientare și organizare temporo – spațială sub ghidare.
Limbaj și comunicare	Dezvoltarea abilităților de citit-scris într-un ritm propriu	– Utilizarea tehnicilor multisenzoriale pentru formarea abilităților de citit-scris (de exemplu „Scrierea pe nisip”, „Scrierea în aer” etc.).
Cognitiv	Dezvoltarea capacităților psiho – cognitive	– Realizarea de exerciții pentru consolidarea noțiunilor de culoare, mărime, formă. – Utilizarea tehnicilor multisenzoriale pentru formarea abilităților de calcul.
Socio-emoțional	Dezvoltarea controlului și rezistenței la frustrare	– Utilizare de recompense, încurajări, laude cu privire la îndeplinirea sarcinilor. – Realizarea activităților cu elemente de terapie pentru gestionarea eficientă emoțiilor.

Comportament adaptativ	Oferirea asistenței psihopedagogice	– Desfășurarea lecturilor ghidate, însoţite de imagini. – Divizarea sarcinilor mai mari în sarcini mai mici. – Organizarea de pauze mai frecvente etc.

Tabelul 2.3

Strategii de incluziune şcolară pentru copilul I. V. cu sindromul Down

Domenii de dezvoltare	**Necesități de incluziune**	**Strategii**
Fizic	Dezvoltarea motricității fine	• Realizarea exerciţiilor pentru dezvoltarea conduitelor motorii fine în co-acțiune cu cadrul didactic de sprijin.
Limbaj şi comunicare	Îmbogățirea limbajului funcțional/pasiv cu adjective/substantive	• Practicarea modalităţilor de ilustrare vizuală a conţinutului celor prezentate *(întrebări – reper, liste de verificare, modele, imagini* etc*.)*.
Cognitiv	Dezvoltarea capacităților psiho – cognitive	• Utilizarea frazelor de introducere a informaţiei importante/de captare a atenţiei.
Socio-emoțional	Conștientizarea propriilor trăiri emoționale, exprimarea lor adecvată și gestionarea lor	• Oferirea și solicitarea feed-backului referitor la propria persoană. • Organizarea activităţilor privind cunoaşterea de sine și a celorlalți etc.
Comportament adaptativ	Formarea abilităților de colaborare, negociere	• Realizarea de sarcini/activităţi în perechi/grup. • Desfășurarea unor jocuri de rol etc.

Strategiile propuse reprezintă un ansamblu conex de activități, exerciții și jocuri, proiectate pe domeniile de dezvoltare ale copiilor cu sindromul Down: fizic, limbaj și comunicare, cognitiv, socio-emoțional și comportament adaptativ. Aceste strategii prefigurează un traseu metodologic logic și individualizat pentru incluziunea şcolară a copiilor cu sindromul Down prin prisma principiului asigurării serviciilor de sprijin.

Referințe:

1. BOCOȘ, M. D. Instruirea interactivă. Iaşi: Editura Polirom, 2013. 472 p. ISBN 978-973-46-3248-0.
2. *Codul Educației al Republicii Moldova* nr.152 din 17.07.2014. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.319-324/634 din 23.11.2014.
3. MÎSLIȚCHI, V., SAVIUC, E. Valorificarea practicilor incluzive în vederea optimizării incluziunii sociale a copiilor cu CES. În: *Asistența complexă a copiilor cu cerințe*

educaționale speciale în mediul educațional incluziv: materialele conf. şt. intern., 10 decembrie 2020. Chișinău: CEP UPS „I.Creangă", 2020, pp. 555-560. ISBN 978-9975-46-480-2.

4. *Strategia de dezvoltare „Educația 2030".* Chișinău, 2022.

Recomandat
***Nadejda BUTNARI**, dr., lector univ.*

SOCIOLOGIE ŞI ASISTENŢĂ SOCIALĂ

CRIZA REFUGIAŢILOR UCRAINENI: PROBLEME ŞI MODALITĂŢI DE SOLUŢIONARE

Ana BUSUIOC

CZU: 314.151-054.73(477) 8busuioc.ana@gmail.com

This article examines the problems and solutions of the Ukrainian refugee crisis. The author, applying different research methods (interview, case study, statistical data analysis an personal experience), identifies the problems faced by Ukrainian refugees, determines their perceptions regarding their situation and integration opportunities, analyzes the requirements of the labor market and social assistance system for the integration of refugees, identifies the integration difficulties for Ukrainian refugees in host countries, elucidates the role of state institutions and international organizations in promoting measures of support and integration for Ukrainian refugees.

Fluxurile migratorii continue, generate de războiul Federației Ruse împotriva Ucrainei, afectează semnificativ țările vecine, inclusiv și Republica Moldova. Crizele umanitare și instabilitatea regională determină creșterea numărului de persoane care caută refugiu. Gestionarea eficientă a refugiaților necesită coordonare globală, sprijin financiar și responsabilități partajate, abordând probleme critice precum protecția, adăpostul adecvat și resursele esențiale, în timp ce se promovează integrarea și respectarea drepturilor omului.

Actualmente, se constată un flux major de refugiați ucraineni în toate statele lumii, iar cifra acestora ajunge la nivel global la 6 486 000 de oameni, dintre care, la 31.03.2024, în Republica Moldova sunt stabilite 118 880 de persoane [1].

Cel mai mare flux de refugiați ucraineni a fost înregistrat în perioada lunii martie 2022, marea majoritate de persoane, odată ajunse în Republica Moldova, au rămas aici pentru o perioadă relativ scurtă de timp, de câteva zile, țara noastră fiind identificată ca punct de tranzit în călătoria spre alte destinații din toată lumea, iar pe parcursul a 2 ani de la începutul războiului, numărul persoanelor care au ales să rămână în Moldova a crescut.

Menționăm, că *refugiatul* este o persoană care, conform Convenției Națiunilor Unite privind statutul refugiaților din 1951, se află în afara țării sale de origine din motive de frică de persecuție, conflicte armate, violență sau alte încălcări ale drepturilor omului și nu poate sau nu dorește să se întoarcă din cauza temerii pentru propria sa siguranță. Conform aceleiași Convenții, refugiaților și/sau instrumentelor juridice regionale complementare la care sunt parte, în momentul în care statul nu-și îndeplinește obligația de a asigura protecția cetățeanului sau rezidentului său, care

este nevoit să-și părăsească țara, responsabilitatea primară a protecției refugiaților revine statelor de primire [2].

Cele expuse demonstrează actualitatea și importanța **cercetării problemelor cu care se confruntă refugiații ucraineni din Republica Moldova și propunerea de metode de soluționare a lor**, care a constituit scopul tezei da master.

În procesul de elaborare a tezei au fost aplicate următoarele metode empirice:

- *interviul semistructurat* (au fost realizate 9 interviuri cu experți, 9 interviuri cu persoane refugiate, 9 interviuri cu persoane localnice);
- *studiul de caz* (au fost realizate 2 studii de caz cu persoane refugiate);
- *analiza documentară* (a fost realizată o revizuire a literaturii existente, incluzând articole științifice și alte surse relevante precum legislația în vigoare, raportările anuale ale entităților și ale organizațiilor nonguvernamentale de bază implicate în gestionarea crizei refugiaților, pentru a obține o înțelegere completă a problemelor și soluțiilor existente).

Pentru susținerea și integrarea refugiaților, autoritățile Republicii Moldova, în colaborare cu organizațiile nonguvernamentale locale și internaționale, au oferit o gamă largă de servicii esențiale. Aceste servicii, adaptate necesităților de bază ale refugiaților, au inclus cazare, protecție juridică, alimentație, sănătate și educație. Numărul centrelor de plasament temporar pentru refugiați s-a redus pe măsură ce refugiații și-au găsit locuințe permanente sau au devenit independenți financiar. Protecția temporară a fost accesată de circa 37 000 de persoane, oferindu-li-se drepturi și acces la muncă, educație și îngrijiri medicale. Organizațiile de alimentație au asigurat mese nutritive, iar serviciile medicale au inclus îngrijiri primare, urgențe și suport psihologic. Educația a fost adaptată pentru a ajuta refugiații să se integreze și să-și construiască un viitor stabil. Asistența financiară și umanitară a fost esențială în susținerea refugiaților, iar trecerea de la faza de sprijin la cea de integrare subliniază importanța colaborării pentru un proces de integrare eficient și sustenabil.

Opinia refugiaților despre procesul de integrare variază în funcție de experiențele personale și de modul în care au fost tratați și sprijiniți de către comunitatea și autoritățile locale. În prim-plan, în cadrul interviurilor este evidențiat ***aspectul traumatizant și factorul forțat al deciziei de a migra***: „*…intensitatea bombardamentelor și teama de ocupație, primele victime în rândul civililor, panică – Herson a fost predat, Nikolaev este următorul...”.* Una dintre cele mai des-întâlnite probleme sesizate de refugiații ucraineni în cadrul interviurilor ține de ***separarea familiei în vederea asigurării unui mediu sigur pentru copii***: *„ ...soțul a rămas în Ucraina, iar eu cu copii – în Moldova”*. ***Nu s-au identificat probleme privind integrarea refugiaților în Republica Moldova***, din contra, au fost menționate aspectele, în special lingvistice, care au facilitat integrarea lor în comunitate: *„Cultura și chiar oamenii seamănă foarte mult cu a noastră. Eram foarte îngrijorată de ce o să fac în țară străină, dar din contra, ne-am adaptat foarte rapid. Oamenii vorbesc bine limba rusă, ne simțeam ca acasă, chiar nu sunt mari diferențe.”* La identificarea locurilor de muncă sau la manifestarea dorinței de angajare în câmpul muncii, s-a constatat că ***refugiații ucraineni nu prea***

caută oportunități de angajare, dat fiind faptul că marea majoritate a lor sunt femei de vârstă pensionară și/sau cu probleme de sănătate sau mămici tinere în concediu de creștere și îngrijire a copiilor, iar în acest sens mai mult optează pentru angajare bărbații și tinerii refugiați care încearcă să devină independenți: *„Nu am căutat loc de muncă aici pentru că aveam undeva o siguranță, mai degrabă – speranță, că în curând ne întoarcem acasă și, în plus, am probleme de sănătate în urma unor intervenții medicale.”* În privința planurilor de viitor, ***persoanele refugiate își doresc să revină la viața pe care au avut-o înainte de circumstanțele care i-au determinat să se stabilească în țara noastră***, însă sunt cazuri potrivit cărora mamele doresc să integreze copii în procesul educațional din Republica Moldova: *„Da, planific ca copiii mei să primească o educație în Moldova, pentru că copiii trebuie să primească o educație. Datorită statului Republica Moldova, avem această oportunitate. Grădinițele, școlile și diverse universități și-au deschis cu amabilitate porțile copiilor noștri ucraineni.”*

În rezultatul cercetării, în vederea îmbunătățirii politicilor de integrare pe termen lung a refugiaților ucraineni se propun următoarele recomandări:

- Asigurarea accesului la educație formală și programe de formare profesională pentru a crește șansele de angajare ale refugiaților.
- Continuarea sprijinului lingvistic și cultural pentru a facilita integrarea refugiaților și eficientizarea procesului de angajare.
- Oferirea de asistență pentru găsirea și menținerea locuințelor individuale, evitând traiul colectiv.
- Consiliere profesională și facilitarea accesului la oportunități de angajare și programe de integrare profesională.
- Accesul la servicii medicale și de sănătate mentală pentru a aborda traumele refugiaților, implementate de ONG-uri.
- Dezvoltarea campaniilor informative pentru sprijinirea refugiaților în obținerea independenței financiare.
- Instruirea continuă a specialiștilor în gestionarea crizei refugiaților.
- Crearea unei platforme unice de suport și monitorizare pentru a evita dublarea serviciilor și diversificarea acestora.
- Actualizarea constantă a informațiilor privind disponibilitatea serviciilor pentru refugiați.

Referințe:

1. *Portalul de date UNHCR privind situația refugiaților în lume.* Disponibil: https://data.unhcr.org/en/dataviz/248?sv=0&geo=680
2. *Convenția Națiunilor Unite privind statutul refugiaților din 1951.* Disponibil: https://www.unhcr.org/ro/wpcontent/uploads/sites/23/2016/12/1951_Convention_ROM.pdf

Recomandat

***Oleg BULGARU**, dr., conf. univ.*

IMPACTUL INTERVENŢIEI ASISTENŢEI SOCIALE ASUPRA SOLUŢIONĂRII PROBLEMELOR FAMILIILOR ÎN SITUAŢIE DE RISC (CAZUL MUN. CHIŞINĂU)

Liuba CIOBANU

CZU: 364.65-053.2(478-21) ciobanula98@gmail.com

This article analyzes the impact of the intervention of the social worker on solving the problems of families at risk. The author, using various research methods (interview, case study and statistical data analysis), identifies the problems faced by these families, analyzes the families perceptions of their own situation and the possibilities of solving the problems, explores how these interventions contributed to improving the situation of families and building a more stable and healthier environment for their members, examines the role of state institutions in promoting measures designed to support families at risk.

În societatea contemporană, familiile se confruntă cu o gamă extinsă de provocări, care generează o vulnerabilitate crescută, afectând echilibrul și stabilitatea acestora. Schimbările rapide în societate aduc cu sine amenințări precum sărăcia, șomajul, violența, problemele de sănătate, punând familiile în situații deosebit de dificile. În acest context, intervenția asistenței sociale devine esențială pentru a oferi suport și a ajuta familiile să depășească aceste provocări complexe. Mai mult, copiii din familiile aflate în situație de risc se confruntă cu multiple probleme, care influențează în mod direct parcursul vieții lor. Astfel, rolul asistenței sociale constă în modelarea unui viitor mai promițător pentru acești copii, asigurându-le oportunități mai bune pentru o creștere sănătoasă și o dezvoltare armonioasă.

Prin copil aflat în situație de risc, conform articolului 8 al Legii nr. 140 din 14 iunie 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, se înțelege copilul care se află în una din următoarele situații: este expus la violență, este neglijat, practică vagabondajul, cerșetoria sau prostituția, este lipsit de îngrijire și supraveghere din partea părinților din motive necunoscute, părinții săi sunt decedați, trăiește pe stradă, a fugit sau a fost alungat de acasă, părinții săi refuză să-și îndeplinească obligațiile părintești privind îngrijirea și creșterea copilului, a fost abandonat de părinți, împotriva unuia dintre părinții săi a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară (protecție provizorie, curatelă sau tutelă), este victimă a unor infracțiuni, este expus riscului de a comite infracțiuni sau se află în conflict cu legea [1].

Asistența socială este esențială pentru protejarea drepturilor copiilor aflați în situație de risc. Prin monitorizarea atentă a mediului familial și intervenția promptă în cazurile de abuz sau neglijare, se asigură că copiii beneficiază de un mediu si-

gur și se respectă drepturile lor fundamentale. Astfel, conform raportului statistic al Direcției Generale Pentru Protecția Drepturilor Copilului din mun. Chișinău, în anul 2022 s-au identificat 280 de copii aflați în situație de risc. Dintre aceștia, 163 sunt fete, iar 117 – băieți. Gruparea acestora în funcție de vârstă are o distribuție variată și anume: 27 copii au vârsta 0-2 ani, 103 copii – 3-6 ani; 133 copii – 7-15 ani, 17 copii – 16-17 ani [2]. Aceste date evidențiază diversitatea grupurilor de vârstă afectate și subliniază nevoia de intervenție în diferite etape ale copilăriei și adolescenței.

Având în vedere informațiile prezentate *supra*, **scopul cercetării realizate în lucrarea de masterat a fost de a investiga și evalua impactul intervenției asistenței sociale asupra soluționării problemelor familiilor aflate în situație de risc în cadrul mun. Chișinău.** Cercetarea a fost desfășurată prin utilizarea unei abordări metodologice complexe: *interviul semistructurat* (au fost realizate 3 interviuri cu specialiști din domeniu, 3 interviuri cu beneficiarii serviciilor de asistență socială), *studiul de caz* (au fost realizate 3 studii de caz pentru analizarea în profunzime a impactului serviciilor sociale asupra beneficiarilor), *analiza datelor statistice* din domeniul de cercetare.

Conform informațiilor obținute din interviurile cu specialiștii din domeniu s-a constatat că intervenția asistenței sociale are un rol crucial pentru familiile aflate în situație de risc, deoarece oferă suport și resurse necesare pentru a depăși dificultățile cu care se confruntă aceste familii, contribuind astfel la promovarea stabilității și bunăstării lor: „*În ceea ce privește intervenția în situații de criză sau de pericol pentru copii, există mai multe metode și instrumente preferate de intervenție, inclusiv: intervenția imediată și de urgență, pentru că este esențială pentru protejarea copiilor și pentru prevenirea riscurilor imediate. Aceasta include contactarea autorităților competente, precum și intervenția profesioniștilor din domeniul sănătății, al serviciilor sociale sau al aplicării legii pentru a asigura siguranța copilului”,* a menționat un specialist din domeniul protecției drepturilor copilului.

Un alt specialist în îngrijire alternativă și adopție a afirmat, că personal *„ ...oferă ghidare părinților, tutorilor legali în dezvoltarea abilităților parentale pozitive, inclusiv tehnici de disciplină pozitivă, comunicare eficientă cu copiii și gestionarea stresului parental, ...furnizează informații și resurse despre serviciile sociale disponibile în comunitate cum ar fi angajarea în câmpul muncii, locuințe sigure, asistență alimentară și altele”*.

A fost subliniat faptul că intervenția specialiștilor nu este ușor de realizat pentru familiile aflate în situație de risc, deoarece acestea pot prezenta nevoi complexe și multiple, iar soluțiile pot necesita eforturi și resurse considerabile pentru a fi implementate eficient și în mod sustenabil. *„Uneori este foarte complicat ca să colaborez cu aceste familii, dar stabilesc o relație de încredere și deschidere cu familiile copiilor pentru a-i ajuta să se simtă înțeleși și acceptați. Fac eforturi constante pentru a-i implica pe membrii familiei în procesul de luare a deciziilor referitoare la îngrijirea și protecția copiilor. Acest lucru le oferă un sentiment de control și autonomie și îi motivează să fie mai implicați în asigurarea unui mediu stabil și susținător”,* a menționat specialistul principal în monitorizarea plasamentului.

Din interviurile aplicate beneficiarilor de servicii sociale, se conturează o apreciere pozitivă față de implicarea specialiștilor în sprijinirea lor. Aceștia exprimă satisfacție și recunoștință pentru eforturile depuse de către specialiști în înțelegerea nevoilor și oferirea de soluții adecvate: „*Calitatea serviciilor sociale pe care le-am primit poate fi descrisă ca fiind bună și utilă. Profesioniștii din domeniul serviciilor sociale cu care am intrat în contact au fost de obicei bine pregătiți, empatici și dornici să ofere sprijin și îndrumare în rezolvarea problemelor noastre. Am simțit că am fost ascultați și înțeleși, iar soluțiile și strategiile propuse au fost adaptate nevoilor și circumstanțelor noastre individuale. Am beneficiat de o gamă variată de servicii, care au inclus consiliere individuală și familială, asistență în rezolvarea problemelor practice, sprijin financiar și acces la resurse comunitare”*.

În prezent, există unele modificări în intervenția asistenței sociale, însă este necesară implementarea unor măsuri suplimentare pentru a asigura eficiența și relevanța acesteia și anume:

- dezvoltarea unor strategii personalizate pentru fiecare familie, luând în considerare nevoile și resursele specifice ale acestora;
- încurajarea familiilor să-și dezvolte resursele interne și să-și asume un rol activ în rezolvarea problemelor lor;
- colaborarea interdisciplinară între diferitele servicii sociale, instituții și organizații din comunitate pentru o mai bună coordonare a resurselor și o oferire mai eficientă a sprijinului familiilor vulnerabile;
- intervenția asistenței sociale să ofere un suport continuu și să monitorizeze progresul familiilor în rezolvarea problemelor lor, adaptând strategiile în funcție de evoluția situației;
- intervenția asistenței sociale să vizeze nu doar rezolvarea problemelor imediate, ci și promovarea incluziunii sociale și economice a familiilor în comunitate, facilitând accesul acestora la educație, locuri de muncă și alte resurse esențiale.

În **concluzie,** intervenția asistenței sociale are un impact semnificativ în îmbunătățirea vieții familiilor aflate în situație de risc, contribuind la promovarea stabilității, incluziunii sociale și bunăstării acestora. Este importantă continuarea eforturilor și dezvoltarea unor abordări inovatoare și eficiente pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale familiilor vulnerabile.

Referințe:

1. *LEGE Nr. 140 din 14-06-2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți.* Accesat [16.12.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139010&lang=ro#
2. *Raport statistic al DGPDC*, semestrul II, 2022, p. 6-7.

Recomandat
***Oleg BULGARU**, dr., conf. univ.*

ROLUL ASISTENTULUL SOCIAL ÎN LUCRUL CU COPIII EXPUŞI ABUZULUI (cazul DPDC sec. Botanica, Chişinău)

Daria GARIUC

CZU: 364.65-053.2(478-21) gariucdaria@gmail.com

This article explains that abuse as a social problem causes the manifestation of serious social, moral and psychological consequences. This is also characteristic of children living with their abusive parents, who for some often innate reasons reinforce aggressive behavior towards their children. The involvement of the social worker, but also of the EMD through reactive and preventive interventions, can reduce and diminish the manifestation of aggressive behavior towards children in the family.

Maltratarea copiilor în familie nu constituie un fenomen nou şi nici nu poate fi asociat cu o anumită perioadă istorică. De-a lungul secolelor, copiii au fost ucişi, bătuţi, abandonaţi, obligaţi să muncească – uneori în numele unor practici culturale, alteori pur şi simplu datorită patologiei părinţilor acestora [1, p.18].

Problema violenței împotriva copiilor este globală și actuală, acest fapt este confirmat de datele oficiale furnizate de DPDC din sect. Botanica. Specialiștii din cadrul acestei Direcții au raportat 284 de cazuri pentru anul 2023. Aceștia, împreună cu alți experți, subliniază că numărul copiilor abuzați a crescut considerabil în comparație cu anii anteriori.

Potrivit unui raport al IGP, pe parcursul anului trecut, în Republica Moldova au fost înregistrate 535 de cazuri de infracțiuni legate de viața sexuală – cu 5 mai multe față de anul precedent. Dintre acestea, în 282 de cazuri este vorba de viol, numărul fiind cu aproape 20% mai mare față de anul 2022. În schimb, numărul de cazuri de violență sexuală a scăzut cu aproape 16% – de la 287 la 242 de cazuri [2].

În timp ce abuzul în mediul familial are efecte negative asupra copiilor, există, în același timp, teorii care urmăresc să ofere suport și protecție copiilor expuși la riscuri similare. Astfel: *teoria atașamentului* sugerează că legăturile de atașament formate între copii și figurile lor de îngrijire (de obicei părinții sau alți îngrijitori primari), au impact profund asupra dezvoltării lor sociale, emoționale și cognitive. Asistentul social prin grija pe care o poartă fiecărui caz individualizat, reduce riscurile și tensiunile pe care le trăiesc copiii în propriile locuințe; iar *teoria îngrijirii* - se concentrează pe crearea unui mediu sigur și stabil care să faciliteze vindecarea fizică și emoțională. Intervenția reactivă a EMD prin suportul multidisciplinar, poate preveni repetarea abuzului asigurând dezvoltarea prietenoasă și armonioasă copilului [3].

Conform acestor precizări, *scopul* cercetării a fost de a analiza rolul asistentului social în lucrul cu copiii expuși abuzului, studiu axat pe cazul DPDC sector Botanica,

mun. Chişinău. În cadrul acestei cercetări, *ipoteza de bază* a avut următorul enunţ: dacă asistentul social intervine eficient în lucrul cu copiii expuşi abuzului, atunci recuperarea şi dezvoltarea acestora, vor fi semnificativ îmbunătăţite, contribuind la creşterea calităţii vieţii şi la prevenirea consecinţelor negative pe termen lung. Celelalte ipoteze s-au axat pe intervenţia EMD prin identificarea reactivă a cazurilor de abuz şi prestarea serviciilor sociale copiilor aflaţi în situaţii de risc.

Pentru a confirma acest aspect, am realizat o diversitate de metode practice ce au permis verificarea acestor ipoteze. Astfel, au fost realizate:

- *metoda interviului* bazat pe principiile unui interviu semistructurat pentru cinci categorii de persoane;
- *metoda studiului de caz* fiind elaborate 3 studii de caz, fiind identificate cauzele, conscinţele, problemele şi recomandările pentru a reduce manifestarea relelor comportamente faţă de copii din cadrul sect. Botanica, mun. Chişinău,

În baza acestei studiu, au fost obţinute rezultate ce au evidenţiat cauzele, consecinţele şi problemele familiilor aflate în diferite situaţii, printre care şi cele careşi abuzează proprii copiii, fiind deteriorată dezvoltarea personalităţii lor.

Maltratarea copilului în familie este unul din cele mai complicate şi ruşinate fenomene care încă la momentul actual persistă în R. Moldova, cauzele căruia sunt adesea „tradiţionale", existente şi în mun. Chişinău. Opiniile experţilor intervievaţi au fost: E_4 (poliţistul de sector) a specificat: *„...în raziile EI la faţa locului, stabilim circumstanţele de violenţă faţă de copil, se regăseşte de multe ori cauza că părinţii agresori, care au fost în acelaşi mod educaţi în copilărie, ceea ce pentru unii, din păcate, bătaia copilului devine normalitate."* , iar E_5 (director gimnaziu) menţionează: *„...am avut câteva cazuri, dar aceşti copiii nu suferă doar acasă, dar sunt jigniţi şi la şcoală. Noi depunem toate puterile, să eliminăm sau să reducem discriminarea din perspectiva economică şi să ajutăm copiii să se simtă confortabil în pereţii şcolii..."*. Astfel problemele manifestate în societate accentuează manifestarea abuzului familial, instituţional şi societal, fapt ce instituie amploarea altor fenomene mai grave precum, neglijarea, bulyng-ul, violenţa domestică etc.

Rezultatele *părinţilor* intervievaţi, au confirmat opiniile experţilor intervievaţi, fapt ce permite instituirea abuzului înnăscut. Anume unii dintre părinţi (I_1) au confirmat acest lucru prin următoarele: *„...aşa ne-au educat părinţii, cu bătăi, şi am crescut parcă persoane cumsecade..."*. Pentru alţi 2 părinţi intervievaţi, a fost integrată opinia comună (I_3; I_2): *"...dacă altfel nu înţelege, ajung să-i trag vreo 2 palme"; „...să ridic mâna la dânsu, ştiu că trebuie mai întâi să vorbesc, dar nervii fug înaintea mea..."*.

În urma aplicării interviului cu specialiştii din cadrul DPDC Botanica, am depistat manifestarea unui conflict deschis dintre specialişti şi familiile în dificultate care nu doresc să colaboreze pentru a-şi rectifica comportamentul. Astfel: E_1 (specialist în protecţia copilului aflat în situaţie de risc) menţionează: „*prin dialog şi colaborare deschisă, încercăm să identificăm soluţii care să servească atât copilului, cât şi familiei..."*, iar E_3 (asistentul social): *„...ascultăm cu atenţie problemele copilului, cola-*

borăm cu părinții și ceilalți actori ai familiei pentru a găsi soluții pentru a acoperi nevoile, drepturile și asigurarea unei calități mai bune a vieții copilului...”

Conform răspunsurilor specialiștilor, am identificat că intervenția profesorilor este decisivă, pentru rapiditatea intervenției EMD din cadrul DPDC, în identificarea situațiilor de risc ale copiilor școlarizați. Procesul identificării se produce prin: E_5 (director gimnaziu) „*...observăm semne de maltratare la un elev și implicăm imediat psihologul școlar – evaluează preliminar cazul, anunțăm DPDC pentru a evalua și gestiona situația...”. E_4 (p*olițistul de sector) *„Adun dovezi legate de abuz asupra copilului, adică discut cu copilul, cu părinții sau tutorele legal, apelez la 112 pentru a prelua cazul și a stabili vătămările și raportez incidentul autorităților competente: DPDC...”*. Din cele menționate specialiștii subliniază importanța intervenției imediate și coordonate în cazurile în care un copil este în situație de risc, mai ales fiind expus abuzului de către părinți. EMD a DPDC conlucrează pentru a gestiona situația, asigurând suport emoțional copilului - victima abuzului.

Am dorit foarte mult să aflăm opinia părinților față de consecințele pe care le au copii în urma suferințelor create copiilor săi. O mamă (I_1) afirmă: *”... am fost crescută în același fel și m-am descurcat foarte bine. Copiii trebuie să învețe să fie puternici. Dacă sunt protejați prea mult, nu vor fi pregătiți pentru viață*.”, iar I_2 menționează: *„Părinții au dreptul să-și disciplineze copiii cum consideră de cuviință. Nu e treaba altora să intervină...”*. Cu toate acestea specialiștii observă schimbări în comportamentul copiilor, E_5 (director gimnaziu): *„...scăderea performanței școlare, absenteism și comportamente distructive/retrase în clasă. Impact negativ asupra relației elev- școala -colegii, manifestarea stresului și anxietății în mediul școlar.”* afirmă E_3 (asistentul social): *„...maltratarea copilului în familie poate duce la scăderea stimei de sine, depresie și probleme de comportament…”*. Opinia părinților privind disciplinarea copiilor și consecințele suferințelor asupra acestora, ignoră consecințele grave evidențiate de specialiști, incluzând scăderea performanței școlare, manifestarea stresului, depresiei și anxietății, precum și impactul asupra relațiilor interpersonale și a stimei de sine ale copiilor.

În ***concluzie*****,** problema violenței împotriva copiilor în R. Moldova a devenit tot mai discutată, evidențiind consecințele grave asupra victimelor. Studiul realizat a subliniat rolul esențial al EMD din cadrul DPDC, dar și a asistenților sociali în identificarea și gestionarea cazurilor de abuz, evidențiind necesitatea intervențiilor timpurii și a colaborării cu profesioniști din alte domenii. În acest sens, propunem câteva *recomandări*:

- Adoptarea și revizuirea periodică a legislației naționale privind protecția copilului, asigurând o abordare cuprinzătoare și multisectorială pentru prevenirea și combaterea maltratării.
- Creșterea gradului de conștientizare și educarea publicului cu privire la problema abuzului asupra copiilor și la modul de raportare a cazurilor suspecte, pentru spargerea tăcerii, mobilizarea comunității și facilitarea raportării abuzului.

– Participarea activă a comunității la eforturile de prevenire și combatere a abuzului asupra copiilor, pentru mobilizarea resurselor și implicarea activă a cetățenilor în protejarea copiilor.

Referințe:

1. DÂMBOEANU, C. REVISTA ROMÂNĂ DE SOCIOLOGIE. *Forme şi particularităţi ale abuzului fizic săvârşit de părinţi asupra copiilor.* Bucureşti 2009. [Accesat:20.02.2024]. Disponibil: https://www.proquest.com/openview/8acdf312bc2aedbada2a13cca7972e51/1?pq-origsite=gscholar&cbl=54928
2. DOLGHII A. M. *Zilnic, cel puțin un coipl din Moldova este victimă a infracțiunilor sexuale. Date statistice și sfaturile psihologului,* 2024. [Accesat: 03.04.2024]. Disponibil: https://newsmaker.md/ro/zilnic-cel-putin-un-copil-din-moldova-este-victima-a-infractiunilor-sexuale-date-statistice-si-sfaturile-psihologului/
3. Bouchard, J.-P. La théorie de l'attachement est aussi une théorie de la violence. In: Attachment theory is also a theory of violence. L'Evolution Psychiatrique, 2013, 78(4), pp. 699-703.

Recomandat
***Liliana SALCUȚAN**, magistru în sociologie, lector*

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА МОЛОДОГО ХУДОЖНИКА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Мария МАЗУР

mazurmaria2002@gmail.com

CZU: 75-051(478)

This study examines the problem of professionalism in the artistic field, highlighting the problems faced by young artists in constructing their professional career in the Republic of Moldova. It also highlights the skills that artists need for a successful career and possible solutions to the current problems and difficulties in this field.

Профессиональная карьера художников значительно отличается от классических моделей карьеры. Профессионализм в художественной сфере не имеет абсолютных критериев определения и может включать в себя такие аспекты как наличие образования, дохода, навыка или признания. В настоящее время можно сказать, что новые модели структуризации карьеры в художественной сфере не являются признаком непрофессионализма, а вместо этого являются ответной реакцией художников на условия рынка и сферы.

Модели карьеры художников включают в себя такие гибридные модели как изменчивая карьера, карьера-портфолио и карьера без границ. Они характеризуются свободой рабочих возможностей, совмещением нескольких рабочих мест одновременно и отсутствием единого и стабильного рабочего места [1, p.2]. Несмотря на преимущества данных моделей для художников, они могут приводить к низкому уровню социальной безоп асности и стабильности, стрессу, изоляции и ненадлежащим условиям труда [2].

Цель исследования заключалась в том, чтобы определить ситуацию и возможности профессиональной карьеры художника в Республике Молдова, выявить трудности, с которыми художники сталкиваются при конструировании своей профессиональной карьеры и сформулировать рекомендации для улучшения возможностей и условий для построения профессиональной карьеры художника в Республике Молдова.

Методы исследования включали в себя социологический опрос, в котором приняли участие 72 молдавских художника разного уровня и с разным уровнем полученного художественного образования, а также глубинные интервью (3 индивидуальных и 2 групповых), в которых приняли участие 8 художников из разных категорий.

В Республике Молдова молодые художники сталкиваются со множеством трудностей в построении своей профессиональной художественной карьеры. Формальное художественное образование в настоящее время не даёт достаточную гарантию трудоустройства и заработка.

Из 72 художников с разным уровнем образования самая большая доля, треть из них, не имеют никакого дохода со своей художественной деятельности. Большая часть из художников, имеющих некий доход, заявляют о нестабильном и случайном или частичном заработке. В случае если это их единственный источник дохода, это ставит их в уязвимую экономическую ситуацию.

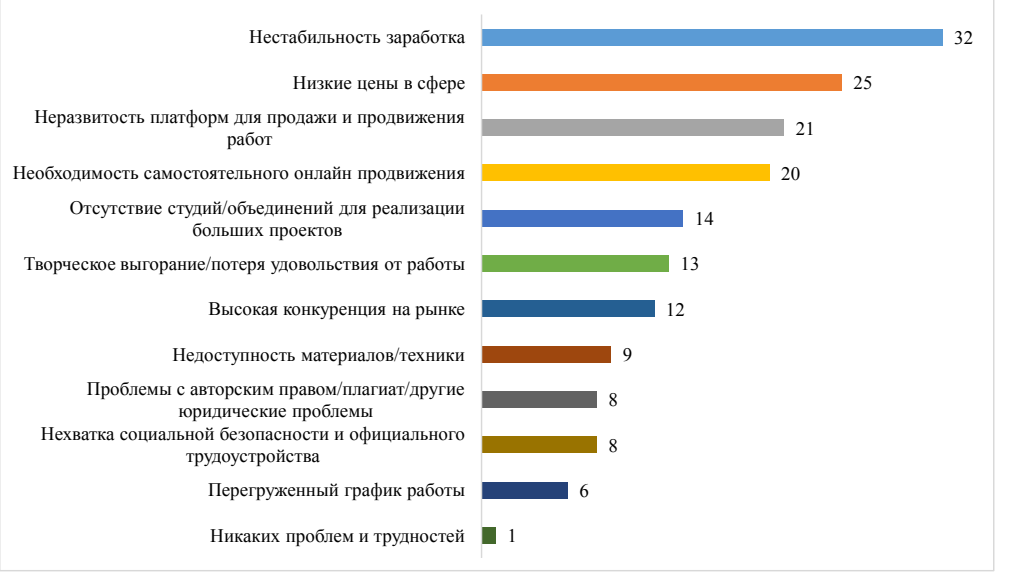

Fig.1. Проблемы, возникающие у художников во время заработка на художественной деятельности

Нестабильность заработка является самой часто встречаемой проблемой, с которой сталкиваются художники, которые обеспечивают себе тот или иной доход с художественной деятельности (Fig.1.). Другие часто встречающиеся проблемы художников – это «Низкие цены в сфере» (25 художников из 47), «Неразвитость платформ для продажи и продвижения работ», на которую указали 21 респондент и «Необходимость самостоятельного онлайн продвижения», которую обозначили 20 респондентов из 47.

Проблема неразвитости площадок для продажи и продвижения работ крайне волнует треть художников (24 из 72) и частично волнует ещё половину (36 из 72). На данный момент художественная сфера в Республике Молдова не предоставляет молодым художникам достаточно возможностей для продвижения и продажи своих работ.

Для трети из 72 художников, необходимость миграции за границу для профессиональной реализации является проблемой, которая очень их волнует, и ещё 21 респондент, указали, что эта проблема скорее волнует их. Из этих данных можно сделать вывод, что довольно большая часть художников, и особенно

молодых, рассматривает миграцию за границу не как прихоть, а как прямую необходимость для обеспечения своей художественной карьеры.

Сложности в формировании успешной художественной карьеры в Республике Молдова вынуждают художников искать альтернативные пути развития и продвижения. Продвижение в социальных сетях является одним из самых эффективных методов продвижения художественной деятельности в настоящее время. Абсолютное большинство художников, 68 из 72 считают, что художнику абсолютно необходимо или скорее необходимо вести социальные сети для успешной художественной карьеры. Несмотря на это, художники сталкиваются с рядом проблем при ведении социальных сетей.

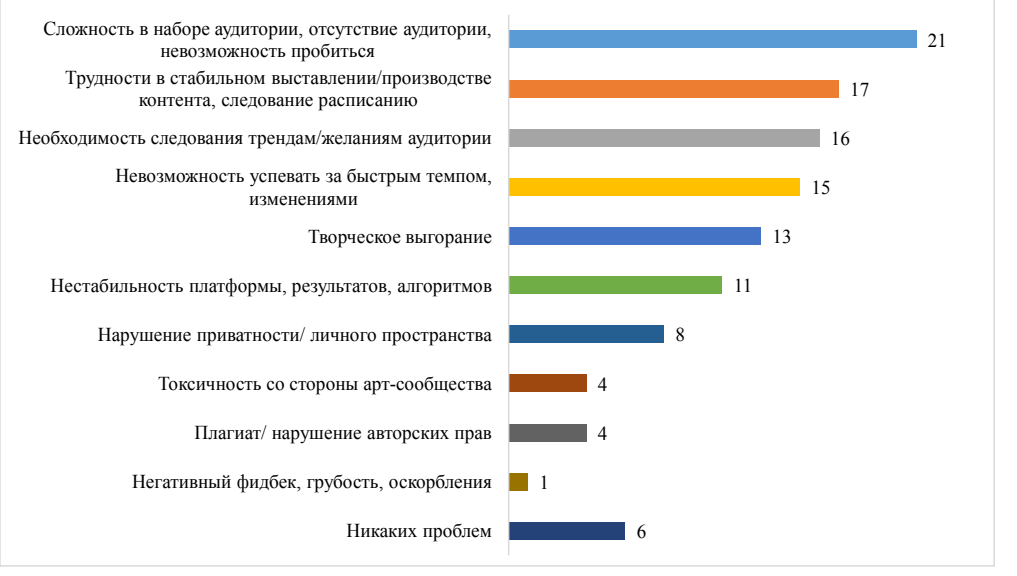

Fig.2. Проблемы, с которыми столкнулись художники при ведении страниц(ы) в социальных сетях, посвящённых своему творчеству

Самой острой проблемой при ведении социальных сетей художниками, является трудность в самом наборе аудитории. Половина ответивших, 21 из 41 столкнулись с этой проблемой. Многие художники не обладают достаточными знаниями, навыками или качествами, которые необходимы для успешного онлайн продвижения. Другие проблемы: «Трудности в стабильном выставлении и производстве контента», «Необходимость следовать трендам и желанием аудитории», «Невозможность успевать за быстрым темпом и изменениями» и «Творческое выгорание».

Сложный и многогранный характер профессиональной карьеры художника требует разностороннего подхода для улучшения положения художников в Республике Молдова. Данная сфера требует поддержки государства, включая фи-

нансовую и информационную, улучшения системы формального художественного образования, развития сети возможностей для художников разных категорий и работы над улучшением общественного отношения в сторону культуры и изобразительного искусства.

Ссылки:

1. WYSZOMIRSKI, J. M., CHANG, W.J. *Professional Self-Structuration in the Arts: Sustaining Creative Careers in the 21st Century*, În: Sustainability, MDPI, vol. 9(6), pages 1-20, 2017.
2. HESMONDHALGH, D., BAKER, S. A very complicated version of freedo': Conditions and Experiences of Creative Labour in Three Cultural Industries, Var. Cross Curr. Cult. 2011.

IMPACTUL ARTEI CONTEMPORANE ASUPRA DEZVOLTĂRII SOCIALE (CAZUL REPUBLICII MOLDOVA)

Lia SCLIFOS

CZU: 316.42:7(478) lia.sclifos10@gmail.com

Contemporary art in Moldova fosters social development by challenging traditional norms and encouraging critical thinking. It bridges cultural gaps, promotes dialogue, and stimulates community engagement. Artists address social issues such as identity, migration, and political instability, raising awareness and inspiring change. This creative expression not only enriches cultural heritage but also empowers individuals, fostering a more inclusive and progressive society in Moldova.

Arta este o modalitate de a transmite gândurile, emoţiile şi experienţele trăite de artist, fiind un limbaj universal. De la picturile pe pereţii peşterilor până la formele moderne, arta a fost mereu un mijloc de comunicare. Societatea se bucură de diverse forme de artă, cum ar fi pictura, muzica, dansul şi literatura, fiecare oferind o perspectivă unică asupra lumii. În Republica Moldova, cu 1194 instituţii culturale şi 821 locuri de muncă în artă în an.2022, există un peisaj cultural divers şi vibrant. Dezvoltarea culturală este esenţială pentru progresul social, educaţional şi creativ, contribuind la formarea personalităţii şi valorilor indivizilor şi comunităţilor. În acest context, scopul lucrării constă în analiza influenţei artei contemporane la dezvoltarea socială a societăţii moldoveneşti, evidenţiind modul în care aceasta influenţează perspectivele, comportamentele şi interacţiunile sociale şi identificând mecanismele prin care arta contemporană poate contribui la promovarea schimbărilor în societate.

Pentru realizarea scopului propus s-a aplicat un design de cercetare, care cuprinde: *metoda interviului aprofundat*, aplicat în rândul a 2 experţi în scopul identificării rolului şi perspectivelor de dezvoltare a artei contemporane în Republica Moldova; *ancheta sociologică în bază de chestionar autoadministrat online*, aplicată pe un eşantion de 51 tineri care studiază în domeniul artei şi tineri care au realizat studii în acest domeniu.

Din punct de vedere sociologic, prin asimilarea operei de artă în structura personalităţii, cultura artistică determină comportamentul, relaţiile şi activităţile sociale ale individului. În susţinerea acestei idei putem menţiona că influenţa mijloacelor artei reprezintă un stimul de reproducere în activitatea creatoare a individului, subliniind totodată că există o condiţionalitate reciprocă între dezvoltarea spiritualităţii şi relaţiile sociale, ceea ce reprezintă o tendinţă a progresului social, în care se formează personalitatea creativ-activă. Potrivit concepţiei date cultura reprezintă un factor major al formării modului de viaţă, iar prin activitatea practică a personalităţii se reali-

zează năzuința (tendința) spre asimilare a valorilor spirituale în scopul transformării lumii și a sinelui [1, p. 3].

Arta este folosită ca punct de referință și element esențial în procesul de autoidentificare a unei persoane. În acest context, are un impact semnificativ asupra dezvoltării artei și formării culturii artistice a personalității, care este definită ca un sistem al: necesităților artistice; intereselor și orientărilor artistice; competențelor artistice, inclusiv capacității de creație, imaginației, dezvoltării lumii emoțional-afective; experienței și profunzimii percepției artistice; cunoștințele teoriei și istoriei artei; gradului caracterului activității creative și executive [2, p. 18].

Conform datelor cercetării, arta este percepută de tineri ca având are un impact social diversificat, cu accent major pe educarea publicului în privința perspectivelor și experiențelor variate (20 persoane). Într-o măsură semnificativă, arta este percepută ca având o contribuție și la conștientizarea problemelor sociale și politice (9 persoane) și la promovarea schimbărilor de atitudine și comportament (10 persoane). Mai puțin proeminent în opinia tinerilor, dar totuși important, este văzut rolul artei în stimularea dialogului și dezbaterii (6 persoane) și a gândirii critice și reflecției personale (5 persoane).

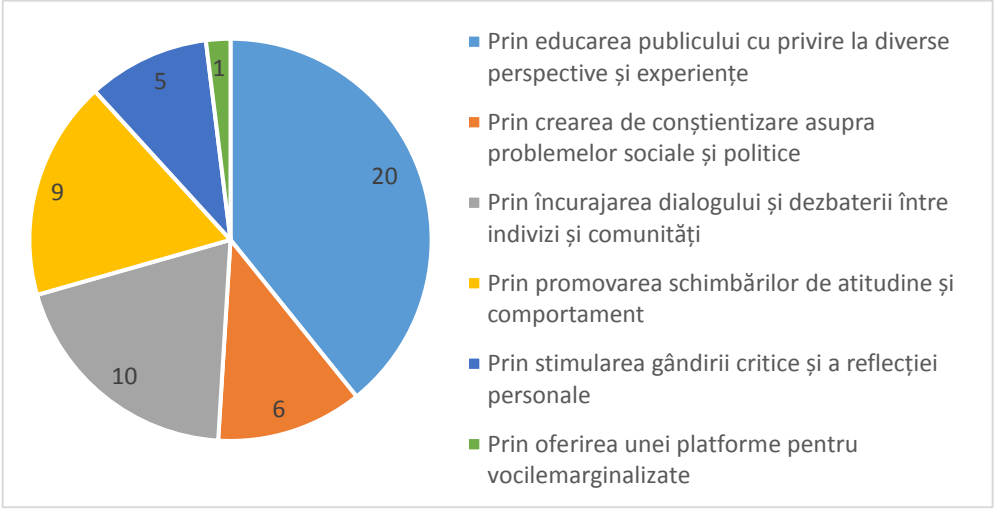

Fig. 1 Impactul social al artei (în număr persoane)

Studiul a stabilit că arta este văzută ca un mijloc de explorare și rezolvare a conflictelor interioare și sociale, oferind o platformă pentru a exprima și discuta teme relevante pentru societatea actuală, cum ar fi identitatea, migrația, ecologia și drepturile omului. Acest gen de artă este destul de important pentru că poate servi drept o modalitate de a aduce schimbări în societate. Prin arta lor, ei reflectă și critică problemele contemporane, provocând adesea publicul să se confrunte cu realitatea din jur. „*Consider că arta contemporană are un rol crucial în dezvoltarea socială, deoa-*

rece poate stimula dialogul și schimbul de idei în comunitate. În Republica Moldova, arta contemporană poate acționa ca un catalizator pentru schimbările sociale, provocând reflecții și provocând conștiința publică asupra problemelor și nevoilor societății.”(IA_1)

Arta contemporană poate contribui la educația indivizilor. Artiștii pot juca un rol esențial în educația și conștientizare prin diferite proiecte colaborative și a inițiativelor de educație artistică. Datorită acestor proiecte, ei pot contribui la creșterea nivelul de conștientizare și apreciere artistică. „*Eu cred că arta contemporană poate juca un rol important în educație și conștientizare prin intermediul proiectelor artistice colaborative și a inițiativelor de educație artistică. Prin implicarea în proiecte comunitare și educaționale, artiștii pot contribui la creșterea nivelului de conștientizare și înțelegere a problemelor sociale din Moldova.”(IA_1)*

Actualmente, artiștii contribuie la rezolvarea problemelor sociale. Ei servesc drept o sursă de schimbare a anumitor percepții față de acest subiect a populației. „*Artiștii contemporani sunt implicați în viața comunității și a ajuta la rezolvarea problemelor sociale prin proiecte care abordează probleme sociale, ateliere și evenimente care abordează probleme sociale și colaborarea cu organizații non-guvernamentale pentru a pune mesajele lor. Artiștii au capacitatea de a crește conștiința publicului, de a încuraja discuțiile și de a promova schimbarea socială prin creațiile lor.” (IA_2)*

În ***concluzie***, crearea și promovarea artei contemporane în Republica Moldova oferă nu numai o oportunitate de a crește diversitatea, ci este un mijloc esențial de a promova dezvoltarea durabilă a societății și de a construi o societate mai incluzivă.

În acest context sunt necesare următoarele recomandări: adoptarea și aplicarea politicilor culturale care susțin și promovează activitățile artistice contemporane; integrarea cursurilor și materialelor dedicate artei contemporane în curriculum școlar pentru a stimula creativitatea și gândirea critică a elevilor; sprijinirea programelor de educație în domeniul artei contemporane; investiții în dezvoltarea și modernizarea infrastructurilor culturale; promovarea colaborării public-privat pentru dezvoltarea și gestionarea spațiilor culturale; dezvoltarea unei strategii de promovare și marketing a artei contemporane din Republica Moldova; organizarea de evenimente culturale și campanii de conștientizare pentru a atrage atenția asupra artei contemporane și a efectelor sale asupra dezvoltării sociale.

Referințe:

1. HUBENCO T. *Cultura artistică-formă a culturii personale.* [online] Disponibil pe: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/17-20_49.pdf
2. МАКАРОВА, Гузель. *Роль художественной культуры в процессе гуманизации личности: автореф.* канд. филос. наук, 1994. с. 18

Recomandat
***Inga CHISTRUGA- SÎNCHEVICI**, dr., lector univ.*

СОЦИАЛЬНАЯ ПОДДЕРЖКА БЕЖЕНЦЕВ: РОЛЬ ГОСУДАРСТВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА (ГОРОД КИШИНЁВ)

Maria CÎVÎRJIC

CZU: 364.044.68-054.73(478) maria.kivirjik01@mail.ru

The article examines migration and integration as a multifaceted process involving physical, social, psychological, and cultural adaptation. Using interviews, free drawing techniques, and the photovoice method, the author analyzes the challenges faced by Ukrainian refugees, focusing on their specific adaptation aspects. The role of non-governmental organizations (NGOs) is highlighted as crucial in supporting these refugees. NGOs act as a bridge between refugees and the host society, facilitating successful adaptation and integration.

Сегодня проблема вынужденной миграции представляет собой серьезный вызов для всех государств, независимо от их уровня развития, которая влечет за собой гуманитарные, экономические и политические последствия, требующие глобального внимания и совместных усилий для эффективного разрешения. Необходимо не только координировать внутренние усилия каждого государства, но и предпринимать совместные действия на международном уровне. Глобальный подход и международная солидарность являются ключевыми элементами в решении этой сложной и актуальной проблемы.

Для Республики Молдова проблема беженцев является не менее актуальной. В связи с началом 24 февраля 2022 года войны России в соседней стране в оперативном режиме принимаются все необходимые меры для защиты не только граждан Молдовы, но и граждан соседней страны, которые массово начинают въезжать в страну для поиска убежища и защиты. По данным Главного Инспектората Пограничной Полиции в Республику Молдову с 24.02.2022 въехало 576 851 граждан Украины. Правительство и жители Молдовы продемонстрировали великодушие и щедрость, принимая и интегрируя беженцев из Украины.

Цель исследования данной работы: проанализировать роль государства и гражданского общества Республики Молдова в социальной поддержке беженцев.

Для достижения цели было проведено **эмпирическое исследование** на основе качественных методов: **интервью** (*индивидуальное интервью*: 3- с сродителями детей беженцев; 3 - с детьми; 2– с специалистами по работе с беженцами - социальный работник и психолог; *фокус группа:* 8-12 мигрантов старше 18 лет); **метод «фоторассказа»** (дети беженцы- 4 человека); **метод свободного рисунка** (дети беженцы- 6 человека)

Опираясь на результаты проведенных интервью с украинскими беженцами в возрасте от 13 до 50 лет на территории импровизированной станции в селе Паланка и других методов, удалось выявить **основные причины**, подталкивающих покинуть свою страну, а также ряд проблем с которыми они сталкиваются в новые места. Каждый из респондентов отметил прежде всего ***военные действия:*** *“ По причине войны в Украине, я решил(а) переехать из своей родной страны, чтобы обеспечить безопасное будущее для себя и своих близких ”; “Если бы Россия не напала на нашу страну, мы бы сейчас не находись здесь”* .

Был осуществлен сравнительный анализ правовых основ взаимодействия с беженцами на международном уровне и в Республике Молдова, выявлены особенности молдавского законодательства, влияющие на статус и социальное положение беженцев. Закон Республики Молдова «О беженцах» от 16 июля 1998 года регулирует статус беженцев, предоставляя им определенные права и льготы, такие как временное проживание, доступ к образованию, медицинскому обслуживанию и социальным услугам.

Одним из серьезных препятствий для украинских беженцев в получении статуса временной защиты, стали **сложности с подтверждением места жительства** в Молдове. Исследования показали, что 62% желающих получить этот статус сталкиваются с проблемами, связанными с документами, подтверждающими их адрес.

Среди острых проблем, с которыми столкнулись украинские беженцы в нашей стране, также были отмечены ***языковой барьер*** (*“Из-за незнания государственного языка, достаточно проблематично найти работу и получить необходимые услуги”)* и **неблагоприятные жилищные условия**. *“В центре временного размещения, где я проживаю со своими детьми, не работает отопление, дети периодически болеют*”).

Что касается ***сферы образования***, многие респонденты отметили, что у них не возникло проблем с адаптацией, а местное население встретило их очень приветливо и доброжелательно (*“В моем классе многие ребята хорошо знают русский язык, поэтому я сразу же нашел новых друзей, а учитель во время урока уделяет мне немного больше внимания, чем другим* ”).

Исследование способов решения проблем фокусируется на комплексном анализе взаимодействия государственных органов и гражданского общества в контексте социальной поддержки беженцев. Особое внимание уделяется механизмам сотрудничества и координации усилий между государственными структурами и неправительственными организациями. В Молдове беженцы могут обращаться за поддержкой к различным организациям гражданского общества, таким как UNICEF, UNHCR, IOM, CONCORDIA, UNPFA, HELVETAS, а также к организации на локальном уровне: Parteneriate pentru Fiecare Copil . Они оказывают разнообразную помощь, включая: **медицинскую, образовательную, материальную и правовую.**

В заключение следует отметить, что для успешной адаптации беженцев на новом месте особое значение имеют следующие мероприятия:

- Предоставление информации на родном языке: Обеспечение доступности информации о правах, доступных ресурсах и процедурах, связанных с жильем, образованием, медицинским обслуживанием и легализацией.
- Психологическая поддержка: Оказание психологической помощи для преодоления травм и адаптации к новой жизни.
- Защита прав и борьба с дискриминацией: Защита прав беженцев и борьба с дискриминацией и насилием для обеспечения их безопасности и защищенности.
- Трудовая интеграция: Поддержка в поиске работы и профессиональной адаптации для обеспечения экономической самостоятельности.
- Социальная интеграция: Содействие в установлении социальных связей и культурной адаптации для улучшения их качества жизни в новой стране.

Адаптация беженцев в новой стране – это сложный и многогранный процесс, требующий сочетания физической, социальной, психологической и культурной адаптации. Государство играет важную роль в адаптации беженцев, предоставляя им защиту, правовой статус, доступ к базовым услугам (образование, здравоохранение и социальную поддержку). Переезд в новую страну предполагает изменение языка, культурных норм, традиций, социальных и экономических условий. Это может вызвать у беженцев чувство изоляции, тревоги, стресса и депрессии, затрудняя их интеграцию. В таких условиях неправительственные организации становятся незаменимыми помощниками беженцев. Важность неправительственных организаций в процессе адаптации беженцев обусловлена их специализированным опытом, ресурсами и гибкостью в реагировании на меняющиеся потребности и ситуации. Их работа помогает облегчить трудности, с которыми сталкиваются беженцы, улучшает качество их жизни, обеспечивает доступ к основным услугам и возможностям, а также создает условия для успешной интеграции в новое общество.

Библиография:

1. BULGARU, M. (coord.) *Probleme de integrare a persoanelor refugiate*. Chișinău, 2005.
2. *Измерение потока беженцев в Республике Молдова, после начала военных действий в Украине.* Disponibil: https://unecef.org/sites/default/files/2022-10/E2_Presentation_Saganovski_RUS.pdf
3. *Parteneriate pentru Fiecare Copil*. Disponibil:https://www.p4ec.md/ro/organisation/history/default.aspx

Recomandat
***Maria BULGARU**, dr. hab., prof. univ.*

IMPACTUL DIVORŢULUI PĂRINŢILOR ASUPRA COPIILOR

Victoria DAVID

CZU: 316.363.5:159.922.7 victoria.david.2000@mail.ru

Cette recherche comprend l'identification des problèmes rencontrés par les familles divorcées dans la société moldave, la détermination des causes et des effets du divorce des parents sur le développement de la personnalité et de l'éducation de l'enfant. Cette recherche peut être utilisé pour identifier les opinions des enfants sur le divorce, comment cela est perçu de leur point de vue et quels changements se sont produits à la suite de la séparation de leurs parents. Il a été démontré que les enfants ressentent un sentiment d'inutilité et de solitude avec une intensité beaucoup plus élevée.

Divorţul rămâne a fi o problemă actuală pentru Republica Moldova. În ţara noastră durata medie a unei căsătorii finalizate prin divorţ este de circa 12 ani. Divorţul nu trebuie privit numai din perspectiva consecinţelor la nivel microsocial, ca influenţând doar cuplul şi copiii acestora, ci şi din perspectiva impactului la nivel macrosocial, la nivel de instituţie socială.

Actualmente numărul divorţurilor este în continuă creştere ceea ce generează multiple probleme, care necesită intervenţie imediată din partea specialiştilor şi organelor abilitate. Astfel, în 2023 rata divorţialităţii a constituit 3,8 divorţuri la 1000 de locuitori, iar cea a căsătoriilor – 7,2 căsătorii la 1000 de locuitori [1].

Care şi nu ar fi motivele divorţului, acest fenomen implică multiple consecinţe economice, sociale şi psihologice asupra cuplului şi copiilor lor. Cel mai greu suportă aceste consecinţe, desigur, copiii care încearcă să se obişnuiască cu ideea că viaţa lor s-a schimbat radical. Efectele divorţurilor, în special a celor brutale, îi pot afecta pe copii uneori până în viaţa de adult.

Scopul lucrării constă în identificarea problemelor cu care se confruntă familiile divorţate din societatea moldovenească, determinând cauzele şi efectele divorţului părinţilor asupra dezvoltării şi formării personalităţii copilului, precum şi măsurile care ar diminua consecinţele negative ale acestui fenomen asupra instituţiei familiei.

Metodologia cercetării include mai multe ***teorii explicative*** evidenţiate într-un şir de studii ştiinţifice (teoria structural-funcţionalistă; teoria interacţionismului simbolic; teoria contemporană a schimbului social; teoria conflictului), precum şi utilizarea diverselor ***metode praxiologice***: *interviul semi-structurat* (au fost realizate 8 interviuri semi-structurate cu persoane divorţate; 11 interviuri semi-structurate cu copii ai căror părinţi au divorţat; 4 interviuri semi-structurate cu specialiştii din domeniul asistenţei sociale); *studiul de caz* (au fost realizate 3 studii de caz ai copiilor cu părinţi

divorțați), *analiza datelor statistice* privind evoluția fenomenului divorțialității în Republica Moldova.

Printre cele mai frecvente ***cauze ale divorțului,*** evidențiate de respondenți au fost: comunicarea deficitară sau neadecvată; incompatibilitatea sau diferențele majore de valori și interese; problemele financiare și dificultățile materiale; abuzul fizic sau emoțional; dependența de substanțe interzise; problemele de sănătate mintală sau fizică; lipsa de susținere emoțională etc. După cum menționează mai mulți cercetători, creşterea ratei divorţialităţii este influenţată de o multitudine de cauze, dar niciuna dintre ele nu este absolută, divorțul fiind rezultatul combinației mai multor factori [2, p.253-256]. Fiecare situație este unică și complexă, ceea ce necesită implicarea/sprijinul unui consilier sau terapeut de cuplu pentru a discuta și a explora opțiunile disponibile.

Copiii cu părinți divorțați sunt expuși la o serie de stresuri și schimbări care le influențează comportamentul, generând adesea diverse disfuncționalități comportamentale, menționate și de persoanele intervievate. Cel mai des printre acestea se regăsesc: problemele emoționale, de adaptare, de relaționare; scăderea performanței școlare; comportamente de risc; depresie sau anxietate etc.

Printre alte disfuncții au fost evidențiate: probleme de încredere și securitate, de auto-stimă; conflicte interioare; sentimente de vinovăție; izolare și retragere socială; dificultăți în formarea unor relații sănătoase cu cei din jur, în special cu semenii, etc.

Divorțul prin complexitatea sa se referă la modificări majore la nivelul tuturor funcțiilor familiei. Astfel, funcțiile economice, de solidaritate, de socializare suportă o destructurare sau, în cazul cuplurilor cu copii, o redimensionare de cele mai multe ori negativă. Divorțul are ca efect pierderea funcției psiho-afective a familiei, stabilirea sau ruperea relațiilor formale și informale ale partenerilor etc. [3, p.67].

Recomandările privind diminuarea consecințelor negative ale divorțului asupra copiilor sunt structurate în trei nivele:

La nivel de stat:

- Elaborarea politicilor și programelor care ar contribui la susținerea copiilor cu părinți divorțați;
- Dezvoltarea serviciilor de consiliere și suport psihologic accesibile pentru copii care se confruntă cu divorțul părinților, care să fie disponibile în școli, centre comunitare sau online;
- Educație și sensibilizare cu privire la impactul divorțului asupra copiilor. Este important să se ofere informații și resurse educaționale pentru părinți, cadre didactice și profesioniști din domeniul sănătății și social care lucrează cu copii, pentru a înțelege mai bine impactul divorțului asupra copiilor și modalitățile de sprijinire a acestora;
- Promovarea mediilor sigure și stabile pentru copiii vulnerabili. Este nevoie să se dezvolte programe și inițiative care să ofere copiilor vulnerabili, inclusiv celor cu părinți divorțați, acces la medii sigure și stabile, cum ar fi centre de zi, tabere sau alte activități de recreere și educație;

- Promovarea medierii și a alternativelor la instanța de judecată. Încurajarea folosirii medierii și a altor forme de rezolvare a conflictelor în locul soluționării chestiunilor prin procese judiciare costisitoare și tensionate poate reduce impactul negativ al divorțului și poate facilita cooperarea între părți.

La nivel de comunitate:

- Crearea unor grupuri de suport pentru copiii cu părinți divorțați, în cadrul cărora copiii să poată împărtăși experiențe, să primească consiliere și să se simtă sprijiniți emoțional;
- Colaborare cu instituțiile educaționale pentru identificarea și sprijinirea copiilor vulnerabili. Raionul ar putea colabora cu școlile și grădinițele din zonă pentru a identifica copiii vulnerabili, inclusiv cei cu părinți divorțați, pentru a le oferi sprijin suplimentar, consiliere sau alte resurse în cadrul mediului educațional;

La nivel de familie:

- Menținerea unei rutine stabile. În măsura posibilului, părinții ar trebui să creeze o rutină stabilă pentru copii, cu ore regulate de masă, somn și activități, pentru a le oferi un sentiment de siguranță și predictibilitate;
- Evitarea implicării copiilor în conflictele părintești. Este important ca copiii să fie protejați de conflictele adulte și să nu fie folosiți ca mijloc de comunicare între părinți;
- Sprijin emoțional și psihologic. Părinții ar trebui să fie atenți la nevoile emoționale ale copiilor lor și să îi încurajeze să își exprime sentimentele și temerile legate de divorț.

Referințe:

1. *Divorțuri, în profil teritorial, 2003-2023. Banca Națională de Statistică.* Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POP060/pop060500reg.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
2. BULGARU, M, CHISTRUGA, I. *Familia tânără: aspecte ale adaptării la societatea în schimbare*. Chișinău: CEP USM, 2015.
3. VOINEA, M. *Psihosociologia familiei*. Editura Universității din București, 1996.

Recomandat
***M. BULGARU**, dr. hab., prof. univ.*

ASISTENŢA VICTIMELOR TRAFICULUI DE FIINŢE UMANE BĂRBAŢI ÎN CADRUL MECANISMELOR NAŢIONALE DE REFERIRE

Nadejda RADU

CZU: 364.44:343.43-055.1 nradu1977@gmail.com

Trafficking in human beings represents a serious violation of individual freedom and dignity and constitutes a serious form of crime. It has significant implications on the lives and health of human beings, continuing to pose a threat to the security and sustainable development of contemporary society, as well as a transnational danger. The exploitation of men is a reality and there is a need to recognize the necessity of providing them with specialized assistance. It requires concerted efforts at national and international levels to ensure the protection and proper support.

Republica Moldova rămâne o țară de origine și, într-o măsură mai mică, o țară de tranzit în ceea ce privește traficul de persoane. În ultimii ani, s-au observat și cazuri în care Republica Moldova a devenit o țară de destinație. Schimbările geografice în ceea ce privește țările de destinație pentru cetățenii noștri sunt evidente, cu apariția unor noi destinații și dispariția altora. În plus, este important de menționat că numărul victimelor de trafic de persoane, exploatate în interiorul țării și în regiunile din stânga Nistrului, este în creștere conform datelor Ministerului Afacerilor Interne.

În Republica Moldova în ultimii ani se observă o creștere constantă a numărului de bărbați-victime ale traficului de ființe umane, ajungând până la 50% din numărul total de victime identificate, cea mai mare pondere fiind înregistrată în anul 2022 - 75%. O problemă cu care se confruntă o parte dintre aceștia este nevoia de asistență în reabilitare specializată și suport în reintegrare în societate. Exploatarea bărbaților este o problemă reală și îngrijorătoare în contextul traficului de ființe umane. Aceștia sunt expuși la forme variate de exploatare, cum ar fi muncă forțată, trafic de organe, exploatare sexuală și multe altele. Abordarea completă și echitabilă a tuturor victimelor traficului de ființe umane este vitală pentru a promova un mediu mai sigur și mai corect pentru toți. Includerea bărbaților victime ale traficului de ființe umane în sistemul de asistență socială asigură accesul la suportul necesar pentru recuperare și reintegrare socială, incluzând adăpost, asistență medicală și psihologică, consiliere juridică și sprijin pentru dezvoltarea abilităților necesare unei vieți independente și autonome. Această măsură va contribui la creșterea conștientizării și sensibilizării privind impactul traficului de ființe umane asupra bărbaților, eliminând stigmatizarea și promovând o abordare mai echitabilă pentru nevoile acestora.

Este important de menționat că subiectul traficului de ființe umane, în special exploatarea și asistența bărbaților, nu a fost studiat în mod detaliat anterior în Republica

Moldova. Cu toate acestea, datele statistice oficiale au evidențiat o creștere a numărului de bărbați victime ale traficului de ființe umane, ceea ce subliniază importanța abordării acestui aspect și a identificării necesităților specifice ale acestui grup vulnerabil.

Scopul cercetării propuse urmărește analiza modalității de asistență și protecție a bărbaților-victime ale traficului de ființe umane din Republica Moldova în cadrul mecanismului național de referire, în vederea stabilirii unor măsuri cu privire la dezvoltarea unui sistem mai eficient, inclusiv prin considerarea drepturilor omului pentru toate victimele traficului de ființe umane.

Metode praxiologice aplicate în cercetare sunt: *analiza documentară,* fiind supusă analizei legislația, politicile, strategiile și alte documente relevante privind traficul de ființe umane și asistența și protecția victimelor-bărbați, în vederea evaluării contextului legal și instituțional existent și identificării discrepanțelor și lacunelor; *interviul individual aprofundat*, desfășurat cu 4 specialiști implicați în asistența bărbaților-victime ale traficului de ființe umane în perioada anilor 2021-2023; *observația participativă* desfășurată în cadrul Serviciului de Asistență și protecție a bărbaților victime ale traficului de ființe umane; *studiul de caz*: utilizat pentru a examina în detaliu experiențele individuale ale bărbaților victimelor traficului de ființe umane și interacțiunile lor cu mecanismul național de referire.

Rezultatele cercetării

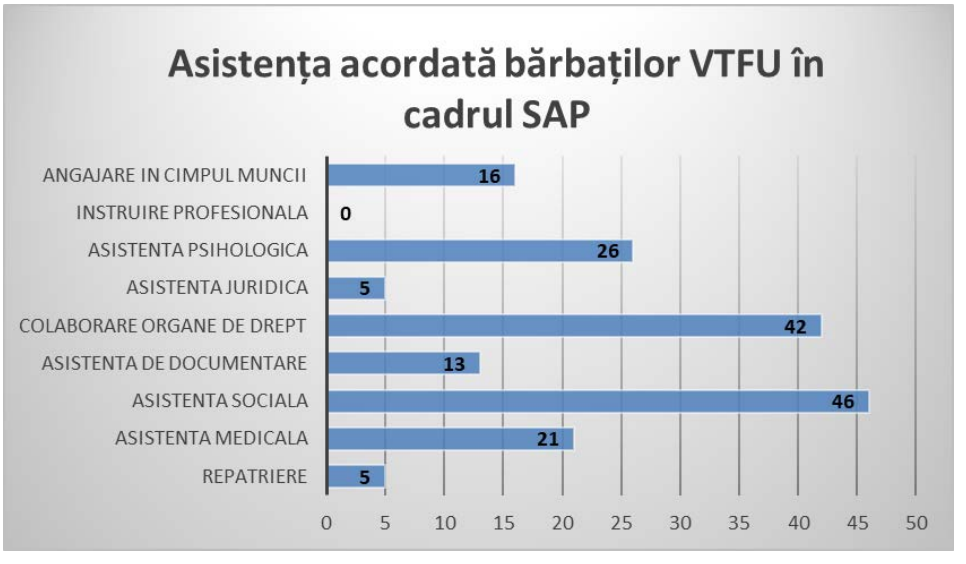

Fig.1. Asistența acordată bărbaților VTFU în cadrul SAP

Cercetarea desfășurată a evidențiat faptul că cu cât perioada de exploatare este mai lungă, cu atât procesul de recuperare și reintegrare într-o viață normală este mai dificil. *„Prezintă dificultăți în a se orienta în timp, în a face calcule și în gestionarea banilor. Din acest motiv, sunt predispuși la manipulare, iar expunerea la amenințări, agresiune*

fizică sau pedeapsă afectează negativ starea lor emoțională, menținând sentimente de frică, nesiguranță, anxietate și disconfort". (I_S.4). Totodată profilul bărbaților-victime întrunește următoarele caracteristici: nivel de inteligență scăzut, exprimarea cu dificultate a nevoilor și gândurilor, existența unor tulburări la nivel de memorie și învățare, dificultăți de orientare, ușor manipulabili, vulnerabili din punct de vedere economic, etc. În vederea reintegrării acestei categorii de victime, au fost prestate o serie de servicii, care s-au realizat prin implicarea instituțiilor membre ale mecanismului național.

În baza cercetării s-a constatat că, bărbații care devin victime ale traficului de ființe umane se confruntă cu numeroase dificultăți în a accesa și beneficia de servicii adecvate de asistență și protecție în comunitate. Aceste dificultăți sunt generate de lipsa de sensibilitate la gen, de stereotipurile existente și de lacunele în programele și serviciile disponibile la nivel de comunitate, inclusiv de specificul beneficiarilor descris de specialiști. De asemenea, cooperarea intersectorială pentru oferirea asistenței eficientă și integrată pentru acești beneficiari vulnerabili este insuficientă, în special în ceea ce privește colaborarea între diferiți actori, cum ar fi sectorul guvernamental, organizațiile neguvernamentale, sectorul medical și altele, pentru a aborda în mod colectiv și cuprinzător nevoile bărbaților victime ale traficului de ființe umane.

Recomandări pentru eficientizarea intervenției în asistența bărbaților-victime ale traficului de ființe umane: elaborarea de mijloace eficiente de comunicare și coordonare între actorii implicați în combaterea traficului de ființe umane și asistența victimelor; responsabilizarea instituțiilor implicate în cadrul mecanismului național; consolidarea capacităților specialiștilor implicați în asistența și reintegrarea bărbaților victime ale traficului; asistență și sprijin comunitar prin furnizarea de servicii de consiliere psihologică și de suport emoțional pentru a facilita recuperarea și reintegrarea bărbaților în societate; monitorizare și evaluare continuă a eficacității mecanismului național de referire și a serviciilor oferite victimelor traficului de ființe umane.

Referințe:

1. Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (suport de curs). Chișinău, 2020. [accesat 08.03.2024] disponibil: https://elearn.anas.md/courses/prevenirea-si-combaterea-traficului-de-fiinte-umane/
2. Evaluarea strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023. [accesat 28.02.2024] disponibil: https://www.antitrafic.gov.md/public/files/ro_raport_de_evaluare__strategie.pdf
3. Conceptul mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pentru anii 2020 – 2030. [accesat 09.03.2024] disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_321_0.pdf
4. Concept în vederea elaborării programului național pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru anii 2024-2028. [accesat 08.03.2024] disponibil: https://particip.gov.md/ro/document/stages/concept-in-vederea-elaborarii-programului-national-pentru-prevenirea-si-combaterea-traficului-de-fiinte-umane-pentru-anii-2024-2028/10251

Recomandat
***Anastasia OCERETNÎI**, dr., conf. univ.*

SPECIFICUL MECANISMULUI DE MONITORIZARE A FAMILIILOR ÎN DIFICULTATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA
(studiu realizat la A.O. CONCORDIA. Proiecte Sociale)

Valeria MUNTEANU

CZU: 364.012:316.344.7(478) as.munteanu.valeria2019@gmail.com

The article includes the analysis of the monitoring mechanism of families in difficulty in The Republic of Moldova. The author investigates the specific needs of families in difficulty for implementing tailored and personalized interventions. Furthermore, the research conducted within the master's thesis will contribute to the improvement of the legislative normative framework and social policies that provide adequate support to families in difficulty in promoting social inclusion and protecting their rights.

Republica Moldova se confruntă cu diverse provocări socio-economice, care afectează familiile într-un mod semnificativ iar problemele sociale ale familiilor cu copii în situații de dificultate sunt amplificate de sărăcie, izolare și stigmatizare, acces limitat la serviciile sociale și educaționale, migrație, consum de alcool și lipsa locurilor de muncă, ceea ce contribuie la perpetuarea unui mod deprivat de trai și la amplificarea inegalităților sociale.

Conceptul de monitorizare reprezintă observarea sistematică a acțiunilor care au loc într-un anumit context, constituind procesul de colectare a informațiilor cu referire la toate aspectele care implică acest proces. Monitorizarea familiilor în dificultate contribuie la explicarea modului în care evoluează situația după o intervenție asistențială. Totodată, aplicarea monitorizării oferă dovezi clare privind nucleul protecției sociale, impactul asistenților sociali și rezultatele obținute în sprijinirea eficientă a familiilor în dificultate.

Analizând datele statistice naționale și studiile efectuate în acest domeniu putem menționa cu certitudine, că specificul mecanismului de monitorizare a familiilor în dificultate din Republica Moldova reprezintă o temă actuală de studiu, ce necesită o analiză profundă a tuturor aspectelor pentru a putea scoate în evidență problemele și dificultățile acestora.

În ***scopul*** *analizei specificului mecanismului de monitorizare a familiilor în dificultate din Republica Moldova, în baza studierii din cadrul A.O. CONCORDIA. Proiecte Sociale* a fost aplicată o metodologie complexă de cercetare, care a cuprind următoarele ***metode:*** analiza datelor statistice, interviuri aprofundate cu 6 experți din domeniul asistenței sociale, interviuri aprofundate cu 10 părinți, care se confruntă cu diverse dificultăți din 10 localități diferite, 3 studii de caz cu părinții familiilor în dificultate, studiu de caz instituțional, și o activitate realizată cu familii din cadrul serviciului Sprijin Familial cu tematica: „*Metode de disciplinare pozitivă a copiilor”*.

Familiile în dificultate - ca fenomen social extins la scara națională, este legat în mod direct de rata sărăciei. Analizele statistice denotă, că familiile cu mai mult de doi copii și cele monoparentale sunt cele mai afectate de sărăcie. Totuși, cauzele care determină familia să ajungă într-o situație de vulnerabilă nu se limitează doar la sărăcie, ci derivă și din migrațiune, șomaj, problemele de sănătate, violență în familie etc., or, în aceste circumstanțe anume asistența socială contribuie la asigurarea accesului la alimentație corespunzătoare, la un adăpost, la servicii de sănătate, la educație, pentru persoanele care nu reușesc să se adapteze singure [1, p.56].

În rezultatul cercetării am constatat, că problemele sociale ale familiilor cu copii în situații de dificultate sunt amplificate de riscuri și vulnerabilități specifice, printre care:

- ***insuficiența locurilor de muncă*** - „*Foarte greu e să găsim de lucru în sat, toate locurile sunt ocupate, iar până la raion sunt 40 km și este foarte scump și mult de mers*";
- ***nivel de școlarizare redus*** - „*Am absolvit doar nouă clase, tare multe cunoștințe nu am și tot ce lucrez este cu ziua prin sat*";
- ***condiții de trai deprivate*** - „*Casa se risipește, pereții plini cu mucegai, copii nu au camera lor și suntem nevoiți să stăm toți 5 ghemuiți într-o cameră, din cauza celor 6 credite care le avem împreună cu soțul nu ne putem permite să facem reparație*";
- ***relaționare defectuasă la nivel de comunitate*** - „*Tare-i greu din cauza sărăciei, nu suntem luați în serios de vecini și comunitate, copii sunt închiși și nu au nici prieteni, eu, ca mamă sufăr că nu le pot oferi strictul necesar, deoarece lucrez ocazional*".

Analizând și opinia experții în cadrul interviurilor, am stabilit următoarele constatări, care, în opinia lor, am trebui avute în vedere:

- ***necesitatea de servicii sociale*** - „*În lucrul cu familiile în dificultate nostru avem momente dificile, dar încercăm să facem față situațiilor. Există o lipsă de servicii sociale adecvate și personal calificat (consiliere psihologică, suport legal și asistență socială) la nivel de comunități*";
- ***oportunitatea unei abordări intersectorială*** - „*În lucrul cu familiile în dificultate colaborarea între ONG-uri și autoritățile locale este esențială, pentru a asigura o rețea de suport adecvată și pentru a implementa programe eficiente și de ajutoare*".

Potrivit datelor statistice, în anul 2023, la evidență erau circa 13,2 mii copii aflați în situație de risc, 67,2% dintre aceștia fiind din mediul rural. Din totalul copiilor în situație de risc, 12,1 mii de copii au fost din categoria copii neglijați, 515 de copii au fost supuși violenței, 308 copii aveau părinți/un părinte decedat, 111 copii cu ambii părinți dar refuzau să-și exercite obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copilului, iar restul copiilor aflându-se în alte situații, precum: practicarea vagabondajului, cerșitului, prostituției, copii care au fugit de acasă sau au fost alungați, copii abandonați de părinți [2].

Conform datelor Ministerului Muncii și Protecției Sociale, pe parcursul anului 2023 copiii în vârsta de până la 18 ani au beneficiat de servicii sociale primare, printre care 333 copii au fost beneficiari ai cantinelor de ajutor social și 109 - ai centrelor comunitare de asistență socială. Iar conform pachetului minim de servicii sociale, circa 62,7 mii de copii au beneficiat de sprijin pentru familiile cu copii și circa 2,1 mii de copii - de asistența personală.

În ***concluzie*** menționăm, că fiecare familie în dificultate se confruntă cu diverse nevoi specifice ce necesită implementarea unor intervenții adecvate și personalizate, care în final ***să reușească la prevenirea și gestionarea situațiilor de criză în adaptarea mecanismelor de monitorizare*** care să răspundă nevoilor și familiilor în dificultate contribuind la un mediu mai stabil și mai sănătos în comunitate.

În rezultatul cercetării propunem un șir de **recomandări:**

- Crearea unui sistem integrat de monitorizare centralizat, care să cuprindă colaborarea între diferite organizații în furnizarea serviciilor sociale;
- Susținerea și dezvoltare continuă a personalului implicat în monitorizarea familiilor prin formare continuă și schimb de experiență;
- Promovarea și dezvoltarea serviciilor sociale la nivel de comunitate *(programe extrașcolare, consiliere și terapie familială, centre de zi pentru copii, grupuri de sprijin și advocasy etc.);*
- Încurajarea implicării și participării în procesul de monitorizare și intervenție prin evenimente comunitare și diverse campanii;
- Dezvoltarea de parteneriate și colaborări între organizații guvernamentale și comunitare pentru a promova o abordare integrată și holistică;
- Participarea părinților la programe de educație parentală oferind sfaturi practice pentru îmbunătățirea relațiilor în familie;

Referințe:

1. VARTIC, V. Asistența socială a persoanelor aflate în dificultate. București: Editura Univeristății, 2022. ISBN: 978-606-16-1230-7.
2. Biroul Național de Statistică. Situația copiilor în Republica Moldova în anul 2022. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/situatia-copiilor-in-republica-moldova-in-anul-2022-9578_60434.html [accesat pe 12.06.2024].

Recomandat
***Stela MILICENCO**, dr., conf. univ.*

RELAŢII INTERNAŢIONALE, ŞTIINŢE POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE

DILEMA EXTINDERII UNIUNII EUROPENE: TENDINŢE ŞI LIMITE

Antonela ANTON

CZU: 327:061.1UE:341.217(4) antonella.ant17@gmail.com

This article presents the results of research of scientific and political materials related to the process of enlargement of the European Union from 1951 until actuality. This work includes the description of theoretical aspects and all previous expansions. Furthermore, the article includes all of the dilemmas of the enlargement of European Union, that we found out about, and the european course of the political situation in the Republic of Moldova, including the most recent opinion poll, regarding the opinion towards the EU.

Tema extinderii Uniunii Europene rămâne a fi importantă din mai multe puncte ale vederii: acceptarea noilor state în cadrul UE, capacitatea de absorbție a UE, implicații geopolitice etc. În prezent, subiectul extinderii Uniunii Europene devine și mai important pentru Republica Moldova în condițiile în care, țara a dobândit statutul de stat candidat și a inițiat procesul de negocieri pentru aderare la UE. Respectiv, este nevoie de analiza provocărilor extinderii Uniunii Europene ce ar permite pregătirea pentru o ulterioară aderare și o consolidare coerentă a politicilor interne.

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și eforturile de a stabili o pace durabilă au subliniat necesitatea unei schimbări în relațiile interstatale în Europa. Iar în acest scop, Uniunea Europeană s-a dezvoltat ca un organism pentru prosperitate și stabilitate politică și economică.

În cercetările științifice, analiștii s-au evidențiat rezonabil. În arealul occidental, cercetători au abordat problematica în diferite monografii, articole și ghiduri, fiind că dilema extinderii Uniunii Europene întâlnește schimbări constante. Cercetătorii precum Carsten C., Muehlbauer J., Patrick V., au analizat dinamica relațiilor internaționale în contextul extinderii Uniunii Europene, precum și neajunsurile instituționale ale acesteia. Totodată, Volodkin A ., Orlova I.M., Tsvetkova I., cercetătorii Federației Ruse, s-au axat pe problemele vitale ca dilema extinderii Uniunii Europene, precum și capacitatea acesteia de absorbție a teritoriului, și pe lângă toate aspectele atinse, analizează și relațiile Uniunii Europene cu Federația Rusă, chiar și în contextul integrării europene a țărilor post-sovietice. Dacă sesizăm lucrările autorilor români, și anume Bărbulescu I. G ., Delureanu Ș., Popa C., Vijulie I., observăm că aceștia se axează pe studierea politicilor de extindere a Uniunii Europene, și anume,

istoria construirii Uniunii Europene, precum și formarea ideii europene de bază De asemenea, am reușit să studiem numeroase surse și monografii din Republica Moldova, a căror autori Bogdan A., Morari C., Vasilescu G., Solomon C., s-au bazat pe evidențierea procesului de extindere în sine și gestionarea relațiilor externe a Uniunii Europene, precum și dezvoltarea industrială și economică a statelor care au un parcurs european semnificativ.

La general vorbind, fiecare extindere diferă de cealaltă semnificativ, în măsura în care, în prima etapă a fost trecerea de la statele fondatoare în număr de șase (Franța, Germania, Italia, Luxembourg, Olanda și Belgia) în 1951, la cele nouă, care erau deja Marea Britanie, Irlanda și Danemarca (1973). Apoi, următoarea extindere a vizat doar devenirea Greciei ca membru în 1981, iar peste cinci ani, în 1986, Portugalia și Spania s-au alăturat Uniunii Europene. Următoarea extindere se diferențiază de celelalte, căci până la aceasta, statele aderau la CE, iar în 1995, Austria, Finlanda și Suedia au aderat la UE. Deja în secolul XXI, am urmărit cel mai mare val de extindere, în cadrul căruia, s-au alăturat Republica Cehă, Cipru, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia și Slovenia (2004), Bulgaria și România (2007), și în final, Croația (2013) [1, p. 25].

Analizând extinderile trecute ale Uniunii Europene și perspectivele statelor candidate de aderare la Uniune, am stabilit mai multe dileme ale procesului propriu-zis. Esențială am regăsit problema *capacității de absorbție a UE*, pentru noile state membre, întrucât ultimele extinderi au mărit numărul statelor membre de la 15 la 27, ceea ce a generat îngrijorări și mai multe dificultăți în funcționarea instituțională a Uniunii, în coeziunea internă, precum și în elaborarea coerentă a politicilor. Totodată, extinderea Uniunii Europene a statelor cu economia slabă și pregătirea instituțională insuficientă poate genera dificultăți economice și sociale, precum și tensiuni în cadrul întregii Uniuni [2, p. 175-179].

Ulterior, am sesizat și *problema respingerii populare* în cadrul extinderii Uniunii Europene, analizând atât cazul Norvegiei, cât și cel al României în procesul de aderare la UE. De asemenea, menționăm actuală *problema opoziției statelor membre*, când la începutul mileniului, Franța și Olanda au votat împotriva Constituției Europene, ceea ce însemna un dezacord față de extinderile ulterioare ale Uniunii. O altă problemă, pe care am reușit să o identificăm este *stabilitatea geopolitică*. Analizând perspectivele de extindere a statelor candidate din Balcanii de Vest și vecinătatea de Est, sesizăm îngrijorările Uniunii Europene cu privire la consecințele geopolitice grave în urma integrării unui stat total nepregătit din punct de vedere economic și geografic, fiind influențat de conflicte teritoriale, care pot afecta stabilitatea regională.

În contextul în care, din motive esențiale, situația Republicii Moldova ca stat candidat la UE, este foarte importantă pentru populația acesteia, am reușit să analizăm parcursul european al statului, reușitele și dificultățile întâlnite în procesul de aliniere la principiile europene. De la declararea independenței sale în 1991, Republica Moldova și-a îndreptat obiectivele către Europa, schimbându-și valorile statale în concordanță cu standardele europene. Parcursul european al Republicii Moldova a

fost marcat de o multitudine de etape, în contextul cărora, instituțiile statale au evoluat semnificativ, alimentând discuții despre oportunitățile și provocările statului cu privire la perspectiva de aderare la Uniunea Europeană.

La etapa actuală, Republica Moldova se află într-un moment crucial al dezvoltării sale, având oportunități și realizări semnificative în calea sa către integrare. Putem deduce că principala oportunitate a Republicii Moldova în acest proces a fost conflictul ucrainean escaladat în februarie 2022, acesta a avut un impact semnificativ asupra procesului de aderare la Uniunea Europeană pentru țările din regiune și asupra situației economice a RM [3, p. 65-78] .

Ulterior, Moldova și-a depus eforturile pentru actualizarea reformei privind consolidarea democrației și statului de drept, deține oportunități de dezvoltare a reformei administrației publice, a reușit să implice treptat societatea civilă în luarea deciziilor, au fost adoptate strategii privind dezvoltarea societății civile și calitatea consultării publice [4, p. 3-4]. Totodată, urmărim progrese semnificative în opinia populației referitor la UE.

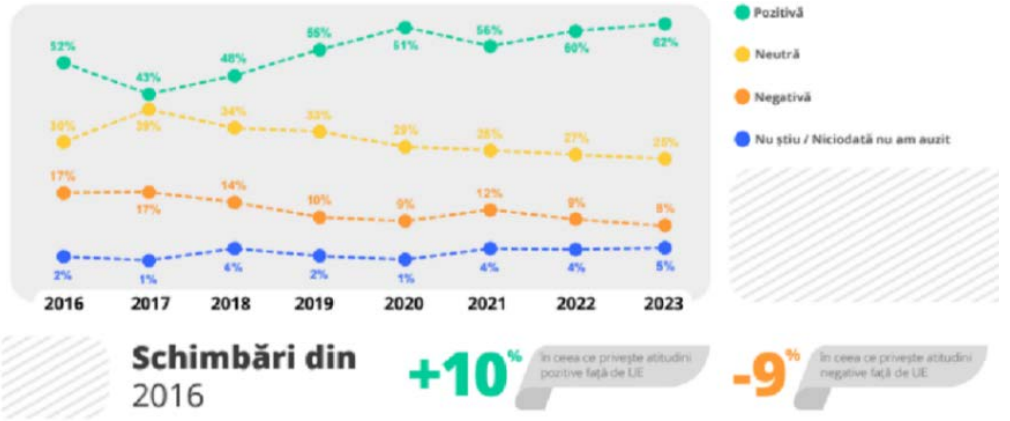

Fig. 1.1. Sondaj de opinie anual 2023 – Republica Moldova: Percepția privind Uniunea Europeană

Prin urmare, dilema extinderii Uniunii Europene este o problemă complexă, prezentă în prim-planul discuțiilor în cadrul UE de-a lungul anilor. În măsură ce UE trece toate complexitățile existente, este esențial ca statele candidate să se alinieze principiilor democrației și a solidarității în concordanță cu standardele europene. De asemenea, Republica Moldova face pași importanți în direcția integrării europene, demonstrând angajament prin dezvoltarea politicii interne, iar în ciuda problemelor persistente, sprijinul continuu al Uniunii Europene este vital pentru progresul său.

Referințe:

1. BĂRBULESCU, I. G. Uniunea Europeană: politicile extinderii. București: Tritonic, 2006, p. 25.

2. SOLOMON, C., CRISTINEL, G. Aderarea României la Uniunea Europeană. În: Moldoscopie, Nr.3 (LXXIV), 2016. Chișinău: CEP USM. p 175-179.
3. CEBOTARI, S. Impactul războiului ruso-ucrainean asupra Relațiilor Internaționale. În Moldoscopie, 2022, Vol. 96. Chișinău: CEP USM. p 65-78.
4. European Commision. Republic of Moldova 2023 Report. Brussels: Commission Staff Working.Document, 2023. [accesat la 22.04.2024]. Disponibil : https://neighbourhoodenlargement.ec.europa.eu/document/download/d8ef3ca9-2191-46e7-b9b8-946363f6db91_en?filename=SWD_2023_698%20Moldova%20report.pdf .

Recomandat
***Cristina MORARI**, dr., lector univ.*

СПОРТИВНАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ «МЯГКОЙ СИЛЫ» РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Evghenii CARBUNI

CZU: 327:796(478) carbunievghenii@gmail.com

The work examines sports diplomacy as a tool of state policy aimed at achieving international goals through sports. It considers historical and contemporary examples, analyzes the application of sports diplomacy in the Republic of Moldova, and offers recommendations for enhancing the role of sports in strengthening international relations and improving the country's image.

Спортивная дипломатия - это деятельность государства, специализированных органов, организаций или даже отдельных лиц направленная на достижение определенных целей политического, экономического, социального или другого характера с помощью спорта и соприкасающихся с ним сфер [1, с.94]. Она является новой, но быстро развивающейся дисциплиной, объединяющей элементы публичной и культурной дипломатии с уникальными инструментами и сферами влияния. Основная концепция – мягкая сила, предложенная Джозефом Наем, позволяющая влиять на мировую арену через привлекательность своей культуры и спорта [2].

Спортивную дипломатию можно использовать в целях пропаганды, как платформу для неформальных переговоров в демонстрационных целях , как элемент протеста, бойкота , санкции или любой другого негативного жеста по отношению у определённому актору, в целях урегулирования определённых общественных и социальных кризисов, с целью национального сплочения, и для формирования имиджа государства а спорт сам по себе является одной из сильнейших форм патриотизма, что обязательно нужно учитывать и использовать [3, с. 12-30]. Среди основных инструментов, используя которые можно реализовать поставленные цели, необходимо выделить спортсменов и спортивные организации (спортивные клубы), спортивные мероприятия, спортивные форумы и конференции, спортивные достижения и спортивные санкции.

Спортивная дипломатия как область исследования появилась лишь в конце XX века, но как феномен можно проследить ещё с античных времён, но исследование данного феномена начались лишь в конце XX века в странах запада. Ещё в античной Греции была традиция «олимпийского перемирия», другими примерами являются Олимпийские игры в Германии 1936, ЧМ мира по футболу в Италии 1934, Пинг-понг дипломатия между КНР и США в 70-ых, Крикетная дипломатия между Индией и Пакистаном, но одним из самых ярких на современном этапе является Чемпионат Мира 2022 года по футболу в Катаре. По

подсчётам ФИФА 5 миллиардов человек приняли участие в чемпионате мира по футболу FIFA 2022 в Катаре, следя за контентом турнира на различных платформах и устройствах во всем медиа пространстве. Только за финальным матчем наблюдало почти 90 тысяч человек на трибунах стадиона и 1,5 миллиарда зрителей через интернет и телевидение, что в совокупности делает этот чемпионат самым просматриваемым спортивным событием в истории. Катар помимо ЧМ мира по футболу продвигал свою спортивную дипломатию через чемпионаты мира по дзюдо, боксу, велоспорту и т.д. Помимо этого Катар активно внедряет в свою спортивную структуру спортсменов не Катарского происхождения, чтобы они своими результатами продвигали имидж страны. Чемпионат мира положительно повлиял на имидж государства, туризм, изменение стереотипов о государстве, продвижение культуры, взаимосвязь между стран региона и общее развитие государства, что и является одним из приоритетов государственной программы «Qatar 2030», где спорт играет огромное значение [5].

Республика Молдова также обладает подобными программами, так отдельного акцентированных на спорт, как Национальная стратегия развития спорта «Sport 2030», так и в контексте общегосударственного развития Молдовы, такие как «Moldova Europeana 2030». Среди примеров реализации спортивной дипломатии можно выделить продвижение имиджа через чемпионства молдавских спортсменов. Как платформа для переговоров, например, в В. Филат в 2010-11 годах неоднократно встречался с лидером Приднестровского региона И. Смирновым именно на футбольных матчах или Визит Игоря Додона на ЧМ по футболу 2018 года в России. Приднестровская команда “Шериф” привлекла внимание мировых СМИ, победив “Реал Мадрид” в Лиге Чемпионов. Это продемонстрировало спортивный потенциал региона и страны в целом, а также повысило в десятки раз заинтересованность регионом. Также в Молдове регулярно проводятся спортивные соревнования между министерствами, посольствами, НПО и другими организациями, что укрепляет отношения между участвующими структурами.

Спортивная дипломатия может эффективно дополнять классические типы дипломатии, расширяя возможности государства с минимальными ресурсами. На основе вышесказанного, считаем возможным предложить некоторые рекомендации по повышению потенциала и общего развития спортивной дипломатии в Республике Молдова: Организовать спортивные мероприятия международного уровня. Это создаст новый имидж страны и привлечет новую аудиторию с меньшими финансовыми затратами. Особенно акцент можно сделать на неклассические направления, например, в киберспорт (как это удачно реализует Румыния); Представители власти должны активно посещать крупные спортивные мероприятия для поддержки спортсменов и проведения неформальных переговоров; Повышать узнаваемость спортсменов через награждения, публичные мероприятия, освещение в СМИ и встречи с молодежью, создавая национальных героев и укрепляя патриотизм; Перераспределить ресурсы для успешно-

го участия в международных соревнованиях, например, увеличить финансирование тренеров для олимпийцев; Включить спортивную дипломатию в образовательные программы или проведение курсов; Использовать спортивные события для улучшения дипломатических отношений, приглашая иностранные делегации на крупные мероприятия в Молдове; Инструктировать спортсменов для правильного продвижения культуры и ценностей Молдовы на международной арене. Среди рекомендации общего характера стоит упомянуть развитие национальных спортивных событий и инициатив; укрепление сотрудничества с международными спортивными организациями; привлечение инвестиций в спортивную инфраструктуру; пропаганда спорта и здорового образа жизни; развитие спорта для социально-уязвимых слоёв населения. Спортивная дипломатия является мощным инструментом для продвижения интересов страны на международной арене, и Республика Молдова имеет все возможности для успешного использования этого потенциала в своих интересах. Даже при частичной реализации предложенных рекомендаций потенциал молдавской внешней политики и образ страны в целом поднимется на новый уровень.

Библиография:

1. MURRAY S. Sports Diplomacy: Origins, Theory and Practice. Routledge, 2019. 274 p.
2. NAY J. Soft Power: The Means To Success In World Politics. New York: Public Affairs, 2005. 191 p.
3. БОГОЛЮБОВА Н. Геополитика спорта и основы спортивной дипломатии: учебное пособие для вузов. Москва: Издательство Юрайт, 2024. с. 282 с
4. One Month On: 5 billion engaged with the FIFA World Cup Qatar 2022™. https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/one-month-on-5-billion-engaged-with-the-fifa-world-cup-qatar-2022-tm
5. OLECH A., REPETOWICZ W., BANASIAK M., RAJKIEWICZ M. Qatar Geopolitics and The World Cup. Warszawa, Institute of New Europe., 2022. 40 p.

Recomandat
***Constantin SOLOMON**, dr. hab., prof. univ.*

PUBLIC AND MILITARY DIPLOMACY IN FOREIGN AFFAIRS: CASE STUDY REPUBLIC OF MOLDOVA

Tamara CLIPCĂ

CZU: 327:355.1(478):061.1UE tamaraclipca@gmail.com

This thesis investigates the role and effectiveness of public and military diplomacy in shaping Moldova's foreign policy and international relations. It highlights Moldova's strategic use of military diplomacy to enhance regional security and its aspirations towards European integration. Through a comprehensive analysis of diplomatic strategies and military engagements, the study provides insights into Moldova's efforts to navigate its complex geopolitical landscape, leveraging military training exchanges and bilateral agreements to strengthen its international standing. The findings underscore the importance of military diplomacy as a tool for achieving broader foreign policy goals and regional stability.

Această teză explorează rolul critic al diplomației publice și militare în conturarea politicii externe și a poziționării internaționale a Republicii Moldova. Cu aspirații către integrarea europeană și o nevoie de securitate regională în contextul unor dinamici geopolitice complexe, strategiile diplomatice ale Moldovei sunt examinate pentru a înțelege cum aceste forme de diplomație influențează poziția sa internațională și suveranitatea.

Studiul începe cu o revizuire a literaturii existente privind diplomația publică și militară, subliniind diverse cadre teoretice și perspective istoriografice. Contribuțiile unor savanți importanți, precum Fiona Hill și Alexander Vershbow, sunt discutate, evidențiind lacunele în înțelegerea actuală a diplomației statelor mici, în special în contextul Moldovei. Metodologic, teza folosește metode atât calitative, cât și cantitative, incluzând analiza de conținut a tratatelor și documentelor oficiale, studii de caz și interviuri cu experți, permițând o examinare cuprinzătoare a strategiilor diplomatice ale Moldovei și a rezultatelor acestora.

Implicațiile strategice ale programelor de instruire militară și schimburilor, în special în Europa și Asia, sunt explorate în detaliu. Aceste programe servesc ca descurajare împotriva potențialilor agresori și contribuie la integrarea securității pe continent. De exemplu, participarea Moldovei la misiuni internaționale de menținere a păcii sub mandate ONU, precum în Kosovo și Liban, demonstrează angajamentul său față de pacea și securitatea globală. În plus, angajamentele militare bilaterale cu România și Ucraina sunt cruciale pentru consolidarea capacității militare a Moldovei și pentru a demonstra angajamentul său față de alianțele de securitate regională.

În ciuda neutralității declarate constituțional, Moldova folosește diplomația militară pentru a îmbunătăți măsurile de consolidare a încrederii cu țările vecine. Această poziție este vitală într-o regiune adesea caracterizată de tensiuni și conflicte, oferind

o platformă pentru Moldova de a se angaja în dialoguri menite să reducă amenințările de securitate regională. În plus, reformele de apărare ale Moldovei și cooperarea cu NATO prin Planul Individual de Acțiune Partenerială (IPAP) și programul Parteneriat pentru Pace (PfP) reflectă o abordare nuanțată a diplomației militare. Aceste inițiative nu sunt orientate către aderare, ci către consolidarea capacităților de apărare și promovarea interoperabilității cu forțele NATO. Participarea la inițiative regionale, cum ar fi Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP), permite Moldovei să se angajeze în dialoguri multilaterale de securitate și măsuri de apărare cooperativă.

Eforturile Moldovei către integrarea europeană sunt esențiale pentru viitoarea sa securitate și politică externă. Semnarea Acordului de Asociere cu UE în 2014 a marcat un reper semnificativ, vizând alinierea politicilor Moldovei mai strâns cu standardele UE și aprofundarea integrării politice și economice. Comisia Europeană a notat, „Acordul de Asociere stabilește un nou cadru legal pentru o asociere politică mai profundă și o integrare economică între Moldova și UE" (Comisia Europeană, 2014). Prin alinierea cu standardele UE, Moldova caută să-și îmbunătățească infrastructura de securitate și stabilitatea regională. Totuși, Moldova se confruntă cu provocări precum tensiunile geopolitice cu Rusia și instabilitatea politică internă, care complică angajamentele sale diplomatice și limitează eficiența diplomației sale publice și militare. Vulnerabilitățile economice constrâng în continuare resursele disponibile pentru aceste inițiative, afectând amploarea și impactul acestora.

În ciuda acestor provocări, utilizarea strategică a diplomației publice și militare de către Moldova are potențialul de a transforma poziția sa internațională. Abordarea instabilității politice interne și promovarea creșterii economice pot crea o bază mai stabilă pentru eforturile sale diplomatice. Participarea sporită la inițiativele UE și NATO poate consolida capacitățile de apărare și infrastructura de securitate a Moldovei. În plus, investirea în inițiative de diplomație publică care promovează legăturile culturale și economice ale Moldovei cu Europa poate spori vizibilitatea sa internațională și poate atrage investiții străine.

Teza subliniază rolul critic al diplomației publice și militare în conturarea politicii externe și a dinamicii securității regionale a Moldovei. Prin utilizarea strategică a acestor instrumente diplomatice, Moldova își poate consolida poziția internațională, își poate afirma suveranitatea și își poate atinge obiectivele de politică externă în contextul unor dinamici regionale complexe. Diplomația publică și militară sunt esențiale pentru politica externă a Moldovei, îmbunătățind securitatea și poziționarea sa internațională. Echilibrarea legăturilor dintre CSI și aspirațiile către UE/NATO este vitală strategic. Evaluarea continuă și adaptarea strategiilor diplomatice sunt esențiale pentru a aborda provocările emergente și a valorifica noile oportunități.

Teza oferă mai multe recomandări politice pentru a îmbunătăți diplomația publică și militară a Moldovei:

1. Consolidarea eforturilor de integrare în UE: Angajamentul continuu față de implementarea prevederilor Acordului de Asociere cu UE va fi crucial. Acest lucru

implică alinierea politicilor interne cu standardele UE și participarea activă la programele UE pentru a favoriza legături economice și politice mai profunde.
2. Îmbunătățirea cooperării militare: Creșterea participării la inițiativele NATO și extinderea acordurilor militare bilaterale cu statele membre ale UE pot consolida capacitățile de apărare și infrastructura de securitate ale Moldovei. Exercițiile militare comune și programele de instruire pot îmbunătăți pregătirea operațională a forțelor armate ale Moldovei.
3. Valorificarea diplomației publice: Moldova ar trebui să investească în inițiative de diplomație publică care să promoveze legăturile sale culturale și economice cu Europa. Îmbunătățirea vizibilității patrimoniului cultural, potențialului economic și importanței strategice ale Moldovei în forurile internaționale și în mass-media este esențială.
4. Abordarea provocărilor interne: Abordarea instabilității politice interne și a vulnerabilităților economice va oferi o bază mai puternică pentru eforturile diplomatice ale Moldovei. Asigurarea stabilității politice, promovarea creșterii economice și implementarea reformelor eficiente de guvernare sunt critice pentru susținerea inițiativelor diplomatice robuste.

Această teză oferă o examinare detaliată a utilizării de către Moldova a diplomației publice și militare, contribuind semnificativ la discursul academic privind diplomația statelor mici și implicațiile sale mai ample pentru securitatea regională și relațiile internaționale. Prin examinarea utilizării strategice de către Moldova a acestor instrumente diplomatice, studiul arată modurile nuanțate în care Moldova folosește aceste canale pentru a influența politica regională și procesele de integrare. Cercetarea subliniază exemple specifice în care inițiativele diplomatice ale Moldovei au avut rezultate tangibile, îmbogățind astfel discursul teoretic privind diplomația statelor mici și oferind implicații practice pentru factorii de decizie politică din Moldova și contexte similare.

Prin angajamentul strategic, devotamentul față de parteneriate internaționale și concentrarea pe stabilitatea internă, Moldova poate continua să își folosească instrumentele diplomatice pentru a-și atinge obiectivele de politică externă și a-și consolida poziția internațională. Pe măsură ce dinamica geopolitică din Europa de Est evoluează, capacitatea Moldovei de a se adapta și de a manevra strategic va fi crucială în modelarea succeselor sale diplomatice viitoare. Acest studiu subliniază importanța evaluării și adaptării continue a strategiilor diplomatice pentru a aborda provocările emergente și a valorifica noile oportunități în arena internațională.

Referințe:

1. European Commission. „EU-Moldova Association Agreement.” European Commission - Trade, 2014. https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/december/tradoc_155173.pdf.
2. Hill, Fiona. „The Future of European Security.” Foreign Affairs, 2018.
3. Vershbow, Alexander R. „NATO’s Role in the Geopolitical South.” Brookings Institution Press, 2019.

4. Hocking, Brian, and Smith, Michael. „Small states in Eastern Europe often navigate a complex geopolitical environment where their diplomatic actions are influenced by larger powers." The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations, edited by Jan Melissen, Palgrave Macmillan, 2005, pp. 28-42.
5. Keohane, Robert O. „Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics." International Organization, vol. 23, no. 2, Spring 1969, pp. 291-310.
6. Nye, Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. PublicAffairs, 2004.
7. Yanow, Dvora, and Schwartz-Shea, Peregrine. Interpretation and Method: Empirical Research Methods and the Interpretive Turn. 2nd ed., Routledge, 2014.
8. George, Alexander L., and Bennett, Andrew. Case Studies and Theory Development in the Social Sciences. MIT Press, 2005.
9. Mearsheimer, John J. The Tragedy of Great Power Politics. New York: W.W. Norton & Company, 2001.
10. Waltz, Kenneth. Theory of International Politics. Addison-Wesley Publishing Company, 1979.
11. Slaughter, Anne-Marie. A New World Order. Princeton University Press, 2004.
12. Popescu, Nicu, and Wilson, Andrew. The Limits of Enlargement-lite: European and Russian Power in the Troubled Neighbourhood. London: Centre for European Policy Studies, 2009.
13. Moldovan Ministry of Foreign Affairs and European Integration. Public Diplomacy Strategy of Moldova. MFAEI, 2018. https://mfa.gov.md/en/content/public-diplomacy-strategy.
14. Organization for Security and Co-operation in Europe. Helsinki Final Act. Helsinki: OSCE, 1975. https://www.osce.org/helsinki-final-act.
15. NATO. „Partnership for Peace (PfP) Program." NATO, 2020. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm.
16. United Nations. „Troop and Police Contributors." United Nations Peacekeeping, 2024. https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors.

Recomandat
***Vladimir STERPU**, dr., conf. univ.*

THE OSCE MECHANISMS IN ESTABLISHING INTERNATIONAL SECURITY IN EASTERN EUROPE: THE CASE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Loredana LAVRINENCO

CZU: 327.57(4-11):323(478) lavrinenco2003@gmail.com

Articolul bazat pe tema tezei de licență, intitulat ,,Mecanismele OSCE în stabilirea securității internaționale în Europa de Est: cazul Republicii Moldova” a apărut ca una dintre temele de cercetare științifică relevante, având în vedere evaluarea acesteia în etapa contemporană. Tema propusă este argumentată pe o analiză aprofundată a implicării mecanismelor OSCE în Europa de Est, precum și a cooperării cu Republica Moldova în conflictul transnistrean.

First of all, the article aims at analyzing the theoretical and conceptual bases of the OSCE's work in formulating mechanisms for maintaining European security, applied to the assessment of their effectiveness at the regional level, as well as their impact on the Republic of Moldova. The proposed study provides a new perspective on how Moldova can enhance and develop this cooperation, taking into account current trends and perspectives. Moreover, the analysis conducted can be useful both for the government of the Republic of Moldova and for other states seeking to improve their capacity-building measures through cooperation with OSCE.

In the first Chapter, is presenting the relevance of the topic through the influence of historiographical approach and theoretical-conceptual bases, which underlined a significant amount of political researchers analyzing and exposing their thought upon the research topic. It was took into consideration the authors from different regions, like the Western scholars: Paul Dunay [1], Martin Rusell [2], Sigler Mark [3], Venturi Bernardo [4], Walter Kemp [5], which demonstrated the relevance of OSCE in 21st century and how the implemented projects help to maintain the security concept and their use for crisis management. The Eastern researchers point out two main ideas, the majority support the impact of policies in states with regional conflicts, whereas others mention the failures of its activity. An importance plays the scholars of Moldova State University, like Teosa Valentina [6], Solomon Constantin [7], who explores the importance of OSCE projects in post-soviet states which maintains a continuity of western implication and interest in the Republic of Moldova.

Chapter II focuses on the analysis of the political role and judicial fundamentals of OSCE representation, as well as the comparison of its activity in some countries of Eastern Europe, like Georgia and Ukraine. Through the analysis we discovered numerous opportunities to work with the OSCE in order to monitor regional conflicts.

The main objective of OSCE initiatives in the region is to support democratic reforms, including good governance, rule of law and human rights, etc. [8, 128]. However, the outcomes vary from country to country, primarily due to the internal political and economic dynamics of each state as opposed to the OSCE's efforts alone.

The Chapter III is based on the detailed evolution of OSCE mechanisms and its impact on the Republic of Moldova's society. The development of OSCE operations in the Republic of Moldova showed their dedication and interest in the nation's geo-political position, as well as their observation of national governments' failure to carry out their duties and collaborate in their best interests. The OSCE has a major role in helping Moldova deal with its current security issues. The results of its implication can be seen after the cooperation, which has been especially evident in the resolution of the Transnistrian conflict, which emerged shortly after Moldova joined the international organization. Therefore, the main directions of activity of the OSCE Mission to Moldova [9, 1] are:

1. Conflict prevention and resolution;
2. The rule of law;
3. Tolerance and non-discrimination;
4. Issues of national minorities;
5. Human rights;
6. Confidence building measures.

Through the OSCE, countries with a frozen conflict or territorial dispute benefit from support and mediation in the management of the dispute, this later serves to strengthen the domestic as well as foreign policy of the states. Due to the implemented projects by the OSCE the security on international level is preserved. To evaluate the efficiency of OSCE, we came to the conclusion that:

1. It provides a normative framework that goes beyond traditional security objectives.
2. It encompasses broadly recognized political norms and principles essential for maintaining long-lasting peaceful order in Europe.
3. It emphasizes collaboration across different levels of governance. However an exception can be Belarus, where OSCE demonstrated a lack of effective mechanisms to exert influence over authoritarian regimes.
4. It fosters a sense of common identity among European nations.
5. It actively supports democratic processes and institutions.
6. The OSCE advocates for human rights protection.
7. OSCE is the bridge between the dialogue of West and East.

A potential future prospect of the OSCE is that it may decline due to the increasing influence of Western organizations and it could become mainly a formal link between Russia, a few Caucasian republics, and a unified Western and Central Europe. This might reduce the likelihood of developing a common European identity under the OSCE, making it harder for the organization to uphold consistent standards and values.

Bibliography

1. DUNAY, P. History and background of the CSCE/OSCE. In: European Union Institute for Security Studies (EUISS), 2006, 30p.

2. RUSELL, M. The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE): A pillar of the European security order, 2021, 12p.
3. SIGLER, M. OSCE and European Security. In: Revista CIDOB d’Afers Internacionals, No. 38/39, La seguridad Europea: dialogos para el siglo XXI: Prólogo de Javier Solana, 1997, 59-66p.
4. VENTURI, B. Civil society organizations and conflict resolution: Moldova-Transnistria. In: International Journal on World Peace, Vol. 28, No. 2 (JUNE 2011), 7-34 p.
5. WALTER, A. K. Quiet Diplomacy in Action: The OSCE High Commissioner on National Minorities, Hague, 2001, 334 p.
6. TEOSA, V. Ţările post-sovietice între UE şi Federaţia Rusă – analiza circumstanţelor specifice şi tendinţelor politice, conferinţa ştiinţifică internaţională (2016 ; Chişinău). =’’Post-soviet states between Russia and the EU: analysing special circumstances and political tendencies’’: Conferinţa ştiinţifică internaţională, 27 September, 2016 / coord.: Teosa Valentina [et al.]. –Chişinău : CEP USM, 2016. – 534 p.
7. SOLOMON, C. Conflictul Treansnistrean şi rolul Uniunii Europene şi SUA în soluţionarea acestuia’’. Chisinau, USM, 2009, 4p.
8. DOROSH, L., SHCHUKINA, R. Commonalities and differences in the functioning of the OSCE special missions in Ukraine and Georgia: Institutional and procedural dimensions, 2017, p. 128.
9. MC.DOC/1/12, Organization for Security and Co-operation in Europe, Ministerial Council. Statement on the negotiations on the Transdniestrian settlement process in the ‘’5+2’’ format. Dublin, 7 December 2012, p. 1. [Accessed on 17.06.2024] Available: https://gov.md/sites/default/files/2012_dublin_ms_on_the_negotiations_on_the_transdnestrian_settlement_in_52_format_eng.pdf

Recomandat
***Valentina TEOSA**, dr. hab., prof. univ.*

CONTROLUL INTEGRITĂȚII ASIGURAT DE AUTORITATEA NAȚIONALĂ DE INTEGRITATE

Victoria MARIN

CZU: 351.08:316.614:351.9 Iammarinv@gmail.com

The integrity control is implemented with the aim of verifying and monitoring the compliance of the public administration with the rules and integrity measures established by the law, thus within this control, integrity inspectors are active with control attributions who have the right to apply legal effects of integrity violations in the public sector. This integrity control is a mechanism for verifying compliance with integrity in public administration, taking into account a series of rules and measures with the aim of preventing illicit enrichment and improper use of power in public activity. In general, the control activity informs the state and citizens about the economic activity of public agents, in order to prevent corruption actions that frequently take place in public institutions.

Integritatea înglobează un șir de principii precum, transparență, responsabilitate, competență, profesionalism, comportament etic și cinstit pe care trebuie să le întrunească un funcționar public. În contextul provocărilor actuale din Republica Moldova, se pune foarte mult accent pe promovarea integrității în administrația publică, cu scopul de a combate corupția și de a face activitatea publică un mediu transparent și de încredere pentru cetățeni. La capitolul de respectare și promovare a integrității, responsabilă este desemnată Autoritatea Națională de Integritate, instituită prin Legea 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de integritate, cu atribuții de desfășurare a controlului de integritate privind – declararea averii și intereselor personale, respectarea regimului juridic al incompatibilităților și al restricțiilor și al conflictului de interese [1, art.5]. Controlul desfășurat de Autoritatea Națională de Integritate joacă un rol important în identificarea și sancționarea cazurilor de corupție din administrația publică, contribuind la îmbunătățirea climatului de integritate prin care impune activității publice reguli de respectare a cerințelor legislative în scopul satisfacerii interesului național.

Textul principal al tezei este structurat în trei capitole, astfel: Capitolul I – **„Aspecte teoretice privind controlul integrității”** structurat în două subcapitole, definește noțiuni și tipuri de control de integritate desfășurate în cadrul administrației publice, cum acesta are loc de către cine este desfășurat și care este scopul și rolul controlului [2, p. 49] și tot odată pune accent pe importanța integrității profesionale a agenților publici în responsabilitatea și profesionalismul executării atribuțiilor de lucru.

Capitolul II – **„Asigurarea controlului de integritate în contextul noilor provocări în administrația publică”** structurat în trei subcapitole relatează despre reglementările legale privind desfășurarea controlului de integritate de către Autorita-

tea Națională de Integritate, unde este specificat atât cadrul normativ național cât și internațional în vederea organizării formelor de control ce ține de declararea averii și intereselor personale și regimul incompatibilităților și al conflictelor de interese, de asemenea este caracterizat în parte rolul mecanismului de control al agenților publici prin respectarea regimului juridic al incompatibilităților și rolul controlului declarării averilor și intereselor personale ale funcționarilor publici [3].

Capitolul III – **„Studiu de caz: Rolul Autorității Naționale de Integritate în promovarea integrității prin realizarea controlului de integritate”** structurat în doua subcapitole redă actualitatea activității Naționale de Integritate de colaborare cu instituțiile publice din țară și internaționale [4] în vederea realizării formelor de control prin schimbul de informații în identificarea incidentelor de integritate, dar și de implementare a recomandărilor realizate de rapoartele de studii ale Consiliului Europei în vederea promovării integrității și organizarea eficientă a măsurilor de control de integritate. De asemenea Autoritatea Națională joacă un rol important în promovarea integrității prin urmărirea gradului de responsabilitate a funcționarilor publici prin monitorizarea controlului de integritate ca modalitate de prevenire a corupției, însă pe lângă organizarea controlului de integritate autoritatea organizează în colaborarea cu alte instituții publice naționale și internaționale cursuri de informare și treninguri pentru funcționarii publici pentru a face cunoscut domeniul de integritate și de a se asigura că agenții publici vor executa atribuțiile de lucru în mod responsabil, profesional și integru.

Conform raportului de activitate al Autorității Naționale de Integritate, autoritatea a organizat numeroase sesiuni de instruire în intervalul de timp 2018-2023 pentru combaterea încălcării regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor, însă conform datelor prezentate rezultă că aleșii locali și conducătorii organizațiilor publice continuă să încalce regimul juridic al conflictelor de interese, în special prin angajarea persoanelor apropiate în funcțiile din cadrul entităților publice pe care le conduc. Pentru încălcarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor, legiuitorul a prevăzut sancțiuni contravenționale. Iar, în funcție de gradul de vinovăție al subiectului declarării, de natura abaterii, de numărul și durata abaterilor, de comiterea unor abateri similare anterior, de prejudiciul adus interesului public și de funcția publică deținută, inspectorii de integritate pot solicita încetarea funcției sau a mandatului și aplica în privința subiectului declarării interdicția de a ocupa funcții sau mandate pe o perioadă de 3 ani [5, p.8].

În concluzie, controlul de integritate este reglementat atât la nivel național cât și internațional, astfel cadrul normativ contribuie la prevenirea corupției și la promovarea climatului de integritate în administrația publică, de asemenea cadrul normativ oferă Autorității Naționale de Integritate independență și autonomie în desfășurarea controlului privind declarațiile de avere, respectarea regimului juridic al incompatibilităților și restricțiilor și soluționarea conflictelor de interese. Prin urmare în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, Autoritatea Internațională de Integritate

împreună cu instituțiile publice naționale și internaționale continuă să perfecționeze și să eficientizeze activitatea Autorității Naționale de Integritate în ajustarea și organizarea formelor de control, contribuind la promovarea integrității prin recomandări și practici internaționale, în primul rând de a asigura transparența în ce privește gradul de responsabilitate al agenților publici și evaluarea și depistarea incidentelor de integritate în cadrul entităților publice.

Referințe:

1. Legea nr. 132 din 17.06.2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 245-246 din 30.07.2016.
2. Rața Svetlana. Aspecte conceptuale privind controlul activității autorităților administrației publice. Chișinău: Moldoscopie. 2011. p.49.
3. Metodologia de efectuare a verificării și a controlului averii și al intereselor personale și privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor. Anexă la ordinul ANI nr. 9 din 14.02.2022 - https://ani.md/sites/default/files/Ord.9%20din%2014.02.2022%20Metodologia%20controale.pdf (vizitat 22.03.2024)
4. Autoritatea Națională de Integritate - https://www.ani.md/ro/node/27 (vizitat 13.04.2024)
5. Autoritatea Națională de Integritate. Raport de activitate pentru anul 2023. Chișinău 2024. p. 8.

Recomandat
***Tatiana CIOBANU**, dr., conf. univ.*

ACTIVITATEA ORGANIZAŢIILOR INTERNAŢIONALE ÎN DOMENIUL PROTECŢIEI DREPTURILOR COPIILOR ÎN CONTEXTUL CONFLICTELOR ARMATE: CAZUL UNICEF

Mădălina MOVILEANU

CZU: 327.5:341.231.14-053.2 movileanu.m0@gmail.com

The paper highlights the importance of protecting children's rights in armed conflicts and the crucial role of international organizations like UNICEF. Conflicts dramatically affect children, often turning them into refugees or victims of exploitation. Especially girls face heightened risk of sexual violence. UNICEF and other organizations have the responsibility to protect children's rights under international law. Understanding the challenges and developing effective strategies for child protection is essential.

Lucrarea evidenţiază importanţa protejării drepturilor copiilor în contextul conflictelor armate, subliniind rolul crucial al organizaţiilor internaţionale, precum UNICEF. Persistenţa şi complexitatea conflictelor armate afectează dramatic viaţa copiilor, aceştia fiind adesea forţaţi să devină refugiaţi sau victime ale exploatării şi violenţei. În special, fetele sunt supuse riscului crescut de violenţă sexuală şi trafic. UNICEF şi alte organizaţii internaţionale au responsabilitatea morală şi umanitară de a proteja drepturile copiilor, reglementate de dreptul internaţional umanitar, inclusiv de Convenţia ONU privind Drepturile Copilului. Lucrarea subliniază necesitatea de a înţelege provocările întâmpinate de organizaţiile internaţionale şi de a dezvolta strategii eficiente pentru protecţia copiilor în situaţii de criză, contribuind astfel la construirea unor societăţi mai stabile şi durabile.

Organizaţiile internaţionale, drepturile copiilor şi conflictele armate sunt interconectate printr-un cadru de norme juridice şi instituţii care urmăresc protejarea drepturilor fundamentale şi menţinerea păcii şi securităţii globale. *Organizaţiile internaţionale* sunt entităţi formate prin tratate între state suverane, având o personalitate juridică distinctă şi obiectivul de a facilita cooperarea internaţională. Definiţia clasică, oferită de *Fitzmaurice G*, subliniază că aceste organizaţii sunt constituite prin tratate, au o constituţie specifică şi organe comune, fiind capabile să acţioneze independent de statele membre [1, p. 426]. Diverse teorii ale relaţiilor internaţionale, precum realismul şi liberalismul, oferă perspective diferite asupra rolului şi importanţei acestor organizaţii. Realiştii le văd ca instrumente pentru atingerea obiectivelor naţionale de securitate, în timp ce liberalii le percep ca arhitecţi ai guvernării globale şi promotori ai cooperării internaţionale[2, p. 59].

Drepturile copiilor au evoluat semnificativ, fiind recunoscute mai întâi în contextul protecţiei şi, ulterior, ca drepturi depline în sine. Recunoaşterea internaţională

a acestor drepturi a început cu Declarația de la Geneva din 1924 [3] și a culminat cu adoptarea Convenției cu privire la Drepturile Copilului în 1989 [4]. Convenția stipulează drepturi esențiale precum dreptul la supraviețuire, dezvoltare, identitate, libertate de exprimare și protecție împotriva exploatării. Aceasta evidențiază importanța protecției copilului atât în timp de pace, cât și în contextul conflictelor armate. În clasificarea termenului ,,copil", cercetătorii sunt unanimi: în dreptul internațional, copilul articolul 1, este definit ca orice ființă umană până la împlinirea vârstei de 18 ani, dacă prin legea aplicabilă acelei persoane, nu devine major mai devreme [5].

Conflictul armat nu se manifestă spontan, ci se constituie ca rezultat al unei crize, reprezentând atât apogeul acesteia, cât și un potențial punct de pornire pentru o altă criză ulterioară [6, p. 61]. Din punct de vedere definițional, conflictul armat implică participarea a minimum două părți care utilizează forța militară pentru a rezolva o dispută existentă între ele.

Structura legislativă și instituțională a activității organizațiilor internaționale în domeniul protecției drepturilor copiilor, cu accent pe rolul și funcționarea organizațiilor precum CICR, Salvați Copiii și UNICEF, sunt definite de cadrele juridice precum tratatele și statutele, iar abilitățile lor se împart între normative și operaționale. CICR, bazându-se pe Convențiile de la Geneva și Statutul Mișcării Internaționale a Crucii Roșii și Semilunii Roșii, protejează și asistă victimele conflictelor armate. Salvați Copiii, cu rețeaua sa globală, se angajează în promovarea drepturilor copiilor și implementarea Convenției cu privire la drepturile copilului. UNICEF, recunoscută ca organ subsidiar al Adunării Generale a ONU, își concentrează eforturile pe protejarea și dezvoltarea copiilor, aderând la obiective precum reducerea mortalității infantile și asigurarea accesului la educație.

În special în cursul ultimului deceniu, un număr alarmant de 300.000 de minori au fost recrutați în calitate de combatanți, predominant de către entități extremiste, în cadrul conflictelor armate care au avut loc în această perioadă [7, p. 170]. Pentru a aborda aceste provocări, UNICEF a adoptat o perspectivă inovatoare, numită ,,*copiii ca zonă a păcii*", care promovează inițiative precum ,,*zilele de viață pașnică*" și ,,*coridoarele de pace*" în regiunile afectate de conflicte armate [8, p. 100]. Protecția internațională a drepturilor copilului este realizată printr-o serie de direcții: dezvoltarea declarațiilor, rezoluțiilor și convențiilor în vederea elaborării standardelor internaționale în domeniul drepturilor copilului; crearea unui organism special de control pentru protecția drepturilor copilului; facilitarea alinierii legislației naționale la obligațiile internaționale; furnizarea de asistență internațională prin intermediul UNICEF [9, p. 54].

Există *patru modalități* principale prin care UNICEF intervine pentru a asista copiii în situațiile de conflict armat:

În primul rând, mecanismul de implicare rapid al UNICEF este fundamental în capacitatea sa de a furniza asistență de urgență copiilor afectați. De exemplu, în Irak, în anul 2017, UNICEF a reușit să ajungă la aproximativ 1,3 milioane de copii, furnizându-le provizii [10].

În al doilea rând, UNICEF adoptă o abordare strategică pe termen lung, care depăşeşte necesităţile imediate generate de situaţiile de urgenţă. În Siria, de exemplu, organizaţia a sprijinit procesul de reabilitare a infrastructurii de apă, canalizare şi igienă în 558 de şcoli din întreaga ţară în anul 2017, beneficiind aproape 384.000 de elevi [11].

În al treilea rând, UNICEF pune accent pe colaborarea apolitică cu toate părţile implicate în conflicte, un aspect esenţial pentru negocierea accesului umanitar şi pentru construirea încrederii reciproce [12]. Această abordare este crucială, deoarece UNICEF îşi propune să servească interesele şi nevoile copiilor fără a fi implicată în dinamica politică a conflictului.

În sfârşit, UNICEF dezvoltă parteneriate extinse pentru a asigura că ajutorul său ajunge la copiii afectaţi de conflicte. În anul 2017, organizaţia a colaborat cu un total de 1.328 de parteneri din sectorul societăţii civile pentru a-şi amplifica impactul umanitar şi pentru a sprijini copiii în nevoie [13].

Prin intermediul acestor eforturi coordonate şi strategice, UNICEF îşi consolidează angajamentul de a oferi protecţie şi asistenţă copiilor afectaţi de conflictele armate, contribuind la ameliorarea situaţiei acestora şi la promovarea unui viitor mai sigur şi mai prosper pentru aceştia.

În ceea ce priveşte *sugestiile* pentru optimizarea angajamentului UNICEF în protejarea drepturilor copiilor în contextul conflictelor armate, iată câteva *propuneri* pe care le putem aduce în discuţie: dezvoltarea unui sistem robust pentru protecţia copiilor în conflicte, inclusiv date precise şi infrastructură adecvată pentru monitorizare şi raportare. Participarea copiilor şi identificarea timpurie a escaladării violenţei sunt esenţiale; solicitarea Consiliului de Securitate al ONU să impună sancţiuni împotriva guvernelor şi grupurilor armate care încalcă drepturile copiilor, inclusiv restricţii de călătorie şi comerţ cu arme, susţinute de acţiuni concrete pentru responsabilizarea părţilor implicate; întărirea capacităţilor guvernelor de a aplica legile împotriva utilizării şi recrutării copiilor în conflicte, inclusiv prin formare şi consolidarea sistemelor judiciare; realizarea unui studiu cantitativ asupra impactului conflictelor armate asupra copiilor pentru dezvoltarea de politici şi programe eficiente de protecţie.

Referinţe :

1. JURA, C. 271 organizaţii internaţionale interguvernamentale. Bucureşti: C.H.Bek, 2013. 426 p.
2. STERPU, V. Teoretizarea organizaţiilor internaţionale. În: Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice, nr. 3(178), 2018, p. 59. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/69760.
3. Declaraţia de la Geneva privind drepturile copilului. 26 noiembrie 1924. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://independentul.com/2020/11/26/26-noiembrie-1924-declaratia-de-la-geneva-privind-drepturile-copilului/.
4. Convenţia cu privire la drepturile copilului. 20 noiembrie 1989. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf.

5. Convenția cu privire la drepturile copilului. 20 noiembrie 1989. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf.
6. MUREŞAN, M. Criza, conflictul, războiul. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2007, p. 61. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://gheorghevaduva.ro/Altevolume/crizaconfictrazaboi1.pdf.
7. United Nations. Promotion and Protection of the Rights of Children. Resolution adopted by the General Assembly. A/RES/39/221, 1984, p. 170. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/461/99/pdf/nr046199.pdf?token=H961ZlD1hVKJyFy5Fn&fe=true.
8. БОГАТЫРЕВ, А.Г. Конвенции по борьбе с преступлениями международного характера: Учебное пособие. Москва: МВШМ МВД СССР, 1990, с. 100.
9. СТАРОВОЙТОВ, О.М. Становление и развитие международной защиты прав ребенка. Белорусский журнал международного права и международных отношений, № 5, 1998, с. 54.
10. UNICEF. Lupta pentru drepturile copiilor în conflictele armate. 26.06.2018. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/stories/fighting-rights-children-armed-conflict.
11. UNICEF. Lupta pentru drepturile copiilor în conflictele armate. 26.06.2018. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/stories/fighting-rights-children-armed-conflict.
12. UNICEF. Lupta pentru drepturile copiilor în conflictele armate. 26.06.2018. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/stories/fighting-rights-children-armed-conflict.
13. UNICEF. Lupta pentru drepturile copiilor în conflictele armate. 26.06.2018. [Accesat 03.05.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/stories/fighting-rights-children-armed-conflict.

Recomandat
***Veronica ROTARU**, dr., conf. univ.*

КУЛЬТУРНАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИМИДЖЕВОЙ СТРАТЕГИИ, НА ПРИМЕРЕ КИТАЯ И ЯПОНИИ

Nichita NICHITIN

CZU: 327:008:659.122(510+520) nichita.nichitin.md@gmail.com

This thesis is a comprehensive and systematized study in the field of cultural diplomacy, focusing on the analysis of the formation of the state image of the People's Republic of China and the State of Japan. The study includes the analysis of methods and practices of promoting the cultural identities of these countries in the international arena, as well as their impact on international relations.

Государственный имидж — это комплексное представление о стране, складывающееся в глобальном информационном пространстве, зависящее от множества факторов, включая культурное взаимодействие. Книга Саймона Энхолта “Brand New Justice: The Upside of Global Branding” [1, с.192] опубликована в 2003 году раскрывает концепцию, что глобальный брендинг может играть положительную роль в экономическом и социальном развитии стран. Энхолт утверждает, что эффективное использование стратегий брендинга может помочь развивающимся странам улучшить их международное восприятие и стимулировать экономический рост.

В работе “Теоретические подходы к понятию маркетинга территории” Кирьянко [2, с.282] описывает теоретические подходы к понятию маркетинга территории. В своей статье, автор анализирует, как маркетинг территории трансформируется в новую институциональную теорию и как он взаимодействует с государством, хозяйствующими субъектами и населением для повышения конкурентоспособности и имиджа территории. Эффективный национальный брендинг требует комплексного и многоуровневого подхода, который включает маркетинг, PR-технологии, и реальные улучшения в социальной, культурной и экономической сферах. Успешный имидж строится на реальных достижениях и требует интеграции усилий в различных секторах, таких как инфраструктура, культура и образование. Стратегии брендинга должны сочетать элементы “мягкой силы” (культурная и публичная дипломатия) с “жёсткой силой” (экономические и политические меры) для формирования устойчивого международного имиджа. Эти стратегии должны быть направлены на долгосрочные цели, базироваться на тщательном планировании, мониторинге и корректировке. Современные коммуникационные технологии и публичная дипломатия играют ключевую роль в управлении восприятием страны. Такой комплексный подход спо-

собствует международному признанию, внутреннему развитию, стабильности и прогрессу страны. Относительно Китая, автор опирается на различные инициативы, такие как Институты Конфуция, культурные фестивали и международные партнерства, способствующие распространению китайской культуры и языка. Стратегическое значение этих усилий оценивается через призму укрепления мягкой силы Китая и формирования его глобального образа. Эволюция культурной дипломатии Китая рассматривается через взаимоотношения с СССР с 1949 по 1966 год. Другой взгляд на историю культурной дипломатии Китая представлен в статье Ван Цзюньтао [3, с. 83-87], где обсуждается развитие публичной дипломатии с акцентом на её эволюцию, особенности и современную практику. Ван подчеркивает долгую историю дипломатии Китая, укорененную в философиях Конфуция и Даосизма. С середины 20-го века Китай активно наращивает свою мягкую силу через культурные обмены, распространение ценностей, участие в международных проектах и помощь развивающимся странам, что улучшает его глобальный имидж и противодействует "теории китайской угрозы".

В свою очередь, Япония удачно сочетает традиции с современными тенденциями, что делает её культурную дипломатию эффективным инструментом формирования положительного международного имиджа. Автор анализирует культурную дипломатию Японии, подчеркивая, как традиционные аспекты (искусство, театр, кулинария), так и современные (поп-культура, технологии). Основная цель — показать, как культурная дипломатия влияет на восприятие Японии и помогает достигать внешнеполитических целей. Ключевые инициативы включают программу "Cool Japan", продвигающую японскую поп-культуру, и программу JET, направленную на обмен и обучение, которые укрепляют глобальные связи и популяризируют японскую культуру. Японский фонд также вносит значительный вклад, поддерживая иностранные исследования и образовательные программы. Инициатива "Cool Japan" и мероприятия, такие как Олимпийские игры 2021 года, демонстрируют стремление Японии интегрировать инновации и культуру, улучшая глобальный имидж. Анализ Агапи Матосян [4, с. 24-27] подчеркивает использование "мягкой силы" для экономической дипломатии, с акцентом на культурный экспорт, включая аниме и мангу. Япония эффективно использует синергию традиционного наследия и современных инноваций для укрепления своего культурного влияния и международного образа. Мероприятия, такие как Japan Cultural Expo 2019, и проекты, направленные на продвижение японского языка и культуры через Japan Foundation, подтверждают её активную роль в глобальном культурном обмене и устойчивом развитии.

Елена Кочнева [5, с. 134-139] из Уральского федерального университета описывает, как Япония усиливает свое глобальное влияние, используя культурные, технологические и гуманитарные преимущества, избегая военной силы и экономического принуждения. Япония занимает лидирующие позиции в оказании помощи развивающимся странам, патентной активности, книгоиздании, музыкальной индустрии и научных исследованиях, что укрепляет её "мягкую силу" и

международные отношения. Примером её “мягкой силы” является автомобильная промышленность (Lexus, Toyota, Honda), известная надежностью и инновациями. Япония также активно реагирует на глобальные кризисы, предоставляя значительную гуманитарную помощь, как это было с Сирией и Сахельским регионом, где она выделила 83,4 миллиона долларов на стабилизацию ситуации. Образование и культурные обмены являются ключевыми аспектами японской стратегии “мягкой силы”. Правительство инвестирует в программы студенческого обмена и создание исследовательских центров, таких как Международный центр Центральной Азии при Университете Цукуба. Диалог “Центральная Азия плюс Япония”, начатый в 2004 году, демонстрирует использование культурной дипломатии для улучшения регионального взаимодействия и подготовки нового поколения лидеров, знакомых с Японией. Культурная дипломатия Республики Молдова играет ключевую роль в формировании государственной имиджевой стратегии. В данной главе анализируются культурные проекты и инициативы, оказывающие значительное влияние на национальный имидж. Один из ключевых примеров – туристическая программа “Винный Путь Молдовы”, которая подчеркивает богатые традиции виноградарства и виноделия в стране. Винодельни, такие как Крикова, Милештий Мичь и Пуркарь, привлекают тысячи посетителей, включая известных личностей, таких как Юрий Гагарин, Ангела Меркель и Джон Керри. [6, с. 105]

Кроме того, участие Молдовы в международных культурных событиях и проектах, таких как финансируемая ЕС платформа “EU4Moldova”, также укрепило государственный имидж. Эта платформа предоставляет информацию о текущих и завершенных проектах, таких как “Проект реструктуризации железных дорог Молдовы” и “Чистая вода для Кагула”, что улучшает видимость помощи ЕС и демонстрирует приверженность Молдовы интеграции европейских стандартов и ценностей. Образовательные обмены и стипендии являются ключевыми элементами культурной дипломатии Молдовы. [7, с. 148-152]

В заключение, эффективное использование культурной дипломатии через инициативы, такие как “Винный Путь Молдовы”, международные образовательные обмены, стратегическое использование медиа и исторические связи с Румынией, значительно улучшило государственный имидж Молдовы и расширило ее внешнеполитические возможности.

Библиография:

1. ANHOLT, S. Brand New Justice: The upside of global branding. In: *Oxford*, 2003. 192 p.
2. КИРЬЯНКО, А. Теоретические подходы к понятию маркетинга территории. В: *Вестник ЧелГУ*. 2009. с. 98-103.
3. ЦЗЫЕ, Я. Основные этапы развития китайской культурной дипломатии в СССР (1949-1966 гг.). В: *Общество: политика, экономика, право*. 2023. с.83-87
4. МАТОСЯН, А. Культурная дипломатия Японии как стратегия мягкого присутствия. В: *Русская политология*. 2020. с. 24-27.

5. КОЧНЕВА, Е. Япония как мировой лидер продвижения soft power. В: Дискурс-Пи. 2014. с. 134-139.
6. КРОТЕНКО, Ю. Всемирный день туризма как имиджевая форма продвижения молдавского национального туристического продукта на мировой рынок туристских услуг. In: *Analele Universităţii Libere Internaţionale din Moldova (Seria Economie)*, 2007, nr. 6, c. 105.
7. РУССУ, Е. "Soft Power" как инструмент формирования государственного имиджа: Уроки для Республики Молдова. В: *Relaţii Internaţionale Plus*. №1. 2014. с. 148-152.

Recomandat
***Alexandr EJOV**, dr., conf. univ.*

UNDERSTANDING THE EUROSCEPTICISM IN EU: IMPLICATIONS FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Daniela RAILEAN

CZU: 327:061.1UE:659.4(478) danielarailean2@gmail.com

Teza de licență elaborată prezintă studii și cercetări privind fenomenul Euroscepticismului în Uniune Europeană. Pentru realizarea cercetării propuse au fost setate anumite obiective cum ar fi: analizarea istoriografiei Euroscepticismului în Uniunea Europeană, examinarea abordărilor teoretice ale conceptului Euroscepticismului, determinarea atitudinilor față de UE, în special percepții ale opiniei publice, descoperirea motivelor, realităților și consecințelor, identificarea expresiilor Eurosceptice în țările candidate, evaluarea impactului Euroscepticismului asupra procesului de integrare europeană al Republicii Moldova.

The bachelor thesis ,,Understanding the Euroscepticism in EU. Implications for The Republic of Moldova,” has emerged as one of the most important and current areas of scientific research topics. This is demonstrated considering its relevance, as Euroscepticism affects the EU’s political and governance trajectory and, as a result, modifies the international relations landscape. The purpose of the research was developed based on the theme’s relevance and degree of investigation, and it involves analyzing the causes, evolution and impact of Euroscepticism in EU member states by examining its implications in EU institutions, in decision-making process, public opinion and support of citizens for EU integration, political parties and European elections and also, and its involvement in the Republic of Moldova.

Thus, in chapter I, the historiography and theoretical aspects of the Euroscepticism phenomenon are examined. A noticeable contribution to the increasing understanding the research problem have the scholars such as Paul Taggart, Danilo Di Mauro, Vincenzo Memoli, also the scholars of Moldova State University, like Natalia Stercul, Grigore Vasilescu, Cristina Morari, who explore different dimensions of EU-Moldova relationship including aspects Euroscepticism phenomenon and how it impacts the public perception towards the European integration. The research increase the understanding of the phenomenon, providing a comprehensive analysis of theoretical approaches, therefore we observe that ’’Euroscepticism was created to define the opposition of political parties… every sentiment, act, declaration, and proposal opposing European integration’’ [4, p.103]. A crucial contribution has the Szczerbiak and Taggart’s classification, thus we can identify the ’’Hard’’ Euroscepticism which refers to the phenomenon where political parties believe that their nations should withdraw from membership in the EU and are in a strong opposition to the whole EU project and European integration process. The ’’Soft’’ Euroscepticism represents

"where there is not a principled objection to European integration or EU membership but where concerns on one (or a number) of policy areas leads to the expression of qualified opposition to the EU" [12, p.6]. The chapter I also provide significant analysis of Eurosceptic parties of the European Parliament, thus it was demonstrated that the Euroscepticism in the 2009-2019 decade increased with 7%. Thus, we observe a change of perspective of EU citizens who favor more the views of Eurosceptic parties, opposing the further integration and enlargements, EU policies.

The chapter II is based on the detailed study of the causes, realities and consequences of the phenomenon, thus identifying the reasons such as the utilitarian approach, which links economic effects, interests, and motivations with general support for European integration,, including also the economic crisis and stagnation which influence the level of satisfaction of EU citizens; the cultural approach which argues that attitudes towards European integration depend on feelings of national identity and perceptions of cultural threats from the outside; and political approach which suggests that support for European integration is associated with attitudes of political dissatisfaction and institutional distrust [1, p.1-26]. The chapter also identify how is manifested Euroscepticism in different EU member states, therefore according to public opinion a low Eurosceptic sentiment is present in: Romania, Malta, Luxembourg, Spain, Cyprus, or Lithuania, and strong support for Eurosceptic parties in: Hungary, Italy, Poland, France, Netherlands, Sweden, Belgium, or Slovakia. The Euroscepticism phenomenon affects the EU governance, legislative processes, member state perspectives on EU benefits and membership. Also it is made a comprehensive comparison of Euroscepticism manifestation in candidate member states. We identified therefore that the Albanian respondents reported the largest percentage of supporters in the reports. Albania is followed by Montenegro, which recorded increasing tendencies in encouraging the EU membership, 79.3% of Montenegrins were in favor, thus there are present low level of Eurosceptic visions. Among the Baltic states, we can list Bosnia and Herzegovina and North Macedonia, which registered medium level of trust in EU integration process, 52% and respectively 50% for North Macedonia. The most increased level of Euroscepticism in the Baltic region is present in Serbia with just 34% of citizens who believe in European path. Albania Montenegro has relatively a low level of Euroscepticism and continue to make efforts to fulfill all EU requirements for accession as soon as possible, as well as Georgia and Ukraine, which actively encourage the membership. In contrast, we can observed the case of Turkey, where Turkish views on the EU are multifaceted, and the position of governance is clearly Eurosceptic, which affect public opinion.

The research observed the complex implications of Euroscepticism in European integration process of the Republic of Moldova, thus identifying factors such as Russian influence through propaganda, historical ties, and manipulation via gas supply; influence on minority groups preferring the Russian language, intensified by pro-Russian media content; complex political events, economic conditions, all of them influencing the public opinion towards the European integration benefits [4,

p.12-27]. According to the Public opinion Barometer Moldova, we can determine the complex attitudes of citizens towards the EU integration process. The results show that there exits a slightly increasing tendency of Euroscepticism. In 2019, 25.1% were against the Moldova's accession to EU. In 2020 we notice 19.9% citizens sceptic to EU, but this decrease doesn't mean an increase in pro-European vision, but a more uncertain position of Moldova's citizens, therefore 18.1% didn't decide which orientation they have. In 2021, once with the conditions of the elections we notice the highest level of pro-European vision, being encouraged by 65.1%. However, in 2022 and 2023 we identify a higher support for Euroscepticism, with 30.2% and accordingly 32.8%. The results show that 34.9% perceive the Moldova's future membership in the EU as a disadvantage for Moldova. It is worth to note the fact that 28.7% believe that the Moldova's accession to EU will never happen, and 15.5% consider that the membership will happen in 20-25 years, emphasizing therefore the Eurosceptic attitudes in the Republic of Moldova. According to a survey on February 2024provided by IMAS, 56% of citizens would vote for EU membership and 28% against it [9].

In conclusion we can affirm that the research identified the impact of Euroscepticism and observed a growing trend of Euroscepticism throughout the continent due to widespread dissatisfaction with the political framework. Negative sentiments toward the EU have risen by about 7% since observing European elections since 2009. The results demonstrate varying levels of Eurosceptic influence in candidate states, with the lowest expression found in Albania, Montenegro, Ukraine, and Georgia. The study demonstrated an increasing tendency of Euroscepticism expressed by citizens of the Republic of Moldova.

In order to overcome this phenomenon in the Republic of Moldova we can recommend to enhance the political stability and governance, to foster the economic development, to address the regional disparities and social inequality, to counter disinformation and to strengthen EU-Moldova cooperation.

Bibliography :

1. Abts K., Heerwegh D., Swyngedouw M. Sources of Euroscepticism: Utilitarian Interest, Social Distrust, National Identity and Institutional Distrust In: *World Political Science Review*, Vol. 5, p.2009, 1-26.
2. *Balkan Barometer 2023, Regional Cooperation Council*. (Accesat 23.04.2024) Disponibil https://www.rcc.int/balkanbarometer/results/2/public
3. De Vries C., *Euroscepticism and the Future of European Integration*. Oxford University Press, 2018, p.249.
4. Deen B., Zweers W. *Walking the tightrope towards the EU Moldova's vulnerabilities amid war in Ukraine*, Clingendael Report, 2022, p.16
5. Di Mauro D., Memoli Vi. *Attitudes Towards Europe Beyond Euroscepticism Supporting the European Union through the Crisis*, 2016, p.366.
6. *Election results 2009*, (Accesat 16.03.2024) Disponibil https://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/electionresults-2009.html

7. *Election results 2014*, (Accesat 16.03.2024) Disponibil https://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/electionresults-2014.html
8. *European Parliament: 2009-2014 Constitutive session*. (Accesat 17.03.2024) Disponibil https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/european-results/2009- 2014/constitutive-session/
9. *IMAS survey February*, 2024, (Accesat 28.04.2024) Disponibil https://imas.md/pic/archives/43/[imas]%20barometrul%20sociopolitic_februarie%202024.pdf
10. Institutul de Politici Publice, *Barometrul de Opinie Publică.* Disponibil www.ipp.md
11. Stercul N. Интеграционные процессы и проблемы безопасности в условиях обострения евроскептицизма: взгляд из республики Молдова. In: *Post-soviet states between Russia and the EU: analysing special circumstances and political tendencies*, Chişinău, 2016, p.196-202.
12. Szczerbiak A. Taggart P. *Theorizing party-based Euroskepticism: Problems of definition, measurement and causality*, 2003, p.27.

Recomandat
***Cristina MORARI,** dr., lector univ.*

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ДВУСТОРОННИХ ОТНОШЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА И КИТАЯ

Mădălina SÎRBU

madsirbu33@gmail.com

CZU : 327 :339.56(478 :510)

Bilateral relations between Moldova and China are evolving as Moldova seeks EU integration while enhancing ties with China. Key features include mutual respect for sovereignty, condemnation of separatism, and economic agreements. To strengthen cooperation, recommendations include ensuring transparency, aligning with EU trade norms, fostering business ties, expanding research on Sino-Moldovan relations, and promoting Chinese language education. These steps could boost investments and infrastructure projects, benefiting Moldova's economy.

Республика Молдова стремится стать частью Европейского Союза, усиливая взаимодействие со странами Европы и продолжая при этом развивать отношения с азиатскими странами, в частности, с Китаем, являющимся одним из ведущих мировых экспортёров. Двусторонние отношения характеризуются следующим [1]:

- Китайская Народная Республика понимает и уважает выбор Молдовы интегрироваться в ЕС.
- Республика Молдова признает, что в мире существует только один Китай, а Тайвань является неотъемлемой частью территории Китая.
- Китайская Народная Республика, уважая суверенитет и территориальную целостность Республики Молдова.
- Обе стороны осуждают все формы сепаратизма и поддерживают усилия соответствующих стран по противодействию этому явлению.

Торгово-экономические отношения между Республикой Молдова и Китайской Народной Республикой регулируются через «Торгово-экономическое соглашение между Правительством Республики Молдова и Правительством Китайской Народной Республики» от 18.01.1992 г [2, p. 80]. Это соглашение создало правовую основу для развития экономических связей, устанавливая рамки для обмена товаров и услуг, а также для взаимных инвестиций. Также существует Соглашение между Правительством Республики Молдова и Правительством Китайской Народной Республики об избежании двойного налогообложения и предотвращении уклонения от уплаты налогов на доход, которое усилило торгово-экономические связи между государствами, облегчив финансовые операции и увеличивая прозрачность трансграничных экономических активностей [3].

Проанализировав двустороннее сотрудничество Молдовы и Китая, стоит отметить следующие слабые стороны взаимодействия стран [4]:

– Отсутствие прозрачности в реализации китайских инфраструктурных проектов в Молдове.
– Взаимодействие с Китаем может быть осложнено обязательствами Молдовы перед ЕС, который требует прозрачности и честности в бизнесе. Китай часто действует по своим правилам, что может не соответствовать стандартам ЕС.
– Молдова не имеет достаточного количества экспертов по взаимодействию с Китаем. Это ограничивает возможности страны в ведении эффективных переговоров, разработке стратегий сотрудничества и адаптации к китайским требованиям.

Размышляя о перспективах двусторонних отношений, стоит отметить, что для углубления сотрудничества между Республикой Молдова и Китаем, а также для привлечения в Республику Молдова инвестиций большего масштаба и реализации современных инфраструктурных проектов, стоит выполнить следующие рекомендации:

• Необходимо обеспечить максимальную прозрачность в сотрудничестве между Республикой Молдова и Китаем, в особенности в области реализации современных инфраструктурных проектов. Обеспечение прозрачности приведет к усилению доверия между сторонами и недопущению мошеннических операций. Этой деятельностью может заниматься, например, Торгово-промышленная палата Молдовы и Китая. В дополнение, создание совместных наблюдательных комитетов или консультативных групп, включающих представителей обеих стран и международных организаций, может способствовать мониторингу и оценке проектов, повышая доверие и эффективность реализации.

• Соблюдение норм и правил торговли Европейского Союза. Китай неоднократно подтверждал, что уважает выбор Республики Молдова интегрироваться в ЕС. Таким образом, при сотрудничестве с Молдовой, Китаю следует относиться к стране как к будущему члену Европейского Союза, что означает соблюдение стандартов ЕС, а также других показателей.

• Углубление сотрудничества в бизнес-среде. Вследствие ориентации внешней и внутренней политики Республики Молдова на интеграцию в Европейский Союз, китайские предприниматели могли бы расширить деятельность в области реализации современных инфраструктурных проектов непосредственно с Торгово-промышленной палатой или бизнес-компаниями, а не с Правительством, работа которого сфокусирована на другую деятельность.

• Необходимо более углубленно расширять научные исследования в области сотрудничества между Молдовой и Китаем. Дополнительно, следует поддерживать академические обмены и стажировки для студентов и преподавателей, что будет способствовать лучшему пониманию культурных и экономических особенностей каждой из стран. Это комплексное исследование поможет выявить новые возможности для сотрудничества и эффективнее решать возникающие проблемы.

• Создание факультативных занятий в рамках университета по изучению азиатского региона. Это предполагает собой создание предмета, изучающего азиатскую культуру, специфику азиатской дипломатии и политику азиатских государств, с акцентом на Китай.

• Привлечение большего количества студентов для изучения китайского языка. Это действия важно для Республики Молдова, так как Китай является второй экономикой мира и значимым международным актором. Изучение китайского языка можно проводить в рамках Института Конфуция, направленный на распространение китайского языка и культуры, особенно в контексте того, что в Республике Молдова имеется такое учреждение.

Данные рекомендации могут способствовать интенсификации сотрудничества между Республикой Молдова и Китаем, что приведет к росту инвестиций в страну и реализации новых инфраструктурных проектов, положительно влияя на экономику Молдовы.

Литература:

1. Китайская Народная Республика и Республика Молдова, Совместное заявление о продолжении укрепления всестороннего сотрудничества в XXI веке. https://www.gov.cn/gongbao/content/2000/content_60259.htm
2. Căldare Gh., Naizambaev T. Relaţiile Republicii Moldova cu Republica Populară Chineză: realităţi şi perspective. În: Administrarea publică: teorie şi practică Relaţii internaţionale şi integrare europeană, nr. 2, 2013. p.79-88
3. Ван Л. Украина и Молдавия в региональной политике КНР. В: Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Всеобщая история, Т. 10. № 2, 2018. с. 155-167
4. Ambasada Republicii Moldova în Republica Populară Chineză. https://china.mfa.gov.md/content/principalele-vizite-bilaterale (дата обращения 13.03.2024)

Recomandat

***Natalia STERCUL,** dr., conf. univ.*

MAIN CHANGES IN THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AFTER THE BEGINNING OF THE RUSSIAN WAR AGAINST UKRAINE,

Sabina ȘIȘOV

CZU: 327(478):355.4(477:470) Sabinasisov5gmail.com

Republica Moldova, situată la răscrucea dintre est și vest, a avut o evoluție complexă a politicii externe. Teza analizează istoria acesteia, conceptualizând strategia de securitate și principiile ghidante. Este analizat conspetul de neutralitate în contextul instabilității regionale și războiului ruso-ucrainean. Dar și analiza aspirațiile Republicii Moldova caută sprijin UE și NATO pentru securitate și stabilitate economică, pivotând de la influența rusă către o direcție occidentală, consolidată prin statutul de candidat UE din 2022.

The Republic of Moldova, nestled at the crossroads of Eastern Europe, has experienced a complex evolution in its foreign policy landscape. This thesis delves into the historical trajectory of Moldova's foreign policy, employing a historiographical analysis to unravel its evolution. Examining the conceptual foundations of Moldova's foreign policy and security strategy, we aim to elucidate the guiding principles shaping its international engagements. The first chapter of the thesis named *"The historical overview of the foreign policy of the Republic of Moldova"* presents aspects related to the Historical overview and theoretical frameworks related to Moldova's foreign policy and the overall concept of foreign policy. important to mention the researchers that had important contributions in defining and analyzing the concept of foreign policy all converging on its focus on a state's conduct towards other states and the ideas presented by Charles Hermann [1] , George Modelski, and Joseph Frankel are among the most widely used in understanding foreign policy. Charles Hermann, for instance, characterizes foreign policy as "the discrete purposeful action resulting from the political-level decisions of individuals or groups. It represents the observable outcome of a political-level decision a product rather than the decision itself." [2]. This definition underscores Hermann's perspective that foreign policy essentially encapsulates the behaviour of states. Political scientists such as Andrei Tsygankov whose scholarship focuses on Russian foreign policy, identity politics, and international relations theory. His book "Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity" (2013) examines the role of national identity in shaping Russia's foreign policy behaviour, particularly in relation to its interactions with the West and its near abroad [3,4]. Among the prominent works that have contributed to this discourse, scholars from the Republic of Moldova have made notable contributions, providing nuanced perspectives on Moldova's foreign policy orientation, regional dynamics, and geopolitical challenges such as C. Budurina-Goreaci [5, p. 150-155],

Cebotari S. [6] Caldare G. [7, p. 23-45]. The concept of foreign policy is the normative base of any state. The elaboration of a conceptual base for foreign policy is crucial for understanding a nation's strategic objectives and actions on the global stage. The second chapter named *"Main Changes in the Republic of Moldova's Foreign Policy"* analyses the challenges, and debates surrounding Moldova's neutrality in the foreign policy spectrum, especially in response to regional instability and Examines the changes in the political and security landscape concerning the Transnistria region before and after the Russian-Ukrainian war. The concept of neutrality has been shaped by shifting geopolitical dynamics and the emergence of international legal principles. The Hague Conventions of 1899 and 1907 established standards for the responsibilities and privileges of neutral nations in times of war, which played a significant role in shaping perceptions of neutrality within the framework of international law. This historical progression underscores how key historical events have consistently influenced changing interpretations of neutrality in global affairs. [8]. Throughout history, in modern times, the concept of neutrality has been frequently examined within the framework of international relations theory. Realists such as Waltz and Kenneth assert that nations tend to choose neutrality as a way to protect their national interests and sovereignty, steering clear of getting involved in conflicts that do not directly affect them. [9]

Moldova's foreign policy is at a pivotal juncture, where strategic decisions today will shape its future trajectory in the international community. The delicate balance of maintaining neutrality while actively seeking security and economic stability through integration with Western institutions illustrates the complex, often contradictory challenges Moldova faces. As it continues to navigate these turbulent waters, the support from the EU and other international partners will be crucial in ensuring that Moldova can secure a stable, prosperous future free from the shadows of overbearing neighbors.

The third chapter, named *"Impact of the Russian-Ukrainian war on the Republic of Moldova's foreign policy and regional relations"* explores how the conflict has affected broader regional dynamics, and analyses possible future scenarios for Moldova's foreign policy, considering ongoing regional tensions and the geopolitical landscape. The Russian-Ukrainian war has profoundly impacted the Republic of Moldova, particularly influencing its foreign policy and regional relationships. Faced with escalating regional tensions and direct security threats, notably from the unresolved status of Transnistria and its proximity to the conflict zones, Moldova has been compelled to reassess its strategic orientation and alliances. The war's escalation has led to a substantial influx of refugees into Moldova, straining its resources and testing its resilience. The presence of a large number of displaced individuals raises humanitarian concerns and potential security risks, requiring vigilant management and international support. Moreover, Moldova faces the risk of hybrid threats, including misinformation and cyber-attacks, which aim to destabilize the country internally. As noted in strategic reports, these hybrid threats are often orchestrated to exploit the vulnerabilities of nations like Moldova that find themselves geographically

and politically between major powers such as the European Union and Russia. [10] Amid these geopolitical shifts, Moldova has increasingly pivoted towards the European Union and NATO, seeking enhanced security guarantees and economic stability. This strategic realignment is not merely a diplomatic shift but a crucial step towards safeguarding Moldova's future. The pursuit of EU membership, highlighted by the EU's grant of candidate status in June 2022, underscores a significant transformation in Moldova's foreign policy—from a historically pro-Russian stance towards a more Western-aligned approach. This transition is influenced by the need to counterbalance Russian influence, which remains a persistent threat, especially in energy dependencies and the political sensitivities surrounding Transnistria. As Moldova navigates this complex geopolitical landscape, the potential outcomes of the Russian-Ukrainian war will continue to shape its foreign policy decisions. A resolution favourable to Ukraine could further solidify Moldova's European integration, reducing its reliance on Russian economic and energy ties.

References:

1. Hermann, Charles F. 2012. *When Things Go Wrong*. Routledge. https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780203801260/things-go-wrong-charles-hermann.
2. Hermann, Margaret G, and Charles F Hermann. 1989. "Who Makes Foreign Policy Decisions and How: An Empirical Inquiry." *International Studies Quarterly* 33(4): 361–361. https://academic.oup.com/isq/article-abstract/33/4/361/1793834?redirectedFrom=fulltext
3. Тезисы О Внешней Политике России (2012-2018 Гг.) Российский Совет По Международным Делам https://russiancouncil.ru/upload/RIAC_foreign_policy(1).pdf
4. Политика России в отношении Мирового большинства, НАЦИОНАЛЬНЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ «ВЫСШАЯ ШКОЛА ЭКОНОМИКИ» Факультет мировой экономики и мировой политики Центр комплексных европейских и международных исследований Совет по внешней и оборонной политике https://globalaffairs.ru/wp-content/uploads/2023/12/doklad_politika-rossii-v-otnoshenii-mirovogo-bolshinstva.pdf
5. Budurina-Goreacii C. The foreign policy of the Republic of Moldova in the context of new geopolitical realities, Teoria și practica administrației publice, 150-155, 2022 Academy of Public Administration, Republic of Moldova.
6. Cebotari S., Caldare G. Politica externa a Republicii Moldova. – Chisinau: USM. 2018.
7. Cebotari S., Budurina-Goreacii C. Specifics of the Russian Federation interests in Moldova in the context of new geopolitical changes In: „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem" 2017. № 1(8). – p. 23-45.
8. Hague Conventions of 1899 and 1907. The Avalon Project - Documents in Law, History and Diplomacy. Yale Law School. https://avalon.law.yale.edu/subject_menus/hague.asp
9. Waltz, Kenneth N. Theory of International Politics. New York: McGraw-Hill, 1979.
10. Hedenskog, Jakob. 2023. *Strengthening Resilience in Moldova Following Russia's Invasion of Ukraine*. https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeus/strengthening-resilience-in-moldova-after-russias-invasion-of-ukraine.pdf

Recomandat
***Natalia STERCUL**, dr., conf. univ.*

THE POLITICAL-ECONOMIC DYNAMICS IN MOLDOVA: UNREVEALING THE IMPACT OF SANCTIONS AGAINST RUSSIA

Daria TATARINA

CZU: 327:330.3(478):341.638(470) tatarina.darya@gmail.com

Contextul în schimbare al relațiilor economice internaționale, în special în ceea ce privește sancțiunile, evidențiază necesitatea ca Moldova să diversifice relațiile comerciale, să își consolideze piața internă, să investească în infrastructură și educație, să combată corupția și să se integreze în UE. Gestionarea eficientă a riscurilor și crearea de rezerve economice sunt esențiale pentru minimizarea impactului sancțiunilor. Aceste strategii vizează consolidarea economiei Moldovei, reducerea dependenței de Rusia și asigurarea stabilității în contextul schimbărilor economice globale.

The constantly changing context of International Economic Relations describes the most interesting turns at the level of interaction between states. The new economic relations that have been established, together with the main changes in the international system, determine the need to bring this topic back to the discussion of the international agenda. Trade wars are economic conflicts that arise when states impose trade barriers on each other, such as tariffs, in retaliation for the other side's trade obstacles. In due course, sanctions appear to be a commonly used tool in international affairs. [1, p. 153]

Economic sanctions are most effective, since in the context of globalization, the exclusion of target States from the international division of Labor inflicts the most significant blow to domestic politics and the economy, which in most cases leads to a deterioration in the standard of living of the population; a high degree of dissatisfaction in society inevitably provokes a division in it, which can subsequently lead to serious civil actions, which will prefer to make every effort to maintain their position and strengthen internal stability.

The impact of sanctions on the country's potential remains very significant, but sanctions can also affect the country that introduces them. Yes, there are examples when countries try to compensate for the effects of sanctions, but still leave an indelible mark on citizens, who suffer most from the introduction of prohibitions and restrictions. The sanctions are imposed as part of a broad package of measures to put pressure on a particular country. The purposes of imposing sanctions vary, and there may be many of them, which demonstrates the complex nature of this, but the main goal is a moderate change in the political course of the recipient country. Such cases are extremely rarely accompanied by military deterrence measures or special service operations. Sanctions are used here by themselves, in their purest form. An example

of such goals is the pressure to improve the human rights situation, solve the problem of expropriation of property, force them to adhere to certain agreements. Sanctions often have an influence on the country that applies them, in addition to the countries concerned. Sanctions have a lasting impact on both the people they target and the country that imposes them, despite some trying to mitigate their effects in different ways. [2, pp. 152]

The sanctions imposed on Russia have highlighted the disadvantages of many systems in Moldova, which in turn represent an impetus for modernization. We see this phenomenon when our government tries to correct the political, economic situation and to influence the social aspects that improve the lives of ordinary citizens of the Republic of Moldova. Efforts to improve infrastructure and improve the business climate have been key to promoting economic resilience. The government has implemented reforms to streamline red tape, reduce red tape and increase transparency, making Moldova a more attractive destination for investors.

The sanctions have catalyzed geopolitical shifts in the region. From now on, the only and most appropriate way of development of the country is precisely clear - integration into the European Union is our way of development. Moldova also sought closer integration with European markets. This agreement gave Moldovan goods and services more access to EU markets, which is vital for the country's economy. To promote economic growth and provide jobs, the government has also prioritized attracting foreign investment. [3, pp. 19-32]

No matter how much our country builds neutral or positive relations with the Russian Federation, after the recent events in Ukraine, our country will no longer be able to move in this direction of rapprochement with the aggressor country. The war in Ukraine showed that Moldova is not in the safest position, therefore, rethinking the concept of foreign policies and methods that will help secure our country is the most important topic for discussion. [4]Sanctions against Russia presented serious obstacles, but the Moldovan government proved to be resilient and flexible in its handling of the situation. The government's diversification of trade contacts and the search for new business partners outside Russia was a major policy. This strategy contributed to reducing the negative impact of sanctions on Moldova's economy. The government has also put in place specific programs to help sectors such as industry and agriculture that have been badly hit by declining trade with Russia. [5]

Moldova's fragile economy faces numerous challenges. The Russo-Ukrainian war disrupted trade channels, which affected exports and exacerbated poverty. Sanctions against Russia hamper Moldova's economic prospects. The nation's dependence on imports and remittance flows underscore its susceptibility. Even with Moldova's laudable reform efforts, corruption and institutional weaknesses persist. Sanctions against Russia have also prompted more political and economic changes in Moldova as the administration works to fortify the country's barriers against external shocks. Strengthening governance, transparency and the business environment are priorities for attracting foreign investment and promoting prosperity. In addition, reducing the social effects of

the economic slowdown caused by sanctions has been made possible by initiatives to improve social protection programs and assistance to marginalized communities.

Moldova, as a country facing the negative consequences of sanctions against Russia, can take a number of measures to mitigate their impact and ensure the sustainability of its economy and security. These recommendations will help Moldova strengthen its economy, reduce dependence on the Russian market and ensure stability in the face of sanctions.

- Moldova should actively pursue the development of trade relations with different countries in order to alleviate dependence on the Russian market by expanding exports to the European Union and other regions.
- Strengthening the internal market is essential for Moldova to reduce its dependence on external factors by supporting local producers and diversifying the range of goods and services available domestically.
- Investments in infrastructure and education are essential to stimulate economic resilience, with a focus on modern technologies, educational advances and innovations to improve the competitiveness of the Republic of Moldova.
- The implementation of effective measures to combat corruption and strengthen the rule of law will create a more favorable investment climate and will increase confidence in the economic stability of the Republic of Moldova.
- Moldova should continue its integration into the European Union, developing cooperation through various programs and projects and capitalizing on access to European markets.
- Establishing economic reserves and maintaining a flexible response to global economic changes is vital for Moldova, with in-depth risk analysis and forecasting to minimize the adverse effects of international sanctions and economic disruptions.

Bibliography:

1. OERMANN, Nils Ole, and WOLFF, Hans-Jürgen, Trade Wars Past and Present, Oxford University Press, 2022, 316 p.
2. ZENG, Ka, and LIANG, Wei, Trade Wars Are Class Wars: How Rising Inequality Distorts the Global Economy and Threatens International Peace, University of Arkansas and Middlebury Institute of International Studies at Monterey, US. Hardcover, 2020, 152 p.
3. ШУМИЛОВ М.М. Торговая война» США и КНР в контексте деглобализации и реидеологизации международных отношений, Управленческое консультирование, 2022, p. 19-32
4. Republic of Moldova: EU adopts a new sanctions framework to target. (Accessed 20 March 2024). Available: https://www.bbc.com/news/world-europe-60125659
5. EU sanctions against Russia explained. (Accessed 03 June 2024). Available: https://carnegieendowment.org/politika/89731

Recomandat
***Natalia STERCUL**, dr., conf. univ.*

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА С МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕГИОНАЛЬНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ

Iana TIHON

CZU: 327(478):061.1UE yana.tikhon.045@gmail.com

The study of the Republic of Moldova's interaction with international regional organizations such as the Council of Europe and the Commonwealth of Independent States represents a current and important topic for research for both Moldovan and foreign authors. At this stage, Moldova is facing new challenges and opportunities related to its candidacy for the European Union. In this context, the Council of Europe plays a key role, providing the Moldovan side with necessary support and recommendations for actions on the path to European integration. At the same time, the process initiated by Chisinau to withdraw the country from the CSI signals a new stage in their bilateral relations, reflecting changes in future dialogue and interaction strategies.

Взаимодействие Республики Молдова с Советом Европы представляет собой приоритетную область внешней политики нашего государства. Анализ эволюции их взаимоотношений, начиная с 1992 года [1, p.124], а также состояние двухстороннего диалога на современном этапе, продемонстрировали, что взаимодействие между Кишиневом и представителями данной региональной структуры является успешным, выгодным и эффективным для обоих акторов. Совет Европы играет важную роль как основной партнер и наставник для Молдовы, оказывая поддержку и направляя ее на пути вступления в Европейский Союз. Благодаря рекомендациям и замечаниям Совета Европы, Молдова приближается к европейским стандартам и ценностям, что не только укрепляет партнерство между странами, но и способствует стабильности и процветанию в регионе [2, p. 108].

Совет Европы также оказывает неоценимую помощь, инициируя различные трехсторонние проекты с Молдовой и Европейским Союзом, направленные на ускорение внутренних и внешних реформ в стране. Эти проекты обычно затрагивают такие области, как борьба с коррупцией и преступностью, реформа правовой системы, развитие демократических институтов, а также защита прав и свобод граждан [3, p. 161].

Далее Совет Европы активно сотрудничает с Молдовой через различные органы, включая Парламентскую Ассамблею, Комитет министров, Комитет по предупреждению пыток, Группу государств против коррупции, Венецианскую Комиссию и др. [4, p.12]. Такого рода сотрудничество предоставляет Молдове доступ к экспертным знаниям и опыту Совета Европы в ключевых областях, а также позволяет активно участвовать в разработке и реализации политик и про-

грамм в Европе. Таким образом, партнерство между Советом Европы и Республикой Молдова не только способствует достижению общих целей, но и укрепляет позиции Молдовы на пути в Европейский Союз.

С другой же стороны, взаимодействие Республики Молдова с Содружеством Независимых Государств продвигается в ином ключе по сравнению с Советом Европы. Так, двухсторонние отношения между данными акторами берут своё начало с подписания Алма-Атинской Декларации в 1991 году [5]. При этом на каждый этап сотрудничества существенное влияние оказывали как внутренние, так и внешние факторы, включая давление со стороны Москвы, неразрешение приднестровского конфликта, изменение внешнеполитического курса, зависимость нашего государства от энергетических ресурсов стран-участниц СНГ, начало войны на Украине и растущая популярность прозападных политических сил в Молдове.

С 1991 по 1997 год между Республикой Молдовой и СНГ установились тесные и дружественные отношения, сформировавшие правовую и организационную базу для дальнейшего диалога. Однако с течением времени двусторонние контакты начали ухудшаться, что привело к заявлению Молдовы о намерении выйти из организации в 2023 году [6]. Причины выхода были связаны с приоритетом Европейского Союза перед СНГ, нарушением Россией международных норм и принципов, а также неэффективностью и нецелесообразностью членства в организации [7]. Тем не менее, большинство молдавских граждан, согласно социологическим опросам, выступают за продолжение участия страны в СНГ. Многие из опрашиваемых рассматривают возможность членства и в СНГ, и в Европейском Союзе одновременно [8,9,10].

Экономическое сотрудничество является центральным в отношениях Молдовы и СНГ [11], а стремление Кишинева развивать экономические связи со странами-участницами организации подтверждается участием в различных соглашениях, включая Договор о Зоне свободной торговли и Стратегию экономического развития СНГ на период до 2030 года [12]. Тем не менее на текущем этапе диалог между Республикой Молдовой и СНГ находится в кризисе, который в дальнейшем может перейти к выходу нашей страны из данной региональной организации и разрыву двусторонних связей.

Благодаря краткому анализу взаимодействия Республики Молдова с Советом Европы и Содружеством Независимых Государств можно прийти к выводу, что выдвинутая гипотеза и проблема исследования нашли подтверждение в результатах и выводах дипломной работы. Действительно, мировые тенденции и внутренние процессы в Республике Молдова привели к такому развитию внешней политики государства, при котором диалог в рамках Содружества Независимых Государств прекратился, а сотрудничество с Советом Европы, наоборот, активизировалось.

Более того, на основе вышесказанного, можно предложить некоторые рекомендации по повышению потенциала внешней политики и имиджевой кампа-

нии Республики Молдова, в частности при взаимодействии с такими международными региональными организациями, как Совет Европы и СНГ, направленные на усмотрение Министерству Иностранных Дел Республики Молдова, Парламенту и Правительству страны, а также всем министерствам, агентствам и гражданскому обществу, которые задействованы в процессе интеграции нашего государства в Европейский Союз:

- во-первых, для более эффективного диалога между государственными властями Республики Молдова и представителями Европейского Союза, а также для ускорения процесса европейской интеграции необходимо активнее внедрять те политики и рекомендации, которые были предложены Советом Европы, в том числе Венецианской Комиссией, в различных отчетах и статистических анализах.
- во-вторых, важным компонентом является расширение и увеличение числа тех программ и проектов, сторонами которых является Республика Молдова, Совет Европы и Европейский Союз, для укрепления демократических институтов, повышения уровня национального законодательства до европейских стандартов и содействия устойчивому развитию страны.
- в-третьих, расширение диалога с постсоветскими странами также является одной из ценных и приоритетных рекомендаций для Министерства Иностранных Дел страны. Республика Молдова имеет тесные экономические связи с такими государствами постсоветского блока, как Казахстан, Азербайджан, Армения, Белоруссия. При прекращении тесного взаимоотношения с институтами Содружества Независимых Государств необходимо продолжать сотрудничество с государствами-членами данной региональной организации, представляющие экономическую, ресурсную, хозяйственную выгоду для нашей страны. Более того, данная модель расширит миграционную безопасность и консульскую защиту тех молдавских граждан, которые находятся за рубежом в этом регионе.

Таким образом, на современном этапе Республика Молдова вступает на новый этап сотрудничества с международными региональными организациями при активной сменяемости ориентиров и принципов во внешней политике в условиях вступления в Европейский Союз.

Литература:

1. COZMA A. Republica Moldova şi Consiliul Europei: un parteneriat de 15 ani. In: *Revista de Filosofie, Sociologie şi Ştiinţe Politice*, 2009, p. 124-131.
2. TEOSA V., STAMATIN E. Relaţiile de cooperare dintre Consiliul Europei şi Republica Moldova în contextul integrării europene. În: *Moldoscopie*, 2010, p. 107-121.
3. DOLGHII E. Programele comune ale Consiliului Europei şi Uniunii Europene în Republica Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2011, p. 161-165.

4. ROYER A. The Council of Europe. In: *Council of Europe Publishing*, 2010. 61 p.
5. Алма-Атинская Декларация. Алма-Ата, 1991. https://e-cis.info/page/3373/79406/ (дата обращения: 14.01.2024)
6. R. Moldova intenționează să se retragă din CSI până la finele anului viitor. În: Zearul Național, 2023. https://www.ziarulnational.md/declaratie-r-moldova-intentioneaza-sa-se-retraga-din-csi-pana-la-finele-anului-viitor/ (дата обращения: 13.03.2024)
7. Moldova a început procesul de retragere din CSI. Igor Grosu: Suntem hotărâți să ne îndepărtăm de sursa răului, a sărăciei și a războiului. În: Vocea Basarabiei, 2023. https://voceabasarabiei.md/moldova-a-inceput-procesul-de-retragere-din-csi-igor-grosu-suntem-hotarati-sa-ne-indepartam-de-sursa-raului-a-saraciei-si-a-razboiului/ (дата обращения: 14.03.2024)
8. Barometrul socio-politic, februarie 2023. În: Site-ul oficial imas, 2023. 68 p. https://imas.md/rom/studii-socio-politice (дата обращения: 13.03.2024)
9. Barometrul, aprilie 2023. În: Site-ul oficial iData, 2023. https://mailchi.mp/idata/apr23_1?fbclid=IwAR0RcS97bpvDcrOUOqdxFvmjOv85cB_95u-VnrsSaIh9uLJZti1SJEoVxn8 (дата обращения: 13.03.2024)
10. Barometrul, iunie 2023. În: Site-ul oficial IPRE, 2023. https://ipre.md/category/opinii/ (дата обращения: 13.03.2024)
11. Biroul Național de statistică al Republicii Moldova. Exportul al Republicii Moldova, structurat pe grupuri de țări, 1997-2022. https://statistica.gov.md/ru/statistic_indicator_details/19#publications (дата обращения: 10.03.2024)
12. Договор о Зоне свободной торговли СНГ. Санкт-Петербург, 2011, ст. 18. https://cis.minsk.by/reestrv2/doc/3183#text (дата обращения: 10.03.2024)

Recomandat
***Tatiana TURCO**, dr., conf. univ.*

РОЛЬ МИРОВЫХ АКТОРОВ В РАЗРЕШЕНИИ ГЛОБАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ И ВЫЗОВОВ НА ПРИМЕРЕ США И КИТАЯ

Oleg VOLCOV

CZU: 327:339.9(73 + 510) ac20volcov.oleg@gmail.com

The article examines the essence, characteristics and specifics of global problems and their manifestations at the present stage, as well as the direct involvement of various global actors in solving them and reducing the negative impact. The basis is the example of the activities of the United States and China as two leading powers in international relations. In the context of the Republic of Moldova, detailed analyzes and recommendations are also expressed to counter global challenges, both currently and in the future.

Глобализация – это процесс постоянного взаимодействия и интеграции между различными субъектами международных отношений, который неизбежно ведёт к консолидации экономических, культурных, социальных и др. связей в глобальной перспективе. На данный момент этот феномен представляет собой интенсивное расширение обмена товарами, услугами, информацией, технологиями и различными идеями по всему свету.

Чтобы детальнее можно было изучать столь масштабный процесс и проблемы, возникающие в ходе его активизации, в середине-конце XX века сформировалась глобалистика как наука, а с её развитием со временем родились и новые модели, варианты и разновидности определения процесса глобализации. Например, такие как корпоративная глобализация, либеральная глобализация, социальная или демократическая глобализация, альтернативизм или альтерглобализм, антиглобализм, вестернизация, американизация и т. д. [1, с. 24-25].

Из последних глобальных потрясений, которые коснулись всех и сразу, следует упомянуть эпидемию COVID-19, которая оказалась одновременно и сплачивающим, и разделяющим фактором на международной арене. Тем не менее, благодаря совместным усилиям, активной вовлечённости большинства государств мира и продуктивной работе специалистов в области медицины, человечеству удалось побороть данную глобальную угрозу [2].

В области противодействия глобальным проблемам на сегодняшний день Соединённые Штаты Америки и Китайская Народная Республика остаются во главе, притягивая к себе и собственным двусторонним взаимодействиям всё больше внимания. Но, несмотря на схожие цели, которые представляют собой стремление к процветанию благоприятных условий для существования, эти два государства выстраивают совершенно разные приоритеты.

Администрация правящей партии США в борьбе с глобальными вызовами на первый план ставит борьбу с международным терроризмом, предотвращение

различных изменений климата, соблюдение и обеспечение прав человека и распространение демократии.

Китай, в свою очередь, делает акцент на разрешение продовольственных кризисов, обеспечение и доступности технологий, развитие вакцин и медицины, предотвращение экономических кризисов и загрязнение окружающей среды в регионе [3].

В глобальной перспективе Соединенные Штаты Америки и Китайская Народная Республика играют важнейшую, но зачастую противоречивую роль в решении глобальных проблем и международных конфликтов. Обе страны являются крупнейшими и важными акторами на международной арене, которые обладают значительным экономическим, политическим и военным влиянием. США традиционно выступают защитниками демократических ценностей и международного порядка. Китай, напротив, продвигает авторитарную модель с усиленным государственным вмешательством, что часто приводит к конфликту интересов на таких площадках, как ООН и другие международные организации.

С одной стороны, США и Китай продемонстрировали свою способность работать вместе по таким вопросам, как изменение климата, глобальная торговля и готовность к пандемиям, а также сотрудничать в интересах глобальной стабильности. С другой стороны, конкуренция между двумя державами в области технологий, военного присутствия и экономической экспансии часто порождает новые противоречия и конфликты, которые требуют деликатного управления и международного диалога [4].

Республика Молдова также подвергается большинству положительных и отрицательных эффектов процесса глобализации. В условиях усугубления уже имеющихся глобальных проблем и появления новых, ни одно из государств не способно в одиночку гарантировать собственную безопасность, эффективно выстраивать свою социальную, экономическую, энергетическую, и прочие политики. Ввиду географического положения и экономического потенциала Молдовы, данный процесс становится по-особенному важным для анализа [5, с. 18].

Противостоя новым глобальным угрозам, Республика Молдова становится участником международных экологических программ, в области борьбы с терроризмом законодательство республики также модернизируется и меняется с учётом обстоятельств и возникновения новых угроз, ввиду появления вооружённого конфликта на территории Украины, парламентом была принята новая стратегия национальной безопасности от 2023 года.

Республика Молдова, в контексте столь быстро меняющегося мироустройства, вынуждена приспосабливаться к условиям новой системы международных отношений, внедрять новые инициативы и стратегии для преодоления возникающих проблем и вызовов как глобального, так и регионального масштаба, чётко определять политический курс, поддерживать активный диалог с иностранными партнёрами. При помощи стран, поддерживающих Молдову на пути европейской интеграции, ей следует стремиться сохранить территориальную це-

лостность, укрепить национальную идентичность и обеспечить безопасность всем гражданам страны, несмотря на наличие окончательно неразрешённого конфликта на своей территории [6].

Библиография:

1. Василеску Г. Методологические аспекты глобалистики. В: Век Глобализации, 2010. с. 18-29.
2. Пунченко О. П. COVID-19 как негативный «стартап» раскола глобализирующегося мира. В: Век глобализации. 2021. С. 54–68.
3. Савойский А. Г. Россия, США, Китай: образ будущего на основе экономической дипломатии и миропорядка. В: Вестник Томского государственного университета. Политология, 2021. С. 224–236.
4. Смирнов А. В., Ермаков Д. Н. Казенков О. Ю. Современные китайско-американские международные отношения в условиях глобализации. В: Социально-политические науки, 2022. с. 28-38.
5. Малай И. Некоторые аспекты влияния глобализации на развитие национального государства. В: Ştiinţe socioumanistice, USM, 2006. с. 107-111.
6. Дирун А., Теоса В. Теоретические подходы к исследованию постконфликтного этапа миротворчества в «затяжных конфликтах»: на примере Республики Молдова. В: Studia Universitatis Moldaviae, 2023. с. 292-298.

Recomandat
***Alexandr EJOV**, dr., conf. univ.*

THE ROLE OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS AS NON-STATE ACTORS IN CONTEXT OF GLOBALIZATION

Aliona ZELENEAC

CZU: 327:334.73:502.131.1 zelenyakalyona@gmail.com

TNC-urile sunt actori semnificativi non-statali care influențează diverse domenii ale vieții sociale. Această cercetare explorează rolurile TNC-urilor la nivel global, regional și local, evidențiind impactul lor asupra tranzițiilor economice și integrării regionale. Studiul examinează atât efectele pozitive, cât și pe cele negative, recomandând o creștere echilibrată, echitate socială și protecția mediului pentru dezvoltare durabilă. De asemenea, oferă sugestii specifice pentru Moldova în gestionarea relațiilor cu TNC-urile.

In today's globalized world, TNCs have emerged as powerful non-state actors. They manage to influence global economic governance, policy-making, and socio-economic dynamics, while raising concerns about democratic governance and environmental sustainability. In the post-Soviet space, including Moldova, TNCs have driven economic transitions and regional integration. Understanding TNCs' impact helps create policies that promote balanced growth, social equity, and environmental stewardship. This research is essential for guiding sustainable development strategies and maximizing economic opportunities while addressing challenges.

Research on TNCs has progressed from classical political thought to modern neoliberal policies. Western researchers such as Adam Smith [1], David Ricardo [2], Robert Keohane [3], Joseph Nye [4], Raymond Vernon [5], and others, put the grounds for the topic's investigation. Despite historical limitations, Russian researchers Tsygankov P. [6], Lebedeva M. [7], Belous T. [8], Yudanov Yu. [9], etc., focused on monopolies, state interactions, and the flow of FDI. Romanian academics Liviu R. [10], Liviu G. [11], Carmen R. [12], etc., studied TNC competitiveness and multinational cartel activities. In Moldova, the subject is still little examined. However, there are some complex researches as Sterpu V. [13], Sarco A. [14], Ginu-Chisca M. [15], and others have researched the pecularities of TNCs interactions with Moldova's economy and global integration.

To understand the research topic more deeply, it is essential to define key terms. In such a way, non-state actors represent entities that lack sovereign state attributes but possess influence over global politics; transnational corporations are business entities operating in multiple countries, controlling assets, and engaging in economic activities across borders; globalization is the process of increasing interconnectedness among states, societies, and entities, encompassing economic integration, cultural exchange, and shifts in political power.

Speaking about the evolution and growth of TNCs, it can be divided into 5 distinct periods. 15th Century - 20th Century: TNCs like the British East India Company focused on extracting resources from colonies. 1918-1949: Second-generation TNCs like GM expanded globally post World War I, particularly in industrial sectors. 1950-1979: TNCs such as General Motors expanded globally in industrial sectors. 1980-1995: TNCs like Microsoft prioritized technology and global expansion with financial backing. 1995-2005: Companies like Amazon emphasized digital transformation, sustainability, and stakeholder collaboration.

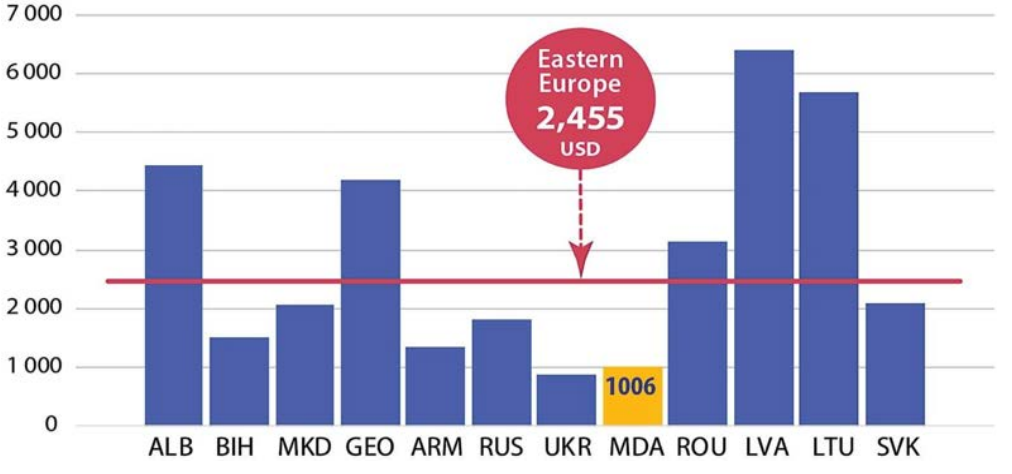
TNCs exert significant political and economic power through their vast financial resources, which enable them to influence global markets. They engage in extensive lobbying efforts to shape policies that benefit their operations. TNCs also leverage their leadership in technology and innovation to shape industries and economies worldwide. Their dominance in global supply chains allows them to influence labor conditions and environmental practices across multiple countries. Additionally, TNCs' market dominance in certain sectors grants them substantial control over prices and competition, further solidifying their political and economic influence on a global scale.

TNCs have a dual impact on the global landscape. On one hand, they drive technological innovation, stimulate economic growth, and create employment opportunities worldwide. Conversely, their operations often contribute to environmental degradation, exploit labor in developing regions, and foster cultural homogenization. Balancing these impacts requires effective regulation and oversight to foster sustainable development globally.

In the Republic of Moldova TNCs operate in various sectors, largely due to foreign direct investment. In 2022 it reached $586 million, a significant 50% increase from the previous year. However, it still lags behind other Eastern European countries (Table 1).

Table 1

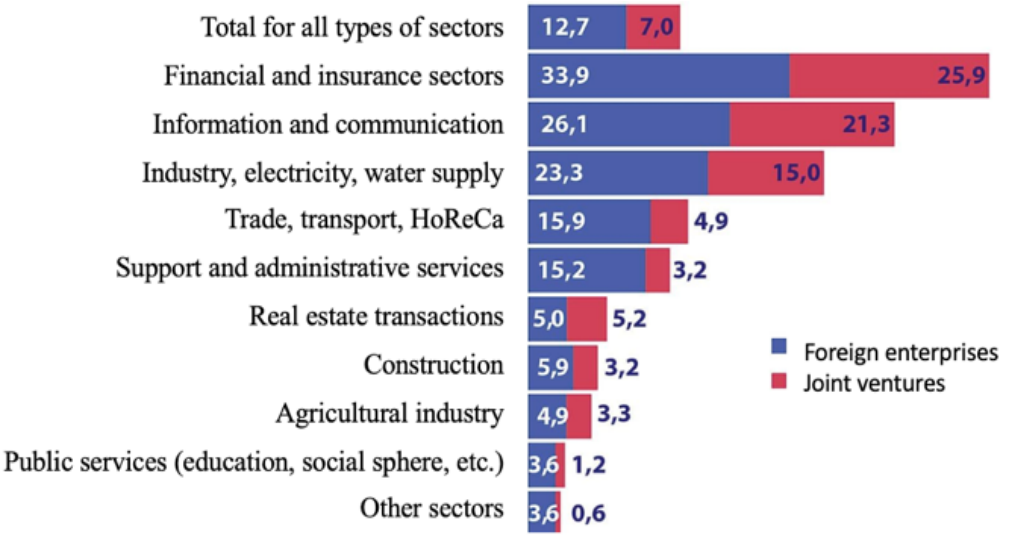
Total FDI flow per capita: RM in comparison with other countries

Experts attribute this lag to various factors, including the limited involvement of TNCs in the capital of state-owned companies [16]. Speaking about the spheres of activities there is invested in financial activities and insurance in amount of 59.7% and information and communications in 47.4%, contributing 19.7% of the gross value added to the national economy (Table 2).

Table 2

Share of enterprises with FDI by economic sector in RM

Touching the opportunities for the Republic of Moldova in relation to TNCs, we can mention strategic location as a transit hub between Europe and Asia, flourishing ICT sector with advancements in internet infrastructure, integration into the global economy and influx of foreign firms, Growing mechanical engineering sector with companies like Lear Corporation and Dräxlmaier Automotive. While, challenges are governance issues and remittances, heavily reliance on agriculture, lagging behind in FDI acquisition compared to neighboring countries, etc.

In conclusion, TNCs exert significant economic and political power globally, driving growth and innovation while raising concerns about accountability and equity. As recommendation, policymakers need robust regulations and corporate accountability to balance TNCs’ benefits and drawbacks. For Moldova, addressing governance issues, fostering economic diversification, and improving the business climate are crucial. Moreover, strategic cooperation with TNCs with the further engagement of local enterprises to the global value chains can drive sustainable development and better integrate Moldova into the global economy.

Bibliography:

1. SMITH, A. *The wealth of nations.* Oxford, England: Bibliomania.com Ltd, 2002. 749 p.

2. RICARDO, D. *On the principles of political economy and taxation.* Sraffa, P., Ed., The Works and Correspondence of David Ricardo, Vol. 1, Cambridge University Press, Cambridge, 1951. 333 p.
3. NYE, J. S., KEOHANE, R. Transnational relations and world politics: an introduction. In: *International Organization* 25.03. 1971. pp. 329–349.
4. NYE, J. S. *Bound to lead: the changing nature of American power.* New York: Basic Books. 1990. pp. 5-17.
5. VERNON, R. International investment and international trade in the product cycle. In: *The quarterly Journal of Economics Oxford University Press*, vol. 80(2), 1966. pp.190-207.
6. ЦЫГАНКОВ, П. Негосударственные участники мировой политики. In: *Научно-аналитический журнал Обозреватель* - Observer, № 9 (284), 2013. pp. 5-17.
7. ЛЕБЕДЕВА, М. Акторы современной мировой политики: тренды развития. In: *Вестник МГИМО*. 2013. № 1 (28) [Accesat 25 iunie 2024]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/aktory-sovremennoy-mirovoy-politiki-trendy-razvitiya
8. БЕЛОУС Т., *Международные промышленные монополии*. М., Мысль, 1972. 279 p.
9. ЮДАНОВ Ю. Норвежский капитал в России. In: *Мировая экономика и международные отношения*, 2004, № 7, pp. 113 – 119.
10. LIVIU, R. Competitivitatea corporaţiilor multinaţionale. In *Revista Economica*, 2007, pp 61-86.
11. LIVIU, R., LIVIU, G. Transnational companies and their role in globalization. In *LESIJ-Lex ET Scientia International Journal* 16.1, 2009, pp. 397-406.
12. LIVIU, R., CARMEN, R. Cartelurile Multinaționale. In: *Lex ET Scientia International Journal*, 2009, vol 16, p. 418
13. SARCO, A. Impactul corporațiilor transnaționale asupra procesului de infiltrare a capitalului străin în economiile naționale. In: *Buletinul Inovațiilor al Centrului de Inovare și Transfer Tehnologic*, vol. 3, 2019, pp. 34-35. ISSN 2537-6411
14. STERPU, V. Abordarea teoretică a asistenței financiare externe. In: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe umanistice, Științe sociale, Centrul Editorial-Poligrafic al USM*, 2022. pp. 217-219. ISBN 978-9975-62-470-1
15. CHIȘCA, M. The Role of Location Advantages of the Republic of Moldova for Transnational Corporations and FDI towards European Integration. In: *Eastern European Journal for Regional Studies*, vol. 1, no. 2, 2016, pp. 115-123.
16. КРАСЮН Т., Функционирование ТНК в странах с переходной экономикой на примере Республики Молдова и Украины. In: *Экономика и бизнес: теория и практика*, № 1-1, 2020. pp. 135-137.

Recomandat
***Cristina MORARI**, dr., lector univ.*

GESTIONAREA CRIZEI REFUGIAŢILOR DE CĂTRE AUTORITĂŢILE PUBLICE LOCALE DIN RAIONUL DUBĂSARI

Ina DANILOV

CZU: 352.07(478):314.745.22(477) ina.danilov.2020@mail.ru

This article is devoted to the management of the refugee crisis by the local public authorities in the Dubasari district. The crisis triggered at the end of February 2024 found the local public authorities unprepared, but they soon managed to mobilize and with the help of the population and civil society organizations organized the support processes for Ukrainian refugees. The author highlighted the main directions of action of the local public authorities and made an assessment of their activity.

Criza refugiaților din Ucraina în legătură cu începerea războiului începând cu data de 24.02.2022 s-a resimțit serios pe teritoriul statelor europene, dar și pe teritoriul Republicii Moldova. Aceasta a constituit un adevărat test de reziliență pentru autoritățile publice locale și centrale în vederea gestionării fluxului de refugiați și în special a capacității statului de a face față situațiilor de criză.

Raionul Dubăsari nefiind o excepție, având o proprie istorie în legătură cu războiul de pe Nistru din anul 1992 și consecințele dezvoltării raionului de după război, problemele așa și nesoluționate teritorial, politic și administrativ, dar și cu propria populație de aproximativ 25305 persoane, s-a confruntat începând cu data de 01.03.2022 cu aceste probleme. Și dacă în primele zile doar băștinașii au manifestat spiritul de compasiune prin găzduirea în propriile locuințe și pe cont propriu a familiilor refugiaților, autoritățile publice locale au venit cu o reacție întârziată, nefiind de facto pregătite de aceste evenimente.

La solicitarea Administrației Publice Locale de nivelul II din cadrul r. Dubăsari unele organizații non-guvernamentale precum spre exemplu AO „Caritas Cehia”, au venit cu echipamentul logistic pentru centrul de Plasament din r. Dubăsari, inclusiv cu dotarea centrului cu truse igienice și medicale, dar și suportul financiar uni în valoare de 2220 lei pentru fiecare refugiat din Ucraina.

La 08.06.2022 Organizația internațională creștină „World Vision” în parteneriat cu Programul Alimentar Mondial (PAM) de susținere a refugiaților ucraineni din Republica Moldova, în cadrul vizitei întreprinse au adus suportul financiar și material celor 39 de familii din raionul Dubăsari, înregistrate care au găzduit refugiați din Ucraina.

Un alt suport a fost cel acordat de EDU JOC a venit cu suport didactico-educativ la copii refugiaților din Ucraina cazați la Centru de plasament din s. Coșnița.

Totodată este de menționat că având în vedere facilitățile fiscale care s-au aprobat la nivel național în ceea ce privește antrenarea persoanelor refugiate, agenții economici din teritoriu fiind scutiți de plata unor tipuri de impozite. Aceștia la rândul său au fost dispuși să încadreze în câmpul muncii refugiații din Ucraina astfel potrivit datelor (ANOFM, reprezentanța Cocieri) au fost încadrate în câmpul muncii în raionul Dubăsari 11 refugiați, ceea ce a fost posibil datorită Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale nr.4/2022 unde s-a reglementat facilitarea dreptului la muncă pentru cetățenii ucraineni. Astfel, persoanele refugiate, indiferent de statutul legal, pentru perioada stării de urgență pot fi angajate pe teritoriul Republicii Moldova. Angajatorii fiind obligați de a notifica Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă despre angajarea cetățenilor din Ucraina, în acest sens fiind emisă o circulară de către ANOFM către toate subdiviziunile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, cu sarcini concrete privind conlucrarea cu angajatorii și cetățenii din Ucraina, inclusiv efectuarea vizitelor la centrele de plasament pentru refugiați din teritoriu, în scopul informării lor despre dreptul la angajare și suportul acordat.

Așa cum războiul a fost un atac total neașteptat pentru instituțiile menite să ofere servicii persoanelor afectate de război, aceste activități au constituit o experiență nouă. Astfel, odată cu începerea războiului în Ucraina, s-a constatat că legislația Republica Moldova referitoare la integrarea străinilor, nu conține prevederi referitoare la condițiile de viață și de activitate a persoanelor strămutate. Pentru cazarea persoanelor refugiate, începând cu 24 februarie 2022, au fost deschise și autorizate 132 de Centre de Plasament Temporar pentru Refugiați.

O altă problemă a autorităților publice au fost prezența copiilor neînsoțiți cu vârsta de 16-18 ani, care traversau teritoriul Republicii Moldova, fiind pusă în situația asigurării unui tranzit legal și în siguranță a copiilor minori refugiați.

Autoritățile publice centrale au adoptat Hotărârea Parlamentului nr.41 din 24.02.2022 prin care s-a declarat stare de urgență , iar în baza Comisiei pentru Situații Excepționale, căreia i-a fost acordat dreptul de a emite dispoziții în vederea punerii în executare a unui șir de acțiuni, prin Dispoziția nr.1 din 24 februarie 2022 și ulterioarele dispoziții emise de comisie au stabilit un șir de măsuri tehnice privind intrarea în țara noastră a străinilor care vin din Ucraina, însă determinarea statutului acestora și a protecției de care aceștia sunt în drept să beneficieze, fiind una instabilă.

Totodată având propria experiență, autoritățile publice locale au acționat fără întârziere chiar în primele zile de la începerea războiului, iar până la crearea de către autoritățile publice centrale a instrumentelor legale și logistice de cazare a refugiaților, au întreprins măsuri necesare în măsura posibilităților, pentru a oferi cazarea, alimentația și acces la informație a refugiaților intrați în raionul Dubăsari.

Ceea ce a dus la implicarea în cadrul raionului Dubăsari a unui număr de aproximativ 50 funcționari publici, 13 persoane cu statut de demnitate publică, 25 de asistenți sociali, 10 lucrători ai Centrului de Plasament din raionul Dubăsari, Direcției Asistență Socială și de Protecției a familiei, a altor specialiști și angajați din cadrul

Consiliului Raional Dubăsari, precum și implicarea activă a societății civile și a ONG-urilor din țară, cât și de peste hotarele ei.

Un dialog permanent și o colaborare fructuoasă au creat premisă de a face față situației de criză, încât unele administrații publice locale de nivelul I au venit cu contribuții bănești, alte cu distribuirea lemnelor de foc pentru refugiații cazați în localitățile raionului Dubăsari, instituțiile publice au venit cu suportul material sub formă de dezinfectanți, măști de protecție, produse de igienă, funcționarii publicii din raion au donat remunerarea unei zile de muncă în susținerea refugiaților din raion. Agenții economici din raion, s-au oferit să ajute gratuit activând ca voluntari în punerea la dispoziție a mijloacelor de transport pentru a întâlni persoane refugiate din Ucraina la punct de trecere vamală pentru a le transporta și caza la Centru de plasament temporar din raion, ceea ce a fost dirijat și organizat logistic de către administrația publică locală de nivelul II.

Referințe:

1. 282 cetățeni ucraineni refugiați la moment în raionul Dubăsari. https://dubasari.md/news/282-cetaeni-ucraineni-refugiai-la-moment-in-raionul-dubasari-505869(vizitat 02.01.2024).
2. 309 cetățeni ucraineni refugiați la moment în raionul Dubăsari. https://dubasari.md/news/309-cetaeni-ucraineni-refugiai-la-moment-in-raionul-dubasari-503381(vizitat 02.01.2024).
3. 313 cetățeni ucraineni refugiați la moment în raionul Dubăsari. https://dubasari.md/news/313-cetaeni-ucraineni-refugiai-la-moment-in-raionul-dubasari-502295 (vizitat 02.01.2024).
4. Abundență și lipsuri: Accesul la informații și bariere în răspunsul la criza refugiaților din Republica Moldova. Raport UNHCR, Chișinău, 2023. https://internews.md/wp-content/uploads/2023/04/IN_Floods-and-deserts_RO.pdf (vizitat 10.11.2023).
5. Așteptând ca cerul să se închidă: Criza fără precedent cu care se confruntă femeile și fetele care fug din Ucraina. Raport de evaluare. https://voiceamplified.org/wp-content/uploads/2022/09/FINAL-RO_MOLDOVA_ASSESSMENT_REPORT.pdf (vizitat 05.01.2024).
6. Consolidarea capacității de reziliență a refugiaților ucraineni în Republica Moldova, a comunităților-gazdă și a autorităților locale și naționale din Moldova. https://www.undp.org/ro/moldova/projects/consolidarea-capacitatii-de-rezilienta-refugiatilor-ucraineni-republica-moldova-comunitatilor-gazda-si-autoritatilor-locale-si (vizitat 13.12.2023).
7. Criza refugiaților: test de rezistență pentru Republica Moldova. https://www.ipis.md/wp-content/uploads/2022/03/Comentariu_criza-refugiatilor.pdf (vizitat 04.01.2024).
8. Organizația „World Vision” oferă suport financiar familiilor din raionul Dubăsari care găzduiesc refugiați din Ucraina https://dubasari.md/news/organizaia-world-vision-ofera-suport-financiar-familiilor-din-raionul-dubasari-care-gazduiesc-refugiai-din-ucraina-508806 (vizitat 03.01.2024).

Recomandat
***Angela POPOVICI**, dr., conf. univ.*

INTEGRAREA DIMENSIUNII DE GEN ÎN POLITICILE PUBLICE

Alina POPOVICI

CZU: 316.346.2:316.614:354 popovici.alina.of@gmail.com

This article addresses from a multidimensional perspective the issue of integrating the gender dimension into public policies to meet the needs and priorities of women and men and to address existing inequalities in policy documents, aiming for outcomes that have a positive impact on their situation. The relevance of this topic is determined by aligning national legislation with European and international norms and policies in the field of gender equality, and ensuring the adequate implementation of this legislation constitutes a legal commitment and a political objective assumed by the Republic of Moldova as a member of the UN, Council of Europe, and other international organizations that promote the values of democracy.

Potrivit studiului „Indicele egalității de gen 2023", asigurarea egalității de gen și investiția în împuternicire generează câștiguri economice mari. Nici o societate nu se poate dezvolta durabil fără a transforma și amplifica distribuția oportunităților, resurselor și opțiunilor pentru bărbați și femei, astfel încât aceștia să aibă putere egală de a-și modela propriile vieți și de a contribui la familiile, comunitățile și țara lor. În pofida consecințelor sociale și economice ale pandemiei COVID-19, războiului de la frontiera țării, precum și crizei energetice, Moldova a reușit să înregistreze anumite progrese, în special în domeniul electoral și cel politic, în domeniul reconcilierii vieții de familie cu cea profesională, diminuării discrepanței salariale, prevenirii și combaterii violenței în baza de gen, fortificării instituțiilor în domeniul egalității de gen, etc.

Cu toate acestea, pentru a atinge obiectivele asumate la nivel internațional și național cu privire la asigurarea egalității de gen până în 2030 sunt necesare acțiuni consecvente, care se referă atât la promovarea legilor, politicilor, bugetelor și instituțiilor care promovează egalitatea de gen, cât și la alocarea investițiilor adecvate în informarea și educarea societății pentru a diminua stereotipurile și prejudecățile cu privire la rolurile de gen.

Progresele suplimentare necesită schimbări instituționale și culturale substanțiale. Recunoscând progresele făcute în ultima perioadă, conștientizăm totuși că mai rămâne un drum lung de parcurs. Asigurarea respectării principiilor egalității de șanse și nediscriminării constituie un instrument necesar, ce permite fiecărui individ să-și pună în valoare calitățile fizice, intelectuale, morale.

Autoritățile consideră că în vederea realizării viziunii strategice, politicile ar trebui să faciliteze o reconciliere eficientă a timpului pentru viața personală și cea

profesională, dar și să încurajeze alocarea timpului pentru activități de dezvoltare personală.

Investigând problema integrării dimensiunii de gen în politicile publice putem constata că egalitatea de gen este un drept fundamental - femeile au dreptul la o viață demnă și liberă, au dreptul de a-și valorifica potențialul lor, fără constrângeri, precum și dreptul de a se bucura de șanse egale în orice domeniu de activitate.

Integrarea dimensiunii de gen în politicile publice este un pas important în consolidarea egalității de gen. Resursele financiare niciodată nu au fost suficiente, iată de ce este nevoie de un management bine gândit, bazat pe activitatea comună a autorităților centrale, a primarilor, consiliilor locale, a organizațiilor neguvernamentale din comunitățile noastre.

Politicile publice trebuie să prevadă și anumite măsuri de responsabilizare din perspectiva de gen, precum și sprijin bugetar; dar sprijinul financiar al statului este extrem de necesar în promovarea politicilor sensibile la gen. Politicile de gen ar trebui să includă măsuri specifice pentru a sprijini femeile în domeniul economic, inclusiv în antreprenoriat și leadership.

Totodată implicarea activă a organizațiilor de femei și a societății civile este crucială pentru succesul implementării politicilor publice sensibile la gen. Politicile publice trebuie să abordeze și să combată stereotipurile de gen, contribuind astfel la schimbarea mentalităților în societate. Monitorizarea indicatorilor de gen relevanți, precum participarea la educație, ocuparea forței de muncă și sănătatea, poate oferi insight-uri utile în evaluarea impactului politicilor.

Integrarea dimensiunii de gen în politicile publice locale este esențială pentru promovarea unei societăți echitabile și a egalității de șanse. Politicile de gen adoptate de consiliile municipale reprezintă un pas semnificativ în direcția asigurării unei reprezentări echitabile a femeilor și bărbaților în procesul decizional. Analiza relevă că strategiile de gen pot contribui la reducerea disparităților sociale și economice dintre sexe la nivel municipal. Integrarea perspectivelor de gen în planificarea urbană poate duce la crearea unor medii mai incluzive și sigure pentru toți cetățenii. Integrarea dimensiunii de gen în proiectele de infrastructură și serviciile municipale poate îmbunătăți accesul la resurse și facilități pentru toți cetățenii. O reprezentare mai echilibrată a femeilor în cadrul consiliilor municipale poate conduce la decizii mai bine fundamentate și la o reflectare mai adecvată a nevoilor comunității. O comunicare eficientă despre politicile de gen este esențială pentru a sensibiliza comunitatea și pentru a obține sprijinul necesar. Analiza evidențiază necesitatea de a asigura resurse adecvate pentru implementarea politicilor de gen, inclusiv bugete specifice și programe de formare.Elaborarea unui plan de acțiuni, care să ghideze administrația municipală în realizarea, pe viitor, a unor documente de politici care să reflecte interesele și necesitățile specifice ale tuturor locuitorilor comunității: femei, bărbați, vârstnici, copii, persoane cu dizabilități etc. Validarea constatărilor și recomandărilor auditului de gen, va fi urmată de un alt exercițiu, nu mai puțin important, și anume elaborarea Planului local de acțiuni pentru promovarea egalității de gen, propunerile

de intervenții ale căruia, se vor ghida de setul de recomandări din Raportul de audit de gen.

În acest context devine absolut necesară adoptarea unei atitudini responsabile față de integrarea dimensiunii de gen în politicile publice locale și corelarea acestora cu obiectivele *Programului de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027*, în special, reducerea inegalităților structurale de gen prin politici și bugete sensibile la dimensiunea de gen.

Consiliile municipale ar trebui să acorde o atenție deosebită implementării efective a politicilor de gen, pentru a asigura impactul real în comunități. Prin urmare, egalitatea de gen este atunci când femeile și bărbații se bucură, în aceeași măsură, de bunurile cu valoare socială, de oportunități, de resurse și recompense. Scopul politicii de gen la nivel local este de a asigura ca toate intervențiile APL-urilor să sporească oportunitățile femeilor și bărbaților de a-și exercita drepturile în egală măsură. Inițiativele sporesc capacitățile femeilor din întreaga țară, având ca scop oferirea oportunităților egale de leadership la toate nivelurile decizionale în viața politică, economică, publică dar si asigurarea vieții lor fără violență.

Referințe:

1. Albu N. Dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare: Abordarea integratoare a egalității de gen în sectorul de apărare. Chișinău, 2017.
2. Baurciulu A., Casian A., Pîrțachi I., Petroia A., Sainsus V., Vaculovschi D., Bugetarea sensibilă la gen. Chișinău: Ed.Foxtrot, 2016.
3. Baurciulu A., Savca T., Egalitatea de gen. Note de curs pentru funcționarii publici și funcționarele publice. Chișinău: Ed. AAP, 2022.
4. Bodrug-Lungu V. Sensibilizarea de gen a populației, Chișinău, USM, 2007.
5. Ghid pentru integrarea perspectivei egalității de gen în procesul de elaborare a politicilor publice. Chișinău, 2021.
6. Popovici A., Țepordei A. Analiza cadrului normativ național prin prisma integrării dimensiunii de gen în documentele instituționale la nivel central și local. In: Administrarea publică. Revistă metodico-științifică trimestrială, 2021, nr.4, p.12-29.
7. Savca T. Asigurarea egalității de gen prin politicile publice ale administrației publice locale în Republica Moldova. In: Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale ”Teoria și practica administrării publice”, Chișinău, AAP, 2020, p.75-84.

Recomandat
***Angela POPOVICI**, dr., conf. univ.*

IMPACTUL EXTINDERII ORGANIZAŢIEI TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD ASUPRA SECURITĂŢII INTERNAŢIONALE

Vitalina GUPAL

CZU: 327.57: 355 NATO vitalina.gupal@gmail.com

The purpose of the thesis on the impact of NATO enlargement on international security is to analyze the effects of NATO enlargement on global security and to assess whether it had a positive or negative impact on the security situation in the world. By analysing this topic, it is sought to understand to what extent NATO enlargement has contributed to strengthening and stabilising security areas and preventing conflicts in enlargement-affected regions. It also aims to assess the impact of NATO enlargement on relations with other states and international organizations, as well as on the global security system.

Extinderea NATO are un impact semnificativ asupra securității internaționale prin consolidarea alianței și creșterea capacității de apărare a statelor membre. Prin extinderea sa, NATO devine mai puternică și mai eficientă în prevenirea conflictelor și descurajarea agresiunilor din partea altor state sau actori non-statali. De asemenea, extinderea NATO poate contribui la promovarea valorilor democratice și a statului de drept în țările nou intrate în alianță, consolidând astfel stabilitatea și securitatea în regiunile respective. Totuși, există și critici ale extinderii NATO, cum ar fi potențiala escaladare a tensiunilor cu Rusia și posibilele provocări de securitate generate de extinderea către state cu dispute interne sau conflicte nerezolvate. În final, impactul extinderii NATO asupra securității internaționale depinde de modul în care alianța gestionează aceste provocări și colaborează cu alte organizații și state pentru menținerea unei ordini mondiale stabile și pacifice.

Extinderea NATO este cu siguranță un punct focal al schimbărilor geopolitice în Europa. Adăugarea Finlandei ca membru al NATO în 2023, urmată de Suedia în martie 2024, marchează o evoluție semnificativă în peisajul securității europene. Aceste mișcări reflectă preocupările și orientările în schimbare ale statelor europene în fața provocărilor geopolitice din regiunea lor și din întreaga lume.

Renunțând la preferințele istorice ale ambelor părți de a fi actori neutri, războiul din Ucraina a evidențiat necesitatea ca ambele state să caute garanții suplimentare de securitate care sunt oferite doar de la un nivel atât de ridicat de cooperare multinațională care se regăsește în NATO. Această lucrare examinează implicațiile geopolitice ale celei mai recente runde de extindere a NATO, care a fost stimulată de invazia ilegală a Rusiei în Ucraina, printr-o evaluare tridimensională. În primul rând, vom examina pe larg modul în care extinderea NATO și războiul din Ucraina au

modelat sistemul internațional de alianțe. În al doilea rând, vom analiza implicațiile strategice ale extinderii NATO în curtea geografică a Suediei și Finlandei, în regiunile arctice și baltice, precum și efectele acestora asupra politicii și securității regionale. În cele din urmă, vom examina modul în care extinderea NATO a afectat Turcia, unul dintre cei doi membri care au întârziat recenta extindere a NATO, și actul său de echilibrare strategică în lumea post-Ucraina [1].

După cum se subliniază într-un nou raport al German Marshall Fund (GMF), „invazia Rusiei în Ucraina a fost un moment clarificator pentru alianțe" [2]. De la invazia pe scară largă a Rusiei în Ucraina și extinderea ulterioară a NATO, majoritatea țărilor par să se fi încadrat într-una din cele trei categorii: în primul rând, țările care sprijină (sau cel puțin ajută) Kremlinul și războiul său de agresiune; în al doilea rând, țările care sprijină Ucraina, dintre care multe au căutat legături mai strânse cu NATO și cu Occidentul; și, în al treilea rând, țările nealiniate. Coalescența acestor blocuri a precipitat schimbări semnificative pentru securitatea globală. Recenta extindere a NATO pentru a include două țări neutre din punct de vedere istoric într-o alianță politică și militară distinctă occidentală este reprezentativă pentru o schimbare masivă a alianțelor politice de pe continentul european. Între timp, ascensiunea națiunilor nealiniate în contextul post-Ucraina oferă atât provocări, cât și oportunități în cazul în care aceste state trec peste acțiunile unilaterale. Pe măsură ce națiunile occidentale au reușit să se unească sub opoziția lor comună față de invazia rusă, alte națiuni nu au reușit să se unească sub o perspectivă globală similară [1].

Trecerea de la statutul de neutralitate a Suediei și Finlandei, reprezintă o schimbare majoră pentru politica internațională. Această schimbare reflectă evoluțiile geopolitice recente, precum și creșterea îngrijorărilor legate de securitatea regională în Europa. Factori precum agresiunea rusă în Ucraina, îngrijorările cu privire la stabilitatea în regiunea Mării Baltice și schimbările în dinamica globală au influențat probabil deciziile Suediei și Finlandei de a căuta aderarea la NATO. Această mutare nu numai că marchează o schimbare în politica externă a acestor țări, dar are și implicații semnificative pentru echilibrul de putere în regiunea Mării Baltice și pentru relațiile lor cu alte state, inclusiv cu Rusia.

Mișcarea Suediei și Finlandei către aderarea la NATO nu numai că a remodelat peisajul strategic al Mării Baltice, ci și al Arcticii. Din punct de vedere politic, odată cu aderarea Finlandei și Suediei, Rusia va fi singurul membru al Consiliului Arctic care nu este membru al NATO. Din punct de vedere militar, flota considerabilă de spărgătoare de gheață a Finlandei și flota de submarine a Suediei vor contribui la securizarea mării libere. Ambele armate au o experiență semnificativă în pregătirea pentru temperaturile extreme din această regiune și pot oferi altor state membre cunoștințe în acest domeniu prin exerciții comune [3]. O prezență sporită a NATO în interiorul Cercului Arctic nu numai că are potențialul de a contracara militarizarea regiunii de către Rusia, ci și eforturile Chinei de a destabiliza în continuare regiunea pe măsură ce își construiește Drumul Polar al Mătăsii. Pe măsură ce Nordul Îndepărtat al NATO a devenit din ce în ce mai important pentru securitatea aliaților, pe măsură ce gheața

din Arctica continuă să se topească, Suedia şi Finlanda sunt esenţiale pentru a ajuta NATO să apere acest nou centru strategic. Deşi este nevoie de mult mai mult pentru a contracara superioritatea militară a Rusiei în regiune [4], Finlanda şi Suedia sunt esenţiale în acest sens. Departe de curtea sa geografică, aderarea Finlandei şi Suediei oferă protecţie mult mai mult decât Marea Baltică şi Arctica. Ambele naţiuni oferă armate mari, extrem de capabile, cu experienţă semnificativă la nivel internaţional în cadrul structurilor NATO. Ambele naţiuni au participat la mai multe operaţii NATO în ultimele trei decenii, participând la misiunea NATO de menţinere a păcii în Bosnia-Herţegovina, în Afganistan cu Forţele Internaţionale de Asistenţă de Securitate (ISAF) şi Misiunea Resolute Support (RSM), în Kosovo cu KFOR, la Misiunea NATO din Irak (NIM) şi cu Forţa de Răspuns a NATO (NRF) într-un rol suplimentar [5]. În plus, ambele naţiuni au experienţă în combaterea ameninţărilor hibride. Pentru Finlanda, NATO poate beneficia atât de Centrul European de Excelenţă pentru Contracararea Ameninţărilor Hibride (CoE Hibrid) de la Helsinki, cât şi de învăţămintele desprinse din conceptul finlandez de „securitate societală” şi reziliență [6]. Ambele state sunt democraţii vibrante şi sunt membre ale Uniunii Europene din 1995, oferind oportunităţi mai mari pentru cooperarea NATO-UE.

În concluzie, extinderea NATO poate avea un impact semnificativ asupra mediului de securitate, atât în regiunea în care se extinde alianţa, cât şi la nivel global. Prin aderarea unor noi state membre, se poate consolida stabilitatea şi securitatea în regiunea respectivă, oferindu-le acestora un cadru mult mai solid de cooperare şi sprijin în faţa ameninţărilor externe. Totuşi, există preocupări legate de potenţiala escaladare a tensiunilor cu actori externi, cum ar fi Rusia, care ar putea percepe extinderea NATO ca o ameninţare la adresa securităţii lor. De asemenea, extinderea alianţei către regiuni cu conflicte etnice sau politice nerezolvate ar putea genera noi provocări de securitate şi tensiuni interne. În final, impactul extinderii NATO asupra mediului de securitate depinde de modul în care alianţa gestionează aceste aspecte şi colaborează cu alte organizaţii şi state pentru promovarea unei securităţi globale şi durabile.

Referinţe:

1. THE THREE DIMENSIONS OF NATO ENLARGEMENT IN 2023: FROM THE ARCTIC TO THE BLACK SEA AND BEYOND MEGAN GISCLON & FUAT KEYMAN http://transatlanticpolicy.com/article/1197/the-three-dimensions-of-nato-enlargement-in-2023-from-the-arctic-to-the-black-sea-and-beyond (accesat la 14.01.2024).
2. Conley H.A. et al., “Alliances in a Shifting Global Order: Rethinking Transatlantic Engagement with Global Swing States,” German Marshall Fund of the United States, May 2, 2023, https://www.gmfus.org/news/alliances-shifting-global-order-rethinking-transatlantic-engagement-global-swing-states. (accesat la 12.02.2024)
3. Both militaries have been exercising with NATO member states for many years. Sweden recently host ed its largest military exercise in 30 years with the participation of several member states. See Charles Szumski, “Sweden to conduct largest military exercise in 30 years,” Euractiv, last updated 24 April 2023, https://www.euractiv.com/section/politics/news/sweden-to-conduct-largest-military-exercise-in-30-years/ (accesat la 20.03.2024)

4. Gronholt-Pedersen J., Fouche G. "NATO Allies wake up to Russian supremacy in the Arctic," 16 November 2022, Reuters, https://www.reuters.com/world/europe/nato-allies-wake-up-russian-supremacy-arctic-2022-11-16/ (accesat 12.03.2024)
5. See, NATO, "Relations with Finland," last updated April 5, 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm#footnote; NATO, "Relations with Sweden," last updated 12 April 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52535.htm (accesat la 15.03.2024)
6. Pynnöniemi K., Sinikukka S. "Hybrid Influence – Lessons from Finland," NATO Review, 28 June 2017, https://www.nato.int/docu/review/articles/2017/06/28/hybrid-influence-lessons-from-finland/index.html (accesat la 12.04.2024)

Recomandat
***Vladimir BORȘ**, dr., conf. univ.*

SCENARII DE EVOLUŢIE A ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE ÎN CONDIŢIILE EUROPENIZĂRII ADMINISTRAŢIEI PUBLICE

Mihai HALUPNEAC

CZU: 352(478):327:061.1UE mihai.halupneac@coleurope.eu

The aim of the paper is to identify the implications of the Europeanization of Public Administration on local public administration in the Republic of Moldova and to identify potential scenarios of transformation and evolution at local level in the Republic of Moldova through comparative analysis and qualitative research.

În lumina acordării Republicii Moldova statutului de ţară candidat pentru integrarea europeană şi demararea ulterioară a etapei de negociere, devine esenţial să analizăm atât evoluţia cât şi impactul potenţial al procesului de europenizare asupra administraţiei publice locale şi, implicit, asupra acesteia în viitor. Astfel, prin acest articol, autorul îşi propune să contribuie la înţelegerea complexităţii procesului de europenizare şi la identificarea direcţiilor de acţiune viabile pentru administraţia publică locală din Republica Moldova.

Relevanţa acestui subiect este subliniată de rolul semnificativ pe care autorităţile administraţiei publice locale îl joacă în procesul de europenizare. Cu toate acestea, aceste autorităţi nu dispun adesea de cunoştinţele şi strategiile necesare pentru a implementa eficient politicile de europenizare. Prin urmare, contribuția academică prin intermediul dezvoltării de modele şi scenarii este imperativă.

Reieşind din analiza conceptuală, definim Europenizarea drept un concept derivat din teoria integrării europene, aplicat pe plan intern şi proiectat pe plan extern în alte ţări prin intermediul guvernanţei externe, utilizând modelul stimulentelor externe, modelul de învăţare socială sau modelul de învăţare a bunelor practici [1, p. 30]

În acest sens, schimbările recente în relaţie dintre Uniunea Europeană şi Moldova au determinat o reconceptualizare a modului în care Europenizarea are loc în Republica Moldova.

Andrea Gawrich [2, p. 6] prezintă trei etape de europenizare:

1. Europenizarea aderării – respectiv efectul pe statele membre. Această etapă denotă, încă o dată, că Europenizarea nu se încheie neapărat cu aderarea şi poate fi un proces continuu de integrare într-o familie extinsă cu culturi distincte.
2. Europenizare extinderii – penultima etapă, statutul de ţară candidat şi începerea negocierilor. Din 2022 şi ulterior 2023, Moldova a întrat în perioada de extindere şi îşi direcţionează resursele către implementarea acquisului.
3. Europenizarea vecinătăţii – manifestarea preponderentă a guvernanţei externe, prin intermediul, de exemplu, al politicii europene de vecinătate (ENP). Moldova

s-a regăsit în această etapă încă din 2004, de la lansarea politicii de vecinătate europeană care, de altfel, la creare – nu avea drept scop integrarea, ci funcţiona mai mult ca un antidot al integrării, menit să creeze o zonă buffer *(a ring of well-governed states)*. Pe lângă alţii, acest lucru ni-l spune şi Katarzyna Pelczynska-Nalecz - „Preocuparea faţă de aspiraţiile de aderare ale vecinilor din est a dus, de asemenea, la de-europenizarea politicii faţă de Europa de Est. În documentele Uniunii Europene au fost evitate declaraţiile clare dacă trei ţări din această regiune fac parte din Europa şi referirile la ideea unei Europe unite. Acest lucru a împiedicat utilizarea deplină a potenţialului lor legat de identitatea lor europeană" [3, p. 46].

Cu toate acestea şi în contrast cu opinia Katarzynei Pelczynska-Nalecz, războiul din Ucraina a determinat o schimbare radicală de perspectivă a instrumentelor ENP şi respectiv nişte ajustări tectonice în ceea ce priveşte integrarea europeană a ţărilor din Europa de Est. Respectiv, Moldova s-a regăsit, în materie de câteva luni – în situaţia de integrare şi europenizare accelerată.

În atare condiţii, în raportul Comitetului European al Regiunilor se anticipează ca 70% din acquisul comunitar destinat transpunerii de către ţările candidate va fi implementat efectiv şi de jure de către autorităţile administraţiei publice locale. Chiar dacă nu au un rol direct în negocieri, autorităţile administraţiei publice locale joacă un rol important în crearea unor condiţii favorabile şi în valorificarea oportunităţilor deschise de integrarea în UE. Astfel, trebuie menţionat rolul administraţiei publice locale în atragerea de investiţii. În contextul integrării europene, este vitală şi abilitatea administraţiilor publice locale de a utiliza fonduri de preaderare pentru a cataliza dezvoltarea socio-economică locală, a atrage investiţii şi a asigura condiţii pentru investitori.

Respectiv, este imperativ să evidenţiem rolul administraţiei publice ca un catalizator esenţial în implementarea de facto a măsurilor de modernizare şi europenizare prin transpunerea şi implementarea acquisului comunitar, facilitând în acest sens alinierea legislaţiei naţionale la normele Uniunii Europene. Mai mult de atât, administraţia publică locală reprezintă instituţia primară însărcinată cu soluţionarea problemelor şi nevoilor, dar şi adaptarea la preferinţele comunităţii locale în virtutea îmbunătăţirii bunăstării sociale şi coeziunii, atât sociale, cât şi teritoriale.

Mai mult de atât, rolul administraţiei publice locale se extinde dincolo de simpla conformitate legislativă. Funcţiile sale instituţionale se referă la procesul de integrare formală şi cele de furnizare de servicii subliniază imperativul îmbunătăţirii calităţii şi accesibilităţii serviciilor publice pentru a răspunde cerinţelor locale. În special, putem evidenţia importanţa crucială a consolidării capacităţii financiare a administraţiei publice locale ca fiind un obiectiv major în contextul europenizării şi conformării cu standardele europene de prestare a serviciilor.

Scenariile de evoluţie a administraţiei publice locale în contextul europenizării administraţiei publice depind în mod direct de procesele care au loc atât la nivel central, cât şi local în statul nostru. Respectiv, luând în considerare direcţia pro-europeană a Republicii Moldova, dar şi numeroasele conferinţe, schimburi de experienţă

şi vizite cu şi între reprezentanţi internaţionali, majoritatea din Uniunea Europeană, autorul articolului consideră că administraţia publică locală se află sub ghidajul transnaţional al guvernanţei europene, care îşi exportă soluţiile interne pe plan extern prin intermediul modelelor de europenizare. Indiferent de scenariul de evoluție ales, acesta trebuie să ţină cont de cele mai recente tendinţe în domeniul administraţiei publice locale – reforma de comasare ca opțiune radicală sau amalgamarea voluntară ca opțiune mai blândă, reieşind din faptul că Uniunea Europeană nu are state la fel de depopulate ca Republica Moldova care să fie în acelaşi timp şi atât de fragmentate teritorial, cu aproape 900 sate şi comune. De asemenea, scenariile de evoluţie trebuie să reflecte evident şi componenta care ţine de consultări publice, de încurajarea societăţii civile şi de participare la nivel de localitate, dat fiind faptul că deschiderea către cetăţean este absolut importantă şi este o practică încetăţenită la nivelul Uniunii Europene

La final, în vederea elaborării şi implementării cu succes a unor scenarii de evoluţie a administraţiei publice locale în contextul europenizării administraţiei publice, pot fi înaintate următoarele *recomandări*:

1. *Reformarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova*, în sensul micşorării numărului satelor, comunelor şi raioanelor, ceea ce va aduce sistemul nostru administrativ local în concordanţă cu standardele europene, unde unităţile administrativ-teritoriale nu sunt atât de fragmentate ca în Republica Moldova. Fie realizată prin intermediul amalgamării voluntare, fie prin comasare obligatorie, reforma va contribui la reducerea fragmentării administrative şi în consecinţă la dezvoltarea locală, din motivul creşterii numărului de locuitori. Acest lucru va facilita şi atragerea de fonduri europene, pentru că va creşte numărul beneficiarilor proiectelor şi în consecinţă impactul lor geografic.
2. *Consolidarea capacităţilor administraţiei publice locale în domeniul atragerii fondurilor europene*. Acest lucru presupune sporirea resurselor umane, atât în număr, cât şi în calificări. Recomandarea este dictată de considerentul necesităţii existenţei în cadrul administraţiei publice locale a persoanelor responsabile şi capabile să îndeplinească toate procedurile în raport cu fondurile europene, începând cu stabilirea priorităţilor, continuând cu aplicarea la proiecte finanţate de Uniunea Europeană şi încheind cu managementul eficace a fondurilor europene atrase.
3. *Organizarea la Institutul de Administraţie Publică a cursurilor de instruire dedicate europenizării administraţiei publice locale* pentru toţi aleşii locali, atât cei aflaţi la primul mandat, cât şi pentru cei cu experienţă anterioară de ales sau demnitar local. Cursurile trebuie să se axeze prioritar pe rolul administraţiei publice locale în procesele de europenizare şi de integrare europeană şi ar putea fi finanţate de partenerii de dezvoltare.

În opinia autorului articolului, subiectul evoluţiei administraţiei publice locale urmează a fi abordat în deplinătate odată cu începerea de facto a negocierilor. Respectiv, articolul de faţă urmăreşte să contribuie la trasarea potenţialelor direcţii de dezvoltare

a administraţiei publice locale, în lumina schimbărilor substanţiale ce urmează să fie implementate în următorii ani.

Referinţe:

1. Halupneac Mihai. Geopolitical opportunity : Moldova's Europeanisation in the shadow of the war in Ukraine, College of Europe [Natolin Campus], Warsaw, 2023
2. Gawrich Andrea, Melnykovska Inna, Schweickert Rainer. Neighbourhood Europeanization through ENP: The case of Ukraine, JCMS: Journal of Common Market Studies, vol. 48, nr. 5, pp. 1209-1235, November 2010
3. Pelczynska-Nalecz Katarzyna. Integration or Imitation? EU Policy towards its Eastern Neighbours, 2011, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/integrationorimmitation.pdf (accesat 26.02.2024)

Recomandat
***Violeta TINCU,** dr., lector univ.*

ANALIZA RESURSELOR INSTITUŢIONALE ALE AGENŢIEI PENTRU EFICIENŢĂ ENERGETICĂ

Irina ŢERIGRADEAN

CZU: 352(478):327:061.1UE irina.terigradean@aee.md

This article is focused on the analysis of the institutional resources of the Agency for Energy Efficiency in the context of the change in the status of the structure responsible for the implementation of the policy in the field of energy efficiency and the exploitation of renewable energy sources and the effective coordination of activities in this field.

În contextul restructurărilor efectuate în cadrul structurii AEE, dar şi la nivel de minister superior ierarhic, modificările cadrului legislativ şi priorităţilor guvernării pe parcursul ultimilor ani, provocările privind fiabilitatea şi buna funcţionare a entităţii au fost numeroase, iar acest lucru a avut o influenţă considerabilă asupra personalului entităţii şi nivelului de realizare a activităţilor stabilite în planurile de activitate.

Ce ține de analiza resurselor instituționale ale AEE, practic constituind un proces de evaluare a capacităților instituționale ale AEE, acest proces a fost inițiat în 2013 [4] și continuat în 2022 [5]. Inițial, în 2013 a fost elaborat un Program de Dezvoltare Strategică pentru anii 2013-2015 [4], unde a fost analizată entitatea, misiunea, profilul, organigrama, resursele financiare, portofoliul subdiviziunilor structurale, resursele umane, a fost efectuată analiza SWOT și evaluat cadrul de politici publice, examinate prioritățile de politici pe termen mediu, programele și obiectivele, au fost evaluate capacitățile interne și examinate propuneri de îmbunătățire și dezvoltare ale acestora.

Conform analizei instituționale a AEE efectuată în anul 2022 în cadrul proiectului Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare ,,Abordarea impactului crizei energetice și inițierea de soluții pentru securitatea energetică și abordarea sărăciei energetice” (Programul FPI) [5] au fost identificate aspectele vulnerabile ale AEE, legate de lipsa corelării dintre atribuțiile legale ale entității cu atribuțiile repartizate în fișele de post, fluctuația masivă de personal și rata mare de neacoperire a efectivului limită de angajați, datorate remunerării scăzute a personalului. Totodată, cele două direcții – Direcția implementare și monitorizare a politicilor (DIMP) și Direcția finanțare, implementare și monitorizare a proiectelor (DFIMP) în cea mai mare măsură execută obiectivele politicii de stat în domeniile delegate, iar alte 2 subdiviziuni Serviciul audit intern (SAI) cu Direcția Management Instituțional (DMI) asigură managementul instituțional al AEE.

Subdiviziunile structurale ale AEE au fost instituite cu respectarea Normelor privind instituirea subdiviziunilor structurale ale autorităţilor publice, aprobate prin HG nr. 1001 din 26.12.2011 privind punerea în aplicare a unor acte legislative. Conform

clasificării instituționale și schemei de încadrare pentru anul 2022 au fost aprobate 30 de unități de personal, după cum urmează:

a) Funcții publice de conducere (fpc)– 9 unități, 30 %
b) Funcții publice de execuție (fpe) – 20 de unități, 66,7 %
c) Personal de specialitate, de deservire tehnică, auxiliar și muncitoresc (pdtafap) – 1 unitate, 3,3%.

Din datele analizate pentru perioada 2020-2022 privind ocuparea funcțiilor în cadrul Agenției, s-a constatat că 39-48% de posturi sunt vacante, fapt care influențează esențial capacitatea instituțională a autorității publice.

Toate obligațiunile funcționale prevăzute de regulamentele interne și fișele de post sunt executate de doar 17 angajați, în anul 2023 chiar de către 14 angajați, calitatea fiind pusă la mare încercare, dar păstrând fiabilitatea entității și realizarea majorității sarcinilor planificate. Pe parcursul ultimilor trei ani situația privind completarea statelor de personal nu s-a modificat esențial, Agenția ducând lipsă stringentă de specialiști calificați în domeniu.

Deficitul de angajați și fluctuația mare a personalului în cadrul AEE indică necesitatea implementării unei politici noi în managementul resurselor umane, identificarea pârghiilor ce vor permite atragerea și retenția specialiștilor calificați în domeniu ce ar rezulta în asigurarea cu personal, în special al direcțiilor de bază, cu minim 80%.

Fiind analize toate cele expuse, se pot concluziona următoarele:

- ✓ Funcțiile publice de execuție nu sunt atractive, deoarece salariul de bază mediu lunar este mic, angajații noi de regulă sunt absolvenții instituțiilor de învățământ superior și nu dispun de vechimea în muncă;
- ✓ Lipsa personalului de execuție se datorează și faptului că angajații nu beneficiază și de alte tipuri de sporuri prevăzute de legislația în vigoare [1];
- ✓ Dacă angajații din sectorul real din domeniul energetic salarizați conform HG 743/2003 beneficiază și de coeficienții de multiplicitate de 1,35 la salariul tarifar, funcționarii publici al Agenției în mediu beneficiază de sporuri de 8% în mediu;
- ✓ Lipsa personalului de execuție de circa 43% influențează negativ asupra realizării și monitorizării politicilor și proiectelor publice delegate de minister;
- ✓ Salarizarea personalului AEE este nevoie de adus la nivelul salarizării în sectoarele energeticii pentru a diminua fluxul personalului către entitățile energetice și alte autorități independente cu un nivel de salarizare mai atractiv.

Pe parcursul activității Agenției pentru Eficiență Energetică, atribuțiile conform cadrului legislativ al Republicii Moldova au fost modificate de la caz la caz, identificând modificări considerabile de structură, număr de personal efectiv limită, atribuții și buget.

Practic a fost o perioadă de mai bine de 10 ani în care nu doar AEE a suferit schimbări, dar și sectorul energetic al țării noastre a suferit schimbări considerabile, ca în anul 2023, după o criză pandemică, apoi geopolitică și energetică, sectorul energetic să devină un sector prioritar pentru Republica Moldova, punând în prim

plan aspectul privind dependenţa de resursele energetice de import, respectiv şi lipsa securităţii energetice şi statale datorate acestui aspect şi necesitatea diminuării acestei dependenţe, şi consolidarea securităţii energetice a Republicii Moldova şi tranziţia către o economie verde, decarbonizată, cu emisii poluante reduse, producere locală de energie şi integrare în piaţa energetică europeană.

Dacă anterior se discuta la nivel mediu de prioritizare asupra tuturor aspectelor legate de sectorul energetic, acum, către anul 2024 discutăm despre una din priorităţile de top ale ţării noastre, conform Planului naţional „ Construim Moldova Europeană” 20 acţiuni guvernamentale [2], iar actorii principali în acest sector sunt Ministerul Energiei al Republicii Moldova, Agenţia pentru Eficienţă Energetică, din 01.01.2024 – Instituţia Publică Centrul Naţional pentru Energie Durabilă.

Schimbarea statutului Agenţiei pentru Eficienţă Energetică din autoritate administrativă în instituţie publică va contribui la fortificarea capacităţilor pentru:

- realizarea măsurilor de implementare a politicii de stat în domeniul eficienţei energetice, şi valorificării surselor de energie regenerabilă;
- acordarea asistenţei organului central de specialitate al administraţiei publice în domeniul energeticii la elaborarea proiectelor de acte normative şi la monitorizarea implementării acestora, precum şi la elaborarea documentelor normativ-tehnice, inclusiv a standardelor în domeniul eficienţei energetice, precum şi valorificării surselor de energie regenerabilă;
- acordarea de asistenţă consultativă şi informaţională consumatorilor/agenţilor economici/organizaţiilor necomerciale, precum şi autorităţilor administraţiei publice locale în domeniul eficienţei energetice şi valorificării surselor de energie regenerabilă, instrumentelor financiare ale Agenţiei;
- monitorizarea şi colectarea a datelor referitoare la activităţile în domeniile eficienţei energetice şi valorificării surselor de energie regenerabilă;
- consolidarea capacităţilor în domeniul finanţării proiectelor/programelor în domeniile eficienţei energetice şi valorificării surselor de energie regenerabilă;
- atragerea personalului calificat pentru realizarea eficientă a funcţiilor cu care este abilitată această instituţie.

Schimbarea statutului structurii responsabile de implementarea politicii în domeniul eficienţei energetice şi valorificării surselor de energie regenerabilă şi de coordonare eficientă a activităţilor în acest domeniu, derivă din necesitatea conjugării eforturilor de a realiza acţiunile Guvernului în contextul creării unui sector energetic eficient, durabil şi competitiv, generator de beneficii economice, de mediu şi sociale comunităţilor şi generaţiilor viitoare.

Fiind a doua prioritate în Planul Naţional ,,Construim Moldova Europeană” 20 de Acţiuni Guvernamentale [3], îmbunătăţirea eficienţei energetice a clădirilor publice cu destinaţie socială şi blocurilor rezidenţiale; extinderea cerinţelor minime de performanţă energetică pentru clădiri; promulgarea statutului Agenţiei pentru Eficienţă Energetică; crearea Fondului de Eficienţă Energetică pentru Locuinţe, este

acțiunea ce va se va desfășura în anul 2024, cu rezultate ce se vor resimți în viitor, cu accent pe sectorul energetic național, mediu de viață mai bun, servicii publice de calitate, guvernare eficientă și integrare în marea familie a Uniunii Europene către orizontul de timp 2030.

Referințe:

1. Legea nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 441-447 art. 715 din 30.11.2018
2. Legea nr. 315 din 17.11.2022 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030". În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 409-410 art. 758 din 21.12.2022
3. Hotărârea Guvernului nr. 1060 din 21.12.2023 privind organizarea și funcționarea Instituției Publice Centrul Național pentru Energie Durabilă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 174-176 din 20.12.2002
4. Programul de Dezvoltare Strategică pentru anii 2013-2015 a Agenției pentru Eficiență Energetică, Ministerul Economiei, 2012, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/1261429_md_ag.pdf
5. Theories and concepts of public administration study material, core course, 2019, https://sde.uoc.ac.in/sites/default/files/sde_videos/POL1C04%20-%20Theories%20%26%20Concepts.pdf

Recomandat
***Angela POPOVICI**, dr., conf. univ.*

REFORMA ORGANIZĂRII ADMINISTRATIV-TERITORIALE A REPUBLICII MOLDOVA: PERSPECTIVELE AMALGAMĂRII VOLUNTARE

Victoria CĂTĂNOI

CZU: 353.1.001(478):341.217(4) vicacatanoi@gmail.com

The administrative-territorial reform in the Republic of Moldova focuses on the voluntary amalgamation of administrative-territorial units in the context of European Union integration. This involves a detailed analysis of challenges and opportunities, highlighting the need for an efficient and modern local administration. Proper implementation of the reforms is essential for strengthening local autonomy and ensuring transparent and accountable governance, respecting community rights and promoting social cohesion. Additionally, improving the quality of public services is another fundamental pillar of this process.

În contextul aspirației Republicii Moldova de a adopta standarde europene și de a se integra în Uniunea Europeană, reforma administrativ-teritorială a devenit o prioritate strategică pentru autoritățile publice și societatea moldovenească. Această lucrare se focalizează asupra analizei detaliate a provocărilor și oportunităților asociate procesului de reorganizare a unităților administrativ-teritoriale (UAT), subliniind rolul important al amalgamării voluntare a UAT în promovarea unei guvernări locale moderne și eficiente.

În acest sens, Guvernul Republicii Moldova recunoaște în mod explicit că descentralizarea administrativă reprezintă un element esențial al agendei de reforme în țară. Scopul este de a presta în mod echitabil, inclusiv din perspectiva respectării drepturilor grupurilor vulnerabile, serviciile publice de calitate clădind autorități locale autonome și democrate, capabile să-și gestioneze în mod eficient responsabilitățile [2].

Amalgamarea voluntară este definită ca fiind procesul de comasare benevolă a două sau mai multe UAT de nivelul întâi pe baza deciziilor consiliilor locale respective. Acest proces trebuie să respecte condițiile și procedurile stabilite de Legea nr.225 din 31 iulie 2023 privind amalgamarea voluntară a unităților administrativ-teritoriale, precum și criteriile, condițiile și procedurile prevăzute de metodologia de amalgamare voluntară a UAT și de alte acte normative relevante.

Pentru a înțelege importanța reformei administrativ-teritoriale în Republica Moldova, am analizat contextul istoric și actual al administrației publice locale. Moldova este influențată de modele europene și vestigii sovietice, ceea ce complică implementarea reformelor și alinierea la standardele europene, afectând modernizarea și funcționalitatea administrației publice locale.

Structura administrativă a Republicii Moldova a suferit schimbări semnificative de-a lungul anilor, reflectând evoluțiile politice, economice și sociale. La obținerea

independenței în 1991, Moldova a moștenit structura raională sovietică cu 40 de raioane și 2 municipii (Chișinău și Bălți). În 1998, pentru a consolida administrarea au fost introduse județele, reducând numărul de unități administrative la 10 județe, 2 municipii și UTA Găgăuzia. În 2001, s-a revenit la structura raională inițială, cu 32 de raioane, UTA Găgăuzia și 2 municipii. Reformele din perioada 2016-2020 au vizat îmbunătățirea eficienței, transparenței și responsabilității guvernamentale, fără reorganizare teritorială extinsă. Iar potrivit Strategiei de Reformă a Administrației Publice pentru 2023-2030 se revine la instrumentul de stimulare a consolidării UAT – amalgamare.

Reformele administrației publice din Republica Moldova au acoperit multiple domenii, cu consecințe adverse. În unele cazuri, acestea au diminuat încrederea populației în administrația locală și în stat. Fragmentarea teritorială și ineficiența administrativă au avut un impact negativ asupra dezvoltării economice, a calității și accesibilității serviciilor publice pentru populație. Această situație evidențiază importanța unei abordări echilibrate, care să fie conștientă de contextul istoric, economic și cultural al țării.

Organizarea administrativă a teritoriului, ca orice organism administrativ viu, reflectă regimul politic şi transpune pe plan local spiritul și instituţiile. Un regim politic liberal (SUA, Marea Britanic, Franța etc.) are, drept consecință complementară, recunoașterea sau atribuirea unor libertăți colectivităților locale. Uneori, un regim politic autoritar poate tolera până la un anumit grad libertățile locale, dar aceste libertăți sunt riguros limitate și, aproape, invariabil, regimurile autoritare stabilesc în materie locală o strictă subordonare [1, p.229].

Respectarea principiilor fundamentale în organizarea administrativ-teritorială asigură alinierea adecvată între nevoile locale și interesele naționale, fundamentând o administrare eficientă și o dezvoltare echilibrată și durabilă.

Administrația publică locală are un rol central în implementarea eficientă și bine coordonată a procesului de amalgamare în reorganizarea teritorială a Republicii Moldova. Colaborarea strânsă între administrația centrală și cea locală, prin comunicare eficientă și dialog transparent, este esențială pentru succesul reformei teritoriale, contribuind la consolidarea autonomiei locale și la încrederea crescută a cetățenilor în administrația publică.

În concluzie, fragmentarea excesivă a teritoriului Republicii Moldova reprezintă o barieră în calea unei administrații locale eficiente și europenizate. Amalgamarea voluntară a UAT este recomandată ca o soluție potențială pentru consolidarea resurselor și optimizarea gestionării treburilor publice la nivel local, îmbinată cu digitalizarea a unui număr important al serviciilor publice. Pentru implementarea reușită a acestui proces, este importantă respectarea strictă a principiului autonomiei locale, stipulat în Constituția Republicii Moldova și în Carta Europeană a Autonomiei Locale. Prin respectarea acestor principii și aplicarea procedurilor legale proprii, aproximarea legislației, amalgamarea poate contribui semnificativ la o administrație publică locală mai eficientă, transparentă, incluzivă și mai bine adaptată la nevoile cetățenilor.

Referinţe:

1. Alexandru Ioan. Administraţia Publică: Teorii, Realităţi, Perspective, Ediţia I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1999. 379 p.
2. 2.www.cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raportul_privind_optiunile_pentru_reorganizarea_structurii_administrativ-teritoriale_in_republica_moldova_elaborat_in_martie_2015_.pdf (vizitat pe 02.10.2023).

Recomandat
***Sergiu TATAROV**, dr., lector univ.*

RISCURI ŞI AMENINŢĂRI TRANSFRONTALIERE CU IMPACT ASUPRA SECURITĂŢII NAŢIONALE

Tatiana BARBAROŞ

CZU: 341.231.12:355.1(478) tatianabarbarosh@mail.ru

Cross-border cooperation is a fundamental part of ensuring a state's security. Cross-border interactions and cooperation between states are essential for the prevention and management of various threats and risks impacting on national security. Cross-border risks and threats are a major preoccupation for the national security of every country, including the Republic of Moldova. In a world marked by interconnectivity and rapid change, these threats can have a significant impact on the stability, prosperity and sovereignty of nations. Analyzing and understanding these risks, we can identify effective ways to manage and counter them, thus ensuring the security and well-being of the population.

Cooperarea transfrontalieră joacă un rol fundamental în asigurarea securității unui stat. Interacțiunile și cooperarea dintre state la nivel transfrontalier sunt vitale pentru prevenirea și gestionarea diferitelor amenințări și riscuri cu impact asupra securității naționale. Pentru Republica Moldova, subiectul abordat în prezenta lucrare, reprezintă o temă de importanță majoră în contextul evoluției geopolitice și securitate actuală.

Noțiunea de risc și amenințare transfrontalieră se referă la situațiile sau fenomenele care prezintă un pericol pentru securitatea unui stat și care traversează frontierele geografice. Aceste riscuri și amenințări pot avea în mod direct sau indirect un impact negativ asupra statelor vecine sau asupra securității regionale. Aceasta reprezintă o preocupare majoră în ceea ce privește securitatea și stabilitatea la nivel național și regional. Riscurile și amenințările care traversează frontierele pot avea un impact semnificativ asupra statelor vecine, inclusiv asupra securității, economiei și bunăstării cetățenilor. Este important de înțeles că noțiunea de risc și amenințare transfrontalieră nu poate fi abordată unilateral sau în mod izolat. Este necesară o abordare colectivă și cooperare între state pentru a identifica și aborda aceste riscuri într-un mod eficient [2, p.11-12].

În acest sens, schimbul de informații, coordonarea și colaborarea internațională sunt esențiale pentru prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor transfrontaliere. Colaborarea în cadrul organizațiilor internaționale și regionale, precum și dezvoltarea și implementarea de politici și acțiuni comune, pot juca un rol cheie în gestionarea acestor provocări.

Republica Moldova fiind o țară amplasată teritorial în Europa dar având la bază principii și percepții vestice, se confruntă cu existența anumitor riscuri transfrontaliere

care pot afecta securitatea națională a țării. Cele mai importante riscuri aupra cărora este necesar de a pune accent sunt:

1. ***Existența unei zone necontrolate de autoritățile moldovenești:*** În calitate de prim pericol la acest capitol, pentru un stat multietnic cum este țara noastră, stă problema separatismului politic *(așa numita Republică Moldovenească Nistreană)* și etnic *(Unitatea Teritorial Administrativă Gagauz-Yeri)*. Prima zonă de risc este Transnistria, care nu este controlată de autoritățile de la Chișinău și unde Rusia are instalată o prezență militară constantă. Activarea conflictului înghețat din Transnistria reprezintă amenințarea cea mai serioasă asupra Moldovei și a întregii regiuni. A doua - zona găgăuză, formată din enclave etnice, elitele ei cooperând strâns cu Rusia și susținând ideea de independență [1, p. 202].
2. ***Migrația ilegală și traficul de ființe umane:*** Migrația ilegală și traficul de ființe umane este un risc prezent permanent la frontiera moldo-română, în rezultatul căruia pot apărea un șir de consecințe reale sau potențiale, precum: apariția sau dezvoltarea unor grupări criminale în zona de responsabilitate a direcției specializate în organizarea și asigurarea activității canalelor de migrare ilegală; implicarea locuitorilor zonei de frontieră în activități ilegale, cu roluri bine determinate *(monitorizarea activității Poliției de Frontieră, organizarea trecerii ilegale, călăuzirea migranților ș.a.)*; apariția persoanelor ce se ocupă cu „fabricarea” documentelor false/falsificate; implicarea migranților, alături de membrii unor grupări infracționale, în alte activități ilicite, precum traficul cu droguri și munca la negru.
3. ***Extremismul și terorismul:*** Apariția grupărilor extremiste sau teroriste la frontiera Republicii Moldova poate reprezenta o amenințare directă la adresa securității. Există riscuri de securitate legate de posibilitatea ca grupuri teroriste sau extreme să încerce să folosească frontierele Moldovei ca punct de trecere sau să folosească teritoriul Moldovei pentru activități ilegale *(finanțarea terorismului și/sau suportul logistic)* sau de recrutare.

Pentru a aborda și a minimiza aceste riscuri, Republica Moldova trebuie să-și întărească capacitatea de gestionare a frontierelor și cooperarea cu țările vecine și partenerii internaționali. Este important să se consolideze colaborarea și schimbul de informații între instituțiile de aplicare a legii din diferite țări, să se întărească controalele la frontieră și să se dezvolte capacități de investigare și prevenire a infracțiunilor transfrontaliere.

De asemenea, Republica Moldova ar trebui să se implice activ în cooperarea regională și internațională pentru a combate traficul de droguri și contrabanda, precum și pentru a promova schimbul de bune practici și expertiză în domeniul securității transfrontaliere.

Cooperarea internațională este crucială pentru Republica Moldova în contextul său geopolitic și economic complex. Având în vedere resursele limitate și capacitățile administrative, Moldova depinde în mare măsură de sprijinul și colaborarea cu partenerii săi internaționali pentru a contracara amenințările transfrontaliere și pentru a promova securitatea și prosperitatea în țară. În acest sens, Republica Moldova a

semnat și implementat mai multe acorduri și tratate internaționale, a participat la programe și inițiative regionale și internaționale și a lucrat împreună cu organizații precum Organizația Națiunilor Unite, Uniunea Europeană, OSCE și alte forumuri internaționale pentru a îmbunătăți capacitățile sale de gestionare a amenințărilor transfrontaliere [3].

Concluzii și recomandări: Riscurile și amenințările transfrontaliere reprezintă o preocupare majoră pentru securitatea națională a fiecărei țări, inclusiv a Republicii Moldova. În Republica Moldova, riscurile și amenințările transfrontaliere sunt accentuate de contextul geopolitic complex, inclusiv de prezența unei zone nereglementate în regiunea transnistreană și de tensiunile regionale. Îmbunătățirea securității naționale implică consolidarea controlului asupra frontierelor, îmbunătățirea capacității de prevenire și contracarare a amenințărilor transfrontaliere și consolidarea cooperării regionale și internaționale.

În contextul Republicii Moldova, consolidarea capacității de securitate națională și gestionarea eficientă a riscurilor și amenințărilor transfrontaliere necesită o abordare holistică, care să integreze aspectele politice, economice, sociale și de securitate. Este nevoie de investiții continue în modernizarea instituțiilor de securitate și apărare, îmbunătățirea guvernării și justiției, dezvoltarea infrastructurii critice și creșterea capacității de răspuns la situații de urgență.

În același timp, este important să consolidăm parteneriatele internaționale și să promovăm schimbul de informații și bune practici în gestionarea riscurilor și amenințărilor transfrontaliere. Prin colaborare și solidaritate, putem crea un mediu mai sigur și mai stabil pentru toți cetățenii, în care securitatea națională să fie protejată, iar dezvoltarea și prosperitatea să fie promovate.

Referințe:

1. Cebotari S. Interesele geostrategice ale Federației Ruse în spațiul est-european. Chișinau: Academia militară a forţelor armate „Alexandru cel Bun”, 2016.
2. Ioniță L. Provocări la adresa mediului contemporan de securitate. Materialele conferinței științifice internaționale din 22-23 noiembrie 2012. Bucureşti: Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2012.
3. https://border.gov.md/cooperare-bilaterala (accesat la 01.04.2024)

Recomandat
***Vitalie SÎLI**, dr., conf. univ.*

IMPACTUL PREŞEDINŢIEI LUI DONALD TRUMP ASUPRA RELAŢIILORE TRANSNAŢIONALE

Alexandra CARAGIA

CZU: 323(73):327.57:339.9 caragia.alexandra14@yahoo.co.uk

This paper is dedicated to examining the impact of Donald Trump's presidency on transatlantic relations. His „America First" policy led to U.S. withdrawal from key international agreements and the imposition of tariffs on European goods, causing significant tension. Frequent criticisms of NATO and a confrontational diplomatic style created uncertainty and strained alliances. Despite moments of cooperation, the overall period saw increased tensions and a redefined U.S.-Europe dynamic.

În peisajul complex al relațiilor internaționale, interacțiunea dintre schimbările politice din Statele Unite ale Americii și dinamica relațiilor transatlantice ocupă un loc central, fiind un barometru al echilibrelor de putere și al evoluției ideologice la nivel mondial. Această interacțiune nu numai că modelează politica externă și strategiile de securitate ale actorilor implicați, dar influențează și economia globală, drepturile omului, și politica de mediu. Statele Unite joacă un rol crucial în relațiile transatlantice, influențând semnificativ diplomația globală prin politicile sale interne. Natura interconectată a lumii de astăzi subliniază importanța acestor relații în securitatea globală, economie și politică.

Relațiile transatlantice se referă, în general, la legăturile politice, economice, sociale, culturale și de securitate între țările din Europa și America de Nord, în special între statele membre ale Uniunii Europene și Statele Unite ale Americii. Această definiție poate fi extinsă pentru a include și alte țări din aceste regiuni care participă la diverse forme de cooperare și dialog transatlantic. Relațiile transatlantice au jucat un rol crucial în structurarea ordinii internaționale postbelice, având la bază instituții precum Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și parteneriate economice extinse, cum ar fi cele legate de comerț și investiții. Aceste relații s-au dezvoltat pe fondul unor valori comune, cum ar fi democrația, statul de drept și drepturile omului, și au fost esențiale în promovarea păcii, stabilității și prosperității în epoca postbelică și în perioada Războiului Rece, continuând să influențeze profund dinamica globală în secolul 21.

Unii autori, precum Joseph S. Nye Jr. definesc adesea relațiile transatlantice în termeni de „soft power” și capacitatea țărilor de a coopera și influența pe alții prin mijloace culturale și ideologice, mai degrabă decât prin dominație militară sau economică. El subliniază importanța acestor relații în modelarea normelor și politicilor globale. Impactul președinției lui Donald Trump asupra relațiilor transatlantice este un subiect semnificativ datorită schimbărilor profunde pe care le-a adus normelor și

alianțelor stabilite dintre Statele Unite și Europa. Această perioadă a cunoscut o redefinire a politicilor diplomatice, economice și de securitate care au implicații pe termen lung pentru politica globală. Înțelegerea acestor schimbări este crucială pentru factorii de decizie, oamenii de știință și cetățenii în timp ce navighează peisajul în evoluție al relațiilor internaționale.

În timpul mandatului lui Donald Trump, politica „America First" a președintelui a acordat prioritate intereselor americane în comerț și acorduri internaționale, adesea în detrimentul alianțelor tradiționale. Conceptul se referă la o politică și o abordare în politica externă și internă a Statelor Unite care prioritizează interesele naționale ale SUA deasupra celor internaționale sau globale [1]. Acest principiu sugerează că deciziile guvernamentale, de la negocieri comerciale până la acorduri de mediu și angajamente militare, ar trebui să servească în primul rând beneficiul economic și securitatea cetățenilor americani. Această abordare a dus la tensiuni semnificative cu aliații europeni, deoarece SUA s-au retras din mai multe acorduri internaționale cheie, inclusiv Acordul de la Paris privind clima și Acordul nuclear cu Iran [2]. Prin retragerea din aceste acorduri, Trump a semnalat o trecere de la eforturile globale de colaborare către acțiuni mai unilaterale, care au fost percepute de națiunile europene ca un pas înapoi în lupta colectivă împotriva schimbărilor climatice și a proliferării nucleare. În plus, administrația lui Trump a impus tarife pentru mărfurile europene, declanșând dispute comerciale care au tensionat și mai mult relațiile. Aceste tarife au afectat o serie de industrii, de la oțel și aluminiu până la agricultură, ducând la măsuri de răzbunare din partea Uniunii Europene și la escaladarea conflictelor comerciale care au perturbat parteneriate economice de lungă durată [3].

Pe lângă politicile comerciale și de mediu, poziția lui Trump față de NATO a fost un domeniu critic de îngrijorare. El i-a criticat frecvent pe aliații NATO pentru că nu și-au îndeplinit angajamentele privind cheltuielile de apărare, punând sub semnul întrebării valoarea alianței și sugerând o potențială retragere a SUA. [4] Acest lucru a creat incertitudine și îngrijorare în rândul națiunilor europene cu privire la fiabilitatea sprijinului SUA în fața amenințărilor de securitate. Retorica lui Trump sugera adesea că NATO era o organizație învechită, iar amenințările sale de a reduce implicarea SUA au subminat sentimentul de securitate colectivă pe care a fost construită alianța. Națiunile europene, ca răspuns, au început să se gândească la creșterea propriilor capacități de apărare independent de NATO, evidențiind neîncrederea din ce în ce mai adâncă în cadrul alianței.

Abordarea lui Trump față de diplomație a fost marcată de o abatere de la normele diplomatice tradiționale. El s-a angajat adesea într-o retorică directă și uneori de confruntare cu liderii europeni, care contrasta puternic cu abordările mai colaborative și mai conciliante ale administrațiilor anterioare. Acest stil de diplomație a condus la interacțiuni imprevizibile și volatile, afectând stabilitatea generală a relațiilor transatlantice. De exemplu, criticile publice ale lui Trump la adresa unor lideri precum cancelarul german Angela Merkel și președintele francez Emmanuel Macron au tensionat relațiile personale și diplomatice. Metodele sale neconvenționale, inclusiv utilizarea

rețelelor sociale pentru a transmite nemulțumirile, au complicat și mai mult eforturile diplomatice și au condus la o percepție a SUA ca un partener nesigur.

Pe măsură ce alegerile din 2024 se apropie, potențialul revenirii lui Donald Trump la președinție ridică întrebări cu privire la viitorul relațiilor transatlantice. Dacă Trump ar câștiga, este probabil ca administrația sa să continue să prioritizeze interesele americane, potențial în detrimentul cooperării internaționale. Acest lucru ar putea duce la o presiune suplimentară asupra relațiilor dintre SUA și Europa, în special în domenii precum comerțul, politica climatică și securitatea.

Liderii europeni ar putea răspunde încercând să-și consolideze propriile alianțe și să-și reducă dependența de Statele Unite. Acest lucru ar putea duce la o ordine mondială mai multipolară, Europa jucând un rol mai asertiv pe scena globală. Alternativ, ar putea exista eforturi reînnoite pentru a se angaja cu administrația americană și a găsi un teren comun pe probleme cheie, deși acest lucru ar depinde de politicile și abordarea specifice adoptate de o a doua administrație Trump.

Impactul președinției lui Donald Trump asupra relațiilor transatlantice a fost profund și cu mai multe fațete. În timp ce privim spre alegerile din 2024, potențialul revenirii sale la putere prezintă atât provocări, cât și oportunități pentru viitorul relațiilor internaționale. Înțelegerea dinamicii acestei perioade este esențială pentru anticiparea potențialelor traiectorii ale interacțiunilor dintre SUA și Europa în următorii ani.

Referințe:

1. Daley J. U.S. Exits Paris Climate Accord after Trump Stalls Global Warming Action for Four Years. 2020. Disponibil la: https://www.scientificamerican.com/article/u-s-exits-paris- climate-accord-after-trump-stalls-global-warming-action-for-four-years/
2. Ettinger A. Trump‟s National Security Strategy. 2018. Disponibil la: https://www.jstor.org/stable/26499708
3. Rowe D. The Meaning of America First. Disponibil la: https://bulletin.kenyon.edu/article/the-meaning-of-america-first/
4. Welna D. Trump’s Claims On NATO Spending. 2018. Disponibil la: https://www.npr.org/2018/07/11/628137185/fact-check-trumps-claims-on-nato-spending

Conducător științific
***Liliana BENIUC,** dr., conf. univ.*

BILATERAL RELATIONS BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE SOFT POWER ASPECT

Iaroslav CEBANU

CZU: 327:061.1UE:327(478) cebanuiaroslav@gmail.com

This theme is of particular scientific and practical interest both for the Republic of Moldova and for the European Union. The interdependence of large global actors such as EU, in the security aspects of creating a ring of friendly countries, protection from hybrid and diffuse threads, informational risks, and etc., is largely associated with the success of the EU foreign policy, face of other European states, such as the Republic of Moldova, in democratization, modernization, inspiration for internal reforms with external encouragement and conditionality.

Soft power as a political phenomenon between states has a long enough experience of application and finds its reflection in the history of socio-political thought and in the practical direction. During the XX century different authors have offered various visions of soft power - from the realist understanding to the liberal and transnational paradigms. [3-5-6-9]. Thus, in understanding the peculiarities of EU soft power we proceed from the theory of the K. Schmitt, who concludes that the instruments of foreign and internal policy *soft* and *hard* power in the terminology of *Potestas directa*, i.e., the direct execution of power. K. Schmitt also distinguished a form of indirect power, *Potestas indirecta*, which was exercised through channels other than the direct international relations vertical of state power. [9, p.32.] In the context of the analysis of soft power in relations between states, we find it important to cite the conceptualization of soft power in a realist paradigm. Thus According to H. Morgenthau [6, p.681], an approach that involves three dimensions: Political - Hard power; Economic and Cultural (i.e. through the transfer of cultural foundations to create conditions for the export of cultural values in other states through the impact on the population of other states). The classic neoliberal theory of interdependence of soft power J. Nye. Who considers that states are only one of the active units along with sectoral (*intrastate*) structures. It follows from such conditions where the use of military force in the international sphere becomes less and less effective. [3, p.6] In that context economy in the global world of branding and public diplomacy G. Zondi considers the category of branding of states in close connection with *soft power* and the concept of *public diplomacy*. [8, p.42], as S. Anholt also identifies fundamental parts in the practical application of public diplomacy as part of soft power: Essence, strategy, symbolic actions, where the practical embodiment of strategy is manifested in tangible actions. [7, p.7]

Regarding the EU's soft power policy, the term *public diplomacy* was first used. Public diplomacy and now the European Union have its own formulations and interpretations of this term, the term *civilian power* or *normative power* is more common in documents, as it was invented back in the 1970s. Its essence was that, without military potential, using mainly trade instruments, the integration association can spread, which had formulated in the Declaration of Political Identity. [2] The most important political feature of the EU soft power, is that the EU relies on soft power, i.e. on attraction and persuasion, and not on hard power, as propaganda, creation of engaged and corrupt groups (counter-elites and anti-elites). According to the famous diplomacy researcher Jan Melissen, public diplomacy is a key tool of soft power. [5, p.5] The sphere of power politics and the sphere of public diplomacy are not, of course, completely separate. They do overlap. [5, p.78].

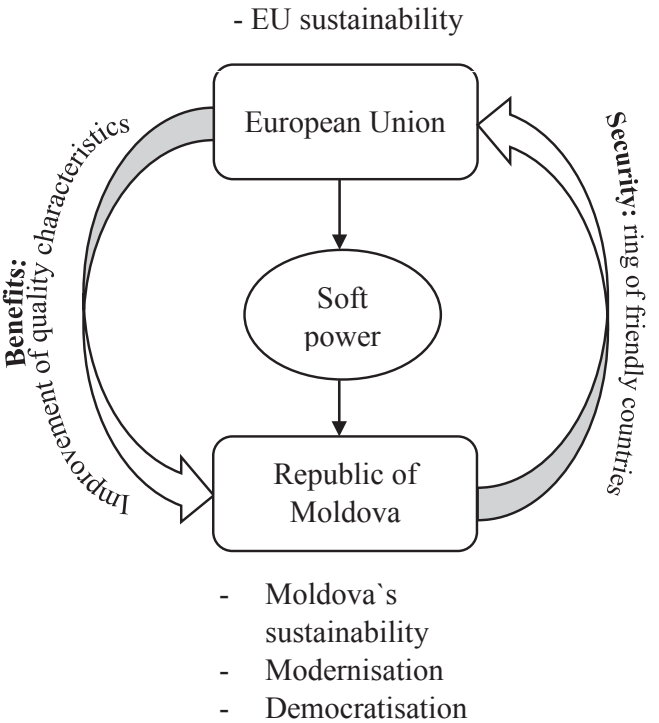

Fig.1. Correlation between EU`s soft power impact and security of the Republic of Moldova.

The author finds it important to note that during the entire manifestation, from the moment of independence of the Republic of Moldova, the European Union provided support and thus, through the mechanisms of implementation of the soft power, contributed to the gradual and consistent process of democratization and modernization of the political system of Moldova. Moldovan professor Mamaliga I., in his

work classifies the progress in relations between Moldova and the EU into 4 stages: 1) 1989-1994 period; 2) 1994-2014 - signing and implementation of the Partnership and Cooperation Agreement; 3) signing of the Association Agreement; 4) EU accession process. [4] In analyzing the Union foreign policy activity of the Carp R. in his paper does make an account on the current stage of relevant geopolitical actors and how they view the EU. In order to address this issue, EU have to focus more on its soft power instruments, like multilateralism and the promotion of democracy, rule of law and human rights, and also climate change, apart from hard power instruments like trade, security and defense, cyber security and data privacy. [1, p.107]

In conclusion the Republic of Moldova at the turn of the XX-XXI centuries, in the conditions of building a new world order, faces and remains extremely acute the necessity of adequate response to new challenges - ensuring security and its own sovereignty, geopolitical and geo-economic challenges - in connection with the escalation of the international situation, the conflict in the adjacent state Ukraine, fluctuations of the international system. Where the choice of foreign policy vector oriented towards geopolitical *Atlanticizm* on the way of joining, accession and integration into the European Union, is marked by the influence of the Union through soft power, which has positive impact: modernization and liberalization of the political system, providing funding to vital sectors of the economy, increasing the transparency of decision-making. That in the period from 2014 to 2024 led to a shift towards a independent foreign policy decision-making mechanisms and ways of their implementation. This year, 2024th is marked by the upcoming elections both in the USA (which will determine the state of transatlantic relations) and in Moldova. The essential and crucial feature of the EU influence, realized through the soft power, implemented in various mechanisms (ENP, EaP IPA III, etc.), by increasing stability and sustainable development in the Eastern European region.

References:

1. Carp R. Combining soft power with the geopolitical approach - how difficult is for the EU to change its attitude? În: Revista Română de Studii Baltice şi Nordice. The Romanian Journal for Baltic and Nordic Studies, Vol. 12, Issue 2. 2020. p.107.
2. Declaration on European Identity. The Copenhagen Summit Conference. 14-15 December 1973. EU Bulletin. 1973. №12. [Accesat 14.12.2023]. Disponibil: https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/02798dc9-9c69-4b7d-b2c9-f03a8db7da32/publishable_en.pdf
3. Keohane R., J. Nye. Power and Interdependence: World Politics in Transition. Boston: Little, Brown and Company, 1977. p.273 ISBN 9780316489355
4. Mămăligă I. The Evolution of the Integration Process as Effect of the Treaties Signed between Republic of Moldova and European Union. În: Acta Universitatis Danubius. Administratio, 2014, Vol 6, nr. 2, p.20-29. [Accesat 12.12.2023]. Disponibil: http://journals.univ-danubius.ro/index.php/administratio/article/view/2541/2592#sdfootnote1sym
5. Melissen J. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. Hound mills: Palgrave, 2005. p.78.

6. Morgenthau H.J. Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace. 5th ed. New York: Alfred A. Knopf, 1976. 618 p.
7. S. Anholt. Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations. Exchange: The Journal of Public Diplomacy: Vol. 2: Iss. 1, Article 1. 2011. p.7. [Accesat 10.12.2023]. Disponibil: https://surface.syr.edu/exchange/vol2/iss1/1/
8. Szondi G. Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. Clingendael Discussion Paper in Diplomacy, No. 112. 2008. 42 p.
9. Шмитт К. Понятие политического. Санкт-Петербург: Наука, 2016. 568 с. ISBN 978-5-02-038400-2

Recommended
***Nicolae ȚÂU**, dr. hab., prof. univ.*

DIPLOMAŢIA MEDICALĂ CA INSTRUMENT AL SOFT POWER ÎN POLITICA EXTERNĂ A STATELOR: IMPLICAŢII PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Oleg RABOVILA

CZU: 327:61:004.056.5(478) rabovilaoleg@gmail.com

The study explores the role and position of medical diplomacy as a soft power tool in the foreign policy of states, analyzing examples from the USA, China, Cuba and the Republic of Moldova. The research includes a theoretical analysis, an evaluation of mechanisms and practices and offers recommendations for the use of medical diplomacy in the foreign policy of the Republic of Moldova.

Studierea impactului diplomației medicale ca instrument al soft power în politica externă a statelor este esențială în contextul contemporan. **Soft power** reprezintă un mijloc vital pentru asigurarea intereselor naționale și realizarea relațiilor internaționale. Prin intermediul instrumentelor soft, statele explorează noi posibilități de cooperare, consolidând stabilitatea, ordinea și pacea și creând o imagine favorabilă, pe plan internațional. Diplomația medicală, unul dintre instrumentele soft power, utilizate în politica externă a statelor, a devenit un catalizator pentru schimbările produse în relațiile internaționale, influențând mecanismele și modalitățile de interacțiune pe scena mondială. Pandemia de Covid-19 a subliniat importanța diplomației medicale, devenind un domeniu crucial pentru cooperarea internațională în protecția contra virusului, diseminarea metodelor eficiente de tratament, accelerarea descoperirii vaccinurilor, realizarea vaccinării și combaterea pandemiei.

Prin exemplele statelor, precum SUA, China și Cuba, diplomația medicală devine esențială pentru înțelegerea modului de utilizare a acestui instrument pentru a-și întări influența, a-și promova imaginea și a contribui la modelarea agendei globale. În contextul Republicii Moldova, diplomația medicală devine esențială pentru abordarea eficientă a problemelor de sănătate și pentru consolidarea politicii externe și a poziției țării pe plan internațional.

Relaţiile internaţionale contemporane înregistrează, sub impactul globalizării, un proces de redimensionare, care are drept consecinţă înlăturarea monopolului statului asupra politicii externe. Un şir întreg de actori statali şi nestatali încearcă să-şi promoveze interesele sale în exterior, iar soft power le oferă acestora multiple mecanisme de comunicare. În această situaţie, activităţile diplomatice, inclusiv şi diplomaţia medicală, sunt însoţite de un proces de comunicare, atât pe dimensiunea internă, cât şi pe cea externă, soft power având un rol deosebit.

În mediul internațional actual, *diplomația medicală*, un domeniu relativ nou al puterii soft, cu abordări și principii cu caracter universal, își găsește aplicare, într-o

formă sau alta, în mai multe sfere ale activității umane, inclusiv, constituind un instrument specific al *puterii soft* în asigurarea *politicii externe a statului.*

Analizând diplomația medicală ca instrument de soft power în politica externă a statelor, în special, cazurile SUA, RPC și Cuba, constatăm că implementarea strategiilor de politică externă ale acestor țări se bazează, în mare măsură, pe dispozițiile stabilite în dreptul internațional și integrate în legislațiile naționale privind asigurarea cu servicii medicale [1]. Totodată, caracteristicile instituționale și modalitățile de implementare variază în funcție de poziția internațională și de resursele disponibile ale fiecărui stat. *SUA*, liderul notoriu în utilizarea diplomației medicale, prin intermediul unor instituții precum Centrul pentru Controlul și Prevenirea Bolilor (CDC) și USAID, oferă un suport tehnic și financiar considerabil la nivel global. Aceste eforturi se bazează pe investiții substanțiale în sistemul medical, în inovații și dezvoltarea unor noi metode de diagnostic și tratament [2]. *RPC* folosește diplomația medicală ca parte a unei strategii de soft power mai largi, fiind activă și influentă în numeroase regiuni, inclusiv Africa și Asia[3]. China contribuie la construirea infrastructurii medicale și la formarea personalului medical în aceste zone [4]. ***Cuba***, cu un istoric de peste 60 de ani în diplomația medicală, a reușit să exporte servicii medicale în numeroase state, asigurând echipe medicale în situații de crize medicale și umanitare. Deși are resurse economice limitate, Cuba a manifestat solidaritate internațională și a contribuit semnificativ la îmbunătățirea sănătății globale [5].

Diplomația medicală a Republicii Moldova a cunoscut un impuls semnificativ de dezvoltare în perioada pandemiei de Covid-19 și continuă să se extindă prin diverse programe de stat, relații bilaterale și multilaterale. Aceasta joacă un rol important în consolidarea soft power și promovarea politicii externe și intereselor naționale ale țării. Acordarea de asistență medicală altor țări și participarea la inițiative medicale internaționale contribuie la îmbunătățirea imaginii țării și crearea unei percepții pozitive în comunitatea internațională.

Cercetând problematica în cauză, formulăm următoarele **concluzii:**

Diplomația medicală, ca parte componentă a puterii blânde, devine din ce în ce mai relevantă în gestionarea problemelor de sănătate, la nivel mondial, mai ales, în contextul ciocnirii statelor cu pandemia recentă, unde diplomația medicală, din abordare promițătoare, s-a transformat într-o componentă esențială a diplomației publice, contribuind enorm la depășirea celei mai mari provocări globale în domeniul sănătății, din ultimul secol.

Evaluarea complexă și detaliată a modului de plasare a sănătății globale în șirul priorităților comunității mondiale, a modalităților de promovare reușită de către statele, precum SUA, China și Cuba a intereselor sale naționale, atingând influența scontată prin intermediul diplomației medicale, cu impact major nu numai în domeniul medical, dar și social, economic, de securitate și menținere a păcii, devine deosebit de relevantă și pentru Republica Moldova, care se confruntă cu provocări semnificative în cadrul sistemului său de sănătate și politicii sale externe, evidențiindu-se necesitatea unei abordări eficiente a diplomației medicale pentru consolidarea poziției țării în peisajul internațional.

Diplomația medicală reprezintă un instrument vital pentru Moldova, o țară mică cu potențial neexplorat pe deplin, oferind oportunități pentru îmbunătățirea sistemului de sănătate, consolidarea relațiilor diplomatice și a securității țării. Diplomația medicală trebuie să devină un instrument de soft power important pentru Moldova, contribuind la extinderea relațiilor internaționale, consolidarea încrederii și promovarea valorilor comune ale UE, aducând astfel Republica Moldova mai aproape de aderarea la UE și menținerea unor relații pozitive cu alte state. În final, propunem următoarele **recomandări**:

- *Realizarea unei cooperări mai prolifice între Ministerul de Externe și Ministerul Sănătății ce ar duce la o eficiență mai sporită a diplomației medicale,* fiind binevenită dezvoltarea unei strategii comune de diplomație medicală, care să definească obiectivele, prioritățile și acțiunile concrete pentru promovarea sănătății și bunăstării populației, la nivel internațional.
- *Manifestarea unei atitudini mai prodigioase de instituire şi extindere a colaborării bilaterale și multilaterale a Republicii Moldova pe domeniul sănătăţii şi a ştiinţelor medicale din partea Ministerului de Externe,* fiind binevenite instituirea acordurilor și memorandumurilor în domeniu și punerea în acțiune a unor evenimente de domeniu medical, pentru promovarea imaginii Republicii Moldova.

Referinţe:

1. FIDLER, D. *Global health governance: overview of the role of international law in protecting and promoting global public health.* In: Discussion Paper, No. 3, 2002. [Accesat 17.04.2024]. Disponibil: https://cuts.top/GA6O
2. KICKBUSCH, I. *21st Century Health Diplomacy: A New Relationship Between Foreign Policy and Health.* In: Book: 21st Century Global Health Diplomacy, August, 2013. Accesat 29.01.2024]. Disponibil: https://cuts.top/IFkj
3. NYE, J. Soft *Power and Great-Power Competition. Shifting Sands in the Balance of Power Between the United States and China.* Springer, Cambridge: MA, USA, 2023, 208 p. ISBN 978-981-99-0713-7
4. ZHURAVLEVA, E. *Medical diplomacy as a soft power instrument of the PRC.* 2022. [Accesat 24.02.2024]. Disponibil: https://cuts.top/GA6w
5. PINEO, R. *Cuban Public Healthcare: A Model of Success for Developing Nations.* In: Sage Journal, Vol. 35, Issue 1, 2019. [Accesat 28.03.2024]. Disponibil: https://cuts.top/IFkU

Recomandat
***Veronica ROTARU**, dr., conf. univ.*

REPERCUSIUNILE PROPAGANDEI ASUPRA UE ÎN CONDIŢIILE RĂZBOIULUI HIBRID: IMPLICAŢII PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Gabriela REVENCO

CZU:32.019.5:659.4:070.16 gabrielarevenco20@gmail.com

La propagande, perçue comme une forme de manipulation des masses, constitue une menace pour la démocratie au sein de l'UE. La Moldavie est également confrontée à ce problème, notamment dans le cadre de ses efforts d'intégration européenne. Pour contrer ces phénomènes, tant l'UE que la Moldavie doivent investir dans la résilience informationnelle en soutenant les médias, en promouvant l'éducation aux médias et en lançant d'autres initiatives visant à aider le public à discerner la vérité du mensonge.

Propaganda în contextul războiului hibrid este un domeniu intens studiat, având în vedere impactul său profund asupra securității naționale și a ordinii globale. Conform literaturii de specialitate, prima definiție oferită propagandei îi aparține lui *H.D Lasswell*. Acesta definește propaganda ca fiind „*managementul de opinii și atitudini de către elite pentru a controla și manipula masele*”[1, p.156]. Deși prima definiție a fost lansată de *Lasswell*, studiul științific al propagandei a fost inițiat de *Edward Bernays* în 1928, odată cu publicarea lucrării sale, „*Propaganda*”. *L. John Martin* a analizat 26 de definiții ale propagandei și a conchis că „*propaganda este arta de a influența, manipula, controla, promova, schimba, determina sau asigura acceptarea opiniilor, atitudinilor, acțiunilor sau comportamentului*”[2, p.10]. Prin recunoașterea consensului între definiții, Martin evidențiază că propaganda reprezintă un instrument de putere care transcende contextele culturale și politice, fiind esențială în structurile de guvernare și în dinamica puterii la nivel global.

În 2006, *Victoria O’Donnell și Garth Jowett* au clasificat propaganda în funcție de sursa informației în trei categorii principale [3, p. 17-20]:

1. *Propaganda albă* provine dintr-o sursă clar identificată și transmite informații corecte, dar este prezentată într-un mod tendențios.
2. *Propaganda neagră* este caracterizată prin sursa și conținutul său falsificat. Acest tip de propagandă, bazându-se pe informații complet false adesea atribuite surselor fictive, este cunoscută și sub numele de dezinformare sau mare minciună.
3. *Propaganda gri* - sursa poate sau nu poate fi corect identificată, iar veridicitatea informațiilor este incertă, creând o imagine care pare precisă, dar care este dificil de verificat.

Parlamentul European vede dezinformarea ca o „*presiune sistematică în creștere*”[4] asupra societăților europene și a stabilității lor electorale. Totodată, Co-

misia Europeană menționează că dezinformarea afectează societatea europeană prin: eroziunea încrederii în instituții și media; punerea în pericol a alegerilor; îngreunarea capacității cetățenilor de a lua decizii, împiedicarea libertății de exprimare. Potrivit datelor, 83% dintre persoane consideră că dezinformarea reprezintă o amenințare pentru democrație [5].

În perioada martie-aprilie 2019, în timpul campaniei pentru alegerile prezidențiale din Slovacia, mass-media prorusă a exploatat intens evenimentul pentru a propaga o imagine negativă despre UE. Blocul comunitar a fost prezentat ca o entitate ostilă, care impune Slovaciei politici dăunătoare și distorsionează valorile tradiționale. Candidații care susțineau importanța apartenenței Slovaciei la UE au fost portretizați ca fiind „*pioni ai Bruxelles-ului*"[6, p.11]. Putem constata ca la fel ca și alte țări europene, Moldova este supusă acelorași amenințări hibride. Din 2022, până în prezent Ilan Șor a sponsorizat 1100 de reclame prin intermediul a 196 de pagini anonime pe Facebook, cheltuind aproximativ 378 700 de euro. Mesajele promovate îndemnau la proteste împotriva parcursului european, dar și a guvernării pro-europene [7, p.1]. O altă similitudine între campaniile de dezinformare din Slovacia și Moldova constă în narativele pe care le utilizează, dacă în Slovacia politicienii proeuropeni sunt catalogați „*pionii Bruxeless-ului*", în Republica Moldova, guvernarea proeuropeană este etichetată „*marioneta UE*".

Propaganda și dezinformarea afectează și procesul de extindere al UE. În 2022, Societatea Internațională pentru Alegeri și Democrație a identificat o extensivă campanie de dezinformare anti-UE în Georgia. Mesajele principale propagate afirmau că „*integrarea în UE va afecta instituția familiei și va promova identitățile sexuale și de gen*"[8]. Subiectul valorile tradiționale și a comunității LGBTQI+ este exploatat de propagandă și în Republica Moldova. O monitorizare a dezinformării de gen în perioada 5 octombrie - 5 noiembrie [9] a demonstrat că tematica LGBTQI+ a fost proeminentă în discursurile electorale ale unor politicieni care au portretizat acest subiect ca un risc pentru societatea moldovenească. În mesajele lor, autorii acestor manipulări au subliniat că valorile europene, în special cele legate de LGBTQI+, nu sunt dorite de moldoveni. Scopul acestor mesaje a fost să genereze repulsie și reticență față de UE în rândul electoratului, adept al valorilor tradiționale.

Încă din 2015, conștientă de impactul propagandei, Comisia Europeană a preluat inițiativa în elaborarea unor răspunsuri la nivelul UE care cuprind atât căi legislative, cât și non-legislative. Acțiunile UE împotriva propagandei poate fi împărțite în trei etape principale: identificarea, eliminarea și contracararea. În acest scop, UE a insistat să acționeze ca un forum de coordonare între statele membre, promovând partajarea informațiilor și schimbul de cele mai bune practici.

Istoricul cooperării dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul combaterii propagandei și dezinformării își are rădăcinile în contextul mai larg al relațiilor dintre cele două entități, care au evoluat semnificativ în ultimele decenii, mai ales în contextul eforturilor de integrare europeană ale Moldovei. Principalele rezultate ale cooperării dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul

combaterii propagandei și dezinformării s-au manifestat prin mai multe realizări semnificative care au modelat peisajul mediatic și capacitatea instituțională a țării:

1. *consolidarea capacităților instituționale*. Moldova primind suport considerabil pentru a-și întări agențiile și instituțiile guvernamentale în lupta împotriva dezinformării.
2. *formarea și educația profesioniștilor din mass-media și a publicului larg*.
3. *colaborarea și schimbul de bune practici între Moldova și statele membre ale UE*.

Pentru a combate eficient dezinformarea în contextul războiului hibrid și pentru a proteja integritatea proceselor democratice, Uniunea Europeană trebuie să adopte o serie de măsuri strategice precum: consolidarea reglementărilor pentru platformele online, sprijinirea jurnalismului independent, promovarea educației media în rândul tinerilor și intensificarea cooperării transnaționale pentru detectarea și contracararea campaniilor de dezinformare. Implementarea acestor recomandări va asigura o mai bună protecție a spațiului informațional și va întări reziliența societăților europene împotriva influențelor informaționale maligne externe.

Pentru Republica Moldova rămân recurente recomandările de a adopta legi care să oblige toate mijloacele de informare să divulge informațiile despre proprietarii acestora; de a promova și extinde inițiativele de educație mediatică; integrarea educației media în sistemul educațional pentru a cultiva gândirea critică și alinierea la Actul privind Serviciile Digitale al UE pentru a preveni abuzul de reclame sponsorizate în mediul online.

Referințe:

1. LASSWELL, H. Propaganda Technique in the World War. Martino Fine Books. 2023. 244 p.
2. MARTIN, J. Definition of propaganda in “International Propaganda: Its Legal and Diplomatic Control”. University of Minnesota Press, 1958. 292 p.
3. JOWETT G.S., O’DONNELL V. Propaganda and Persuasion. London: Sage, 1992. 395 p.
4. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties, P8_TA(2016)0441. 2016. https://t.ly/-6own (vizitat 14.12.2023).
5. A strengthened EU Code of Practice on Disinformation. A growing threat to European democracies. European Commission. https://t.ly/1O1fv (vizitat 10.03.2024).
6. COLLIVER, Ch. Click Here for Outrage: Disinformation in the European Parliamentary Elections 2019. Institute for Strategic Dialogue, London. 2019. 32 p.
7. Analiză WatchDog.MD. Șor și Platon, principalii finanțatori ai campaniilor de dezinformare pe Facebook. https://t.ly/3hczv (vizitat 03.06.2024).
8. A Russian Informational Operation In Georgia Against The European Union. International Society for Fair Elections and Democracy, 2023. https://t.ly/litqB (vizitat 18.02.2024).
9. REVENCO, G. Raport de monitorizare a dezinformării și manipulării de gen. 2024. 9 p. https://t.ly/S1Uwx (vizitat 05.01.2024).

Coordonator științific
***Tatiana BUSUNCIAN**, dr., conf. univ.*

КИБЕРТЕРРОРИЗМ КАК УГРОЗА МЕЖДУНАРОДНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В XXI ВЕКЕ: АНАЛИЗ МЕР ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ

Анна РЫБАКОВА

CZU: 327.88:004.7:327.57”XX” anka.ribakova@gmail.com

Cyberterrorism poses a significant threat to modern international security as terrorist groups increasingly exploit virtual space for attacks. They concentrate efforts on cyberattacks targeting critical information infrastructure, potentially leading to significant economic and social consequences. Countering cyberterrorism has become one of the foremost tasks for the international community, necessitating strengthened cybersecurity and global cooperation to effectively protect national interests and societal stability.

В современном мире, с появлением глобальной сети возникла одна из наиболее опасных разновидностей киберпреступности – кибертерроризм, который, по сравнению с традиционным терроризмом, при совершении террористических акций прибегает к новейшим достижениям науки и техники. Кибертерроризм является междисциплинарным явлением, охватывая аспекты международной безопасности, права, психологии, компьютерной безопасности, что усложняет создание единого определения для его понятия.

Термин “кибертерроризм” впервые был использован в 1980-х годах Б. Коллином, старшим исследователем Института по безопасности и разведке в Калифорнии. Согласно Коллину, кибертерроризм возникает на пересечении "реального мира" и "виртуального мира"[1, p.15]. “Реальный мир” представляет собой физическую материю, которую мы воспринимаем и используем в повседневной жизни, в то время как “виртуальный мир” символичен, это пространство, где функционируют компьютерные программы и передвигаются данные. Взаимозависимость и пересечение этих миров делают людей уязвимыми перед кибертеррористами.

Кибертерроризм представляет собой угрозу использования компьютерных технологий, Интернета, виртуального пространства в террористических целях (подготовка и финансирование террористических актов, вербовка и распространение терроризма и экстремизма в сети). Если рассматривать кибертерроризм с аспекта кибербезопасности, то стоит утверждать, что данное явление представляет собой использование компьютерных технологий для нарушения функциональности критической инфраструктуры через кибератаки, DdoS-атаки, вирусы. Таким образом, кибертерроризм является многоаспектной угрозой современности, которая затрагивает все сферы жизнедеятельности людей и требует вмешательства международного сообщества для его противодействия.

Ввиду событий 11 сентября 2001 года Аль-Каида продемонстрировала свою способность эффективно использовать Интернет для планирования и координации террористических атак. Организация использовала различные онлайн-ресурсы для сбора информации, обмена сообщениями, приобретения ложных документов и обеспечения анонимности оперативников. Этот пример показывает, что киберпланирование стало неотъемлемой частью стратегии террористов и кибертерроризм представляет реальную угрозу международной безопасности. Сегодняшняя активность Аль-Каиды в онлайн-пространстве подтверждает, что Интернет продолжает быть ключевым инструментом для вербовки, пропаганды и финансирования терроризма. [2, p.17]

Одна из самых опасных террористических организаций, ИГИЛ, активно использует Интернет для распространения своей идеологии и привлечения новых сторонников. Они используют различные онлайн-платформы и социальные сети, такие как Twitter, Facebook, YouTube, SoundCloud и WhatsApp, чтобы донести свои сообщения до мировой аудитории. Профессионально созданные видеоролики, фотографии с боев и сообщения на разных языках усиливают их пропаганду и вызывают интерес к их идеям. Комбинация открытых и закрытых каналов коммуникации делает их медиа-стратегию более эффективной и влиятельной.[3, p.744]

В контексте борьбы с кибертерроризмом международные и региональные организации активно сотрудничают, разрабатывая и внедряя меры противодействия этой угрозе. ООН играет ключевую роль в стимулировании сотрудничества между государствами и разработке международных инструментов противодействия. Инициативы, такие как CT TECH, запущенная Координационным террористическим центром ООН и Интерполом, укрепляют возможности правоохранительных органов и поддерживают государства-члены в использовании новых технологий для борьбы с кибертерроризмом.

ENISA играет также ключевую роль в обеспечении кибербезопасности в Европе, предоставляя консультации и советы по защите критической инфраструктуры. НАТО ставит перед собой цели ускорения цифровой трансформации, адаптации структуры военного управления к информационному веку и укрепления киберзащиты сетей и инфраструктуры. Хотя организация уделяет большее внимание кибербезопасности, нежели кибертерроризму, ее усилия также направлены на защиту от возможных кибератак террористов. ОБСЕ активно участвует в обеспечении безопасности ИКТ, осуществляя меры по укреплению доверия и защите критической инфраструктуры.

Анализируя подход Республики Молдова в области борьбы с кибертерроризмом, стоит отметить, что страна сталкивается с серьезным вызовом в сфере кибербезопасности из-за отсутствия необходимого законодательного и нормативного основания для борьбы с кибертерроризмом. Недостаток специализированных законов и актов, а также недостаточное внимание со стороны государственных органов к этой проблеме, создают потенциальные угрозы для на-

циональной безопасности страны. В данном случае необходимо немедленное развитие и внедрение соответствующих законодательных мер и политик, чтобы обеспечить эффективную защиту информационных систем и критической инфраструктуры страны от кибертеррористических угроз.

Для того, чтобы повысить эффективность международного сообщества по борьбе с кибертерроризмом, можно выделить следующие рекомендации:

1. Необходимо приложить усилия для разработки универсально обязательного и практически осуществимого международного документа о кибертерроризме с целью прекращения актов кибертерроризма по всему миру. Этот документ должен включать в себя четкие определения кибертерроризма, установить стандарты ответственности за кибертеррористические действия, а также предложить меры для предотвращения, пресечения и наказания таких актов.
2. Установить между государствами и международными организациями эффективные механизмы оперативного обмена информацией о планировании терактов и использовании Интернета для вербовки террористов. Для этого необходимо разработать специализированные протоколы и процедуры, обеспечивающие быструю и безопасную передачу информации между компетентными органами различных стран.
3. Создать в рамках международных и региональных организаций, таких как ООН, ОБСЕ, НАТО, ЕС, специализированные органы или комитеты для координации совместных действий по борьбе с кибертерроризмом и террористической деятельностью в онлайн-пространстве. Эти специализированные комитеты должны обладать дополнительными ресурсами и полномочиями для разработки и реализации стратегий по противодействию кибертеррористическим угрозам, а также для координации усилий между государствами-участниками и другими заинтересованными сторонами.

Библиография:

1. COLLIN, B. The Future of CyberTerrorism. *Proceedings of the 11th Annual International Symposium on Criminal Justice Issues*, The University of Illinois at Chicago, 1996.
2. State of Play: Trends in Terrorist and Violent Extremist Use of the Internet 2022, p.17
3. AL-RAWI, A. Video games, terrorism, and ISIS's Jihad 3.0. *In: Terrorism and Political Violence, vol.30, №4,* 2018, p.744.

Научный руководитель
***А. ЕЖОВ**, доктор полит. наук, доцент*

PERSPECTIVELE ADERĂRII REPUBLICII MOLDOVA LA UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN CONTEXTUL POLITICII DE EXTINDERE

Gabriela SCUTARU

CZU: 327(478):341.217(4) gabrielascutaru2@gmail.com

The following study represents a systemized attempt to identify and substantiate the opportunities and prospects for Moldova's accession to the European Union in the context of the EU enlargement policy. The analysis of the history and evolution of the accession process to the European Union, research of the new conjuncture of the advancement of the European integration agenda of the Republic of Moldova and the progress achieved on this path and analysis of the prospects in the Republic of Moldova - EU relationship, is the main focus of this thesis.

Actualitatea şi importanţa temei. Subiectul cercetat este „Perspectivele aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană în contextul politicii de extindere”. Acest subiect vizează explorarea procesului de extindere al Uniunii Europene şi analiza perspectivei Republicii Moldova de a deveni ţară membră UE. Politica de extindere a UE reprezintă strategiile şi procesele prin care Uniunea Europeană îşi extinde graniţele şi integrează noi state membre. Aderarea noilor state la UE se realizează în bază anumitor condiţii, care vizează o serie de schimbări şi adaptări a tuturor domeniilor din viaţa politică, economică şi socială a unui stat. Perspectivele aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană explorează care este evoluţia relaţiilor dintre Republica Moldova – UE, oportunităţile şi procesele ulterioare necesare în sensul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Lucrarea de cercetare va cuprinde o analiză amplă a evenimentelor şi proceselor care s-au derulat de-a lungul timpului până în momentul actual, în sensul stabilirii contextului în care a avut loc extinderea Uniunii Europene şi care au fost implicaţiile pentru Republica Moldova.

Scopul şi obiectivele lucrării. *Scopul* studiului constă în cercetarea complexă a determinărilor istoriografice şi aspectelor teoretice a politicii de extindere a UE, de a determina specificul şi implicaţiile conexe ale procesului de aderare la Uniunea Europeană a noilor membri în contextul politicii de extindere şi de a identifica şi fundamenta oportunităţile şi perspectivele de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. În vederea realizării scopului propus au fost formulate următoarele *obiective*: analiza istoriografiei cercetării politicii de extindere a Uniunii Europene; identificarea teoretică a abordărilor procesului de extindere a Uniunii Europene; descrierea valurilor extinderii UE în baza istoriei şi evoluţiei aderării noilor state la Uniunea Europeană; investigarea parcursului Republicii Moldova de la politica europeană de vecinătate la politica europeană de extindere; cercetarea noii conjuncturi a avansării agendei

integrării europene a Republicii Moldova şi progresele înregistrate pe această cale; examinarea angajamentelor şi reformelor necesare în contextul aderării Republicii Moldova la UE și analiza perspectivelor viitoare în relația Republica Moldova – UE.

Istoriografia problemei. Gradul de analiză şi studiere a temei cercetate este dictat de caracterul multiaspectual ce condiționează extinderea Uniunii Europene, fiind un proces de amploare cu consecințe directe asupra statelor ce devin membre UE. Există studii, atât occidentale, cât şi autohtone, care abordează specificul relațiilor Republica Moldova-Uniunea Europeană şi efectele politicii de extindere a UE asupra Republicii Moldova. Totodată, constatăm că evoluțiile din ultima perioadă a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova nu au fost suficient investigate, analiza şi documentarea procesului fiind la o etapă incipientă. În rândul mai multor autori occidentali, cum ar fi A.M. Lejour [1, p.12-16], P. Balázs [2, p. 8-13], F. Schimmelfennig [3, p. 11-17], predomină analiza procesului de aderare a noilor state la UE şi impactul economic şi social al acestui proces asupra statelor, totodată fiind exemplificate relațiile UE cu unele state candidate pentru aderare la UE. Unii cercetători străini precum K. Featherstone [4, p. 160-172], K. Archick [5, p. 8-12], au cercetat în lucrările sale specificul politicii de extindere a Uniunii Europene, contextul istoric şi politic în care s-a desfăşurat şi perspectivele viitoare ale extinderii Uniunii Europene. Autori români cum ar fi L.A. Ghica [6, p. 120-134] şi D. Vătăman [7, p. 35-48] au reflectat în cercetările sale diverse aspecte ale integrării europene și a extinderii UE, inclusiv cu privire la implicațiile acestuia pentru țările candidate, şi asupra României. În Republica Moldova, îndeosebi cercetători din mediul academic, cum ar fi V. Juc [8, p. 6-17], Sv. Cebotari [9, p. 20-26], Gh. Căldare [10, p. 3-7], au cercetat evoluția politicii externe a Republicii Moldova, cu accent pe formarea vectorului european şi evoluția în timp a agendei europene a statului.

Metodologia şi metodele de cercetare ale lucrării. În cercetarea respectivă, am recurs la următoarele metode:

- **Metoda istorică** se refera la studiul sistematic al unor evenimente din trecut ce au făcut obiectul politici de extindere europene şi evoluția acestui fenomen cu impact asupra evenimentelor din prezent, în special asupra Republicii Moldova.
- **Metoda analizei de conținut** este o abordare de cercetare, care va fi utilizată pentru a investiga conținutul comunicat în diferite forme, cum ar fi texte scrise, discursuri, imagini, sau alte tipuri de materiale media. Această metodă va implica identificarea, codificarea și interpretarea modelelor și temelor recurente din conținutul analizat.
- **Metoda studiului de caz** este o metodă care prin care se realizează o analiză detaliată și în profunzime a perspectivelor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, dar în acelaşi timp, vor fi exemplificate mai multe studii de caz ale statelor ce au făcut parte din politica de extindere a Uniunii Europene. Această metodă se va concentra pe înțelegerea detaliată a contextului și a particularităților unui caz într-un mod holistic.

Rezultatele cercetării. În cadrul cercetării am analizat perspectivele aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană în contextul politicii de extindere. Drept rezultat, am dedus care sunt paşii următori necesari de parcurs în vederea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, prin punctarea oportunităţilor şi avantajelor în acest sens. Totodată, am expus cadrul general al progreselor înregistrate de către Republica Moldova pe agenda europeană şi am constatat principalele dificultăţi pe domeniile cheie remarcate de către Uniunea Europeană.

Valoarea aplicativă a lucrării. Importanța cercetării derivă din obiectul cercetat, fapt că relațiile Republica Moldova – Uniunea Europeană au înregistrat o evoluție spectaculoasă, vectorul european al țării fiind susținut mai puternic ca niciodată. Valoarea aplicativă a studiului este expunerea unui cadru actual prin care să fie înțelese mai bine procesele şi consecințele extinderii Uniunii Europene, în principal de a defini rolul Republicii Moldova pe această scenă şi de a reflecta asupra perspectivelor reale de a aderare la UE. Lucrarea poate fi utilă pentru mediul academic și cercetătorii din domeniul relațiilor internaționale şi al studiilor europene, oferind o analiză detaliată a dinamicii și implicațiilor aderării Republicii Moldova la UE. De asemenea, lucrarea poate servi drept resursă informativă alți factori de decizie și părți interesate, ajutând la înțelegerea mai profundă a procesului de integrare europeană.

Concluzii. Politica de extindere a Uniunii Europene reprezintă un proces esențial și dinamic, care are un impact semnificativ asupra evoluției și direcției UE și a țărilor candidate. Perspectiva Republicii Moldova de a adera la UE este susținută de progresele semnificative realizate în implementarea reformelor în domeniile cheie punctate de UE, totodată, menținând cursul în armonizarea legislației naționale la legislația UE. Prin statutul său de țară candidată și angajamentul ferm față de reforme, Republica Moldova își consolidează calea către integrarea europeană. Cu toate acestea, procesul de aderare este încă complex și necesită eforturi continue din partea atât a Republicii Moldova, cât și a UE. Perspectivele aderării Republicii Moldova la UE oferă oportunități semnificative pentru dezvoltare economică, consolidare instituțională și promovarea valorilor europene. Așadar, este esențială consolidarea angajamentului și cooperării între Republica Moldova și UE, pentru a asigura o tranziție lină și de succes către statutul de membru UE și pentru a contribui la stabilitatea și prosperitatea în regiune.

Referințe:

1. LEJOUR, A.M. at al. EU Enlargement: economic implications for countries and industries. În: *SSRN Electron*. 2021, pp. 14-19. [Accesat 25.01.2024]. Disponibil: https://doi.org/10.2139/ssrn.287847
2. BALÁZS, P. The future of EU enlargement. În: *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, vol, 4, 2013, pp. 8-13. [Accesat 28.01.2024]. Disponibil: https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=9013
3. SCHIMMELFENNIG, F. EU Political Accession Conditionality after the 2004 Enlargement: Consistency and Effectiveness. În: *Journal of European Public Policy*, 2008, pp. 14-16. [Accesat 10.02.2024]. Disponibil: DOI: 10.1080/13501760802196861

4. FEATHERSTONE, K. HUNTER, T. The Changing Discourses of EU Enlargement: A Longitudinal Analysis of National Parliamentary Debates. În: *Journal of Common Market Studies*, vol. 62, 2024, pp. 176 - 188.
5. ARCHICK, K. The European Union: Current challenges and future prospects. În: *Congressional Research Service*, 2017, pp. 5-20. [Accesat 05.03.2024]. Disponibil: https://projects.mcrit.com/foresightlibrary/attachments/article/1231/R44249.pdf
6. GHICA, L.A. *România şi Uniunea Europeană: o istorie cronologică*. Bucureşti: Meronia, 2006. 175 p.
7. VĂTĂMAN, D., DAVID, I. *România şi Uniunea Europeană: istorie şi actualitate*. Bucureşti: Pro Universitaria, 2008. 179 p.
8. JUC, V. *Integrarea europeană - dimensiune a interesului naţional al Republicii Moldova. În: Republica Moldova şi Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării.* Chişinău: Tipografia - Sirius, 2016, pp.4-35.
9. CEBOTARI, Sv. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraţioniste: interese şi priorităţi.* Teză de doctor în ştiinţe politice. Chişinău, 2007. 169 p.
10. CĂLDARE, Gh. Probleme şi priorităţi în colaborarea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană la etapa actuală. În: *Ştiinţa politică şi societatea în schimbare: Mat. Conf. Şt. Int. dedicate celei de-a 20-a aniversări a Facultăţii Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative*, 13 noiembrie 2015. Chişinău: CEP USM, 2015. 9 p

Recomandat
***Natalia STERCUL**, dr., conf. univ.*

EUROPEAN POLICY FOR A SECURE AND PEACEFUL NUCLEAR FUTURE- PERSPECTIVES FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Cătălin CUJBA

CZU: 327.57:061.1UE:327(478) catalin.cujba.csci@gmail.com

The following study provides a systematized attempt of analysing and evaluating the European Union's policies in the nuclear field and identifying the main challenges of the Republic of Moldova in the context of energy sector development. Examination of the evolution and actuality of the nuclear policy of the European Union and the opportunity to adapt these policies in the Republic of Moldova is the main focus of this thesis.

European Union continues to face energy security challenges. Given the geopolitical complexity and the need to diversify energy sources, nuclear energy remains an important part of the international debate. European Union has been consistently working towards ensuring a secure and peaceful nuclear future through various policies and initiatives. These efforts primarily focus on nuclear safety, security, nonproliferation, and the promotion of nuclear energy for peaceful purposes while emphasizing the importance of international cooperation and adherence to established treaties and agreements.

The accession process of the Republic of Moldova towards the European Union determined the need to align with European policies and standards, including the energy sector. The alignment of Moldova with European policies is essential for its potential accession to the European Union and its associated frameworks.

The purpose of the thesis is the comprehensive research and analysis of the European Union's nuclear policy in the context of ensuring a safe and peaceful nuclear future, including the evolution of the energy sector and Moldova's cooperation in this field. In order to achieve the purpose, the following research objectives have been proposed:

1. Studying the historiographical aspects of nuclear policy.
2. Analysing the theoretical and conceptual aspects of nuclear policy;
3. Examining the challenges of European policy in ensuring a safe and peaceful nuclear future;
4. Establishing the role of the European Union institutions with regard to the management of nuclear policy;
5. Studying the international cooperation of the Republic of Moldova in the development of the nuclear field;
6. Identifying the shortcomings of the energy sector of the Republic of Moldova.

Global security and peace are a subject that has been researched and investigated in all kinds of ways due to the many conflicts and wars that have occurred in the world. The nuclear sphere is currently a major interest for researchers in order to discover the right policy to promote nuclear policy and its improvement. However, it is worth mentioning the works of some authors who have been actively involved in nuclear research, and the need to use their work is, according to some, imperative, C. Parotte, A. Maarten, L. Sverre, S. Nasser is among the main authors whose works will be referred to. It is also worth mentioning the works of Romanian researchers who have been concerned with nuclear analysis and research, M. Mureşan, E. Ţugui, I. Bădăluţă şi C. B. Benea. From the Republic of Moldova, we must mention T. Busuncian, A. Buzdugan, V. Juc and N. Albu. On this note, I will also refer to some Russian researchers such as A. Arbatov, N. Cernov.

Over the years, nuclear policy has become a subject of major interest to the international community. The security dilemma is a well-known concept in international relations. It assumes that, in a world without a central authority, states will seek to ensure their own security by strengthening their military capabilities. However, this can lead to an arms race in which each state's efforts to increase its own security actually make all states less secure. In the post-World War II era, the security dilemma was particularly acute, as the major powers possessed nuclear weapons. The destructive power of these weapons was made clear in August 1945, when the United States dropped atomic bombs on the Japanese cities of Hiroshima and Nagasaki. Despite this, the major powers did not agree to ban the development of nuclear weapons. Instead, they engaged in an unprecedented arms race, in which the development of nuclear weapons and the means to deliver them became a top priority.

For decades, security at nuclear facilities was synonymous with physical protection, focused on denying external adversaries access through a combination of guns, guards and gates [1, p. 5]. Nevertheless, this focus has changed over time, driven by the realization that these measures alone are unlikely to be effective against the entire range of contemporary threats.

Moving to a low carbon economy is a solution to reduce pollution and has many dimensions, as price structure, energy conservation and modernizing distribution networks, but according to current projections the share provided by nuclear power in primary energy consumption across the European Union is expected to be roughly 15 per cent in 2030 and roughly 20 per cent by 2050 [2, p. 1].

The development of the European Community's energy policy and legislation emphasizes the importance of having comprehensive and comparable European statistics. In this regard, the European Union has taken steps to create guidelines that set clear quantitative targets and deadlines for energy production and consumption. These guidelines are essential for assessing the progress made towards achieving the desired objectives. As a member of the Energy Community and in pursuit of obtaining the status of a candidate country for accession to the European Union, the Republic of Moldova is committed to aligning with the requirements of European policy in this area [3, p. 1].

Due to its geographical location, the Republic of Moldova has been strongly affected by Russia's war of aggression against Ukraine. The EU continues to stand in solidarity with Moldova, to support its sovereignty and territorial integrity within its internationally recognised borders and is committed to continue strengthening the country's resilience, including in terms of energy security, enhancing cooperation on security and defence and supporting its reform path. In May 2023 in Chisinau, President von der Leyen announced a support package for the country with two objectives: support in addressing the impact of the Russia's aggression on Ukraine and bringing Moldova closer to the European Union. The support package contains key priorities already delivering immediate results. Since October 2021, €1.2 billion has been made available for Moldova by the European Union, the European Investment Bank and the European Bank for Reconstruction and Development [4, p. 1-2]. The European Union has for many years provided financial and human resources to help improve nuclear safety in countries outside the European Union.

In order to strengthen cooperation around European Union member states and including by linking internal and external dimensions of nuclear security it will be necessary to move beyond the historical perspective that nuclear security is an issue reserved to the competence of member states and look for frameworks where European Union and member state efforts could be combined in a coherent manner. The Russian invasion of Ukraine in February 2022 highlighted the vulnerability of Europe's reliance on Russian hydrocarbons for its energy requirements. European Union policymakers have taken commendable steps to alleviate the impact of short-term energy disruptions. However, the momentum for long-term resilience measures appears to be waning, and the unresolved debate surrounding the role of nuclear energy in the energy transition poses a significant challenge.

References:

1. Tobey, W. *Planning for Success at the 2014 Nuclear Security Summit*. Stanley Foundation, December 2013, p. 5. [Accessed 28.06.2024]. Available: https://shorturl.at/eOmsm
2. Anthony I. *The Role of the European Union in Strengthening Nuclear Security*. EU Non-Proliferation Consortium, Non-Proliferation Papers. 2023. p 1. [Accessed 28.06.2024]. Available: https://shorturl.at/dXsAj
3. Energy Consumption in Households. Results of the Survey on energy consumption. National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova. MD-2019, Grenoble str., 106. Chisinau 2022. p. 4. [Accessed 28.06.2024]. Available: https://shorturl.at/yuUKj
4. The European Union and Moldova. June 2023, pp. 1-2. ISBN 978-92-68-04209-0 doi:10.2775/974021 NA-04-23-596-EN-N

Recomandat
***Tatiana BUSUNCIAN**, dr., conf. univ.*

CONTROLUL ADMINISTRATIV – GARANT AL LEGALITĂŢII ACTELOR ADMINISTRATIVE

Cătălina CEBOTARESCU

CZU: 35.078.3:342.924 cebotarescucatalina911@gmail.com

In order to shape a modern and democratic society, it is absolutely necessary that the transformations in society take place in a well-determined sequence and with adequate legislative support, which would allow and guarantee not only an efficient administration of state affairs, but also that the authorities to the state to reform themselves, in close accordance with the requirements formulated and advanced by the evolution of society. The administrative control is a guarantee of compliance with the principle of legality in all manifestations of the public administration, through it possible deviations from the legal norms can be discovered and concrete measures for correction and, possibly, optimization of the law enforcement action can be established.

În peisajul complex al guvernării, în general și al administrației publice, în particular, controlul administrativ reprezintă un pilon fundamental pentru asigurarea eficienței, transparenței și responsabilității în exercitarea puterii de către instituțiile statului.

Autorul Mircea Preda, în lucrarea sa ,,Curs de drept administrativ", specifică că rolul controlului este de a preveni erorile în aplicarea deciziilor, de a le înlătura când acestea există, de a asigura îmbunătăţirea permanentă pentru ca aceasta să corespundă cât mai bine nevoilor sociale într-o etapă data [3, p.142].

Într-o generalizare complet însumată, controlul administrativ servește ca un mecanism de verificare și reglare a acțiunilor administrației publice pentru a asigura conformitatea cu principiile de legalitate, imparțialitate și responsabilitate. Mai mult decât atât, controlul administrativ nu ar trebui să fie perceput doar ca un instrument de reprimare a abuzurilor, ci și ca un catalizator pentru îmbunătățirea continuă a performanței administrației publice. Prin feedback-ul și evaluarea constantă a eficacității proceselor de control, se pot identifica punctele slabe și se pot implementa măsuri corective pentru a optimiza activitatea administrativă și pentru a spori încrederea cetățenilor în instituțiile guvernamentale.

De la originile sale în gândirea filosofică și juridică a antichității până în prezent, controlul administrativ a traversat mai multe etape de dezvoltare, evoluând către o abordare multidimensională, care implică evaluarea performanței, gestionarea riscurilor, asigurarea integrității și transparenței în procesul decizional și monitorizarea adecvată a activității instituțiilor publice.

Legalitatea caracterizează dreptul în ansamblu și se manifestă sub forma unor cerinţe fundamentale în toate ramurile dreptului, în întregul sistem de drept [4, p. 191].

Legalitatea juridică contemporană accentuează o tendinţă sporită a administraţiei publice în emiterea şi adoptarea de acte administrative prin care se urmăreşte protecţia unor drepturi şi libertăţi, şi totodată, prin respectarea principiului proporţionalităţii, impunerea unor restrângeri în situaţia în care acestea sunt necesare în protejarea drepturilor şi libertăţilor celorlalţi.

Împuterniciţi pentru emiterea actelor administrative la nivel local sunt consiliile locale şi primarii, iar la nivel raional consiliile raionale şi preşedinţii raioanelor. Aceste autorităţi pot emite acte administrative cu caracter normativ sau individual doar în conformitate cu competenţele materiale stabilite prin lege şi acţiunea acestor acte se extinde teritorial doar în arealul teritoriului administrat de aceste autorităţi.

Competenţa autorităţilor publice locale în procesul emiterii actelor administrative este indispensabilă pentru asigurarea legalităţii, coerenţei şi eficacităţii acestor acte. În aceste condiţii devine imperios necesar ca autorităţile să respecte strict competenţele legale conferite şi să acţioneze în conformitate strictă cu procedurile stabilite, întrucât o lipsă de competenţă poate condiţiona invalidarea actelor administrative emise, creând astfel confuzie şi incertitudine în aplicarea legii. Prin urmare este esenţial ca autorităţile să fie bine instruite şi să opereze doar în limitele competenţelor lor legale.

Armonizarea legislaţiei privind controlul legalităţii actelor administrative în conformitate cu modelele internaţionale este crucială pentru consolidarea statului de drept în societatea noastră. Adoptarea şi implementarea unor standarde şi practici recunoscute, dar ajustate specificului şi nevoilor Republicii Moldova vor garanta consistenţa şi predictibilitatea procesului de control al legalităţii actelor administrative, vor asigura o protecţie mai eficientă a drepturilor cetăţenilor împotriva abuzurilor şi arbitrariului din partea autorităţilor administrative, facilitând astfel îmbunătăţirea continuă a sistemelor de control al legalităţii actelor administrative şi sprijinind eforturile de consolidare a statului de drept.

Prin urmare, cert e că în contextual actual al obţinerii statutului de ţară candidată la UE şi deschiderii rundei de negocieri către finele anului 2023, armonizarea legislaţiei Republicii Moldova, inclusiv pe segmentul controlului legalităţii actelor administrative reprezintă un pas esenţial în direcţia întăririi instituţiilor democratice.

Concluzionând raliem că controlul administrativ reprezintă o componentă esenţială a sistemului de guvernanţă şi a unei societăţi democratice. Remarcăm că actualmente, în Republica Moldova se atestă existenţa unei practici judiciare complet neuniforme în materie de examinare a acţiunilor ce au ca obiect control administrativ, întrucât unele dintre hotărârile judiciare se percep ca fiind partizane, arbitrare şi încălcând principiile de bază ale statului de drept, fapt care pe de o parte ar putea submina autoritatea şi integritatea instituţiei controlului administrativ, iar pe de altă parte ar genera riscul sporit de prăbuşire a acestui instrument [5]. Or, pe de o parte, admisibilitatea acţiunilor se examinează prin prisma art. 68 al Legii 436/2006 [2], iar pe de altă parte sub aspectul inadmisibilităţii acţiunile sunt examinate prin prisma art. 207 alin. (2) lit.e, în coroborare cu prevederile art. 17 şi 189 Cod Administrativ [1].

Luând în calcul cele sus-prenotate, considerăm imperios necesar a fi luate în considerare și pe larg aplicate următoarele recomandări: creșterea calității actului de control și a eficienței acestei activități de control, prin standardizarea procedurilor și crearea unor instrumente unitare de control administrativ; substituirea sintagmei „poate sesiza" din art.68 alin.(4) şi art.69 alin.(1) al Legii privind administraţia publică locală nr.436/2006, cu „va sesiza neîntârziat"; stabilirea unei proceduri clare de înaintare a acţiunii în regres împotriva funcţionarului vinovat de emiterea actului ilegal sau de refuzul nejustificat de a rezolva o cerere, precum și aducerea în concordanță a Codului Administrativ cu Legea nr. 436/2020 privind administrația publică locală, pentru a asigura coerența și eficacitatea sistemului legal în domeniul administrativ la nivel local.

Referințe:

1. Codul administrativ al Republicii Moldova Nr. 116 din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 309-320 din 17.08.2018.
2. Legea Nr. 436 din 28-12-2006 privind administrația publică locală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 32-35 din 09.03.2007.
3. Preda Mircea. Drept administrativ. Bucureşti: Lumina Lex, 20005.
4. Mîrzac Romina. Asigurarea legalității în administrarea publică. USEM, 2022. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/189-196_10.pdf
5. https://juridicemoldova.md/9029/csj-termen

Recomandat
***Vladimir BORȘ**, dr., conf. univ.*

CUPRINS

ISTORIE ŞI FILOSOFIE

Gabriel BONDARENCO
LIBERTATEA CA FUNDAMENT A INDIVIDULUI ŞI A SOCIETĂŢII ÎN CONTEMPORANEITATE 3

Eghia CANUDA
IPOSTAZE ALE RĂULUI DIN PERSPECTIVA FILOSOFIEI RELIGIEI 6

Ana-Maria COJOCARU
CONSTRUCŢIA SUBIECTIVITĂŢII ÎN TEORIA PSIHANALITICĂ LACANIANĂ.....9

Ion MOCANU
TEME METAFIZICE ÎN FILOSOFIA LUI MARCUS AURELIUS 12

Anastasia CHIRILA
O POSIBILĂ FILOSOFIE A DIGITALULUI CONEXIUNEA DINTRE LUMEA REALĂ ŞI VIRTUALĂ.....15

Nelly ȘVEȚ
FAMILIA ÎNTRE TRADIŢIONAL ŞI MODERN: ABORDARE ANTHROPOLOGICĂ 18

Artiom ACULOV
IPOSTAZE ALE IDENTITĂŢII CULTURALE ÎN MODELELE LUI HUNTINGTON ŞI FUKUYAMA 22

Dumitru LEPĂDATU
FENOMENOLOGIA RĂULUI ÎN MITUL ŞI FOLCLORUL ROM.....26

LITERE

Valentina-Cristiana OLTEAN
USING MULTIPLE INTELLIGENCES THEORY TO FOSTER STUDENT MOTIVATION IN THE CONTEXT OF EFL TEACHING.....29

Maria-Magdalena-Francesca DUGNEANU
A CREATIVE APPROACH TO TEACHING ENGLISH GRAMMAR 32

Nina SANDUL
STRATEGII DE FORMARE A COMPETENŢEI DE PRODUCERE A TEXTULUI SCRIS LA DISCIPLINA LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ.....35

Natalia MIHALACHI (GROSU)
PRENUME FEMININE ROMÂNEŞTI ÎN DIACRONIE (SEC. XVII-XIX).....38

Doina NEGAIȚA
ENANTIOSEMIA LEXICALĂ ŞI FRAZEOLOGICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ.....41

Nona ZGLAVOCI (TRICOLICI)
EXAMINING ENGLISH AND ROMANIAN EQUIVALENCE OF PROVERBS.....45

Anastasia RĂILEANU
ANALYSING THE TRANSLATION OF HUMOUR IN THE AMERICAN SITCOM “FRIENDS”.....48

Mihaela AVRAM
TRANSLATING MUSEUM TEXTS FROM ROMANIAN INTO ENGLISH 51

Valeria ȘUTICOVA
A STUDY ON THE TRANSLATION OF CONCEPTUAL METAPHORS IN POLITICAL DISCOURSE FROM ENGLISH INTO RUSSIAN.....54

Ivan ANDREEV
SEMANTIC AND STRUCTURAL FEATURES OF HEADLINES 57

Doinița BALAN
THE DEVELOPMENT OF FAN-GENERATED TRANSLATIONS: THE CASE OF FANSUBBING (BASED ON THE ENGLISH AND RUSSIAN MATERIAL).....60

Laura PALADI
TRANSLATION ANALYSIS OF ROMANIAN SUBTITLING OF FIGURATIVE SPEECH IN THE SERIES *ANNE WITH AN ‘E’* 64

Svetlana CIOBANU

A CONTRASTIVE ANALYSIS OF TOURISM TERMINOLOGY IN ENGLISH, FRENCH AND ROMANIAN 67

Valentina LIPCAN

LA NARRACIÓN COMO FORMA BÁSICA DE ELOCUCIÓN LITERARIA 72

PSIHOLOGIE ŞI ŞTIINŢE ALE EDUCAŢIEI

Svetlana PRIPA

PERCEPŢII ŞI MANIFESTĂRI ALE DISCRIMINĂRII LA LOCUL DE MUNCĂ 75

Алина АНАНЕНКО

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА И СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ У ПОДРОСТКОВ....79

Елена КОЛЕНКОВСКАЯ

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА, СТИЛЕЙ ЮМОРА И КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У СТУДЕНТОВ....86

Анастасия БАЖЕРЯНУ

ОСОБЕННОСТИ ПИЩЕВОГО ПОВЕДЕНИЯ ДЕВОЧЕК ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА С РАЗНОЙ СТЕПЕНЬЮ УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ ВНЕШНОСТЬЮ....93

Дарья ГРИВА

ЭМОЦИОНАЛЬНО-ЛИЧНОСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЛИЦ, СКЛОННЫХ К ДИСМОРФОФОБИИ 97

Кристина ДЫРУЛ

ВЗАИМОСВЯЗЬ СМЫСЛОЖИЗНЕННЫХ ОРИЕНТАЦИЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ В МОЛОДОСТИ 100

Elena TCACI

STRATEGII DE MODIFICARE A ATITUDINII FAŢĂ DE SINE GENERATĂ DE PATTERNURI TRANZACŢIONALE LA FEMEI....103

Veronica CERNAT

STRATEGII DE ATENUARE A MASCULINITĂŢII TOXICE ÎN RELAŢIA DE CUPLU....106

Ludmila SÎRBU

STRATEGII DE DIMINUARE A BULLYINGULUI LA ELEVII DIN ÎNVĂŢĂMÂNTUL GENERAL 109

Ana BRÎNZA

AUTOCONDUCEREA ÎN INSTITUŢIA WALDORF – PRINCIPIU DE EFICIENTIZARE A ACTIVITĂŢILOR EDUCAŢIONALE 112

Oxana COCIURCA

MODALITĂŢI DE REMEDIERE A DISFUNCŢIONALITĂŢII FAMILIEI .. 115

Nicoleta MORARI (DOMINTE)

STRATEGII DE INCLUZIUNE ŞCOLARĂ A COPIILOR CU SINDROMUL DOWN PRIN PRISMA PRINCIPIULUI ASIGURĂRII SERVICIILOR DE SPRIJIN 118

SOCIOLOGIE ŞI ASISTENŢĂ SOCIALĂ

Ana BUSUIOC

CRIZA REFUGIAŢILOR UCRAINENI: PROBLEME ŞI MODALITĂŢI DE SOLUŢIONARE.....122

Liuba CIOBANU

IMPACTUL INTERVENŢIEI ASISTENŢEI SOCIALE ASUPRA SOLUŢIONĂRII PROBLEMELOR FAMILIILOR ÎN SITUAŢIE DE RISC (CAZUL MUN. CHIŞINĂU).....125

Daria GARIUC

ROLUL ASISTENTULUL SOCIAL ÎN LUCRUL CU COPIII EXPUŞI ABUZULUI (cazul DPDC sec. Botanica, Chişinău).....128

Мария МАЗУР

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА МОЛОДОГО ХУДОЖНИКА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА.....132

Lia SCLIFOS

IMPACTUL ARTEI CONTEMPORANE ASUPRA DEZVOLTĂRII SOCIALE (CAZUL REPUBLICII MOLDOVA).....136

Maria CÎVÎRJIC

СОЦИАЛЬНАЯ ПОДДЕРЖКА БЕЖЕНЦЕВ: РОЛЬ ГОСУДАРСТВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА (ГОРОД КИШИНЁВ).....139

Victoria DAVID

IMPACTUL DIVORŢULUI PĂRINŢILOR ASUPRA COPIILOR 142

Nadejda RADU

ASISTENŢA VICTIMELOR TRAFICULUI DE FIINŢE UMANE BĂRBAŢI ÎN CADRUL MECANISMELOR NAŢIONALE DE REFERIRE 145

Valeria MUNTEANU

SPECIFICUL MECANISMULUI DE MONITORIZARE A FAMILIILOR ÎN DIFICULTATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA (studiu realizat la A.O. CONCORDIA. Proiecte Sociale) 148

RELAŢII INTERNAŢIONALE, ŞTIINŢE POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE

Antonela ANTON

DILEMA EXTINDERII UNIUNII EUROPENE: TENDINŢE ŞI LIMITE.....151

Evghenii CARBUNI

СПОРТИВНАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ «МЯГКОЙ СИЛЫ» РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА 155

Tamara CLIPCĂ

PUBLIC AND MILITARY DIPLOMACY IN FOREIGN AFFAIRS: CASE STUDY REPUBLIC OF MOLDOVA.....158

Loredana LAVRINENCO

THE OSCE MECHANISMS IN ESTABLISHING INTERNATIONAL SECURITY IN EASTERN EUROPE: THE CASE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA 162

Victoria MARIN

CONTROLUL INTEGRITĂŢII ASIGURAT DE AUTORITATEA NAŢIONALĂ DE INTEGRITATE 165

Mădălina MOVILEANU

ACTIVITATEA ORGANIZAŢIILOR INTERNAŢIONALE ÎN DOMENIUL PROTECŢIEI DREPTURILOR COPIILOR ÎN CONTEXTUL CONFLICTELOR ARMATE: CAZUL UNICEF.....168

Nichita NICHITIN

КУЛЬТУРНАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИМИДЖЕВОЙ СТРАТЕГИИ, НА ПРИМЕРЕ КИТАЯ И ЯПОНИИ 172

Daniela RAILEAN

UNDERSTANDING THE EUROSCEPTICISM IN EU: IMPLICATIONS FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA.....176

Mădălina SÎRBU

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ДВУСТОРОННИХ ОТНОШЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА И КИТАЯ.....180

Sabina ŞIŞOV

MAIN CHANGES IN THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AFTER THE BEGINNING OF THE RUSSIAN WAR AGAINST UKRAINE, ...183

Daria TATARINA

THE POLITICAL-ECONOMIC DYNAMICS IN MOLDOVA: UNREVEALING THE IMPACT OF SANCTIONS AGAINST RUSSIA 186

Iana TIHON

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА С МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕГИОНАЛЬНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ.....189

Oleg VOLCOV

РОЛЬ МИРОВЫХ АКТОРОВ В РАЗРЕШЕНИИ ГЛОБАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ И ВЫЗОВОВ НА ПРИМЕРЕ США И КИТАЯ.....193

Aliona ZELENEAC

THE ROLE OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS AS NON-STATE ACTORS IN CONTEXT OF GLOBALIZATION 196

Ina DANILOV

GESTIONAREA CRIZEI REFUGIAŢILOR DE CĂTRE AUTORITĂŢILE PUBLICE LOCALE DIN RAIONUL DUBĂSARI 200

Alina POPOVICI

INTEGRAREA DIMENSIUNII DE GEN ÎN POLITICILE PUBLICE.....203

Vitalina GUPAL

IMPACTUL EXTINDERII ORGANIZAŢIEI TRATATULUI A TLANTICULUI DE NORD ASUPRA SECURITĂŢII INTERNAŢIONALE 206

Mihai HALUPNEAC

SCENARII DE EVOLUȚIE A ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN CONDIȚIILE EUROPENIZĂRII ADMINISTRAȚIEI PUBLICE 210

Irina ȚERIGRADEAN

ANALIZA RESURSELOR INSTITUȚIONALE ALE AGENȚIEI PENTRU EFICIENȚĂ ENERGETICĂ 214

Victoria CĂTĂNOI

REFORMA ORGANIZĂRII ADMINISTRATIV- TERITORIALE A REPUBLICII MOLDOVA: PERSPECTIVELE AMALGAMĂRII VOLUNTARE 218

Tatiana BARBAROȘ

RISCURI ŞI AMENINȚĂRI TRANSFRONTALIERE CU IMPACT ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE 221

Alexandra CARAGIA

IMPACTUL PREŞEDINȚIEI LUI DONALD TRUMP ASUPRA RELAȚIILORE TRANSNAȚIONALE 224

Iaroslav CEBANU

BILATERAL RELATIONS BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE SOFT POWER ASPECT....227

Oleg RABOVILA

DIPLOMAȚIA MEDICALĂ CA INSTRUMENT AL SOFT POWER ÎN POLITICA EXTERNĂ A STATELOR: IMPLICAȚII PENTRU REPUBLICA MOLDOVA.....231

Gabriela REVENCO

REPERCUSIUNILE PROPAGANDEI ASUPRA UE ÎN CONDIȚIILE RĂZBOIULUI HIBRID: IMPLICAȚII PENTRU REPUBLICA MOLDOVA.....234

Анна РЫБАКОВА

КИБЕРТЕРРОРИЗМ КАК УГРОЗА МЕЖДУНАРОДНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В XXI ВЕКЕ: АНАЛИЗ МЕР ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ.....237

Gabriela SCUTARU

PERSPECTIVELE ADERĂRII REPUBLICII MOLDOVA LA UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN CONTEXTUL POLITICII DE EXTINDERE.....240

Cătălin CUJBA

EUROPEAN POLICY FOR A SECURE AND PEACEFUL NUCLEAR FUTURE- PERSPECTIVES FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA 244

Cătălina CEBOTARESCU

CONTROLUL ADMINISTRATIV – GARANT AL LEGALITĂŢII ACTELOR ADMINISTRATIVE 247

Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova

Seria „Lucrări studenţeşti”

Ştiinţe umanistice

Ştiinţe sociale

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii din Republica Moldova

Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova : Seria "Lucrări studenţeşti" / Universitatea de Stat din Moldova ; colegiul de redacţie: Georgeta Stepanov (redactor-şef) [et al.]. – Chişinău : Editura USM, 2024 – . – ISBN 978-9975-158-38-1.

Cerinţe de sistem: PDF Reader.

Ştiinţe umanistice. Ştiinţe sociale, [ediţia 2024]. – 2024. – 257 p. : fig., tab. – Texte : lb. rom., engl., rusă, etc. – Rez.: lb. rom., engl., fr. – Referinţe bibliogr. la sfârşitul art. – ISBN 978-9975-62-829-7 (PDF).

082:378.4(478-25)=00
A 48

Bun de tipar *18.01.2025*. Formatul $70\times100\,^{1}/_{12}$.
Coli de tipar *21,5*. Comanda *35sp*.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009
e-mail: cep1usm@mail.ru, usmcep@mail.ru